

דברי הכנסת

הישיבה המאה-ושבע-עשרה של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, כ"ה בתמוז התשנ"ג (14 ביולי 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

תוכן העניינים

שאלות בעל-פה	
העברת 650 מיליון שקל מתקציב הקליטה	
גירוש האיטלקי שחדר לתוך מליאת הכנסת	
ממזרים בעל-כורחם	
הצעות לסדר-היום	
פיקוח האו"ם על אוניות השטות לאילת	
הצעות לסדר-היום	
הפיגועים החבלניים בירושלים	
הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת	
הצעה לסדר-היום	
התעצמות מלחמת ההתשה בגבול הצפון	
הצעה לסדר-היום	
הפיגועים בלבנון	
הצעה לסדר-היום פינוי תושבי גוש-עציון מאתר הרצח של מרדכי ליפקין בעצם יום השבת	
הצעה לסדר-היום	
הקמתה של טלוויזיה פלשתינית	
הצעה לסדר-היום הטיפול בפיתוח אמצעי לחימה לטווח ארוך במערכת הביטחון	
הצעות לסדר-היום	
התעשייה האווירית	
הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון – השעיית שר וסגן שר)	
(הצעת חבר הכנסת ר' איתן)	
הצעות לסדר-היום	
העברתה של הגברת פליאה אלבק מתפקידה	
הצעת חוק התכנון והבנייה (מעונות למטופלים), התשנ"ג–1993	
(הצעת חבר הכנסת יצחק לוי)	
הצעת חוק הספורט (תיקון – חיוב בבדיקות רפואיות והעברת ספורטאים),	
התשנ"ג–1993	
(הצעת חבר הכנסת א' יחזקאל)	
הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ג–1993	
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)	
הצעה לסדר-היום	
המצוקה התקציבית במועצות האזוריות	
הצעת חוק ההסמכה של רשויות מקומיות לסגירת רחובות לתנועה בשבתות	
ובמועדי ישראל, התשנ"ג–1993	
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)	
הצעה לסדר-היום העברת מפעל המלט "נשר" והקמת משרפה לפסולת רעילה בגוש-שגב	

הצעה לסדר-היום

העברת מפעל המלט "נשר" לגוש-שגב

הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון – רכב מנועי פרטי), התשנ"ג–1992

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – מענק לידה לתושבת השטחים), התשנ"ג–1993

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

הצעת חוק סל הקליטה, התשנ"ג–1993

(הצעת חבר הכנסת א' גור)

שאלות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, בוקר טוב, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום רביעי, כ"ה בתמוז התשנ"ג, 14 ביולי 1993.

אנחנו מתחילים בסדר-היום שלנו. סעיף ראשון: שאלות בעל-פה. השר לקליטת העלייה ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 183, מאת חבר הכנסת אפרים גור, בנושא: העברת 650 מיליון שקל מתקציב הקליטה. בבקשה, חבר הכנסת אפרים גור.

העברת 650 מיליון שקל מתקציב הקליטה

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, הממשלה החליטה להעביר מסעיף הקליטה 650 מיליון שקל למשרדים אחרים. זאת במקום להשקיע סכום זה בפתרון בעיות האבטלה ומצוקות אחרות של העולים.

רצוני לשאול:

האם יוחזר הסכום הנ"ל למשרדך למטרת שיפור קליטתם של העולים החיים בישראל?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה, תשובתך.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

הריני מתכבד לענות על שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת אפרים גור בנושא: העברת 650 מיליון שקל מתקציב משרד הקליטה.

בדיונים בממשלה על התקציב לשנת 1993, שנערכו בקיץ 1992, הוסכם כי בחודש יולי 1993 תדון הממשלה ותחליט מה ייעשה בכספי הרזרבה לקליטת העלייה, אם אומנם יתברר כי אין סיכוי לממש את מטרת הממשלה להגיע ל-120,000 עולים בשנת 1993.

כידוע, הרזרבה בסכום של 650 מיליון שקל נועדה לכסות את הוצאות קליטתם של 40,000 עולים, אלה שהיו אמורים להגיע לארץ מעבר ל-80,000 העולים, שהוצאות קליטתם כבר כלולות בבסיס התקציב השוטף.

אם כי מבחינה פורמלית אין מניעה להשתמש בכספי הרזרבה לכל צורך תקציבי שתמצא הממשלה לנכון לאשרו, ולמרות העובדה שעל סדר-יומה של הממשלה עומדות כרגע בעיות כספיות כבדות משקל, הרי שאין, לדעתי, להעלות על הדעת שכספי הרזרבה יוצאו כולן למטרות שאין להן נגיעה ישירה לשיפור תנאי הקליטה במדינה.

בהתאם לכך אני תובע, כי מתוך הסכום האמור יוקצו לפחות 200 מיליון שקל לשיפור הקליטה בנושאים הבאים: קליטת מדענים, תגבור תעסוקה לאוכלוסיות מיוחדות, בניית הוסטלים לקשישים, משכנתאות משופרות למשפחות חד-הוריות, עידוד יזמים לעסקים קטנים ופעולות ספציפיות נוספות.

העובדה שלא הצלחנו להתקרב השנה להגשמת היעד של 120,000 עולים מחייבת את הממשלה דווקא שלא להשלים עם שיעורי הקליטה הנוכחיים, אלא לעשות מאמץ מיוחד להכנסת שיפורים נוספים משמעותיים בתנאי הקליטה, במגמה לעודד ולחזק את העלייה לארץ.

אם נקבל בדחיפות החלטות ממשיות בכיוון זה ונתחיל מייד ביישומן, נצליח, כך אני מאמין, להביא לגידול בשיעורי העלייה לארץ עוד בסוף שנה זו. דברים אלה אמרתי בימים האחרונים לראש הממשלה ולשר האוצר, וביקשתי כי הנושא יידון ויוכרע בממשלה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני השר.

עמנואל זיסמן (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

לא, קריאות ביניים לא בשאילתות.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני אומר שזאת ביקורת קשה מאוד על הממשלה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זיסמן, תאמין לי שכל מאזין אינטליגנטי הבין את זה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

לא שמעתי שר שמתבטא כך בנושא כה חשוב, ואני מחזק אותו.

היו"ר ש' וייס:

תראה, חבר הכנסת זיסמן, לממשלה יש אחריות קולקטיבית, אבל אין קולקטיביות רעיונית. הוא השיב כפי שהוא השיב, והשר צבן מספיק מנוסה כדי להיות גם אחראי.

עכשיו ישאל חבר הכנסת גור, ואחר-כך שתי שאלות נוספות לחבר הכנסת חנן פורת ולחבר הכנסת אלי דיין. אומנם חבר הכנסת דן תיכון הצביע ראשון, אבל הוא מסיעת השואל.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, הממשלה הזאת, שהבטיחה לשנות באורח קרדינלי את מצב העלייה והקליטה, עלולה לשאת באחריות היסטורית למחדל בל יסולח של החמצת הסיכוי לעליית מאות אלפי עולים נוספים לישראל.

הבטחתם, שאם תחזרו לשלטון תקבלו מארצות-הברית את הערבויות לקליטה, תכפילו את העלייה, תפתרו את בעיות האבטלה והדיור של העולים, תפנו אותם מן הקרוונים ועוד. ומה עשיתם? שיעורי העלייה בירידה מתמדת; שיעורי הנשירה מגיעים כבר ליותר מ-50%; שיעורי הירידה מן הארץ, לצערי, הולכים וגדלים; לא הגדלתם את המשכנתאות; לא פיניתם את הקרוונים; לא פתרתם בעיות של אוכלוסיות חלשות מבין העולים; אזלו לכם תקציבים לקליטת מדענים עולים, ובקיצור – נכשלתם כישלון חרוץ.

שאלתי לכבוד השר: מדוע, לאור החשיבות שאתה מייחס לנושא – והביקורת שלי, כמובן, לא מופנית אישית אליך, אלא אל הממשלה שאתה חבר בה – לא תתנה את המשך כהונתך כשר לקליטת העלייה וכיושב-ראש הקבינט לעלייה בהשבת הסכום הזה, שאתה אישית מחשיב אותו כחיוני ביותר לפתרון בעיות המצוקה של העולים שכבר נמצאים בישראל, והרי אתה אישית אומר, שהמשך העלייה

או סיכויי העלייה ממדינות חבר העמים תלויים במידה רבה במצב הקליטה של אלה שכבר נמצאים בישראל.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת גור.

חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה. יש לך דקה.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר הקליטה, ראו לאיזה מצב אבסורדי הגענו. אנחנו פשוט נמצאים במעגל סגור. הכול מודים שהצמצום בהיקף העלייה נובע, בראש ובראשונה, מהקשיים בנושא הקליטה. והנה, במקום להסיק את המסקנות מכך ולהקצות, כפי שאתה אכן רוצה, את המשאבים הנדרשים שקיימים ברזרבה של משרד הקליטה, לצורך שיפור מצב הקליטה באותן נקודות שהזכרת, אומרת הממשלה, שהואיל ומספר העולים קטן, ממילא אנחנו יכולים לקצץ. ואחר כך, בשנה הבאה, כאשר כתוצאה מכך יבוא מספר קטן עוד יותר של עולים, נבוא ונאמר שכדאי לקצץ עוד יותר. וכך נוכיח איך אפשר לא להביא עולים לארץ.

על כן, אני מבקש לשאול, אדוני השר, כיצד יש בדעתך להפעיל אותנו, את חברי הכנסת, ולא רק את חבריך בממשלה, כדי שהאבסורד הזה לא יתממש, וכדי שלפחות חלק הארי מתוך התקציב של 650 מיליון שקל יופנה לנושא הקליטה?

אנחנו לרשותך, אבל כדי שתצדק במה שאמרת עכשיו: "אני קובע", אתה צריך לנקוט יוזמות שבהן אתה באמת תהיה הקובע.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי דיין, בבקשה. רבותי, דקה זו דקה.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, רבותי חברי הכנסת, בראש ובראשונה אני רוצה לחזק את ידי שר הקליטה, ששינה את סדרי העדיפויות ומשקיע רבות בפתרון בעיות העולים.

דן תיכון (הליכוד):

תבוא לחזק אותו בוועדת הכספים.

אלי דיין (העבודה):

מה?

דן תיכון (הליכוד):

בוא לחזק אותו כאשר יוכרע העניין בוועדת הכספים.

היו"ר ש' וייס:

אגב, זו עצה לא רעה.

אלי דיין (העבודה):

נכון שהשר תובע, אבל לצערי הרב אינני רואה שהאוצר מתכונן להיעתר אפילו לבקשה להשקיע 200 מיליון ש"ח מתוך 650 מיליון ש"ח בנושא קליטת העלייה. זה יהיה משגה. לדעתי, צריך להשקיע את כל 650 מיליון השקלים, ואנחנו ככנסת צריכים לתת גיבוי לשר הקליטה, כי זה גורלי להמשך העלייה, לא רק לקליטה.

לכן, אני רוצה לשאול את כבוד השר, מדוע לא ייזום דיון מיוחד בנושא זה בממשלה, כדי לקבוע שכל התקציב של 650 מיליון ש"ח, במיוחד נוכח הבעיות המיוחדות של העולים, יושקע כולו בקליטת העלייה ובעידודה?

היו"ר ש' וייס:

אני מודה. אדוני השר, יש לך שתי דקות כדי לאמץ את האהדה החמה שאתה זוכה לה כאן.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

חברי הכנסת, ראשית, תודה על גילויי התמיכה. אני מקווה שיהיה להם ערך מעשי.

אני רוצה לומר משהו לגבי הצמצום בעלייה. בחצי השנה הראשונה של 1993 עלו קצת יותר עולים מאשר במחצית הראשונה של 1992, ואני חושב שאין להסתפק בשום אופן בעלייה הקלה הזאת. היו לנו 77,000 עולים ב-1992. לא בנו תלוי אם נגיע ל-150,000. בנו תלוי אם נעלה מ-77,000 ל-90,000, ואחר כך ל-100,000, ואחר כך אולי קצת יותר.

אני לא מתומכי הממשלה הקודמת; אני מוכן לשמוע הטפות מוסר בתחום הזה, מפני שאני קובע כאן, למרות הביקורת העצמית שיש לי על שלא עשינו מספיק, שאין תחום מתחומי הקליטה שלא הכנסנו בו שיפור משמעותי בשנה הזאת.

אשר להתניית המשך חברותי בממשלה, אם אני אגיע למצב כל כך קשה שאצטרך להתייעץ בעניין עם חבר הכנסת גור, לא אהסס לעשות זאת.

חבר הכנסת דיין, אתה שואל אותי מדוע לא מבקש אני את כל 650 מיליון השקלים. מפני שאני לא סקטוריאלי, ואני יודע שלממשלה יש צרכים נוספים אחרים. אבל אני משוכנע שב-200 מיליון שקל הללו אפשר לחולל דינמיקה של שינוי בתדמית של תנאי הקליטה בארץ, ולהביא לכך שאם לא נעשה את זה עכשיו, אז לקראת סוף השנה – אוקטובר, נובמבר, דצמבר, ניצור שינוי בגרף העלייה לארץ.

העניין אכן יובא על-ידי אל הממשלה. פניתי אל ראש הממשלה להביא את העניין להכרעה בישיבת הממשלה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. השר הודיע שהוא לא סקטוריאלי. בזמנו אמר חבר הכנסת ד"ר יוחנן בדר, שבישראל קיימת מחלה של אנגינה-סקטוריס. אז אתה לא בעסק.

גבירותי ורבותי, שר המשטרה ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 184, מאת חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בנושא: גירוש האיטלקי שחדר לתוך מליאת הכנסת. בבקשה, חבר הכנסת דראושה, בדיוק לפי הטקסט שהגשת לנו ושאושר.

גירוש האיטלקי שחדר לתוך מליאת הכנסת

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, לפי בקשת המשטרה, גירש משרד הפנים את האזרח האיטלקי שחדר למליאת הכנסת, בלי להעמידו לדין.

ברצוני לשאול:

1. מה הן תוצאות החקירה?
2. מה הם המניעים לגירוש המייד?
3. למה לא הועמד האיש לדין?
4. מה הן המסקנות שמסיקה המשטרה במקרה זה לגבי העתיד?

היו"ר ש' וייס:

תודה. כבודו, שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מתכבד להשיב על שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

1. בעקבות האירוע נשוא השאלתא נפתח תיק חקירה 255/93 בתחנת משטרת הבירה, בחשד שהאזרח האיטלקי ביצע עבירות של הסגת גבול והפרת הסדר הציבורי, על-פי סעיפים 447 ו-216 לחוק העונשין, התשל"ז-1977. החשוד נחקר והודה בעבירה.

2-3. א. הוברר שהחשוד שהה בארץ באופן בלתי חוקי. ימים מספר לפני שנעצר פג תוקף אשרת השהייה שלו; ב. המדיניות הנהוגה בדרך כלל במקרים שבהם נתפס תייר בביצוע עבירה ומתברר שהוא אינו שוהה בארץ כחוק היא לגרשו מן הארץ ולא להביאו לדין; ג. במקרה דנן החליט מפקד מחוז ירושלים לפנות למשרד הפנים בבקשה לגרש את התייר, מהסיבות הבאות: מדובר בתייר תימהוני, מדובר בעבירות מסוג עוון, לתייר לא היה קשר לארגון עוין ולא היתה לו מטרה לתקוף אדם מסוים. אני יכול להרגיע את חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, שאומנם הוא קפץ בערך באזור הזה, אבל לא היתה לו כוונה לתקוף אותך. לא היה לו יעד מסוים.

דוד מגן (הליכוד):

השר שחל, ליתר דיוק, הוא קפץ בדיוק לאזור הזה שלידי, קרוב לחבר הכנסת אברהם הירשזון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

משהבחין בממדי הגוף שלי הוא פנה אל חבר הכנסת דראושה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני קובע שלא היתה לו כוונה לתקוף אותך, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, מספיק. אפילו אדם תימהוני, כשהוא קופץ, הוא לא קופץ במקום שבו יש ספסלים, אלא במקום שיש קטע ריק. שם היה קטע ריק.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

למה אתה יוצא להגנה על השר?

היו"ר ש' וייס:

אני יוצא להגנה, כי שנינו מחיפה. נא להמשיך.

שר המשטרה מ' שחל:

תודה רבה.

על-פי פקודות המשטרה, התמלאו הקריטריונים שעל-פיהם אין עניין לציבור בהעמדתו לדין, ולכן נסגר תיק החקירה.

4. יושב-ראש הכנסת הקים ועדה מיוחדת בראשות חבר הכנסת אורי אור, לבדיקת מכלול נושא השמירה והאבטחה בכנסת. מפקד מחוז ירושלים מונה לעמוד בראש צוות הבדיקה של נסיבות האירוע. דוח צוות הבדיקה הוגש ליושב-ראש הכנסת. הנושא אינו מצוי בסמכות המשטרה, אלא בסמכותה של הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת דראושה. שאלה נוספת אחר כך, של דקה, לחבר הכנסת זאבי, ולחבר הכנסת גולדשמידט, לפי הסדר הזה. שתי דקות, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר המשטרה, הנימה המבודחת, בדיחות וחיוכים הם תמיד טובים, אבל אני חושב שאסור לקחת את הנושא הזה בבדיחותא, בנימה סלחנית, כפי שזה בא לידי ביטוי גם בתגובה של השר וגם בזו של אחרים, וגם בהערה של כבוד היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

ההערה שלי היא משטרית נטו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני חושב שזה היה מעשה חמור ביותר, כאשר מישהו עבר ארבעה מחסומים בכנסת, ארבעה שערים, וקפץ לתוך המליאה, וזה לא עניין אישי של דראושה או של בא-גד או של הירשזון או של מישהו אחר מחברי הכנסת. זה מעשה חמור ביותר, ואני חושב שכאן היה תפקוד לא נכון של המשטרה, כאשר באותו לילה ממש ביקשו לגרש אותו בלי לחקור את הנושא לעומק, בלי לנסות להעמיד אותו לדין, או לפחות לעצור אותו לימים מספר כדי להעמיק את החקירה בנושא חמור כזה.

אני חושב שהיה כאן מחדל משטרתי ממדרגה ראשונה, ולא במקרה מיהר משרד הפנים להיענות לבקשה של המשטרה, כאשר בדרך כלל אין הוא נענה לבקשות כאלה מיידית.

אני רוצה לשאול את השאלה שלי בנושא הזה: האם לא היה כאן חיפוי על משהו אחר? האם לא היה לו קשר עם ארגון עוין כזה או אחר? והוא לא הסתיר את הדעות הפוליטיות שלו.

אדוני שר המשטרה, האם נוכח המקרה החמור הזה לא תחשוב המשטרה שיש לפעול למניעת כניסת אנשים מסוכנים כאלה בטענה שהם תימהונים, או אחרים? נכנסו גם רוצחים, שעדיין נמצאים בארץ, נכנסו פושעים רבים, וגם נרקומנים נכנסו. בגלל זהות לאומית שלהם מתירים להם להיכנס לכאן,

והתוצאה היא פגיעה בדימוי המדינה ומעשים פליליים חמורים. ויש לזכור גם שיושב כאן רוצח, שבטענות שווא הוא נשאר במדינה, אף שיש צו גירוש נגדו. אדוני, מה אתם עושים בנושא הזה?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, זוהי הרחבה מופרזת של השאלה, לפי דעתי, אם כי השר יחליט על כך. לפחות הקטע האחרון באמת לא שייך לחבילה. זה באמת נושא כל כך רציני שהוא שווה שאילתא נוספת.

חבר הכנסת זאבי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, בגלל האיטלקי הקפצן עלתה השאלה של אבטחת הכנסת ורחבת הכנסת לכותרות בצורה מופרזת. אולי זה טבעי שמבחינה תקשורתית זה היה כך. אני מעז להגיד, בל ייחשב לי הדבר ליוהרה, שהכנסת מאובטחת היטב, ואני קצת מבין באבטחת מתקנים. אנחנו לא רוצים שהכנסת תהיה מבצר. אמרתי את זה ליושב-ראש הכנסת בישיבת ועדת הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

והסכמתי.

רחבעם זאבי (מולדת):

לכנסת באים כל יום מאות ולפעמים אלפי אנשים. אנחנו רוצים שהם יבואו לכאן. אני לא אומר שאין בעיות ואין תקלות שצריך לתקן אותן.

אבל השאלה שאני מבקש לשאול את כבוד השר: בגלל אותה תקרית התחילו להציע שהכנסת תהיה מאובטחת על-ידי משטרת ישראל, דבר העומד בניגוד לחלוקת הרשויות ובניגוד לתפיסה הדמוקרטית. האם השר סבור גם כן כך?

היו"ר ש' וייס:

תודה. בבקשה, חבר הכנסת גולדשמידט. רבותי, הנה דוגמה לכך שאפשר במסגרת דקה גם להעיר וגם לשאול, ונשארות שתי שניות.

אלי גולדשמידט (העבודה):

עקרונית אני מסכים לדבריו של חבר הכנסת זאבי לגבי הצורך שהבית יהיה בית פתוח. השאלה מופנית יותר ליושב-ראש הכנסת מאשר לשר המשטרה: נכון להיום, בעקבות האירוע, יש בדיקות מאוד מאוד קפדניות בשערי הכנסת. הן כל כך קפדניות עד שנוצרים מצבים שאנשים נמצאים זמן רב מחוץ למשכן ומגיעים באיחור לפגישות. השבוע הייתי צריך להרצות בפני סטודנטים משפטנים. נקבעה הרצאה לשעה 09:00. הם הצליחו להיכנס לקראת 10:15.

אני חושב שיש מקום, עם כל ההחמרה, ליצור מצב שאפשר יהיה להקל על-ידי תגבור כוח אדם, על מנת שנמשיך לשמור על הרוח הזאת של בית פתוח, עם הסדרי ביטחון קפדניים.

היו"ר ש' וייס:

תודה. אדוני שר המשטרה, ברשותך, לפנינו משורת הדין, משום שחלק מהשאלות הופנו אלי, תשובות קצרות.

1. יש לנו ועדת בדיקה בראשות חבר הכנסת אורי אור. בתוך זמן קצר יהיו לנו מסקנות. נלמד אותן היטב וננסה ליישם אותן.

2. הצפיפות בשערים כבר קיימת זמן רב. היא נובעת מהביקוש האדיר של הציבור בארץ לבוא ולבקר בכנסת. זה פשוט אות כבוד לנו. אני מתנצל בפני כל אזרחי ישראל על שבשל כך יש קצת קושי. ביקשתי מחברי הכנסת לעזור לנו קצת על-ידי ריסון עצמי בהזמנת המבקרים המבורכים מאוד.

בבקשה, אדוני שר המשטרה.

שר המשטרה מ' שחל:

לחבר הכנסת דראושה, הנימה לא היתה סלחנית. ההיפך, ההתייחסות לאירוע היתה רצינית ביותר. יושב-ראש הכנסת לא הקל ראש באירוע. הוא למעשה האחראי לחסינות משכן הכנסת ורחבתו, והוא קבע את הסידורים ההולמים והמתאימים במינוי ועדת בדיקה וההסתייעות באנשי המקצוע.

המשטרה חקרה לעומק, והיא קבעה שלא היה לאיש שקפץ מהמרפסת לאולם המליאה קשר עם ארגון עוין, ולא היתה לו מטרה לתקוף אדם בכלל, אדם מסוים כלשהו.

אם המשטרה יודעת על אנשים מסוכנים, היא בהחלט קובעת על-פי קריטריונים שווים וברורים אם לאסור כניסה או לא, והיא לא המחליטה. מי שמחליט זה הדרג הממונה. בדרך כלל שר הפנים הוא האחראי, ואני חושב שכך צריך להיות.

לחבר הכנסת זאבי, המשטרה לא מבקשת לאבטח את הכנסת. אני אישית חושב שזה לא יהיה נכון שהמשטרה תאבטח אותה.

היו"ר ש' וייס:

אין רעיון כזה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני יודע, אין גם רעיון כזה.

לחבר הכנסת אלי גולדשמידט, אני פטור מלהשיב, נדמה לי שהשאלה מופנית אל יושב-ראש הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אנחנו עוברים לשאילתא האחרונה בסדר-היום. סגן השר לענייני דתות ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 185, של חבר הכנסת חגי מירום, בנושא: ממזרים בעל-כורחם. בבקשה.

ממזרים בעל-כורחם

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום שישי, 9 ביולי 1993, תוארה בטלוויזיה פרשה של ממזרים בעל-כורחם, הרשומים ברבנות כממזרים, וזאת למרות בדיקות רקמות המוכיחות שהם אינם כאלה.

הרבנות מסרבת להשיאם, וחלקם נאלצו להתחתן בנישואין אזרחיים, ומאחר יותר התפרקו משפחותיהם על רקע "ממזרותם".

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים למשרד פרטי משפחת ששון?

2. האם ינחה משרדך את הרבנות לבדוק את בדיקת הרקמות ולשנות את החלטותיה?

3. כיצד פועל משרדך כאשר הרבנות קובעת ממזרות?

היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת חגי מירום. אדוני סגן השר לענייני דתות, תשובתך.

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברשות היושב-ראש, ארחיב מעט את הדיבור לפני מתן התשובות על השאילתא, מפאת חשיבות הנושא, ורצוי שהציבור ידע.

היו"ר ש' וייס:

הכול במסגרת שלוש דקות.

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

המשפחה הגישה ערעור לבית-הדין הגדול. הערעור נשמע, ובית-הדין הגדול דן כעת במתן פסק-הדין. לצערי, נראה שהמונח סוב-יודיצה נהוג משום-מה רק בבתי-המשפט, וכלל זה לא נהוג בבתי-הדין.

אף שכתב הטלויזיה ידע שהעניין בבית-הדין וצריך להמתין עד לפסיקה, הוא שידר את הכתבה.

לעצם המקרה, מדובר בבני משפחת ששון, שהוכרזו על-ידי בית-הדין בתל-אביב כממזרים, וזאת כיוון שאבי המשפחה נשא את אשת אחיו לאחר שהתגרשה מאחיו בחייו, ואף שהיו להם ילדים.

על-פי דיני התורה, נישואים אלו של אשת אח בחיי האח אסורים, ואם נעשו, הרי שהצאצאים ממזרים.

אבי המשפחה, לאחר שהרבנות התנגדה להשיא את ילדיו, פנה לקבלת סעד מבית-הדין הרבני בתל-אביב, בטענה שהוא אינו אחיו של בעלה הראשון של אשתו ואין כאן נישואי אשת אח.

בבדיקת הטענות התבררו בפני בית-הדין הרבני בתל-אביב העובדות כדלקמן: א. האם הופיעה בבית-הדין והעידה ששניהם מפרי בטנה, הנושא אף צוטט בעיתונות; ב. האחים והגיסים העידו בבית-הדין

שכולם אחים מאותם הורים; ג. כאשר אביהם נפטר פנה מר ששון לבקש סעד מבית-הדין הרבני, ליתן לו חלק מירושת האב כבן, וזאת בטענה שהוא בנו של הנפטר. כך שלעניין ירושה הוא בנו ולעניין אישות הוא אינו בנו; ד. אבי המשפחה, כדי להוכיח את צדקת דבריו, הביא תוצאות בדיקת רקמות. בית-הדין בדק את תוקף בדיקות אלו אף עם מומחים העוסקים בתחום זה, והתברר כי המומחים עצמם לא טוענים שזוהי בדיקה ודאית, שכן יש אפשרות לטעויות, כגון שהנבדק עשה עירוי דם.

לאור עובדות אלו החליט בית-הדין הרבני בתל-אביב כפי שהחליט, וכפי שאמרתי לעיל, והנושא מתברר עתה במסגרת הערעור בבית-הדין הגדול בירושלים.

עכשיו תשובות על השאלות.

1. כן.

2. לא, שכן בתי-הדין הינם סוברניים כבתי-משפט, ולא יעלה על הדעת שתהיה השפעה כלשהי של השר על מערכת המשפט בארץ.

3. על-פי החוק.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. עכשיו – חבר הכנסת חגי מירום.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני סגן השר, אתה יודע וכולם יודעים שאותה אם אימצה את הבחור, והיא מתייחסת אליו כמו אל פרי בטנה, כיוון שהיא גידלה אותו מגיל צעיר. על כן אין מדובר כאן בממזרות, ומוכיחות את זה בדיקות הרקמות.

אני רוצה לשאול אותך שאלה כללית יותר. אני מחזיק בידי דוח מס' 40 של מבקרת המדינה. הוא עוסק ברשימות שנמצאות במחלקה לרבנות במשרד הדתות. הדוח אכן מאשר שיש רשימות שלמות כאלה במשרד הדתות. הרשומים ברשימות רשומים ספק ממזרים, וחלקם ממזרים בעל כורחם, מסוגה של משפחת ששון, בשל סירוב להכיר בבדיקות רפואיות של רקמות, המעידות כאלף עדים על קרבתם של אנשים להוריהם.

הרשימות הללו, שמצויים בהן אלפי ממזרים – כך גם אומרת מבקרת המדינה – בניגוד להוראות היועץ המשפטי לממשלה, בנויות על הלשנות, רכילויות והשערות גרידא. מאגרי מידע מצוידיים היום בפאקסים, בתוך שניות מעבירים רשימות של כאלה שחשודים בעיני מישהו כממזרים, כאילו מדובר בממזרים למהדרין.

יש כיום, אדוני סגן השר, 40% גירושין בארץ בכלל. הליכי גירושין מתמשכים שש שנים בממוצע. בין לבין הנשים והגברים מקיימים יחסי אישות ביניהם ונולדים להם ילדים. כלומר, לפי הדרך שבה הרבנות נוהגת, הרבנות מבצעת תעשייה של ממזרים בעל כורחם, בגלל המצב החוקי הנוהג.

אני רוצה לשאול אותך, האם לא הגיעה השעה להתייחס אחרת, קודם כול לנושא בדיקת הרקמות ואחר כך לסוגיה הזאת בכלל, שכן עשרות אלפי אנשים בשנה נולדים לממזרות, לאומללות, לנרדפות ולחריגות בחברה? תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

שתי שאלות נוספות של דקה אחת. חבר הכנסת אבנר חי שאקי, ואחריו – חבר הכנסת דוד מגן.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הייתי הראשון להרים את היד.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, מספיק עם ההתמקחות הזאת. כל אחד הוא ראשון.

אפרים גור (הליכוד):

מה זאת אומרת "כל אחד הוא ראשון"?

היו"ר ש' וייס:

1. כל אחד הוא ראשון לפי השקפתו; 2. חבר הכנסת שכבר שאל באותו יום שאילתא, אין לו עדיפות ראשונה; 3. חבר הכנסת מסיעת השואל, אין לו עדיפות ראשונה. תקראו בתקנון. מי שמתעניין מוזמן ללשכתי. כל דבר מיקח וממכר. תודה.

חבר הכנסת שאקי, בבקשה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה קודם כול לומר, שחכמינו זכרם לברכה התייחסו אל הממזרות ברצינות הגדולה ביותר ובהתחשבות הגדולה ביותר. הם אמרו שהפסוק "ראיתי עשוקים ואין להם מנחם" נאמר על הממזרים שסבלם הוא על לא-חטא.

אבל כיוון שהעניין נמצא בפני בית-הדין הרבני הגדול, אל לנו להיכנס לעניין, ובוודאי לא נדון בו עד שיוכרע. לידידי חבר הכנסת מירום, אפנה תשומת לבך לכך, שהשאלות האלה אינן מינהליות אלא שיפוטיות, והן ממילא נתונות בידם של בתי-דין ולא של פקידים. כיוון שיש לי אמון מלא בבתי-הדין הרבניים, הם עושים מלאכה מצוינת, ובשנים האחרונות אף הגדילו בתי-הדין הרבניים לעשות בתחום העגינות והעגונות, שהתירו מאות עגונות מעגונות. אני סומך לחלוטין על כך שההכרעה של בית-הדין הגדול תהיה עניינית ולא יוכרז, חלילה, ממזר בישראל שאינו כזה.

עובדה היא, שמאז קום המדינה ועד היום לא הוכרזו ממזרים בישראל, אלא נדמה לי מקרה אחד או שניים, דבר המעיד על ההתייחסות הרצינית כל כך של הרבנות ובתי-הדין בישראל לכל סוגית הממזרות הכאובה.

חגי מירום (העבודה):

למה יש רשימות?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

הייתי שנתיים-ומשהו שר הדתות, ולא ראיתי שום רשימה מעולם.

חגי מירום (העבודה):

אתה יודע שיש רשימות?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

לא ראיתי שום רשימה מעולם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מירום וחבר הכנסת שאקי, מספיק. מה אתכם, אלה שאילתות.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

זה חשוב מאוד.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, הכול חשוב אבל יש כללי משחק. חבר הכנסת מירום, אתה ודאי צריך להיות רגיש לכללי המשחק פה. הם בידי הוועדה שלך.

חבר הכנסת שאקי, אתה מאוד הקלת עלינו. היית צריך לעשות שאילתא, עשית "תשובתה", וזה יאפשר לסגן השר לענייני דתות להציג את השאילתא. אבל בתור מורה שלי למשפטים אני סולח לך. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

נכבדי סגן השר לענייני דתות, מנימת דברייך ניתן היה להבין שהתשובה היא פשוט: ייקוב הדין את ההר. אני מכיר אותך, ואני בטוח שההיבטים ההומניטריים בוודאי יכולים להשפיע עליך. אני יודע שלא ראית את תוכנית הטלוויזיה, היא שודרה בליל שבת. אני מציע לך להזמין תעתיק של הסרט או להזמין את המשפחה ולשמע מקרוב, בדיוק, את ההיבטים הקשים, האנושיים, הטרגדיה שפקדה את המשפחה בגלל קשיחותו של החוק ואפילו ההלכה. אני מאמין שתצליח למצוא דרך חוקית ודרך הלכתית לפתור את הבעיה הזו כדרך בית-הלל.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לך.

אדוני סגן השר לענייני דתות, בבקשה. היתה לך פה הערה, היתה תשובה ועצה. שאילתות לא היו פה, אז אולי תוכל לקצר.

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כפי שאמרתי בפתח דברי, הנושא נמצא כרגע בערעור בבית-הדין הגדול לערעורים. מבחינתי הנושא הוא סוב-יודיציה, ואסור בכלל לדון בזה.

העצה שמציע לי חבר הכנסת מגן, שאני אבדוק את התיק – מאחר שבית-הדין הגדול לערעורים בודק את התיק, אני סומך עליו. מבחינתי אמתין עד שיהיו תוצאות פסיקה של בית-הדין הגדול.

לעצם העניין, כל החומר נמצא אצלי, וכפי שאמרתי, אותו אב נוקט שתי שיטות. כשבא נושא הירושה של האב, הוא בא לטעון שהוא בנו והוא מבקש ירושה כבן. כשבא נושא הנישואין ופסלו את בניו, הוא אומר: אני לא מאותה אם, והאם, לא כפי שאמר פה חבר הכנסת מירום, שהיא טוענת שהוא ילד מאומץ, היא העידה בבית-הדין האזורי בתל-אביב ואמרה: הוא פרי בטני.

היו"ר ש' וייס:

אל תיכנס יותר מדי לפרטים.

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

היא מעידה שהוא פרי בטנה ושניהם אחים.

בקשר לרשימות ששאל חבר הכנסת מירום, לרשימות נכנסים על-פי פסקי בית-הדין. מאחר שבתיק הזה בית-הדין האזורי בתל-אביב פסק שהם ממזרים, אכן יש מסר לרבנים להביא לידיעתם שהילדים האלה, לפי הפסיקה הנוכחית כרגע, נקראים ממזרים.

חנן פורת (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חנן פורת, אתה לא יודע שבשאלתא אין קריאות ביניים? אתה חדש כאן?

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

חבר הכנסת חנן פורת – – –

היו"ר ש' וייס:

לא, אל תענה לו, אני אוסר עליך לענות לו.

חנן פורת (מפד"ל):

היו"ר ש' וייס:

תסלח לי, אני מבקש שקט. רבותי, לא יהיה מוסד שאילתא בעל-פה אם ככה תרמסו אותו. אני פונה אליך ומבקש, אדוני סגן השר, העניין אישי, אל תמסרו כאן יותר מדי פרטים, זה לא נעים, תתחשבו בנפשות הפועלות. אני לא אוהב את הטיפול המחטט במליאה.

משה קצב (הליכוד):

נכון מאוד.

היו"ר ש' וייס:

אני לא ידעתי שזה יתגלגל לכיוון כזה. תתרגן, פנייה ממני.

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

אדוני היושב-ראש, ברשותך, בתקופה האחרונה, בשבועות האחרונים, כנראה לחלק מכתבי הטלוויזיה והתקשורת, וחלק מחברי כנסת מסייעים בידם, קל מאוד לתקוף את הממסד הרבני והדת. הם עשו את זה כשאותה נרצחת נקברה בקבר יהודי והוציאו את כל האיברים שלה, שנמצאים כרגע בבדיקות. אף אחד לא צעק למה האיברים לא הגיעו לקבורה. פתאום צעקו למה היא נקברה כגויה וכו'. גם פה מתחילים לתקוף את בית-הדין.

היו"ר ש' וייס:

אדוני סגן השר, מותר לך לעשות את מה שאתה עושה. אתה בתפקיד מספיק בכיר ואדם מספיק מתון כדי שתרגן את עצמך, גם אם יש לך סיבות להיות לא מרוסן.

סגן השר לענייני דתות ר' פנחסי:

אדוני היושב-ראש, אני מקבל את הערתך. אני רק אענה במשפט אחד לגבי הליקויים שחבר הכנסת חגי מירום אמר שמצוינים בדוח מבקרת המדינה. לידיעתך, כל הליקויים תוקנו. לכן, כפי שאמרתי, אם יש רשימה של בודדים, הם רק אלה שקיבלו פסקי-דין.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

הצעות לסדר-היום

פיקוח האו"ם על אוניות השטות לאילת

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום מס' 1998, 2093, 2095, 2109 ו-2101, בנושא: פיקוח האו"ם על אוניות השטות לאילת. יש לנו חמישה בעלי הצעות. שבע דקות לכל בעל הצעה. אם יקצרו, אודה להם.

חבר הכנסת אבנר חי שאקי, בבקשה. אנחנו עדיין מייחלים לוועדת הכנסת שתקצר את זמני הנאומים.

חגי מירום (העבודה):

זה יבוא בשבוע הבא.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, חברי הכנסת, המחזה האבסורדי המתרחש לעינינו זה זמן רב בנמל אילת, אסור לו שיימשך, וחובת הכנסת והממשלה לעשות הכול כדי להפסיקו.

הכול כבר יודעים היום, שנמל אילת משותק זה זמן רב שלא כדין וללא כל צידוק שהוא, וזאת עקב ההסגר הימי המבוצע מטעם האו"ם, באמצעות שיטור בין-לאומי ובראשו אוניות מלחמה אמריקניות.

כ-700 משפחות באילת מתפרנסות מן העבודה בנמל אילת ומן הסובב אותה, וזה חודשים הם מובטלים מאונס עקב אטימות ושרירות לב בלתי מובנות.

כזכור, בעקבות מלחמת המפרץ הטיל האו"ם סנקציות על עירק של הרודן סדאם חוסיין, ובהן אמברגו על ייבוא נשק, תחמושת וציוד לחימה לעירק דרך מפרץ עקבה. אוניות מלחמה, בעיקר אמריקניות, שטות בים-סוף ועוצרות אוניות-סוחר בדרכן לאילת ולעקבה לשם בדיקה אם אין הן עוקפות את האמברגו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מצב דברים זה בנמל אילת הוא אבסורדי, מעוות ושרירותי. הוא גורם נזקים כבדים ביותר לנמל הדרומי של ישראל, נזק כספי לעובדי הנמל הוותיקים והמסורים וסבל נפשי גדול לאותם עובדים הרואים את נמלם משותק, את עצמם מובטלים בעל כורחם. כל אלה דברים ללא הסבר, ומשום כך נדרשת התערבות פעילה ונמרצת של הכנסת ושל הממשלה, כדי להביא הסגר זה לקצו, ובהקדם האפשרי.

זהו עלבון לתבונה ולשכל הישר, שחושדים באוניות ישראליות שמא הן מובילות אמצעי לחימה לעירק. האם לא ידוע למזכיר האו"ם, האם לא ידוע לממשל האמריקני, כי עירק נמנית עם האויבות המושבעות והברוטליות ביותר של ישראל? האם נשכח הדבר שישראל ספגה 39 טילים "סקאד" ששולחו לעברה מעירק בפקודת אותו רודן שהכריז על כוונה להשמיד את ישראל? האם לא זכור לאמריקנים שישראל גילתה איפוק עילאי נוכח אותה מתקפת טילים אכזרית של אותו מגלומן? האם יעלה על הדעת שאונייה ישראלית כלשהי תוביל נשק ותחמושת ואמצעי לחימה לעירקים דווקא?

ומה קורה בפועל? מאלצים את אוניות-הסוחר שבדרכן לסוב על עקביהן ולהגיע דרך תעלת סואץ לנמלי אשדוד או חיפה, תוך גרימת הפסדים ונזקים לחברות הספנות שהאוניות בבעלותן, ובהן ל"צים", ולנמל אילת ולעובדיו, שלא חטאו, ונמצאים נענשים על לא עוול בכפם.

נשאלת השאלה, כיצד קרה וכיצד קורה הדבר ומה עשתה ומה עושה ממשלתנו כדי להחזיר את השיט לאילת למצבו הקודם? ככל שהדבר תמוה ומוזר, אין מנוס מן המסקנה, כי בשעת ההחלטה באו"ם על הטלת האמברגו לא נעשה מצדנו כל הנדרש כדי להבטיח את השיט הישראלי החופשי לאילת.

השוואת מדינת ישראל, קורבן התוקפנות העירקית, לירדן, שהיתה שותפה פעילה של הרודן העירקי בימי מלחמת המפרץ, לא זו בלבד שהיא נטולה כל היגיון אלא היא מהווה שיא של ציניות, אבסורדיות, ואטימות לב שרירותית.

לפני זמן קצר הסכים עם הביקורת הצודקת הזאת מר דיוויד קוקרופט, מזכ"ל ארגון התחבורה הבין-לאומי. הוא קרא למזכ"ל האו"ם, מר בוטרוס ראלי, להתיר לאוניות ישראליות את הכניסה לאילת ללא חיפושים וללא בדיקות, והזהיר מפני התמוטטות נמל אילת ועובדיו כאחד, חלילה. הוא אמר, בין יתר דבריו: אבסורדי לחשוב שאוניות ישראליות יובילו סחורות לעירק. הוא אף ציין, שההיגיון להפעלת ההסגר במפרץ עקבה מחייב שהבדיקות יעשו אך ורק באוניות הנכנסות ולא כלפי אילת.

על שגרירינו באו"ם ובארצות-הברית, מר יעקבי ופרופסור רבינוביץ, להבהיר למזכיר האו"ם מחד גיסא, ולממשל בארצות-הברית מאידך גיסא, כי נגרם לישראל עוול גדול על לא חטא בכפה. הבדיקות באוניות הישראליות, כסנקציה על עירק, הן אבסורדיות ויש להפסיקן. המצב הנוכחי בלתי נסבל,

משום שהוא מעניש יום יום ציבור נפלא של ותיקי אילת, שכל "חטאם" הוא בזה שהם היו נאמנים
לנמל ולעבודה בו.

נוסיף כי מרחפת על כל הנושא הכאוב הזה שאלת-על, כיצד אנו מסכימים לכך ואין אנו עומדים בתוקף
על הפסקת אותו הסגר? אני יודע, וקראתי בשמחה ששר החוץ הורה לשגרירים שלנו לפעול במקום
שהם צריכים לפעול. אבל קראנו רק אתמול שמר רוס, שנמצא באזור ולאחרונה בישראל עקב
שליחותו, כבר הודיע שארצות-הברית לא תהיה מוכנה להפסיק את ההסגר הזה, וזאת בטענה של
חשש איפה ואיפה. איפה ואיפה כיצד? כיוון שעולים גם על אוניות צרפתיות ואנגליות, שגם הן
השתתפו במלחמה נגד עירק, הרי מותר לעלות גם על אוניות ישראליות.

תשובתנו היא: אינך צודק, מר רוס הנכבד. ישראל היתה קורבן של התוקפנות העירקית. ישראל עד
היום נחשבת בעיני סדאם חוסיין כאויב גדול שיש להשמידו. האוניות הללו, מעולם לא מצאו בהן שום
נשק, שום ציוד לחימה. הנזק הנגרם הוא איום, אלא אם יש, חלילה, כוונה להביא לשיתוקו של נמל
אילת, מטעמים שכמה באילת טוענים אותם, ושאינו רוצה לקוות כי אין הם מבוססים וכי אין הם
רציניים.

אני רוצה להאמין, שממשלת ישראל תעשה הכול כדי שנמל אילת יפעל, כדי שעובדיו יחזרו, כדי שלא
יסבלו כמעט חרפת רעב, כדי שלא יזדקקו לעזרה סוציאלית. מפני שזה הנמל הדרומי של ישראל,
ולכולנו עניין שהוא ימשיך לפעול ושהאמריקנים מצדם יעשו כמיטב יכולתם ולהזדרז בהסרת ההסגר
הבלתי מוצדק, החסר כל יסוד, חסר ההיגיון וחסר ההגינות כאחד.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת אבנר שאקי. עכשיו, חבר הכנסת משה קצב, ואחריו – חבר הכנסת
רפאל איתן.

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כפי הנראה, אין סוף ואין גבול לאבסורד. בחודשים האחרונים
חיילים אמריקנים, משחתת אמריקנית, מסוקים אמריקנים במצרי טירן מונעים מאוניות של חברת
הספנות הלאומית של מדינת ישראל להגיע לנמל הדרומי שלנו, נמל אילת, וכל זאת בשמו של האו"ם,
בשליחות של בעלות-הברית, כדי למנוע מאותן אוניות להעביר אמצעי לחימה לעירק.

הם מונעים בעצם מחברת הספנות הישראלית להיכנס לתחומי המים הטריטוריאליים. אדוני היושב-
ראש, זהו סגר, הטלת מצור על נמל אילת. מה שלא הצליח לעשות עבד אל-נאצר במלחמת ששת
הימים, בתנאי מלחמה, מצליח לעשות האו"ם, בראשות ארצות-הברית, שנחשבת כידידה הטובה
ביותר של מדינת ישראל. היא מצליחה להטיל את הסגר על נמל אילת, ובכך לפגוע פגיעה חמורה
ביותר במדינת ישראל, בריבונותה, וכמובן גם בעובדי הנמל ובנותני השירותים לנמל אילת.

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, אין פה מחלוקת בין אפוזיציה לבין קואליציה. זה לא פולמוס בין-מפלגתי כאן. בלי שום ספק, זהו מחדל בראש ובראשונה של ממשלת ישראל. חודשים ארוכים העניין מתנהל. במשך חודשים ארוכים מטילים סגר על נמל אילת, דבר שיכול להיפתר במחיר-יד, בשיחת טלפון של ראש הממשלה, בפנייה נמרצת של שר החוץ או בפעילות נמרצת של הנציגויות שלנו בארצות-הברית ובמוסדות האו"ם.

ככלות הכול, ארצות-הברית היא הכול-יכולה בתוך מועצת הביטחון בכל מה שנוגע למלחמת המפרץ. מדוע במשך אותם חודשים ארוכים נמנעה ממשלת ישראל מלעשות איזה צעד דרסטי כדי לפתור את הבעיה מייד?

לפני שישה חודשים, אדוני היושב-ראש, החליטו להחמיר ולדקדק, להקפיד בבדיקת האוניות המגיעות לנמל אילת. לחיילים האמריקנים ואולי גם לחיילים הצרפתים יש קושי לבדוק מה יש בבטן האוניות של חברת הספנות הישראלית. בגלל הקושי הזה, מצרים יוצאת נשכרת. מונעים משש אוניות, במשך החודשים האחרונים, של חברת הספנות הלאומית שלנו, חברת "צים", להיכנס לנמל אילת, מפנים אותן דרך תעלת סואץ, משלמים עשרות אלפי דולרים דמי מעבר לשלטונות המצריים בתעלת סואץ, גורמים נזק כספי לחברות הספנות, נזק של מאות אלפי דולרים, גורמים נזק אדיר לפועלי הנמלים, לבני המשפחות שלהם ולנותני השירותים, פוגעים בריבונותה של מדינת ישראל, מנתקים בתחום הסחר הימי את מדינת ישראל מהמזרח הרחוק, ממזרח אפריקה, קשר עם פוטנציאל גדול שרק החל להתפתח.

היום לא רק אזרחי ישראל, אדוני שר החוץ, גם הקהילה הבין-לאומית מצפה לראות תגובה נמרצת של מדינת ישראל, שתשים קץ לתופעה הזאת.

עוד מוסרים לנו, על-פי דיווחים באמצעי התקשורת, שאוניות הנושאות דגל עירקי כן עוברות את המצרים וחונות בנמל עקבה. להם מתירים וכלפי מדינת ישראל נוהגים באיוולת, בטיפשות, ותרשו לי לומר אף בטמטום.

ארצות-הברית, האו"ם, ממשלת ישראל – כולם נושאים באחריות למחדל הזה, לעיוורון הזה. אנחנו קוראים לממשלה היום לנקוט מייד צעדים כדי לשים קץ לתופעה הזאת. ראש הממשלה, שר החוץ ושר התחבורה התבטאו ביממה האחרונה, כל אחד הביא גרסה שונה, ושר התחבורה מיהר להכריז, שהבעיות נפתרו והאוניות כבר לא תיעצרנה, ומסתבר שלא כך.

אדוני היושב-ראש, הבעיה איננה רק בעיה מדינית, החלטת האו"ם. הבעיה של נמל אילת היא בעיה הנוגעת גם ליכולת התפקוד של הנמל. כבר חודשים ארוכים הרציפים ריקים, הנמל הפך להיות נמל רפאים. אין לעובדי הנמל שום תעסוקה אלטרנטיבית. ראש הממשלה עצמו ביקר, הבטיח, לדאבוני לא קיים את הבטחתו, אבל מותר לנו היום לומר, שלנמל אילת יש חשיבות לאומית, מדינית, ביטחונית, חברתית וכלכלית.

אני רוצה להסב את תשומת לבך, אדוני שר החוץ, לכך שבישיבת הממשלה ב-12 באפריל 1992, עוד בקדנציה הקודמת, כאשר כיהנתי כשר התחבורה, החליטה הממשלה כדלקמן: נמל אילת מהווה נכס לאומי-אסטרטגי ומפעל חיוני לנמל אילת, וקיים אינטרס לאומי בשמירת כשירותו והיקף סחר החוץ העובר דרכו.

היום אני שומע כי יש דיונים בממשלה בשאלה, האם יש בכלל הצדקה כלכלית להמשך תפעולו של נמל אילת. צריך להיות ברור, נמל אילת הוא חיוני ביותר מכל בחינה שהיא, גם מהבחינה הכלכלית. ערכנו בשעתנו בדיקה, והתברר שלנמל אילת יש הצדקה כלכלית אם היקף המטענים העוברים דרכו הוא 3.5 מיליוני טונות. אכן נמל אילת מצדיק את קיומו הכלכלי, אבל בוודאי יש לכך גם היבטים נוספים, אדוני היושב-ראש, מעבר להיבטים הכלכליים – גם מדיניים, גם ביטחוניים, גם חברתיים וגם לאומיים.

באותה החלטת ממשלה, אדוני שר החוץ, החליטה הממשלה לסבסד את הובלת המטענים בנמל אילת בהיקף של 10 מיליון שקל. מדוע לא התבצעה ההחלטה עד היום, אדוני שר החוץ? מדוע הממשלה מעכבת ביצוע החלטה במשך למעלה משנה, החלטה שיכולה היתה לתת תמריץ כלכלי לחברות הספנות לעבור דרך נמל אילת? הבעיה המדינית תיפתר בצורה זו או אחרת. זה תלוי בנחישות שלכם במשך הימים הקרובים, אבל עדיין נותרה הבעיה הכלכלית, איך להניע את חברות הספנות להוביל מטענים דרך נמל אילת ולא לחייב אותן להעדיף את נמלי הים התיכון.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה לסיים.

משה קצב (הליכוד):

הממשלה, באותה החלטה, אדוני שר החוץ, הביעה נכונות להפעיל צווים מינהליים לוויסות המטענים דרך נמל אילת, אם בעלי המטענים יעדיפו את השימוש בנמלי חיפה ואשדוד. כלומר, על הממשלה לשקול בהחלט אפשרות, אם חברות הספנות, למרות הסבסוד, לא יפקדו את נמל אילת. גם הסבסוד עצמו עדיין לא הוענק, אבל אם למרות הסבסוד יעדיפו חברות הספנות שלא להגיע לנמל אילת מסיבה כלשהי, הרי שחובתה של הממשלה להפעיל גם צווים מינהליים, כדי לכפות עליהם לפקוד את נמל אילת ולפעול באמצעותם.

אני חושב שזה משגה שהממשלה מעכבת את ביצוע ההחלטות של ממשלות קודמות, כמו נושא העברת התמריצים הכלכליים, וודאי שלא צריך להקפיא החלטות.

אני רוצה עוד להסב את תשומת לבך, אדוני שר החוץ, לכך שבשגרירות ישראל ברומא נחתם, בשלהי כהונתה של הממשלה הקודמת, הסכם על הנחת מסילת ברזל בין באר-שבע לנמל אילת, כדי להפחית רוח חיים, לתת חיות לנמל אילת מהבחינה הכלכלית. שר האוצר הקודם הגדיר את ההסכם הזה כאחד ההסכמים הטובים ביותר מהבחינה הכלכלית. מדוע התבטל ההסכם הזה? מדוע הוא לא בוצע? אתה נשאת בראש הדגל את החזון של סלילת קו רכבת בין באר-שבע לאילת, מדוע הממשלה איננה מבצעת את כל ההחלטות הללו?

אדוני היושב-ראש, אנחנו מצפים שהממשלה תפעל ללא דיחוי להסרת המצור מעל נמל אילת. על הממשלה לפעול ללא דיחוי לביצוע החלטות הממשלה הקודמת, שיכולות לתת תנופה ופיתוח לנמל אילת.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת משה קצב.

חבר הכנסת רפאל איתן, חבר הכנסת קצב חרג בשלוש דקות מזמנו, אני בטוח שאתה תאזן לנו מחדש את האקונומיה של הזמן.

אלי דיין (העבודה):

הוא דיבר על הנושא הכלכלי.

היו"ר ש' וייס:

אני לא צנזור. שר החוץ היה פעם שר התחבורה ושר האוצר, הוא יכול לענות על כל הנושאים. חבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שר החוץ, 5 ביוני 1967, מדינת ישראל יוצאת למלחמה מול עולם ערבי שבראשו מצרים, המרכזת כוחות בסיני, המגרשת את יחידות האו"ם שהוצבו בסיני וברצועת-עזה לאחר מבצע-קדש וחוסמת את המצרים לשיט מסחרי לאילת.

היום, 26 שנים מאוחר יותר, האו"ם חוסם את מצרי טיראן לשיט מסחרי לאילת, בנימוק של חשש מהברחת סחורות ומוצרים אחרים לעירק, בניגוד לעמדת האו"ם.

נמל עקבה הירדני, שדרכו עוברים סחורות ואפילו אמצעי לחימה לעירק – שוקק מאוניות. וממשלת ישראל – אתם לא מצליחים להסביר לעולם מי כאן אויב, מי כאן ידיד. לאיזו חולשה נוראה דורדרתם?

אני אומר שזה תרגיל מחוכם, גס ונבזי של מזכ"ל האו"ם, בוטרוס ראלי, שכאשר הוא נבחר הושמעו בקרבנו שבחים על בחירתו, והוא רוצה להראות לערבים מי כאן החכם, איך "מסדרים" את היהודים, שגם חטפו טילים מהעירקים וגם חוטפים משבר כלכלי מהאו"ם, כהמשך לאותה מלחמה.

ואצלנו? – שותקים. למה אתם מחרישים? גם את כבשת הרש, לפעמים אונייה אחת בשבוע, מונעים מלהגיע ולשמור את הנמל הדרומי פעיל ומפרנס. ואולי אנחנו עדים לתרגיל מחוכם של אותו בוטרוס, האומר: נחסום להם את אילת ונרוויח ממעבר בתעלה.

והממשלה, ושר החוץ, ושר התחבורה – מה אתם פועלים בקשר לזה? מדוע לא שומעים אתכם בארץ ובאזורים ובכל מקום? האם עד כדי כך חסרי אונים אתם? האם עד כדי כך מבוהלים אתם, או אולי מצאתם דרך בין-לאומית לחסל את נמל אילת?

ולמי שעדיין זקוק לשיעורים ולקחים – ראו את האו"ם, הללו, ה"צדיקים" והמנוולים, שעדיין יש בתוכם, החושבים שתצמח לנו ישועה מצורת טיפולם בנושאים שהם בנפשנו, בסכסוך המתמשך סביבנו, בתוכם, ובזה שעלול לפרוץ לא רחוק מאתנו.

אבל אולי שכחתי משהו, אולי הממשלה הזאת אינה רוצה או נזהרת מלפגוע ב"תהליך השלום", ושוכנת לה צפרדע – שנקראת סגר על אילת – בגרונה באין מפריע? עשיתם סגר על השטחים – בוטרוס סוגר עליכם את המצרים.

עשו משהו, ומהר – – – מה אתה צוחק, אדוני היושב-ראש?

היו"ר ש' וייס:

זה יפה, אתה מתנסח מאוד יפה.

רפאל איתן (צומת):

כן, בדיוק ככה. וצריך לחשוב כמו שהערבים חושבים, לא בהיגיון של הולנדים, או נורבגים.

היו"ר ש' וייס:

אני חושב ביידיש.

רפאל איתן (צומת):

בטח.

עשו משהו, ומהר, כי הצחוק והלעג לכם ולהתנהגותכם – של הממשלה, אני מתכוון – מהדהד בנתיבי הימים, כשעשרות משפחות של עובדי נמל אילת חסרות פרנסה, כי הנמל מושבת.

ואולם – וזה מתוך קריאה בעיתון – אם מפירים את ההנחיה של ביקורת האוניות, וקראתי שההנחיה היא שיהיו ארבע קומות של מכולות, וב"צים" מתחכמים ושמים חמש קומות של מכולות – על הממשלה לדאוג לכך, שלא יתחכמו עם ההוראות הללו. העולם בדרך כלל ממושמע, והאו"ם כופה את דעתו, לפעמים בכוח, לפעמים בצורה אחרת; ואצלנו – שלא ינסו "לסדר" אותם, כי להם יש כוח "לסדר" אותנו יותר חזק. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת רפאל איתן.

חבר הכנסת אלי דיין, תלך בעקבותיו ואנחנו נוכל לחסוך זמן, ולהשיג את כל המטרות בכל זאת.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אכן זהו סגר שאין לסובלו, ויש מקום להתערבות של שר החוץ, של ממשלת ישראל, כדי שהסגר הזה לא יהיה קיים עוד. לא ייתכן שנמל אילת ימשיך להיות משותק, כפי שקורה זה שבועות רבים, וההנהלה נאלצה לפטר פועלים, וגם מאות אנשים שפרנסתם על הובלת סחורות מאילת למרכזי הארץ נותרים בלי הכנסה שוטפת.

נכון, ראוי לציין, האמברגו שהוטל על עירק הוא מוצדק, ואיש אינו מערער על הצורך למנוע אספקת תחמושת וכלי נשק לסדאם חוסיין. למדינת ישראל אין סיבה עקרונית להתלונן על קיומו של שיטור או"ם זה, אולם היא רשאית ואף חייבת למחות נגד אופן הפעלתה של סמכות העצירה והבדיקה. בפועל, כוח השיטור של האו"ם מטיל סגר על הנמל הישראלי. אין מצב אבסורדי מזה. אונייה הרוצה להגיע לאילת אינה יכולה להיות חשודה בהבאת כלים וחומרים המיועדים לשיקום מכונת המלחמה של עירק.

זוהי באמת מכה קשה, הסגר על אילת, ונשאלת השאלה, האם באמת עשינו הכול כדי למנוע את ההתפתחות הזו?

אבל, לייחס מזימה, כפי שעשה חבר הכנסת רפאל איתן, למזכ"ל האו"ם בוטרוס ראלי, מזימה לעשיית סגר, הרי זה בעצם כאילו אנחנו במקום לתקוף את הסגר מעלים איזה שיקול זר, שיקול פסול. במקום לתקוף את הטמטום של ההחלטה, אנחנו מטמטמים את עצמנו ומעבירים את הזירה למקום אחר בכלל. לכן, לדעתי, לא היה כלל מקום לטענה זו.

אבל, נשאלת השאלה, אדוני שר החוץ, וודאי שהיא נוגעת גם לשר התחבורה וגם לראש הממשלה – האם יש בכלל כדאיות כלכלית בהחזקת נמל אילת? לא מזמן יצא לי לבקר בנמל אילת, גם בתקופתו של שר התחבורה קצב, והנמל היה ריק והעובדים התלוננו, ולא היו אוניות, ולא היתה פעילות. ויש כאלה שאפילו טוענים, שכדאי לסגור את הנמל. שמעתי כמה כלכלנים שפרסמו לא מזמן מאמר ואמרו: נשתמש במרינות של אילת כמרינות ונבנה בעורף שלהן בתי-מלון ובתי-נופש, כי אין שום הצדקה כלכלית להחזקתו של נמל אילת.

משה קצב (הליכוד):

אני הייתי בשבוע שעבר בנמל אילת, וביקרתי שם הרבה פעמים כשר התחבורה, במצב כזה נמל אילת לא היה מעולם.

אלי דיין (העבודה):

אני הגעתי לנמל אילת בזמן שהיית שר התחבורה, והנמל היה שומם. העובדים עשו שם מסיבה – אתה לא הגעת, אינני יודע איפה היית עסוק – לרגל החלפת מנהל נמל אילת, ושום אונייה לא היתה בשטח, וגם שר התחבורה לא הגיע. לא היה כלום, לא היה מאומה. שום עובד לא עבד בנמל.

אני אומר: אולי הסגר הזה שנעשה יעורר את הממשלה באמת לקבל החלטות כדי להחיות את נמל אילת, שהוא – אני מסכים אתך – מקום חשוב גם מבחינה אסטרטגית, וודאי גם מהבחינה הכלכלית ומהבחינה החברתית, כי מתפרנסים ממנו מאות משפחות באופן ישיר ואחרים באופן עקיף.

משה קצב (הליכוד):

יש החלטות ממשלה.

אלי דיין (העבודה):

היתה איזו החלטה על סבסוד, אני זוכר אותה, בעקבות השיתוק שהיה. אולי נשמע היום מדוע לא מממשים אותה, ואני מקווה שיממשו אותה, וגם שהממשלה תודיע בצורה ברורה, שהיא תיאבק נגד הסגר, ואני בטוח שעל-ידי מאבק נמרץ והסברת האבסורד והטמטום שבהחלטה זו היא תתגבר עליו. אבל אני מודאג יותר מעתידו הכלכלי של נמל אילת, גם לאחר שהסגר הזה יבוטל. ואולי מהצרה הזו יצא דבר טוב, שהנמל הזה זוכה היום לדיון במליאה, וישקלו גם את הדרכים כדי להחיות אותו באופן כלכלי.

אני הייתי רוצה לשמוע תשובה גם על הטענה ש"צים", שחבר הכנסת קצב שיבח אותה, לפי טענת העובדים היא מתחכמת ועושה כל מיני תרגילים כדי שלא להגיע לנמל אילת. כנראה נוח לה יותר להגיע – –

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה לומר לך, של"צים" לא כדאי להפנות את האוניות לאילת. האוניות של "צים" ממשיכות לנמל אשדוד. לכן, לא כדאי להם להפנות את האוניות לנמל אילת כדי שימשיכו משם לנמל אשדוד.

אלי דיין (העבודה):

נכון, על "צים" להגיד את זה באופן ברור ולא להתחכם, ושהמשלה תמצא פתרון לעניין הזה ולא לעשות הבה נתחכמה, כי מה שקורה כאן – אנחנו עדים כאן לטמטום. זה מזכיר לי את הפסוק במקרא: "ונטמתם" – ואחד המפרשים אומר: "ונטמטם".

היו"ר י' עזרן:

זה לא אחד המפרשים, זה התלמוד.

אלי דיין (העבודה):

זה התלמוד? טוב. זה רש"י.

היו"ר י' עזרן:

לא, התלמוד.

אלי דיין (העבודה):

רש"י מצטט את התלמוד.

אנחנו פה פשוט מטמטמים את עצמנו גם בסגר וגם ב"צים", ואיזה אוניות יגיעו ולא יגיעו, והיום המצב בנמל אילת הוא, שאין שום אונייה שם, אין עבודה, יש פיטורים.

דן תיכון (הליכוד):

לא יבואו אוניות של "צים".

אלי דיין (העבודה):

לא יבואו? לדעתך, צריך לסגור את נמל אילת? אז נסגור אותו. אם זה לא כדאי מבחינה כלכלית, נוותר על נמל אילת כנמל אסטרטגי, עם כל מה שהוא משרת מבחינה חברתית. בוא נאמר את זה באופן גלוי. את זה עוד לא שמעתי.

דן תיכון (הליכוד):

אתה מציע מרינה באילת?

אלי דיין (העבודה):

לא, אני מציע מרינה באשקלון ונמל באילת ולגונות גם באילת. זה פותר את הבעיות, ואפשר למצוא את האיזון.

אני שמח על הדיון הזה, שנותן הזדמנות לדון בעתידו של נמל אילת ובחשיבותו האסטרטגית, הכלכלית והחברתית למדינת ישראל בכלל ולתושבי אילת בפרט. ואני מקווה שהיום נשמע תשובות ברורות, שיסירו את מכת המוות שהונחתה על נמל אילת.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לחבר הכנסת אלי דיין. אחריו – אחרון הדוברים בנושא, חבר הכנסת רחבעם זאבי. ישיב שר החוץ.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, אדוני סגן ראש הממשלה, דברי הימים של הארץ הזאת מספרים, כי עד להקמתה של מדינת ישראל המתחדשת היתה אילת, בשלוש תקופות, הנמל הראשון והיחיד של עם ישראל, בימי המלכים שלמה, יהושפט ועוזיהו. אבותיהם של שלושה מלכים אלה כבשו את הנגב.

היו"ר י' עזרן:

היה תמיד נמל יפו, גם בתנ"ך.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא של ישראל. ים יפו היה של ישראל, ים יפו זה הירקון. אני מוכן לדיון על זה, אבל חבל לי על הזמן.

היו"ר י' עזרן:

זה לא על חשבונך. כתוב: "עד יקבי המלך". יפו היתה כל הזמן של היהודים.

בבקשה, חבר הכנסת זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אבותיהם של שלושה מלכים אלה כבשו את הנגב. כך היה כאשר האלופים אבישי ויואב כבשו את הנגב בשביל דוד המלך. כך היה בימי יהושפט, ששלט על אדום; וכך היה בימי עוזיהו, שבא בעקבות אביו לנגב והקים בו נמל עברי, שהתקיים שלושה דורות. ייתכן אומנם שאילת של אז זוהי עקבה של היום.

במבצע "עובדה" במלחמת השחרור שלנו, בשנת התש"ט, כבשו חטיבות גולני ופלמ"ח-הנגב את הר הנגב והערבה ותקעו את דגל ישראל לחוף ים סוף.

דוד בן-גוריון, שהיה ראש הממשלה ושר הביטחון, וחלם על יישוב הנגב, ראה צורך בהקמת נמל באילת, והוא אמר: "אני בטוח שהחלום על עיר נמל בין-לאומית גדולה בת מאות אלפי תושבים – ואחר כך אולי מיליון – על מפרץ אילת, עיר נמל אשר תביא לכל קצוות אסיה התוצרת של משק גדול, של מאות אלפי מתיישיבי הנגב, הן החקלאי והן החרושת והן המכרות – שחלום זה אינו חלום שווא. האגדה הזאת לא נכתבה בספר, אך היא הולכת ומתקמת במציאות".

כך אמר בן-גוריון בימי הבראשית של המדינה, ומי יגול עפר מעיניו היום כדי שיראה כיצד ממשלת העבודה מגלה אדישות לגורלו של נמל אילת, שהולך וגווע לנגד עינינו.

מדינת ישראל יצאה שתי פעמים למלחמות כדי לפרוץ את ההסגר הימי עליה מדרום. מדינת ישראל לא השלימה עם סגירת מצרי טיראן על-ידי כוחות זרים, זה היה קאזוס בלי, ויצאנו למלחמות. אבל היום סגרו בפנינו את המצרים האלה באמתלה משונה של סגר על עירק, כאילו אוניות ישראליות תהיינה שותפות בהברחת נשק וחומרי מלחמה לאויבתנו.

זוהי עילה צינית ואבסורדית, שהדעת איננה סובלת. האומנם דין אחד לירדן, בעלת-בריתה של בגדאד, ולישראל, שטעמה את טילי ה"סקאד" אשר שיגר אליה הקצב מבגדאד?

ימאים ישראלים מספרים, שאוניות עירקיות לא נענות לקריאות כוח השיטור של האו"ם במצרים, וממשיכות בשיוטן בלי להיבדק. אבל האוניות הישראליות פונות לעבר תעלת סואץ ומשם לנמלי ישראל בים התיכון.

מדינה ריבונית לא צריכה ולא יכולה להשלים עם מצב כזה של פגיעה בה, ולראות באדישות כיצד פוגעים בנמל שלה, שהוא נכס אסטרטגי וכלכלי עבודה.

נמל אילת מספק פרנסה ישירה למאות עובדים ובצורה עקיפה עוד למאות מפרנסים, וחשיבותו היא בעצמאות שלנו ובאי-תלותנו בתעלת סואץ, שכבר נסגרה בפנינו בעבר. אל לנו להיות קצרי ראייה ולהסתפק בפתרון עכשווי של מעבר בתעלה, אשר עלול להיות מופקע בהינף החלטתו של רודן מצרי ביום מן הימים.

יש האומרים, כי העברת האוניות לתעלה היא אינטרס מצרי וכי ד"ר בוטרוס ראלי, מזכיר האו"ם, רוצה להעשיר את קופתה הדלה של מדינתו. אם זה נכון ואם זוהי ספקולציה פרועה, אין להשלים עם כך שנמל עקבה של ירדן, בעלת-הברית של סדאם חוסיין – יפרח וישגשג, ואילו נמל אילת יגווע וימות.

אין להשלים עם כך שחברת "צים", שהיא חברה לאומית, תשקול רק שיקולים כלכליים ותתעלם מההיבט הלאומי.

מי שנותן יד לחיסול נמל אילת ייתן יד גם לחיסול "צים" ולחיסול "אל על" ולחיסול כל עשייה ומפעל ציוני בנימוקים כלכליים.

במצע תנועתי, תנועת "מולדת", לבחירות לכנסת השלוש-עשרה, נאמר: "ייעשה מאמץ לאומי לשמירת נמל אילת בהיקפו הנוכחי, שכן ניוונו של הנמל הזה יכה את אחד ממקורות הפרנסה החשובים של העיר אילת ויהווה נזק ביטחוני, אם ייווצרו בעתיד תנאים מדיניים מתוחים עם מצרים, העלולים אז לפגוע בתנועה הימית מישראל ואליה, העוברת דרך תעלת סואץ". האם את האמת הפשוטה הזאת לא מבינים שם בממשלה?

היסטוריון ישראלי, פרופסור מיכאל אבי-יונה, מסכם מאמר מדעי שלו על "אילת כפתח לאוקיינוס ההודי" במשך 1,200 שנה, ואומר: "אפשר להפיק לקח-מה מההיסטוריה. פריחתה של אילת תלויה בדבר שאפשר לכנותו בשם 'חוק הצבת': שעה שהופעל לחץ על מרחב זה, היינו, כשהזרוע המצרית לחצה ממערב, ואילו הזרוע הערבית – ממזרח, נוצר מצב שבו היו אנוסים הכוחות המדיניים והכלכליים, שפעלו בין זרועותיה של צבת זו, לחפש מוצא; וכמוצא שימשו הנגב ואילת. כך היה בימי שלמה, כשהצורים והישראלים עשו יד אחת לפיתוח מרחב-אילת בין מצרים ובבל; וכך עשו הנבטים בזמן ההתנגשות בין התלמיים והסלבקים; וכך נהגו הביזאנטים לנוכח לחצם של שבטי ערב על הלימס והסכנה מצד המונופיסטים לנמלי מצרים. על לקח היסטורי זה בימינו אין להרחיב את הדיבור; דיינו בהסתכלות באזור שמסביבנו".

עד כאן דברי הפרופסור אבי-יונה, שאומר לנו את לקחי ההיסטוריה, אבל בירושלים מסרבים ללמוד אותה ואת לקחיה.

אנחנו קוראים לממשלה ולעם בישראל להילחם כנגד המגמה המסוכנת של סגירת שערנו הדרומי בשל קוצר ראות מדיני ואסטרטגי. אנחנו תובעים פעולה מדינית ומעשית בטרם תבוא עלינו הפורענות. תודה, אדוני.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני חבר הכנסת. תמה רשימת הדוברים. אדוני שר החוץ, בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין עוד עיר בישראל ששיקפה כל-כך הרבה את העליות והמורדות במצב המדיני שלנו כעיר אילת.

אני מודע לכך, שאכן היו מומחים בעבר, ואולי גם בהווה, אשר ניבאו את קצו של נמל אילת. לפי דעתי, האנשים האלה הם קצרי ראות. אני דווקא חושב שהיום יותר מאשר אי-פעם הגיעה העת למימוש חזונו הגדול של דוד בן-גוריון לגבי העיר, לגבי אילת, לגבי הנמל של אילת כשערה הדרומי של מדינת ישראל.

מה שמתברר עכשיו לעין כול, וזה מראה כמה באמת בן-גוריון צדק, אלה שני דברים עיקריים. האחד – בפני מדינת ישראל נפתחו עכשיו שווקים באסיה, בהיקף ובאתגר שלא ידענו כמוהם. כמעט כל העלייה ביצוא של ישראל בשנה הזו באה כתוצאה מפתיחת השער לאוקיינוס ההודי, לאסיה, לאפריקה ואנחנו רואים רק את אפס קצהו, זה עוד ילך ויגדל.

הדבר השני – אף שכבר מיצינו לא מעט מהפוטנציאל של ים המלח, עדיין זה אוצר בלום, ואנחנו רק בראשיתו. אני מאמין שמים המלח אפשר יהיה להפיק לא רק אשלג, לא רק מגנזיום, לא רק ברום ולא רק מלח, אלא עוד מוצרים רבים אחרים, ולים המלח, לערבה ולאיילת, לדעתי, מחכה עתיד כביר, הרבה יותר גדול מאשר הדמיון שלנו מאפשר. אין לחזות ברגע זה.

אני גם מאמין שנמל אילת יועתק צפונה, שתהיה תעלה בתוך הערבה ויהיה נמל ירדני מול נמל ישראלי, דבר שיוזיל עוד יותר את דמי ההובלה, שכן הרכבת בעתיד לא תצטרך להתמקח עם הערים שמסביב לאילת ותוכל להגיע לנקודה צפונית. זה גם יקל, כמובן, לשמור על אופיו הנהדר של ים-סוף, שזה אחד הימים העשירים, המבורכים והיפים שישנם על פני כדור הארץ.

שר המשטרה מ' שחל:

וגם ליצור חשמל.

שר החוץ ש' פרס:

וגם ליצור חשמל, זה כמובן. ולא רק ליצור חשמל, אלא גם לחבר את רשתות החשמל של כל הארצות יחד ולחסוך סכום שאומרים שמגיע ל-6 מיליארדי דולר, על-ידי סידור של רשת חשמל הגיונית לארצות השוכנות לאורך המפרץ.

אשר למצב הפוליטי שם: לפחות בחצי הדרך אנחנו רואים כבר שלום, בחצי המערבי של ים-סוף, שכן יש רצף של יחסי שלום בין ישראל בצפון, מצרים בדרום, אריתריאה, שעכשיו זכתה לעצמאותה, ואתיופיה, שהשתחררה מן השיגעון המרקסיסטי. כלומר, כל החוף הזה הוא אולי חוף ראשון רצוף ביחסי שלום בינינו. אני מקווה גם שהחוף שממול יזכה לאותה מערכת יחסים מדינית. על כן זו שטות בכלל לדבר כביכול על הסגר שאנחנו מטילים על עצמנו.

אני חושב שההחלטה לחפש באוניות הישראליות היא טיפשית, לא דרושה, אבל לא הייתי מייחס לזה עניין מזימתי. אני לא חושב שיש כאן מזימה, אני חושב שיש כאן טיפשות יותר מאשר מזימיות, וצריך להגיד את האמת, אין טעם סתם להטיל האשמות. למשל, בוטרוס ראלי הוא לא המפקד העליון של הפיקוח הזה. זה נעשה יותר על-ידי הציים, על-ידי צוות משימה משותף.

צריך לזכור, שכוח המשימה האמריקני בעיקרו, המוצב באזור מצרי טיראן, נמצא שם מכוח החלטה של מועצת הביטחון, שמטרתה חיונית בעיני כולנו. הלוא גם אנחנו רוצים שיטילו אמברגו על עירק. כשאנחנו מתווכחים, אל נשכח שלא הטילו אמברגו כדי לחפש באוניות ישראליות; הטילו אמברגו כדי למנוע הגעתו של נשק לעירק.

משה קצב (הליכוד):

האם זה נכון שאוניות הנושאות דגל עירקי חונות בעקבה?

שר החוץ ש' פרס:

לא, זה לא נכון, עד כמה שאני יודע, אבל אני לא רוצה לדבר על דברים שהם בגדר ספקולציה.

החלטת האו"ם מחייבת בדיקה של כל ספינה העוברת במצרי טיראן, והאמריקנים בודקים גם את האוניות האמריקניות. כשאנחנו התחלנו לשוחח עם האמריקנים על העניין הזה, הם שאלו אותנו אם אנחנו מסכימים שחיל הים שלנו יבדוק את האוניות הישראליות. גם זו אפשרות שעלתה על הפרק.

הבדיקות מעכבות את ספינות המטען והופכות את המעבר לאילת לבלתי כדאי כלכלית, ובכך הן גורמות נזק כבד מאוד לנמל, לעובדים ולמדינה. כמובן, מצב זה איננו מתקבל על הדעת, הוא גם לא חיוני, ואנחנו מסכימים כי חשוב לקיים את הסנקציות נגד עירק ולא לעשות מזה סנקציות נגד מדינת ישראל, במקום.

אנחנו ערים לחומרת הפגיעה בעובדי הנמל בעיר אילת, ועכשיו העלינו את הנושאים בכל הדרגים. השגריר שלנו באו"ם דיבר עם ראשי האו"ם. זה לא מספיק לדבר רק עם מזכיר האו"ם, צריך לדבר

עם כל חברות מועצת הביטחון. השגריר שלנו בווינגטון פנה לדרגים השונים בממשל, וכאן בארץ ראש הממשלה, אנוכי, חברי במשרד החוץ, מטפלים בזה יום יום. אגב, התשובה שכאן מישהו ציטט מדברי רוס – – –

קריאה:

כן, אני.

שר החוץ ש' פרס:

אתה? זו טעות. הוא לא אמר את זה. דיברתי אתו בעצמי.

מה הבעיה? אין אחד שמצדיק את זה. אנחנו הצענו הצעה אופרטיבית, שלנו נראתה כטובה ביותר, והיא שיאפשרו לנו להודיע חמישה ימים מראש על אונייה ישראלית שעומדת לעבור את המצר הזה. באופן עקרוני הסכימו. האמריקנים אומרים: עלינו לתאם את זה גם עם הפנטגון וגם עם האו"ם; והבטיחו לתת לנו תשובה בהקדם. אני תקווה שהתשובה הזאת תינתן עוד השבוע, מפני שזה דבר מלאכותי. אני גם לא חושב שמישהו רוצה להרע לנו, ונמל אילת יחזור לתפקד כאשר לפניו עתיד גדול.

אדוני היושב-ראש, אני מאוד מעריך את דברי חברי הכנסת שנגעו בנושאים האלה. בשלב זה אני מציע להסתפק בהודעתי זו, מפני שאני תקווה שבתוך ימים אחדים העניין יוסדר.

משה קצב (הליכוד):

אדוני השר, מאחר שעלו הרבה אספקטים, אולי תסכים להעביר את זה לוועדת הכלכלה, שבה ידונו גם במצב הכלכלי של העיר אילת.

שר החוץ ש' פרס:

אני לא מתנגד. ועדת הכלכלה היא אוטונומית ויכולה להחליט על כל דבר. כאן הנושא המרכזי, עד כמה שאני יודע, חבר הכנסת קצב, היה באמת עניין ההסגר הימי, שנוצר כתוצאה מהחלטת האו"ם. בנושא הזה אני חושב שאין ויכוח. מה שאנחנו רק מנסים לעשות הוא לקצר את הזמן, ועל כן בתשובה אחראית לחברי הכנסת שהעלו את זה אני אומר: תנו כמה ימים, ואני מקווה שהעניין יוסדר.

יוסף בא-גד (מולדת):

אבל העניין נמשך כבר – – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת בא-גד, אנחנו נשאל אותך.

אם כן, אני פונה לחבר הכנסת אבנר חי שאקי: האם אדוני מוכן להסתפק בהודעתו של השר?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני מסתפק.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת משה קצב, אדוני מסתפק?

משה קצב (הליכוד):

אדוני, מצב נמל אילת – – –

היו"ר י' עזרן:

בלי נאומים. יגיד לי אדוני אם כן או לא.

שר החוץ ש' פרס:

על העניין הכלכלי תגיש הצעה אחרת.

משה קצב (הליכוד):

אני דיברתי על שני הנושאים. אני לא מסתפק, והצעתי בעינה עומדת.

היו"ר י' עזרן:

דיון במליאה?

משה קצב (הליכוד):

אני לא יכול להציע הצעה אחרת.

היו"ר י' עזרן:

כמובן, זה מה שאתה יכול להציע.

חבר הכנסת רפאל איתן?

רפאל איתן (צומת):

ועדה.

היו"ר י' עזרן:

איזו ועדה?

רפאל איתן (צומת):

ועדת החוץ והביטחון.

היו"ר י' עזרן:

יש לנו כאן כמה הצעות.

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, אני מסכים שיהיה דיון במליאה.

משה קצב (הליכוד):

שר החוץ מסכים.

רפאל אלול (העבודה):

דיון במליאה.

אלי דיין (העבודה):

דיון במליאה.

היו"ר י' עזרן:

יש גם הצעות אחרות. כיוון שהשר הסכים להצעתם של חברי הכנסת לדיון במליאה, יש כאן הצעות של חברי הכנסת להעביר לוועדות. אנחנו מכירים פה את הטכניקות כדי לקבל את רשות הדיבור. אנחנו מיתממים?

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר י' עזרן:

מה לעשות? זה הנוהל, אדוני השר.

ובכן, חבר הכנסת עובדיה עלי מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

אני נרשמתי – – –

היו"ר י' עזרן:

אדוני, אתה רשום פה, בסדר.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני נרשמתי להסיר את הצעת חבר הכנסת שאקי.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, אתה רשום. יש כאן שלושה חברי כנסת. אין לכם סבלנות היום? רוצים לפרוץ את הסגר, אבל לא את הנהלים של הכנסת.

עובדיה עלי (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, פיקוח האו"ם על אוניות השטות לאילת הוא בלתי נסבל, אינו נחוץ, פוגע בנו קשות, והפגיעה קשה במיוחד באילת, בעובדי הנמל באילת, והופך את כל המעבר של האוניות דרך הנמל הזה ללא כדאי מבחינה כלכלית.

אני שמעתי ברוב קשב את דבריו החשובים של שר החוץ, ממלא-מקום ראש הממשלה, דברים מאוד מרשימים ומעניינים, אבל נראה לי שהמפתח מצוי בידי ארצות-הברית. אנחנו יודעים שארצות-הברית שולטת שלטון ללא מצרים, היא עושה ככל העולה על רוחה בכל מה שקשור במועצת הביטחון, ואני משוכנע שלחץ הרבה יותר מסיבי, הרבה יותר אינטנסיבי, על ארצות-הברית, יכול להביא לכך שמועצת הביטחון תחליט להסיר את הפיקוח הזה, ועם הסרת הפיקוח – ויפה שעה אחת קודם – אני חושב שנעשה שירות חשוב לאילת, לנמל ולעובדים שם.

לכן אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת דיין לוועדת הכלכלה של הכנסת ולדון בצורה מעמיקה יותר בנושא הזה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני חבר הכנסת.

חברי הכנסת, אני מבקש: במסגרת של דקה. חבר הכנסת בא-גד מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אבנר חי שאקי. אני מבקש לא לנצל את הבמה הזאת לנאומים אלא להצעות.

יוסף בא-גד (מולדת):

ידידי חבר הכנסת שאקי, ודאי שלא רציתי להסיר את הצעתו אלא מבחינה פרוצדורלית.

כבוד השר, אתה עצמך אמרת את המלים הללו: זו טיפשות וזה מצב בלתי נסבל. טיפשות יכולה להימשך יום, יומיים. אדם יכול להיות טיפש ליום אחד. כמה זמן טיפשות – – –

חיים אורון (מרצ):

יש הוכחות שזה בלתי מוגבל.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני לא יודע למי אתה מתכוון, חבר הכנסת.

חיים אורון (מרצ):

לא, באופן פילוסופי.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מבין. אני לא ידעתי למי אתה מתכוון.

היו"ר י' עזרני:

חבר הכנסת אורון, כאן לא תוכל לסלק מישהו.

שר החוץ ש' פרס:

טיפשות זה לא מצב אדמיניסטרטיבי, יש סתירה כאן.

יוסף בא-גד (מולדת):

אבל אני עדיין שואל. אומרים ביידיש: "אז אויך און ווי צום גילכטער". אוי ואבוי לצחוק כאשר יהודים
בנמל אילת מגיעים לפת לחם. ואני ביקרתי ודיברתי עם עובדי הנמל.

כבוד השר, לא שמעתי ממך משפט אחד: אנחנו נפסיק. את המלים הללו אני מצפה לשמוע.

היו"ר י' עזרן:

מה הצעתך?

יוסף בא-גד (מולדת):

בחוכמה או בכוח נפסיק את הטיפשות הזאת. תודה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת, אז מה הצעתך?

יוסף בא-גד (מולדת):

הצעתי: להפסיק את הטיפשות בכל דרך.

היו"ר י' עזרן:

זוהי כמעט משימה בלתי אפשרית.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני רוצה להזכיר שהביטוי "טיפשות" הוא לא שלי.

שר המשטרה מ' שחל:

הוא רוצה להוכיח שהוא כן מסוגל להפסיק.

דוד מנע (הליכוד):

אצלו זו החלטה אדמיניסטרטיבית.

היו"ר י' עזרן:

הוא כנראה מסוגל להפסיק את של אחרים.

חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מאחר שהיו פניות רבות אלינו כחברי הכנסת בנושא של נמל אילת, אני חושב שבשם עובדים רבים אני יכול להביע משאלה – שהבדיקה תימשך זמן לא רב. למה זה צריך להימשך זמן כל כך ארוך? אפשר ביום-יומיים לגמור את כל הנושא הזה. יש באמת אבטלה באילת, ואפשר בזמן קצר לגמור את העניין הזה עם האמריקנים, לפי דעתי.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת דוד מנע.

חברי הכנסת, אנו עוברים עתה להצבעה. מי בעד דיון במליאה, לפי הצעת המציעים ובהסכמת השר? אם תתקבל ההצעה של דיון במליאה, באופן אוטומטי נפלות כל ההצעות האחרות. נא להצביע.

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת – 23

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

יוסף בא-גד (מולדת):

בתנאי שהדיון יהיה דחוף ולא יידחה זמן ארוך.

חיים אורון (מרצ):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת בא-גד, אתה מפריע לי. גם חבר הכנסת אורון – אתה מפריע. בשעת ההצבעה אין מדברים.

23 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהנושא יעבור לדיון במליאה. תודה.

יוסף בא-גד (מולדת):

בדחיפות.

הצעות לסדר-היום

הפיגועים החבלניים בירושלים

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 2017, 2018, 2020, 2021, 2024, 2034, 2040, 2056 ו-2071, בנושא: הפיגועים החבלניים בירושלים; הצעה משותפת לכמה חברי הכנסת. ראשון הדוברים – חבר הכנסת יגאל ביבי, בבקשה, במסגרת של שבע דקות. מכיוון שההצעה

משותפת להרבה חברי כנסת וסדר-היום עמוס, אני מבקש מאוד להקפיד על מסגרת הזמן. תודה רבה, אדוני.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להודות ליושב-ראש הכנסת על כך שנושא ירושלים הועלה כאן, כמסורת הכנסת, בין הסעיפים הראשונים, כדי לתת כבוד וחשיבות ראויה לבירת הנצח של עמנו.

החזית בקרב על ירושלים מתלהטת. לא רק סכינאים ומחבלים, אלא גם דרישת הפלשתינים שירושלים תהיה בירתן של שתי מדינות. לדבריהם, משתמע שמדינה היא כבר בכיסם, אך חסרה להם עוד ירושלים כבירה. אם נוסיף על כך את הפרסומים בדבר טלוויזיה פלשתינית בירושלים המזרחית, את בקשתו של מובארק משר החוץ פרס לעשות ויתורים בירושלים, ושיתופם של נציגי ירושלים בשיחות, הרי מצטיירת תמונה קשה של סחף בעמדת ישראל גם בנושא ירושלים. אחרת, קשה להבין איך העזו הפלשתינים להעלות את שאלת ירושלים, אף שכאשר נכנסו לשיחות השלום במדריד היתה עמדתה של ממשלת שמיר ברורה ומוחלטת, שאין להכניס את ירושלים לדיון.

ברצוני לברך את שר המשטרה על כך שנתן השבוע תעודות הוקרה לאזרחים אשר גילו תושייה ועירנות בעת הפיגוע. חבל שלא היו שם מספיק אמצעי תקשורת להראות גם דברים טובים ויפים במדינת ישראל.

שוב הוכח שהאזרחים הם הערובה העיקרית לשמירה על הביטחון. גם גיוס של אלפי שוטרים נוספים לא ימנע ניסיונות הרג וחבלה של כוחות הרשע, אשר עמם אנו צריכים להתמודד יום יום.

אני קורא לתושבים בארץ בכלל ולתושבי ירושלים בפרט לשנן את הכלל: הבא להורגך השכם להורגו. אם המחבלים ידעו שכמעט כל אזרח במדינת ישראל הוא למעשה גם איש ביטחון, הם יחשבו פעמיים לפני שישלפו סכינים או יבצעו פיגועים. בפיגוע זה הוכח שוב, כי נושאי האקדחים הם אזרחים אחראיים, וכי הם צורך ביטחוני חשוב בשמירה על חיי אזרחי המדינה. לכל המקטרגים והטוענים, שעלול להיות פה מצב של מערב פרוע ושליפה לא מבוקרת, הוכיחה התקרית האחרונה, שנושאי האקדחים התנהגו במחשבה ובאחריות לביטחון האזרחים.

אבל, בעוד אנו רואים אזרחים לדוגמה שמחים בבניינה של ירושלים, אוהבים אותה ומוכנים להקריב את נפשם עליה, צורמות אמרותיהם של כמה פוליטיקאים. לצערנו, קראנו את קריאתה של חברת הכנסת יעל דיין-שיאון, וכך היא אומרת: "יאללה, מי בא לתוניס? בתשעה באב יש WEEKEND ארוך, אני מארגנת רשימה". הגברת דיין –

היו"ר י' עזרן:

חברת הכנסת דיין.

יגאל ביבי (מפד"ל):

זה לא כבוד גדול כל כך להגיד את זה.

— האם החלטת לכהן כסוכנת הנסיעות של יאסר ערפאת דווקא בימים המקודשים של עם ישראל? יהיה לך קשה לכפר על מעשה זה, כי ביום הכיפורים בוודאי תימצאי שוב על שפת הים.

אני קורא למפלגת העבודה לחזור לשורשיה ולא לתת לשועלים קטנים לחבל בערכים שלכם ולסחוף אתכם לשמאל הקיצוני והבלתי אחראי.

הרשו לי לצטט את דבריו של ברל כצנלסון, כפי שהם מופיעים בכרך ו' של כתביו בהוצאת מפלגת פועלי ארץ-ישראל. במאמרו "חורבן ותלישות" הוא תוקף את הנוער העובד, כאשר שמע שהם יצאו למחנה קיץ בליל תשעה באב, הלילה שבו עם ישראל מבכה את חורבנו.

וכך הוא כותב: "אין להעלות את הדעת כי הם עשו זאת מתוך ידיעה מה הם עושים, אולם אי-ידיעה זו כשהיא לעצמה היא המעוררת מחשבות נוגות על רמתם התרבותית ועל ערך פעולתם החינוכית של כמה ממדריכי הנוער.

"אלמלא ידע ישראל להתאבל במשך דורות על חורבנו ביום הזיכרון, בכל חריפות ההרגשה של מי שמתו מוטל לפניו, של מי שאך זה עתה אבדו לו חירותו ומולדתו, לא היו קמים לא הס, לא פינסקר, לא סירקין, לא בורוכוב ולא א"ד גורדון. יהודה הלוי לא היה יכול ליצור את 'ציון הלא תשאל' וביאליק לא היה יכול לכתוב את 'מגילת האש'.

"האומנם תש כוחנו לחיות ולהחיות את סמלינו, להעמיק בתוכנם ולמלא אותם רוח הדור וצורכי הדור? האומנם אין אנו מסוגלים אלא לחיים תלויים, לתרבות תלושה ולסמלים תלויים?

"על אותם מדריכי הנוער אשר בעולם הרוחני חסרה הידיעה וההרגשה של יום החורבן אפשר אולי ללמד זכות בנוסח הידוע: סלח להם, כי אין הם יודעים מה הם עושים. אבל עצם העובדה שבתוך תנועת נוער כבירת תכנים ועמוסת רגשות אפשר שהדרכת נוער תהיה נתונה בידי מי שאין להם חוש לאוצרות הרוח של האומה, לסמלים ההיסטוריים, לערכים התרבותיים, אין להם כפרה."

ולך, חברת הכנסת דיין, אין כפרה על כך שאת חוטאת ומחטיאה. אני משוכנע שהרשימה שאת עורכת תישאר ריקה, וחבריך יעלו לרגל לירושלים, ולא לרב-המרצחים בתוניס.

אני שולח תנחומים למשפחותיהן של ז'נט דיין-קדוש, זכרה לברכה, אם לארבעה ילדים קטנים, ושל אולגה חייקוב, זכרה לברכה, עולה חדשה מברית-המועצות. כמו-כן אני שולח תנחומים למשפחתו של מרדכי ליפקין, השם ייקום דמו, שהשאיר אחריו אלמנה וארבעה ילדים קטנים, אשר עלו עמו מברית-המועצות כמגשימים וחלוצים.

רבותי, מצוות העלייה לרגל לירושלים מקבלת משנה חשיבות בימים אלה. בימים אלה של מתח ופיגועים באזור גובר הצורך לבקר בירושלים ברוב עם, כדי להוכיח לאלה הרוצים להחריבנו כי זממם לא יעלה בידם, ואדרבה, אחיזתנו בארץ-ישראל תעמיק למרות הטרור.

עם זאת, אני רוצה לעודד את הכוחות המעוניינים בשלום, הן היהודיים והן הערביים, ומצדנו נשמור, וצריך לשמור, על איפוק מרבי ועל קור רוח.

אדוני היושב-ראש, כנסת ישראל צריכה לומר דברים ברורים, מתוך אחדות, ולכל העולם: ירושלים המאוחדת, בירת ישראל בעבר, בהווה ובעתיד, תמשיך להיות בירתנו שלנו, של עם ישראל, לעולמי עולמים.

היו"ר י' עזרן:

תודה, חבר הכנסת יגאל ביבי. אחריו – חבר הכנסת יהושע מצא. בבקשה, אדוני.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר המשטרה, בתוככי שיחות השלום ממשיכים ארגוני הטרור הערבי-הפלשתיני לשפוך דם יהודי. הטרור הפך בידיהם כלי על לוח המשא-ומתן.

בשבוע החולף איבדנו בצפון חמישה מטובי בנינו. באותו שבוע נפל מכדורי מרצחים ערבים בן היישוב תקוע. ולפני שבועיים פגע הטרור בלבה של ירושלים, קטל שתי אמהות יהודיות ופצע אזרחים שלווים. באותו שבוע נדקרה אם יהודייה בלבה של ירושלים על-ידי סכינאים ערבים. לילדים שנתייתמו, לאמהות ולאבות שנתאלמנו, למשפחות הכואבות – תנחומים. ולפצועים – איחולינו להחלמה מהירה וטובה. לכולם – חזקו ואמצו.

ואולי מלת סליחה אומר ברגע זה בפני המשפחות הכואבות, מלת סליחה על אותו דוח של "בצלם", שפורסם אתמול ועשה עוול נוראי לקורבנות טרור יהודים, כשהוא שוכח אותם ומזכיר את אנשי הטרור כחללים וכקורבנות. מגיעה להם סליחה מאתנו, ממך, אדוני השר.

הוויכוח, המחלוקת אינם אתך, אדוני, כשר המשטרה, אלא עם הדרך-לא-דרך של ממשלת ישראל. למשטרת ישראל אכן: חזק ואמץ וציון לשבח על יעילותה, התארגנותה, חריצותה ומלחמתה נגד הטרור. אין לי ספק, אדוני השר, כי משטרת ישראל מפיקה לקחים מכל אירוע. גם מאירוע האוטובוס היא תפיק לקחים ותתגבר גם על מחדל כזה או אחר, אם היה בכלל. היא מפיקה לקחים.

לא כך בממשלת ישראל, אדוני השר. אצלה בממשלה אין הלקחים נלמדים. אטימות מוחלטת אחזה את ממשלת ישראל. אדוני השר, היו גיבורים בפרשת האוטובוס, הנהג, האזרח שסייע, היתה ז'נט

קדוש, שברגעייה הקשים היתה גיבורה, אבל, אדוני השר, היה גיבור נוסף, ואני מציע לכולנו לשים לב אליו: אותו עולה רוסי ששמו חייקוב, ששינן לכולנו פרק חיים. אותו חייקוב אמר על קברה הרענן של רעייתו: הם, הפחדנים האלה, לא יסלקו אותנו מן הארץ. איזו אמונה, איזו הכרה, וזה עולה שיושב רק שנה אחת בארץ הזאת.

האמונה חסרה לכם, אדוני ראש הממשלה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני לא ראש הממשלה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

זה התיקון היחיד – – –

יהושע מצא (הליכוד):

סליחה, אדוני השר. אדוני שר המשטרה, היה טוב שראש הממשלה שנעדר יהיה אתנו, אבל עם כל הכבוד לך, האמונה הזאת חסרה לכם. מתי תלמדו זאת? הייתי אומר שיש בגידה מצדכם בציונות. הבגידה הזאת מביאה למדיניותכם המתרפסת.

שים לב, אדוני שר המשטרה, ביום שבו הוגש המסמך האמריקני נשפך הדם בירושלים, באותו אוטובוס 25. מקרי? כן, אדוני השר, מקרי, אך כמה סמלי. באותו יום שבו הוגש המסמך נתנו אנשי הטרור את תשובתם. בתוניס הם השיבו בשלילה, ובירושלים השיבו בשפיכות דמים. הם אמרו "לא" למסמך בשל תביעתם לירושלים.

ואתם במבוכתכם, טרור בעזה – ואתם כבר מוכנים לוותר עליה; טרור ביהודה ובשומרון – ומייד סגר שהפך להפרדה בין חלקי ארץ-ישראל. הסגר, אדוני, מעיד על כישלונכם בקיום הביטחון. לצערי, אדוני שר המשטרה, גם תחת הסגר אינכם מצליחים להשליט ביטחון. הגירוש, אשר שימש את כל ממשלות ישראל כנשק מרתיע, הפך כלי הרתעה נגדכם. פייצל אל-חוסייני, נציג ערביי מזרח-ירושלים, מקבל מכם גושפנקה לעמוד בראש משלחת המשא-ומתן. לערביי ירושלים ותושביה, אשר נלחמים למענם על ירושלים, אתם מעניקים זכות בחירה, ואת ראש העיר ירושלים לשעבר, בעל היוקרה האדירה עד היום, אותו רוחי אל-חטיב, "בתבונתכם" הרבה אתם מחזירים לירושלים.

כנראה, אדוני השר, המשא-ומתן על ירושלים מעביר אתכם על דעתכם. בנסיגה אחר נסיגה מאותן עמדות שלכם, במבוכה אחר מבוכה בתוך ממשלת ישראל ובסתירה אחר סתירה, והסתירות רבות בתוך הממשלה, גרמתם, אדוני השר, כי ירושלים תעלה לראש סדר-היום במשא-ומתן. זה לא היה לפני שנה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

לא היה משא-ומתן לפני שנה.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני, אתם במדיניותכם מסכנים את שלמותה של ירושלים. אתם נוטעים בלבם תקווה, לתבוע את ירושלים, ואני יכול להסתמך רק על כותרת מהיום בעיתון "מעריב", האומרת: "ירושלים, בירת שתי המדינות". זו כותרת מעיתון "מעריב" מהיום, והם מציגים את התביעה הזו למי? לרוס. ומה אומר רוס, מה אומר הממשל האמריקני? הוא אומר: אנחנו תובעים הסכם בתוך שישה חודשים. לצערי, גם רבין, ראש הממשלה, תובע הסכם בתוך שישה חודשים. אם זו חוכמתכם, אדוני שר המשטרה, כולה איולת.

אדוני השר, אתם מתרעמים כאשר טוענים כלפיכם כי אין לכם מנדט לוותר על שטחי ארץ-ישראל. אתם מתרעמים על כך, ואני מציע שלרגע קט נשאיר ויכוח זה בצד. כן מנדט, לא מנדט, בוא נותיר את זה בצד, אבל תסכים אתי, אדוני השר, כי אין לכם מנדט, והמנדט הזה שבידיכם, אם הוא בכלל קיים, לא ניתן לכם לשים ללעג ולקלס גם את ממשלת ישראל וגם את עם ישראל בפני כל העמים, על-ידי הצגת ערוות מדיניותכם. תסכים אתי, אדוני השר, שגם אם יש בידיכם מנדט, הוא לא ניתן לכם כדי להחליש את מעמדה של ירושלים, גם מדינית וגם ביטחונית, בשפך דם.

אדוני השר, השלום שאחריו אתם רצים – בורח מכם. השלום-עכשיו, שאתם רצים אחריו, בורח מכם. אתם מקרבים מלחמה. שים לב למה שאני אומר לך: אתם מקרבים מלחמה, כי השלום-עכשיו בורח מכם, במדיניותכם אתם.

לכן, אדוני השר, בוויכוח על המנדט אומר לך, שבין שיש בידיכם מנדט, ובין שאינו בידיכם, למען טובת עם ישראל חובה לקחת מכם את הגה השלטון, הנתון בשתי ידיים שמאליות, אלו הידיים שלכם. אדוני השר, תודה רבה. אדוני היושב-ראש, תודה גם לך.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת יהושע מצא. יעלה עכשיו חבר הכנסת עמנואל זיסמן; בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, רבותי חברי הכנסת – – –

היו"ר י' עזרני:

סליחה, הוא התכוון לשתי ידיים שמאליות, אבל הוא לא הניח תפילין אף לא על אחת מהן.

עמנואל זיסמן (העבודה):

ירושלים בירת ישראל המאוחדת הינה מטרה עיקרית בפעולות האינתיפאדה מאז פרצה. אויבינו, אש"ף, "חמאס" ויתר ארגוני הסירוב, שמו להם למטרה לפגוע באחדותה ובשלמותה של ירושלים.

בנימין טמקין (מרצ):

אש"ף זה ארגון סירוב?

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני מתכוון לאש"ף-תוניס, שמקיים פעולות טרור, ביחד עם האחרים ובנפרד.

במשך כל השנים עשינו מאמץ גדול להדוף את ההתקפות ולהבטיח שקט ורגיעה בבירת ישראל. בדרך כלל הצלחנו, ובעיקר הצלחנו בשנה זו תחת ממשלת ישראל בראשותו של רבין. לפני כשבועיים הופר השקט הזה על-ידי פעולה טרוריסטית רצחנית חסרת תקדים. אני לא זוכר פעולה מסוג דומה ובהיקף כזה, כאשר מטרתה של פעולה זו של ה"חמאס" היתה כפולה: לא רק להרוג, לרצוח ולהרוס, אלא גם להפסיק את תהליך השלום.

יש להבדיל בין הפעולה הזאת לבין הפעולה שהיתה ימים מספר לאחר מכן, כאשר תושבת ירושלמית שלווה, בהגיעה לעבודתה במקום שבו לא היו פעולות טרור במשך שנים, במשכנות-שאננים, הגברת בת-שבע הלל נדקרה. ולמיטב ידיעתי, הדוקרים מוגי הלב הפחדנים לא נתפסו עד היום הזה.

הפעולה הרצחנית שבוצעה על-ידי ה"חמאס" הסתיימה בטוב, אף ששתי נשים ישראליות, האחת ותיקה והשנייה עולה חדשה, נפלו קורבן לרצח מתועב, כאשר שניים מן הרוצחים הלכו לגיהנום, והשלישי נמצא בידינו, ומתברר שהוא רוצח מתועב מאין כמותו, שביצע פעולות עוד קודם לכן.

אבל אנחנו צריכים לנתח את הפעולה הזאת. מי אני, אחרי יושב-ראש ועדת הפנים של הכנסת, שמשבח את המשטרה ואומר שהמשטרה פועלת במסירות, בנאמנות ויעילות. אני גם יודע שהשר שחל, יחד עם פיקוד המשטרה, עשה רבות כדי לתגבר את המשטרה, כדי לפרוס אותה בהיערכות שונה, כדי לצייד אותה בציד ובכלים שלא היו אולי בידיה בעבר, וכל זה כדי לחזק את ביטחונה של ירושלים ואת ביטחון תושביה.

עם זאת, יש לי כמה שאלות. כיצד קרה כדבר הזה בתקופת סגר? אני תומך בסגר, אידיאולוגית ופוליטית, ולא רק מעשית, על אף העובדה שבעת קיום הסגר 47,000 מתושבי יהודה, שומרון וחבל-עזה כן עובדים בישראל, ואולי השר ימסור לנו את מספרם המדויק. אבל מסתבר שהסגר הזה איננו מוחלט, כי רק הדרכים הראשיות לירושלים נמצאות תחת ביקורת ופיקוח. המצב הדמוגרפי ומצבים נוספים, אם לומר זאת בצורה כללית, מאפשרים ניידות ותנועה בדרכים שונות ומגוונות, אל בירת ישראל וממנה. כך שהסגר לגבי ירושלים איננו כסגר לגבי תל-אביב וחיפה.

איך בכל זאת קרה ששלושה רוצחים, שאינם תושבי ירושלים, מגיעים לירושלים עם נשק, עם מטעני חומר נפץ, נערכים ביער רמות, ולאחר מכן קרה מה שקרה, ואין לי זמן לפרט את מה שכולם כבר יודעים, ואני צריך להקדיש את דברי לדברים יותר חשובים.

אני משבח את שירות הביטחון הכללי. רק חודש לפני כן קיימה הממשלה מסיבת עיתונאים, שהצדקתי את קיומה, בשל המעשים וההישגים של שירות הביטחון הכללי. ובכל זאת אני שואל, איך זה קרה, ואיך אפשר למנוע את זה בעתיד, ואיך אפשר לסתום עוד יותר את הפרצות בדרכים-לא-דרכים ובשבילים שבהם נכנסים לירושלים ויוצאים ממנה?

אם כל חברי הכנסת, פרט אולי לחמישה מהם, 115 חברי כנסת מתוך 120 חברי הכנסת הזאת תומכים תמיכה איתנה ובלתי מעורערת בזה שירושלים היא לא רק בירת ישראל, היא לא רק מאוחדת, אלא היא בריבונות ישראל והיא איננה נושא לשום ויתור; אני מצטער שחבר הכנסת מצא יצא, אבל מי שהסכים, חבר הכנסת איתן, מי שהסכים שירושלים בכל זאת תהיה נושא לדיון היה מנחם בגין, זיכרונו לברכה, שחתם על הסכמי קמפ-דייוויד והחליף מכתבים עם קרטור ועם סאדאת. הוא אמר: אני בעד שלום ללא תנאים מוקדמים. ירושלים היא לא תנאי מוקדם אצל הליכוד, וגם לא אצל יהושע מצא. ודווקא בימים אלה ממשלת ישראל וראש הממשלה, וגם אחרים, פעם אחרי פעם ויום אחרי יום כנראה נאלצו בצורה נחרצת ונחושה לחזור על כך שאנחנו לא נוותר על ירושלים ועל ריבונותנו עליה ועל כל חלקיה.

חבר הכנסת מצא אמר, שמדיניות הממשלה הנוכחית מקרבת מלחמה. יש בארץ שני סוגים של אנשים. יש הפלשתינים, שרוצים להפסיק את תהליך השלום; אבל יש גם הימין, כי חבר הכנסת איתן אומר: להפסיק את תהליך השלום. על כל פעולה רצחנית, מייד הוא אומר שיש להפסיק את תהליך השלום. וחבר הכנסת קצב: גירושים. האם הוא גירש כאשר הוא היה שר התחבורה בממשלתו? הוא לא גירש אף אחד.

אנחנו צריכים להיות צמודים לתהליך השלום, ולעשות הכול כדי לקדם את תהליך השלום בלי לעשות את הוויתורים. ולא יעלה כלל על הדעת שמישהו יפגע בירושלים, בריבונותנו עליה, באחדותה ובשלמותה.

אני רוצה לסיים ולומר, אדוני שר המשטרה, אני מסכים אתך, שלא יעלה על הדעת שאפשר לסגור בצורה מוחלטת את הארץ בפני פעולות טרור. אני מכיר את זה מקרוב, ואני יודע. אבל צריך לעשות מאמץ עילאי, מעבר לכל מה שאתם משקיעים ועושים, כדי למנוע פעולה מן הסוג הזה. בעצם היה בפעולה משום נס, כי הרימונים לא התפוצצו אף שהוציאו את הנצרה; הם יכלו לחטוף לא רק אשה אחת אלא יותר. מי יודע, אם מישו מנתח ניתוח הגיוני, אילו תוצאות הוות אסון יכלו להיות. זה חייב להימנע אם על-ידי מודיעין, אם על-ידי סתימת עורקי תחבורה בירושלים שהם לא תחת פיקוח והשגחה, אם על-ידי הצמדת מאבטחים באזורים רגישים.

שאל ילום (מפד"ל):

אני מבקש לשאל שאלה.

היו"ר י' עזרן:

אתה מסכים, אדוני?

עמנואל זיסמן (העבודה):

כן.

היו"ר י' עזרן:

כן, אבל בקיצור.

שאל ילום (מפד"ל):

חבר הכנסת זיסמן, אתה עומד כאן ומגן על הממשלה ועל ירושלים בהתלהבות. איך אתה מעז לעשות את זה כאשר ממשלת ישראל מסכימה שאזרחי ירושלים בריבונות ישראל יצביעו למוסדות האוטונומיה, ושאזרח מירושלים יהיה חבר במשא-ומתן על האוטונומיה, ואתה אומר שאין פגיעה?

היו"ר י' עזרן:

הבנו את השאלה. אם חבר הכנסת זיסמן רוצה, הוא ישיב.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אם היושב-ראש יאשר לי. יש בירושלים אלפי תושבים נוצרים ומוסלמים, שמצביעים בבחירות לארצות אחרות. בבחירות לנשיאות בארצות-הברית היה תור ליד הקונסוליה האמריקנית. הם תושבים קבועים בעיר הזאת ולוקחים בה חלק.

אני לא רואה כל סתירה בין המשך שלטוננו וריבונותנו לנצח נצחים לבין הקניית זכות בחירה. כפי שאתה יודע, מאז מלחמת ששת הימים ושחרור ואיחוד ירושלים מחדש, רוב רובם של המוסלמים והנוצרים הערבים בירושלים לא התאזרחו ואין להם אזרחות ישראלית. ואין כוח בעולם שיכול לכפות את זה עליהם – אלא אם כן הם יעשו את זה מתוך רצון. העובדה שהם יצביעו לא תפריע להמשך שלטוננו וריבונותנו, תוך כיבוד זכויותיהם מתוך שוויון כל חלקי האוכלוסייה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לחבר הכנסת עמנואל זיסמן. חבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, מאז הפיגוע בצפון-ירושלים חלף יותר משבוע ומאכלת הטרור המשיכה להפיל בנו חללים, הן בגזרת לבנון והן באזור תקוע שביהודה.

ראשית, אני מבקש לשלוח מכאן תנחומים למשפחותיהם של הקורבנות ולאחל החלמה לפצועים.

לאחר כל פיגוע יוצאים דוברי הממשלה ומרכיביה בהודעות מרגיעות. השר פרס מרגיע כרונית באמירה כמו: "נעשה הכול כדי לתפוש את המבצעים ולהעניש אותם", אבל הרציחות נמשכות.

"האינתיפאדה דועכת", מכריזים דוברי ממשלת רבין-אלוני, אבל ביריחו זרקו עלי אבנים באחד מערבי השבוע שעבר.

"האלימות פחתה", מכריזים המקורבים לראש הממשלה, אבל בשכם ובחברון זורקים בקבוקי תבערה.

"אין להם כמעט אמצעי לחימה" ו"נתפסו או חוסלו כך וכך מבוקשים", מסבירים פרשני החצר של ממשלת רבין-שריד, אבל בעזה יורים, ולא רק בעזה.

"החזרנו את הביטחון", מכריזים שרים ונושאי כליהם, ובירושלים דוקרים יהודייה לאור היום.

"הסגר הוכיח את עצמו", צוהלים אנשי הממשל, כאשר שותפיהם הציונים זימד ודראושה מגחכים עליהם ביודעם שהסגר כורסם זה כבר וכמעט נעלם, ומתחת לאפו של הסגר ומחסומיו נכנסת חוליית עז אל-דין לתוככי ירושלים עם רובי סער.

"הסגר פתח בעיות", מסבירים שרים מדושנים למגינת לבם של שותפיהם במרצ, שמתפוצצים מזעם בוחריהם, אבל במציאות נכנסים ערבים רבים בלי היתרים ובגלוי, והם ממלאים שוב את פיגומי הבניין וגירות הירק שלנו, והישראלים נדחקים שוב לדמי אבטלה משחיתים.

"אש"ף הוא מתון וכדאי לנו לדבר אתו", אומרים באורח לא-רשמי נציגי הממשלה רבין-מחאמיד, ואנשי אש"ף ממשיכים להכות יהודים "בכל האמצעים", כפי שהנחה אותם חבר הכנסת החדש ונעים ההליכות, שרבין גמל לו בהזמנה לוועדת החוץ והביטחון.

"משטרת ישראל וכוחות הביטחון תוגברו", אומרות הכותרות, אבל בירושלים מנסים לחטוף אוטובוס ישראלי ליד המטה הארצי של המשטרה לאור היום והורגים שתי יהודיות.

"השלום בשער, שלום עכשיו", זועקים יפי הנפש והתבוסנים של השמאל הישראלי, אבל בירושלים נדקרה יהודייה בשכונת משכנות-שאננים.

את שכונת משכנות-שאננים אני מכיר מילדותי, כי נולדתי בה, ובשנת תרפ"ט (1929), ניסו ערביי ירושלים לפרוע בה פרעות, לעשות בה אינתיפאדה. אבי נשלח באותה עת על-ידי ארגון "ההגנה" להגנת יהודי צפת, ועל השכונה שלנו הגן יהודי אחד עם אקדח אחד, והוא הארכיאולוג פסח בר-אדון. כאשר גלשו הערבים משער יפו לעבר השכונה בהמוניהם ותוך קריאות "איד'בח אל-יהוד", מוות ליהודים, הדף אותם יהודי אחד, פסח בר-אדון, שהשיב להם באבני קלע וגם ירה מנשקו, חרף, תקנות החירום של הבריטים, כי הפקודות של "ההגנה" היו שונות מאלו של שר הביטחון רבין.

זהו זיכרון הילדות הראשון שלי: המון ערבי מוסת רוצה לשחוט אותנו ויהודי אחד מגן עלינו. אז תבין, שר המשטרה, שאני מכיר ויודע את נפשם של שכנינו ומאמין ביכולתם של היהודים להגנת עצמם אם אין להם ברירה.

רבתי חברי הכנסת, אחרי יותר מ-60 שנה מאותה חוויית ילדות, ועכשיו – כאשר יש לנו מדינה ריבונית משלנו, כאשר אנחנו מהווים רוב בארץ ורוב בירושלים, כאשר המשטרה והשב"כ ובתי-המשפט הם שלנו – דוקרים יהודייה במשכנות-שאננים. ואילו אז – כאשר היינו מיעוט בארץ, נתונים לחסדי שלטון זר – הגנו היהודים על עצמם בעצמם בשכונה הזאת.

ב-67 חודשי האינתיפאדה שכלנו 178 קורבנות ישראלים, ונפצעו לנו למעלה מ-7,000 ישראלים. אין זה הכרח להעלות קורבנות למולך האינתיפאדה, ואנשינו אינם חייבים למות. מאז תחילת הסגר הבאנו לקבר ישראל 10 חללים מנפגעי האינתיפאדה, ומזמן שהעבודה ושותפיה עלו לשלטון יש לנו 53 חללים.

צריך ואפשר להפסיק את מסע ההלוויות הזה: בלי מחוות אומללות לפלשתנים; עם סגר אמיתי; עם גירוש המסיתים והפורעים; עם סילוקו של רמטכ"ל האינתיפאדה פייצל חוסייני מהמשלחת, ושילך לתוניס; עם סגירת מפקדת האינתיפאדה ב"אורינט האוז" במזרח-ירושלים; עם פקודות נכונות לצה"ל ולרצועת הביטחון; עם מתן זכות ואפשרות להגנה למתיישבים היהודים ביש"ע; עם השעיית מסעות הפקידים לוושינגטון, הנקראות בטעות ובשקר "תהליך השלום"; ועם מנהיגות הולמת ואמיצה לעם שנמצא במלחמה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אתה באמת רוצה שלום?

רחבעם זאבי (מולדת):

אני אענה לך, אם היושב-ראש ירשה לי, אחרי שאני אגמור.

היו"ר י' עזרן:

זכותך.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני אגמור את דברי, ואם תהיה לי דקה.

צריך ואפשר להפסיק את האינתיפאדה ואת ההלוויות, אבל בשביל זה צריכה להיות לנו ממשלה אחרת, ממשלה שאיננה נשענת ונתמכת על-ידי גורמים אנטי-ציוניים, שרוצים להכות בנו בכל האמצעים, ממשלה שתמשול, ממשלה שתרחצה להמשיך בהגשמת המפעל הציוני, ממשלה שתרחצה לתת חיים לעם ישראל, ממשלה עם חזון ואמונה בזכותנו על הארץ הזאת.

ולשאלתך, חבר הכנסת גולדשמידט. אני, כחייל שהלך בשדות ישראל 30 שנה, רוצה שלום לא פחות מאזרחים שאולי היו פחות שנים בשדה ואולי בכלל לא היו בשדה, מפני שאני יודע שממלחמה חוזרים בלי חברים, ממלחמה חוזרים עם חברים קטועי איברים, ממלחמה חוזרים עם אלונקות גונחות, ממלחמה חוזרים ומשפילים עיניים אל היתומים והאלמנות וההורים השכולים. לכן אני שונא ומתעב את המלחמה.

אבל אני יודע שבמזרח התיכון, כדי למנוע מלחמה, צריך להיות חזק, צריך להיות מרתיע, ועוצמתה של מדינה נמדדת קודם כול בנכסים הקרקעיים שיש לה. מי שרוצה שלום, או לפחות מי שרוצה לדחות את המלחמה, חייב לשבת על הירדן. מי שיחזיר אותנו לשיח'-ג'ראח ולהר-גילה ימצא מהר מאוד שהמלחמה בשער, יגלה מהר מאוד שבמלחמה הזו, בתוך שלוש-חמש שעות, הם יגיעו לבית הזה והם יגידו: זכות השיבה, כי כאן היה פעם כפר שקראו לו שיח'-באדר, והם דורשים את זכות השיבה.

אני, כשונא מלחמה, כמתעב מלחמה, כחייל שהלך למלחמות, רוצה שלום, ואת השלום אפשר להשיג רק בעוצמה, בכוח, עם מודיעין טוב, עם צבא טוב, עם חיל-אוויר טוב, עם צנחנים טובים, אבל, קודם

כול עם נכסים קרקעיים, שייתנו לנו עוצמה. כי מדינת ישראל בגבולות "הקו הירוק" היא חלשה, היא תיראה כפיתיון, כטרף קל לכל שליט ערבי, לכל רמטכ"ל ערבי. הבנת אותי, ידידי חבר הכנסת גולדשמידט?

יוסף בא-גד (מולדת):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת בא-גד, אחרי הצהרה כזו, כל המוסיף – גורע. אין לך מה להוסיף.

תודה לחבר הכנסת זאבי על ה"אני מאמין" שלו. עכשיו נעבור לצד השני האופוזיציוני הקוטבי, חבר הכנסת האשם מחאמיד. כך אנחנו מאוד מאוזנים בבית הזה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

תודה, אדוני היושב-ראש, על ההערה שלך.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה לגנות את הרצח באוטובוס בקו 25 ואת הירי על אנשים חפים מפשע, כפי שגינתי לא אחת, עקרונית וללא רתיעה, רצח של אזרחים, של אנשים חפים מפשע. תרשה לי, אדוני היושב-ראש, לשלוח את תנחומי למשפחות.

כמו-כן אני רוצה לגנות בו בזמן את הניסיון להתנקש בחייהם של חמישה פלשתינים מאל-סואחרה, אשר במנוסתם נחבלו בכל חלקי גופם.

בכל נאום, אדוני היושב-ראש, במקרים טרגיים כאלה, אני מגנה ושואל את עצמי: האם כל הגינויים שבעולם, כל הסלידות ממעשים כאלה יכולים להחזיר נשמה אחת לחיים?

אלי גולדשמידט (העבודה):

אתה מוכן לקרוא לראש אש"ף ולבקש ממנו להפסיק את הטרור, להציע לו להפסיק את הטרור?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

היו"ר י' עזרן:

חברת הכנסת גוז'נסקי, תאמיני לי שחבר הכנסת האשם מחאמיד מסוגל להגן על עצמו בצורה מאוד יעילה.

חבר הכנסת גולדשמידט, אנא ממך, בקש רשותי, אני אתן לך. יש לך שאלות מאוד קשות, מעניינות, שפותרות סימפוזיון, ואני פשוט לא יכול כך לנהל את הישיבה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

לענות או לא לענות?

היו"ר י' עזרן:

זכותך ותענה מנה אחת אפיים.

האשם מחאמיד (חד"ש):

לא על חשבוני.

היו"ר י' עזרן:

לא על חשבונך.

האשם מחאמיד (חד"ש):

חבר הכנסת גולדשמידט, אני חושב שליאסר ערפאת יש כתובות, אפשר לדבר אתו, אפשר לשבת אתו, לדרוש ממנו, הממשלה יכולה לבקש ממנו.

שנית, עד כמה שאני יודע, אש"ף איננו מסכים למעשים האלה, איננו שותף למעשים האלה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

הוא בעצמו שולח. 70% מהפיגועים הם של אש"ף.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אתה יודע שאש"ף מושיט את ידו לשלום. זה ידוע, כולנו יודעים את זה. אנחנו מתעלמים מהעניין הזה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

רוצחים יהודים, שודדים יהודים – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הוא יושב במטה אש"ף, הוא יודע מה מחליטים.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שאלו יהלום, אתה זוכר שהשתלמה ההתאפקות שלך? נתתי לך לשאול בסוף, לא רק לשאול אלא גם לנאום.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הוא סתם מקשקש.

היו"ר י' עזרן:

מספיק. חבר הכנסת האשם מחאמיד, גוררים אותך מחוץ לנאום שלך. אני מצטער שאתה נגרר.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני שואל את עצמי: כמה פעמים עוד נצטרך לשלם מחיר דמים יקר של בני ובנות שני העמים ולגנות פעם אחר פעם? נכון אמר ראש הממשלה באותו שבוע של האירוע הטרגי, שכל הרג הינו ניסיון לרצוח את תהליך השלום. אני רוצה להוסיף, שהרג אנשים חפים מפשע משני העמים, הישראלים והפלשתינים, אינו מקדם את תהליך השלום. להיפך, הוא מכשיל אותו. והרי אין לנו חיים בתוך חממה אלא בתוך מציאות עגומה, עשרה סיבובי שיחות ללא תוצאות, ללא כל תזוזה, ללא כל הקלה בחייהם המידרדרים של הפלשתינים ובזכויות האדם שלהם.

הסבב העשירי הסתיים, כקודמיו, בכישלון. לכן הדיכוי, הייאוש והתסכול פותחים פתח לשטן הייאוש ולמעשי הייאוש, אשר אנשים חפים מפשע משלמים בעבורם. שכן, על אף הכאב שבשפיכות הדמים, אין לנו יכולים להתעלם מהידרדרות המצב, כי לא מגיעים לשום מקום ולשום דבר על-ידי זה שמתעלמים וטומנים את הראש בחול.

המצב כפי שהוא היום אינו מבשר טוב לשני העמים. הרג ישראלים ופלשתינים נמשך. על-פי "בצלם", 38 ילדים פלשתינים נהרגו בחצי השנה שעברה. הירי ללא הבחנה, כפי שתנועת זכויות האדם בארצות-הברית, שנקראת MIDDLE EAST WATCH, אומרת, למשל, שרוב התושבים שנהרגו בשטחים על-ידי המסתערבים לא היו אלה שאותם חיפשו. הם קוראים לזה רצח ברשיון ובהיתר. הירי ללא אזהרה קיים אפילו בתוך היחידות הצבאיות עצמן, מה שנקרא: אש חברים, FRIENDLY FIRE.

והשאלה העיקרית החוזרת על עצמה היא: האין אלטרנטיבה לשרשרת הסבל ולמעגל הדמים? ואינני שואל כדי לקבל תשובה. השאלה היא רטורית, והתשובה ברורה. מה שקרה בירושלים הוא אור אדום לכל שוחרי השלום. מה שקרה דורש יותר נחרצות ונחישות ומאבק של כל כוחות השלום למען קידום עניין השלום.

שאלו יהלום (מפד"ל):

נגד הטרוריסטים.

האשם מחאמיד (חד"ש):

נגד הטרוריסטים.

חיים דיין (צומת):

האם אתה יודע שאלמלא כוחות הביטחון שנמצאים בעזה אחד היה רוצח את השני שם?

קריאות:

האשם מחאמיד (חד"ש):

אז ננהג בעזה ברחמנות, מתוך רחמנות.

חיים דיין (צומת):

הכוונה שלהם לרצוח ללא הבחנה.

קריאות:

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת חיים דיין, קריאת ביניים ולא הצהרות.

אני רוצה לשאול שאלה אחת, פשוטה מאוד. לפני חבר הכנסת האשם מחאמיד עלה לדוכן ודיבר חבר הכנסת רחבעם זאבי. הוא אמר דברים חריפים ולא נעימים לכל האוזניים.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אל תעשה הקבלה.

היו"ר י' עזרן:

אני מדבר על מי שעלה לפניך. גם לך אין סבלנות להקשיב? תרשה לי, אל תתנשא ואל תתיימר. מותר לי לחשוב שכולם כאן שווי זכויות. איש לא הפריע לחבר הכנסת רחבעם זאבי. שמעו אותו. רבותי, אנחנו צריכים ללמוד לשמוע פה גם דברים לא נעימים. אני מבקש.

שאול יהלום (מפד"ל):

איזה דברים לא נעימים אמר חבר הכנסת זאבי?

קריאות:

היו"ר י' עזרן:

לא דיברתי עכשיו על חבר הכנסת רחבעם זאבי. אמרתי שדברים שאומר חבר הכנסת האשם מחאמיד, גם אם אינם נעימים לאוזניך, תלמד לשמוע אותם.

קריאות:

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת דראושה.

שאול יהלום (מפד"ל):

עד 1967 יכולתם לדרוש מדינה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת דראושה, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. חבר הכנסת שאול גוטמן, גם אותך. אני מבקש. חבר הכנסת בא-גד, גם אותך אני קורא לסדר. רבותי. חבר הכנסת שאול גוטמן, אנא ממך, תמנע ממני אי-נעימות. אני מאוד מבקש. חבר הכנסת דראושה, דיברת ואמרת כל מה שלבך חפץ. הרשיתי לך. מספיק.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

נאמרו כאן דברים חמורים ביותר.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, אינני יושב כאן כגננת. תלכו לוועדת האתיקה. מספיק. חבר הכנסת שאול יהלום, גם אותך אני קורא לסדר בפעם הראשונה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני רק הרגעתי.

היו"ר י' עזרן:

אל תרגיע. חבר הכנסת דראושה, אולי תתחשב קצת במה שאני מבקש ממך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

עם ההערות שלך אני מסכים בהחלט.

היו"ר י' עזרן:

אני רק ביקשתי, רבותי, בסך הכול אמרתי שכשם שלא הפריעו לחבר כנסת אחד, אל לכם להפריע לחבר כנסת אחר. אינני עושה שום השוואה ואינני נותן כאן ציונים. בסך הכול אמרתי דבר שהוא דמוקרטי בהחלט. כשם שלא הפריעו לחבר הכנסת רחבעם זאבי, בין שמסכימים אתו ובין שלא; אני קטונתי מלתת ציונים למישהו. אבל, למען השם, כאשר לא מפריעים לאחד, ומייד אחריו עולה הצד השני, הקוטבי, צריך ללמוד לשמוע גם אותו. לא נתתם לו לומר משפט אחד.

שאול גוטמן (מולדת):

אדוני, יש הבדל בין שני הצדדים האלה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שאול גוטמן, כאן בכנסת אתה רוצה לעשות את ההבדלים? אני מודיע לך, לא. כל זמן שאני יושב במקום הזה איני רשאי ולא אעשה שום הבדל.

שאול גוטמן (מולדת):

אני מצטער, יש ציונים ויש לא-ציונים.

היו"ר י' עזרן:

זכותך לחשוב כך. הוא נבחר בדיוק כמוך. חבר הכנסת שאול גוטמן, אני מבקש, זה כוחנו וזאת עוצמתנו וזה החוסן המוסרי שלנו, לתת אפשרות גם לאלה לדבר וגם לאלה. חבר הכנסת שאול גוטמן, אני מבקש ממך.

האשם מחאמיד (חד"ש):

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אענה להערה של חבר הכנסת חיים דיין ואומר שאני נגד, אני מגנה רצח של אנשים חפים מפשע. אני כמובן לא אתייחס לאותן אמרות וסטריאוטיפים ישנים של "איד'בח" מצד זה או אחר, משום שזה מתחת לכל ביקורת ולכן זה לא שווה התייחסות.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני אמשיך.

היו"ר י' עזרן:

יש לך עוד דקה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

איך זה יכול להיות? לא דיברתי חמש דקות.

היו"ר י' עזרן:

דיברת חמש או אפילו שש דקות.

האשם מחאמיד (חד"ש):

מה שקרה, אדוני היושב-ראש, ועדיין קורה, דורש חיפוש מתכונת נועזת מעבר למתכונת הנוכחית בשיחות השלום, כדי להגיע לשלום אמיתי וכן, כי השלום הוא היחיד שביכולתו לפוגג את האלימות הרובצת על שכמם של שני העמים.

הסגר הוכיח שאינו ערובה לביטחון, רק השלום עם הפלשתינים הוא הערובה לשלום כולנו.

אולי דברי אינם בגדר הקונסנזוס, אך אל נשכח שבעבר, כאשר סברנו שאין מנוס מהחזרת השטחים הכבושים ונסיגת צה"ל, היינו אולי משונים בעיני רבים. וכשטענו שלא ייתכן שלום בלי החזרת שטחים, כלומר שטחים תמורת שלום, נטען כנגדנו שאנו עוכרי ישראל וכו' וכו'. היום רבים כבר מבינים זאת. וכאשר דיברנו על אש"ף כנציגו הבלעדי של העם הפלשתיני, שאתו יש לנהל משא-ומתן, הוקענו ונאשמנו כבוגדים. היום התמונה ברורה לרוב חברי הבית הזה ולרוב הציבור הישראלי וגם לרוב חברי הממשלה; אני בטוח שגם לרוב חברי הכנסת.

אך על ירושלים המאוחדת כביכול עדיין יש טבו. אדוני היושב-ראש, הרי החומה הקיימת היום בין ירושלים המזרחית לבין ירושלים המערבית גבוהה בהרבה מהחומה שהיתה קיימת לפני מלחמת 1967. כמה שנים וכמה קורבנות משני העמים צריכים לשלם בחייהם כדי שמותר יהיה לאחרים לדבר גם על ירושלים המזרחית כשטח שנכבש וכחלק מההסדר העתידי עם הפלשתינים?

מה שקרה, אסון התקפת הדמים על האוטובוס, לא צריך לעורר רגשי נקמנות פרימיטיביים, לא-אחראיים והרפתקניים, כי אם להביא להכרעות רציונליות, אחראיות, אמיצות ויעילות, וזאת על-ידי דילוג על המתכונת הכושלת הקיימת לשיחות השלום, להידברות ומשא-ומתן ישירים עם אש"ף, ובכך יפתח אשנב של תקווה לסיום הפרק הכאוב של שפיכות דמים.

יש לקבל, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, את פסק-דין ההיסטוריה: ישראל קיימת ותמשיך לקום ולהתקיים, והפלשתינים גם הם כעם ימשיכו להתקיים, וגם להם תהיה מדינה לצד מדינת ישראל; השאלה היא, אחרי כמה קורבנות וכמה סבל? הפרק הכאוב ביחסי שני העמים חייב להסתלק. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לחבר הכנסת האשם מחאמיד. חבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שר המשטרה, הפיגועים בירושלים, שבדרך נס לא הפכו לטבח המוני, הם תזכורת לשכחים התפוסים בהזיות שווא על אפשרות של הסדר כלשהו עם העולם הערבי. לא מדברים עם הפלשתינים אלא עם העולם הערבי, המוסלמי, הקיצוני, שלעולם לא יתפשר על ירושלים ולעולם לא ישלים עם ריבונות יהודית על המקומות הקדושים.

נתפסתם לעווית ולתזזית המשבשות עליכם את בינתכם, ואתם מוצאים מפלט באמרה סתמית: "תהליך שלום".

מי מדבר אתכם על שלום? מי שמשגר "קטיושות" על אזרחים בצפון? מי שרוצח אזרחים במקומות יישוב? מי שמכין נגדנו נשק להשמדה המונית? אתם מזמינים את ארצות-הברית להתערב בתהליך – תקבלו את עמדת ארצות-הברית על-פי האינטרס שלה ולא שלנו.

סגן שר החוץ מציע גם לרוסים להיות מעורבים בתהליך, לטובת מי? הם יכפו על הערבים את דעתה של ממשלת ישראל, אפילו ששליחיה מתרפסים ומאבדים כל צלם של כבוד לאומי?

לאמריקנים יש שכל ישר, הם מבינים שאין טעם לבזבז זמן, כי אין לגשר על הפער, ואתם? מה קורה לכם? לאן אתם חותרים? לחלוקת ירושלים? גם כשהיתה מחולקת לא היה שלום, לא שלוה ולא שקט.

אתם חושבים שהפלשתינים מנהלים משא-ומתן? שר החוץ מפריח באוזני המצרים, שההסכם קרוב, ממש בהישג יד. על סמך מה? אולי יגלה לנו כאן שר החוץ, שכבר איננו, או מישהו אחר במקומו, איך מקבלים הפלשתינים את הצעותיו, ואיך העולם הערבי מאשר אותן, כדי לתת לנו, או לשר החוץ, או לממשלה, להמשיך ולחלום על מזרח תיכון חדש, עם בנק אחד גדול?

התשובה שלנו אחת – להתיישב בארץ-ישראל כולה, במקרה הזה אני מדבר על ירושלים, מהר ובכל המרץ, להתיישב בכל מקום שממזרח למעבר-מנדלבאום, בשטח הבנוי ובהרים שמסביב, לרכוש בתים בעיר העתיקה ובשכונות וליישב בהם יהודים ולהוכיח לערבים ולעולם, שירושלים אינה למיקוח ואינה לוויכוח.

לפיגועים הרצחניים הללו מטרה אחת – להוציא מידינו את ירושלים, להברیح מכאן את תושביה ולהשליט את משטר הדמים הערבי על בירת מדינת ישראל. לא נמנע מעשי טרור על-ידי סגר, ואולי זו כוונתם של הערבים. סגר בירושלים פירושו – חלוקת העיר. להתיישב בכל מקום, להרבות אוכלוסייה, להקים משמר אזרחי חמוש בכל מקום שמתגוררים בו יהודים, ולא להירתע.

אני חושש מאוד, וכבר הוכחתם את הדבר, שלא אתם, עם הרכב כזה של הממשלה, תוכלו לשמור את ירושלים שלמה כבירת העם היהודי כולו. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, ותודה על תרומתך החשובה לזמננו. שלוש דקות.

חבר הכנסת הרב שלמה בניזרי, בבקשה.

שלמה בניזרי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, באמת, לאחר שכל כך הרבה חברי הכנסת דיברו בנושא והתפלמסו על העניין מסביב, אני אדבר דווקא ספציפית על הפיגוע בירושלים ועל המסקנות ועל הלקחים שאנו צריכים להסיק, במקום להתפלמס מסביב.

אני אתייחס לנקודה המרכזית, והיא – מערך ההגנה על האוטובוסים. לדעתי, אנו חייבים לבצע שינוי מהותי בנושא הביטחון של האוטובוסים, מכיוון שבכל אוטובוס נוסעים בכל קו מאות אנשים, והמקרה האחרון הוכיח, שדבר זה מהווה פיתיון למרצחים. לפיכך, אדוני שר המשטרה, על המשטרה להיערך בצורה אחרת להגן על האזרחים.

לעניות דעתי, צריך להציב בכל אוטובוס איש ביטחון מוסווה, שיפקח על הביטחון באוטובוס, וכמו כן לדאוג לצייד את כל הנהגים בנשק אישי, מטעם המדינה, אני מתכוון, ולתת להם הכשרה מתאימה למניעת פיגועים ולהשתלטות על מחבלים, כמו במקרה האחרון, כשראינו כיצד נהג האוטובוס, בשל ידע מוקדם, שהיה לו לפני כן, הצליח להשתלט ולמנוע רצח בהיקף רחב יותר.

אין כוונתי לומר שבכל האוטובוסים ברחבי הארץ יוצבו אנשי ביטחון, אלא אני מתכוון לומר: ביישובים שיש בהם רגישות ביטחונית גבוהה יוצבו אנשי ביטחון. ובפרט בימים טרופים כאלה, שבהם אנחנו מתבשרים שארגוני הטרור ינסו לטרפד את תהליך השלום, עלינו לנסות לעשות כל מאמץ ולהשתדל למנוע מהם את תאוות לבם הרצחנית, שעל ברכיה התחנונו. במהלך כזה יוחזר הביטחון לאזרחים, ובדרך אגב יתוספו עוד כמה תקנים לחיילים משוחררים, שיקלו את האבטלה הגואה.

נקודה נוספת הראויה לציון ולהפקת לקחים מהפיגוע האחרון היא הדיווח על הפיגוע ברדיו בשידור חי. במקרה יצא לי באותו בוקר לשמוע את כל מהלך העניינים של הפיגוע, החל באוטובוס ליד המטה הארצי וכלה בחיסול המחבלים בגילה, ולאחר מכן האירוע בבר-אילן. לדעתי, התקשורת חטאה בחלק מהדיווח בכך שפירטה בשידור ישיר את כל מהלך האירועים בצורה ישירה והכניסה את הציבור לפניקה, ובעיקר כאשר דווח על נפגעים. אני בתור ירושלמי היתה לי הרגשה של חרדה, ואני מתאר לי שכל תושבי העיר נכנסו לחרדה כזו, שכן בני משפחותיהם יצאו בבוקר מהבית. הם שמעו ברדיו שיש נפגעים; רק הרדיו, ברוב חוכמתו, לא דיווח מי הנפגעים. אני מתאר לי אילו מחשבות חלפו במוחותיהם. לדעתי, אסור לאפשר לתקשורת לדווח על נפגעים לפני שדווח לבני משפחותיהם. אך מאידך גיסא, נקודה חיובית לתקשורת – במקרה האחרון היה צורך לדווח על ניסיון פיגוע ועל מרדף אחר המחבלים ובכך להזהיר את הציבור מפני המרצחים, ובכך יצאנו ידי חובה. אבל לבוא ולדווח על כל מהלך ולהגיד שיש נפגעים, אני חושב שדבר זה יש בו טעם לפגם.

לסיום דברי הקצרים, ברצוני לציין את עבודתם הנפלאה של כוחות הביטחון ומגן-דוד-אדום. במקרה הזדמן לי להיות בצומת בר-אילן, כי אני גר שם, באותן שניות, בדיוק כאשר נורו היריות, וראיתי איך בתוך שתיים עד שלוש דקות הגיעו האמבולנסים של מגן-דוד-אדום, כוחות משמר הגבול והמשטרה – זה היה משהו מדהים, איך אומרים? משהו מהסרטים – ובתוך שניות התפרסו על השטח והשתלטו על העניין. ועל כך מגיע גם למשטרה וגם לכוחות האחרים "יישר כוח" גדול. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת הרב שלמה בניזרי. וכעת – חבר הכנסת טלב אלסאנע.

אני מקווה שהדיון יתנהל עד הסוף על מי מנוחות.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חוזר ומגנה את מעשה הרצח האחרון שהיה. ואני רוצה להגיד, כי רצח הוא רצח, הוא מתועב, הוא נפשע, ולא משנה אם הנרצח יהודי או ערבי. דם הוא דם, ולא משנה אם הקורבן הוא יהודי או ערבי.

ואני הייתי מבקש כי התגובה תהיה אחידה, ולא יהיה לנו מוסר כפול, ותהיה לנו עמדה גם לגבי אותם מקרים שפורסמו לאחרונה בדוח "בצלם", שלפיו בששת החודשים האחרונים נורו ונהרגו על-ידי חיילי צה"ל 34 ילדים עד גיל 16, 12 מהם עד גיל 13. ולא צריך שאדישות תהיה מנת חלקנו בכל הנוגע לילדים בגלל השייכות הלאומית שלנו, ונגלה אטימות כאשר מדובר בילדים הנופלים קורבן הן למעשי הכיבוש והן למעשי החיילים בתוך השטחים הכבושים.

יתירה מזו – שורש הבעיה הוא, שבמקרה שילדים נורים ונפגעים, צה"ל הוא אשר חוקר את עצמו, ולכן הדין לא מתמצה, ואנו עדים למקרים רבים לאחרונה, שבהם אין העמדה לדין של האחראים, ואלה לא נותנים את הדין בגין מעשיהם.

בהזדמנות זו אני רוצה להזהיר את הממשלה לבל תיגרר להרפתקה נוספת בדרום-לבנון. בסרט אימים כזה כבר היינו. ושלום לא ניתן להשיג על-ידי מלחמה, שלום לא ניתן להשיג על-ידי כיבוש שטח של מדינה ריבונית אחרת, שלום לא ניתן להשיג על-ידי שפיכות דמים והריסת בתים. שלום ניתן להשיג על-ידי הכרה בזכותה של המדינה השכנה, במקרה הזה לבנון, שתהיה בתוך גבולות עצמאיים בשטח ריבוני של לבנון. והשיבה הישראלית בדרום-לבנון היא המזינה אותם מעשים נוראים שקורים לאחרונה. ולכן, במקום התקפה או הרפתקה, על מדינת ישראל לסגת מהשטח הריבוני של לבנון.

היו"ר י' עזרן:

אני מבין, שהפנייה הזאת היא לכל המדינות שכובשות את לבנון?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני רוצה לציין, שכל מקרה של כיבוש, לאורך כל ההיסטוריה, הזמין את ההתנגדות לכיבוש. ומעולם לא היה מקרה, שמישהו, שעם הנתון תחת כיבוש, נהנה מזה ומוחא כף לכובש. זה לאורך כל ההיסטוריה, ולמה אנחנו צריכים לצפות שבמקרים האלה, בין שזה מדינות ערב, בין שזה הפלשתינים, הם יתנהגו אחרת מכל מדינות העולם, בכל המקרים שלמדנו אותם לאורך כל ההיסטוריה? ואני רוצה לציין – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

לא הבנת את ההערה של היושב-ראש. הוא התכוון להגיד לך, שסוריה – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני באמת הבנתי מצוין, אבל אני לא רוצה להיות הנציג של מולדת, ואני התכוונתי לכל מלה שאמרתי, ואני מודע בדיוק למה שהוא רמז ולמה שהוא רצה להגיד בדבריו.

רחבעם זאבי (מולדת):

סוריה כבשה את לבנון.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אם מדינת לבנון מגיעה להסכמה – וזה ההבדל בין אונס להסכמה – מדינת לבנון יכולה להחליט מה שהיא רוצה, היא יכולה להיכנס לקונפדרציה או לפדרציה עם מדינה אחרת, זה נתון להחלטתה הריבונית של לבנון. אבל לבוא ולהיכנס, בניגוד לרצונה, ולהגיד: אנחנו דומים לאחרים – זה ההבדל בין אונס לבין הסכמה. לכן, דע לך שהבנתי, והתכוונתי לתשובה שנתתי.

המשטרה ממלאה תפקידה, אבל אפילו אם מכפילים או משלשים את כוחות המשטרה בירושלים, זה לא יפתור את הבעיה. הבעיה איננה בעיה של משטרה, הבעיה היא מדינית. ירושלים חשובה לעולם המוסלמי לא פחות מאשר לעולם היהודי.

רחבעם זאבי (מולדת):

ירושלים לא מוזכרת בקוראן אפילו פעם אחת.

טלב אלסאנע (מד"ע):

תרשה לי, תקשיב לעובדות. אתה טועה. אתה מראה את הבורות שלך. הבורות שלך זועקת לשמים. בקוראן מוזכרת ירושלים. אני רוצה לציין – – –

תופיק זיאד (חד"ש):

— — —

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אלסאנע, אני אגן על זכותך לדבר. חבר הכנסת רחבעם זאבי, אנא ממך.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני רק רוצה לתקן את הבורות — — —

יהושע מצא (הליכוד):

אני מבקש לשאול שאלה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אלסאנע, אתה מסכים שחבר הכנסת מצא ישאל שאלה?

טלב אלסאנע (מד"ע):

לא על חשבון זמני.

היו"ר י' עזרן:

לא על חשבון זמנך. בבקשה.

יהושע מצא (הליכוד):

19 שנים היתה ירושלים בידי חוסיין המלך, וב-19 שנים שחט את הערבים הירושלמים בהזדמנויות שונות והכה בהם; למה לא אמרתם פעם אחת שזאת צריכה ליהפך הבירה – אני, חס וחלילה, לא רוצה להוציא את המלה – של אותו דבר שאתם רוצים?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אתה טועה.

תופיק זיאד (חד"ש):

וליד חאג' יחיא (מרצ):

האשם מחאמיד (חד"ש):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אפשר להעיר הערה לשם האיזון?

היו"ר י' עזרן:

לא, אני לא מסכים ואסביר גם למה. זה לא הוגן שכאשר אני מרשה למישהו לשאול שאלה ברשות הדובר, כל חברי הכנסת כאן קמים לענות בשמו. זכות הנואם גם לא להשיב, אבל הוא גם לא מסוגל להשיב. השאלה לא מופנית אליכם. אני מצטער, אי-אפשר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר י' עזרן:

סליחה, אני הרשיתי לשאול את השאלה הזאת. רבותי, זו לא צורה של התנהגות.

תופיק זיאד (חד"ש):

הוא לא שאל שאלה, הוא נשא נאום.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני רוצה לציין שני דברים: לגבי ירושלים – היא מוזכרת בקוראן כמקום הקדוש השני במעמד אחרי אל-כעבה, שהוא המקום שאליו עולים לרגל מדי שנה. לשם מגיע הנביא מוחמד. לכן המעמד הוא קדוש מאוד.

רחבעם זאבי (מולדת):

אפילו פעם אחת היא לא מוזכרת בשמה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

ללא הפתרון של ירושלים כבעלת מעמד קדוש לא תיפתר הבעיה לעולם. יש להביא זאת בחשבון. יש בעיה עם ירושלים, שצריך להתייחס אליה, ולהתייחס גם לזכותו של הצד השני.

תופיק זיאד (חד"ש):

אנחנו ישיבת כנסת, לא כיתת לימוד הקוראן.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני רוצה להשיב לחבר הכנסת יהושע מצא, ידידי, לדעתי אסור, בשום פנים ואופן, להגיד: בגלל ירדן זכותנו לכבוש ולדכא; אבל גם מבחינת העובדות הפשוטות אתה טועה, מאחר שמה שהיה אז בירושלים, בתקופה מסוימת היה קשר עם ירדן, אחרי החלטת מועצת הביטחון 181 על חלוקה, היה קשר של הגדה המערבית עם ירדן. הפלשתינים היו מעוניינים, ומעוניינים גם היום, להקים מדינה עצמאית אשר מזרח-ירושלים היא בירתה.

יהושע מצא (הליכוד):

רבת-עמון היא בירתה. עמאן – שם תהיה הבירה.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

טלב אלסאנע (מד"ע):

אתה לא יכול להגיד שזכותך לשלוט היום בגלל – – – כי זו פשוט זכות לגיטימית של העם הפלשתיני במסגרת זכות ההגדרה העצמית.

אני רוצה לציין, שאי-אפשר היום להמשיך את הכיבוש של הצד הפלשתיני ולהגיד כמו שאומר חבר הכנסת דיין: אנחנו מגינים עליו. אל תגן עליו, הוא יגן על עצמו. תן להם שינהלו את העניינים גם במזרח-ירושלים, גם בגדה, גם ברצועת-עזה, והם יהיו אחראים לגורלם. זו זכות ההגדרה העצמית.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני רוצה לשאול שאלה אינפורמטיבית אחת במשפט אחד.

היו"ר י' עזרני:

אדוני, אני שומע את כבודו בכל הדרת הכבוד, לצערי הרב הנושא הוא כל כך טעון, שאני רואה שכל שחרור של משפט מלהיט כאן את היצרים.

דב שילנסקי (הליכוד):

שאלתי לא תלהיט.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה. אני מבקש מאוד מחברי הכנסת שישלטו קצת בעצמם.

דב שילנסקי (הליכוד):

כאשר מוסלמי מתפלל בהר-הבית, לאן מופנות פניו? וכאשר יהודי מתפלל בתל-אביב, לאן מופנות פניו?

היו"ר י' עזרן:

זאת לא שאלה פרובוקטיבית?

יהושע מצא (הליכוד):

מוסלמי מסתכל לעמאן.

טלב אלסאנע (מד"ע):

בהתחלה הוחלט – ירושלים. אנחנו מאמינים שזכותו של כל אדם להפנות את פניו לאן שהוא רוצה, בין למזרח ובין למערב, העיקר שיהיה שלום בין שני העמים, זה מה שחשוב. לא חשוב אם למזרח או למערב, לצפון או לדרום.

יהושע מצא (הליכוד):

מוסלמי פונה לעמאן.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת מצא, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אבל גם מבחינת הקוראן, מעמד ירושלים הוא לא פחות – – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אלסאנע, אתה לא תיאולוג, תסלח לי.

חבר הכנסת דב שילנסקי, אני שואל אותך, מי שלא מתפלל בכלל אצל היהודים, להיכן הוא פונה?

וליד חאג' יחיא (מרצ):

— — —

טלב אלסאנע (מד"ע):

גם אינפורמטיבית, יש חשיבות שהמתפללים – – –

היו"ר י' עזרן:

הוא פונה לטלוויזיה או לעיתון "חדשות".

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כל הכבוד.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, מפריעים לי ברשות הדיבור.

היו"ר י' עזרן:

תסיים, אתה מדבר כבר שמונה-תשע דקות. אל תענה להם ואני אשתיק אותם. בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני רוצה לציין, שהאחריות לפתרון הבעיה בירושלים היא אחריותה של ממשלת ישראל. לשם כך היא נבחרה, זו סמכותה ולא הסמכות של משטרת ישראל. המשטרה לא תפתור את הבעיה. עד היום אנחנו רואים שממשלת ישראל מנהלת מדיניות אימפוטנטית בכל הנוגע לתהליך השלום. היא אפילו לא מוכנה להכיר בזכות ההגדרה העצמית של הפלשתינים, כפי שנחתמה בקמפ-דייוויד על-ידי ראש הממשלה דאז מר בגין. היא לא מוכנה להכיר בזכותו של העם הפלשתיני להגדרה עצמית. היא אפילו לא מוכנה להכיר בזה שהחלטת מועצת הביטחון 242 ישימה בכל הגזרות. למה? מחשש שאולי תהיה ישימה גם לגבי מזרח-ירושלים. אני לא מבין את הגישה הזאת.

רחבעם זאבי (מולדת):

אז למה אתם תומכים בממשלה כזאת?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת זאבי, אתה מפריע, אני מבקש, תן לו לסיים. אנא, תסיים.

טלב אלסאנע (מד"ע):

הרי הם הסכימו שתהליך השלום, גם אז, בזמן ממשלת הליכוד, יתחיל על בסיס של החלטות מועצת הביטחון, ללא תנאים מוקדמים. מדוע מציבים תנאים מוקדמים ומזרח-ירושלים לא נכללת?

דבר נוסף – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

– – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דראושה, אתה רוצה לאלץ אותי לקרוא אותך לסדר? תן לחברך לסיים.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני מבקש לציין, שאכן בסופו של דבר בוטל החוק הטיפשי שאסר את המפגשים עם אש"ף – למרות הרוב הקיים בממשלה, מדוע לא מנהלים משא-ומתן ישיר עם אש"ף? הרי כולם יודעים שאלמלא הגיע סאדאת לכאן לעולם לא היה שלום עם מצרים. ללא משא-ומתן ישיר עם הסמכות העליונה והבלעדית של הצד הפלשטיני, כל התהליך יישאר בגדר דיבורים בעלמא ודשדוש במקום. אני רוצה להגיד לממשלה הזאת – – –

תופיק זיאד (חד"ש):

שרבין ייסע לתוניס.

טלב אלסאנע (מד"ע):

או שיזמינו לכאן, אבל שיהיה במסגרת משא-ומתן ישיר ללא מסכות, ללא תחפושות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

תזמין את ערפאת לכאן.

היו"ר י' עזרן:

ביקשתי לסיים. אתה רואה שאתה מאריך, וזה מפריע לישיבה. אני מבקש ממך לסיים. חבר הכנסת דראושה, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. צר לי מאוד.

טלב אלסאנע (מד"ע):

משפט אחרון. הממשלה הזאת טוענת שהערבים לא רוצים שלום, אבל אני שומע מה הסורים אומרים. הם אומרים: אנחנו רוצים שלום מלא בעד נסיגה מלאה. מה ברור יותר מזה? – שלום מלא בעד נסיגה מלאה. למה צריך להיכנס לפלפול ולפרשנויות שונות ומשונות?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, נא לסיים את דבריך, תכבד את היושב-ראש, אני מבקש.

טלב אלסאנע (מד"ע):

לדעתי, הביטחון של דורנו הוא השלום.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

שאול יהלום (מפד"ל):

הסורים לא מוכנים לסגת עד דמשק.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת הרב מנחם פרוש, בבקשה.

חבר הכנסת טלב אלסאנע, תיקח קצת בפחות רצינות תהומית את ההצהרות של האחרים, אני מבקש, אתה לא צריך להתווכח כל כך. אתה רוצה לפתור גם את הבעיות התיאולוגיות של ירושלים? מה קרה פה?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הפיגוע בירושלים שקרה לפני שבועיים, ביום חמישי, מחייב אותנו להשמיע את קולנו. לצערנו, אף שהפיגוע באותו יום חמישי הוא המשך, ולצערנו המשך ממושך של מעשי טרור, אבל יהיה ברור שאנחנו לא השלמנו ולא נשלים. אצלנו, כל פגיעה, כל קורבן שנפגע יקר לנו. כאן אנחנו לא יכולים להגיד: צרות אחרונות משכיחות את הראשונות. לא, אנחנו לא שוכחים שום קורבן שנופל כאן בארץ קודשנו.

ייחודו של עם ישראל הוא בתפיסתו, כי כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא. עד עומק נפשנו הזדעזענו מהפגיעה המחרידה באותו יום חמישי. למרות כל מה שעבר עלינו ולמרות כל מה שעובר עלינו בתקופות הקשות, אנחנו לא מסתגלים לכותרות השחורות, למסגרות השחורות. כל קורבן נוגע ללבנו, כי הוא עולם מלא.

כשאנחנו מדברים על הפגיעה באותו יום חמישי לפני שבועיים ומתבוננים בכל מהלך הפיגוע, חייבים אנחנו ראשית להודות לה' על הנסים ונסי-נסים שהיו בפיגוע הזה; מה שתכננו לעשות ואיך ניצלנו. איך אמר דוד המלך בתהילים: "הללו את ה' כל גוים, שבחהו כל האומים, כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם הללויה". שואלים, למה יהללו את ה' כל גוים? למה ישבחוהו כל האומים? למה הגוים? למה הגוים? ההסבר הוא, כי הגוים, האומים, הם יודעים מה תכננו את הרעות לעשות לנו. הם יכולים להעריך אילו נסים קרו לנו שניצלנו. וכך אנחנו אומרים: "הללו את ה' כל גוים, שבחהו כל האומים".

אלה שתכננו את הפיגוע באותו יום חמישי יכולים לדעת עד כמה אנחנו חייבים להודות לה' על הנסים. כך, כשמתגלה לנו מה הטרוריסטים הברברים תכננו בביצוע הפיגוע ביום חמישי, אנו יודעים כמה עלינו להודות לה' ברוך הוא על הנס, על הנסים שהיו לנו.

אנחנו רוצים בזה להביע תנחומים למשפחות השכולות, ואנחנו מאחלים החלמה מהירה לפצועים. וכאן אני רוצה להגיד, שללא כל ספק על כולנו לציין לשבח את נהג האוטובוס באותו פיגוע, מר דוד יום-טוב, על עירנותו, עוז גבורתו, הוא ראוי באמת לתהילה. הוא צריך לשמש מופת ודוגמה. אנו מאחלים לו החלמה מהירה ושלמה ויתברך בכל טוב.

ללא כל ספק, על כולנו לציין לשבחה של המשטרה, שהוכיחה עצמה, במיוחד באותו מקרה, וכך גם בכל המקרים שקרו לאחרונה, בזריזותה, בעירנותה, בכל המהלכים שלה בעת הפיגוע ואחריו. המשטרה ראויה להערכה ולעידוד על הדרך שבה היא עומדת על המשמר ומבצעת משימותיה ביעילות.

אני רוצה להגיד לך, שר המשטרה מר משה שחל, יישר כוחך ויישר כוח מפכ"ל המשטרה ומפקדה של ירושלים וכל צוותי המשטרה. אני אומר לך כאן, מעל במת הכנסת, התחושה של כולנו, אומר לך: חן חן לך, חן חן לך. השר משה שחל, אני אומר זאת כמי שלא שייך לקואליציה, אני שייך לאופוזיציה: כל הכבוד לך, אתה האיש הנכון במקום הנכון. זאת אנו רואים במצב הקשה הזה שאנו חיים בו.

ברור שלא ביקשתי להעלות את נושא הפיגוע כדי לומר דברי ביקורת. ההיפך הוא הנכון. ביקשתי להעלות את הנושא כדי לציין לשבח את המשטרה, את הנהג וגם את הנוסעים, שלא נתבלבלו ופעלו מה שהיה לפעול, או ליתר דיוק, מה שניתן היה לפעול.

אני רוצה להגיד כאן משפט אחד, כהערה לקודמי שדיבר כאן ואמר: כל הטרור הזה, כל מה שקורה זה בגלל הכיבוש. נולדתי כאן, מקטנתי אני זוכר איך בכל יום ששי, כשהערבים יצאו מהמסגד הם התפרסו על ירושלים, על מאה-שערים, על בית-ישראל, על כל השכונות האלה בסכנים – "איד'בח אל-יהוד". מי יכחיש לי שזה כתוצאה מהכיבוש? זה מהכיבוש?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

על מה אתה מדבר?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

חבר הכנסת דראושה, אולי תסלח לי, מה היה כאשר הסכמנו מלכתחילה ב-1947 על מדינה קטנטונת בלי ירושלים, אתם לא יצאתם במעשי טרור? אתם צריכים לבדוק את עצמכם. ידיכם מגואלות בדם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר י' עזרן:

הוא אומר שהוא נולד בירושלים. הוא אומר לך היסטוריה, מה אתה רוצה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

שאול גוטמן (מולדת):

לא שומעים, רק רואים את הסכינים שלהם כל הזמן.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— — — הורגים ילדים ונשים.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת זאבי.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

הצהרת בלפור, כשידענו שמתכוונים לתת את הפתרון לערבים, והפתרון לערבים ניתן על-ידי ירדן, אתם יצאתם ב"איד'בח אל-יהוד". זו היתה הקריאה, זו היתה הססמה. אל תתעלמו מהאמת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דראושה, הוא מספר היסטוריה, הוא לא מאשים אותך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר י' עזרן:

זו ההיסטוריה שלו, שהוא חש אותה על בשרו. אתה מתייחס כאילו הדברים מכוונים אליך. זה לא נכון, הדברים לא מתייחסים אליך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר י' עזרן:

בסדר, כשתעלה אתה, תאמר מה שעם לבך, אבל אי-אפשר לסתום פיות פה.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

כל זה קורה בגלל הכיבוש? אני אומר לו שבשנות ה-20 לא כבשנו שום דבר, ואתם יצאתם עם "איד'בח אל-יהוד". מ-1947 עד 1967, כשהמדינה היתה קטנטונת, מה עשיתם, לא "איד'בח אל-יהוד"?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

ומה עם "מוות לערבים" היום?

היו"ר י' עזרן:

הוא לא מסכים.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

האמינו לי, ישבתי כל הזמן, לא קראתי קריאות ביניים. תגמלו לי את החסד הזה ואל תפריעו לי. תנו לי להגיד מה שמעיק עלי. יש לי הרבה יותר להגיד, ואתם יודעים שיש לי הרבה להגיד. אתם יודעים שכאשר מלך ירדן היה שליט על יהודה ושומרון, הוא לא הכריז על מדינה פלשתינית נוספת, מה שאתם מבקשים עכשיו.

שאול יהלום (מפד"ל):

הם מתרגזים על האמת.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יהלום, מה אתה צריך להתערב?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

אני אחזור לנושא הפיגוע. אדוני שר המשטרה, עם כל ההערכה, ואני בין אלה שמעריכים מה שעשיתם, בפיגוע הזה נשארה לנו תעלומה – כיצד נהרגה גברת קדוש, השם ייקום דמה. אינני חושב שלפי הנסיבות שלפנינו ניתן לפענח את התעלומה. אולם, אם במשטרה יכולים להכריע אם ניתן בכל זאת לפענח את התעלומה, אנחנו פונים אליך, שהדבר הזה ייעשה תוך שיקולים נכונים, כדי ללמוד מזה.

עם ההערכה למשטרה וההערכה לצבא, אני רוצה להגיד כאן דבר שמעיק מאוד על כולנו. אנחנו יודעים שברוך השם בחמש המלחמות שהיו לנו, מלחמות קשות, מפתיעות, מלחמות מאוד מאוד נועזות, ברוך השם הצלחנו. הצלחנו, אף שלערכים היו הרבה יותר חיילים בצבאות שלהם, אף שלהם היה נשק אולי טוב הרבה יותר מאשר היה לנו, ובכל זאת אנחנו ניצחנו בכל המלחמות הקשות, אפילו במלחמה הקשה, מלחמת יום הכיפורים. לומר, שאין דבר אשר יכול לנצח את העם היהודי במלחמתו על זכותו בארץ-ישראל.

מה שאני שואל ומה שאני מבקש, ומה שמתבקש, במשטרת ישראל ואותו דבר בצבא – צוות חשיבה, איך מתגברים על הדבר הזה שנקרא אינתיפאדה, הנמשכת כבר חמש שנים. ללא כל ספק – באותו תחום, באותה יעילות, באותה אקרובטיקה שבה ניהלנו את המלחמות. יש ויש צורך בחשיבה רצינית מאוד בשאלה איך מפסיקים זאת.

וכאן אני רוצה להגיד בסיום דברי: לא אהיה שלם עם עצמי אם לא אעלה כאן את התחושה הקשה שיש למראה המצב הביטחוני בירושלים בכלל, ובאופן מיוחד בירושלים העתיקה. כואב לי מאוד לומר זאת, שהמצב הביטחוני, או יותר נכון המצב הבלתי-ביטחוני, בירושלים העתיקה מזכיר לי, אתה יודע מה זה מזכיר לי? אותן שנים מרות, שנות הטרור בשלטון המנדט הבריטי, שבהן לא יכולנו ללכת בביטחון בעיר העתיקה בירושלים. חלפה, עברה ואיננה, לצערנו, תחושת הביטחון להתהלך בעיר העתיקה כמו שהיתה אחרי מלחמת ששת הימים. לצערנו הגדול, אין לנו אותו ביטחון.

אני רוצה לעורר על חוסר הביטחון לבקר בהר-הזיתים. המצב הוא כזה, שכאשר רוצים לעלות ולהשתטח על קברים ביום השנה בהר-הזיתים, יש לארגן ליווי משטרה. נכון, לשבחה של המשטרה, ואני משבח על זה את המשטרה, שהיא נענית לפניות לליווי כדי לבקר בהר-הזיתים. אבל, האם אין אפשרות לסדר שעל הגבעות בהר-הזיתים תוצבנה תצפיות כדי לתת תחושת ביטחון למשתתחים על הקברים בהר-הזיתים? הרגשה קשה עד מאוד יש כאשר כל עת אשר מזכירים תוכנית לבקר בהר-הזיתים רואים על הפנים הבעת החרדה. זה כואב. הכרחי להבטיח ביקורים ליד הר-הזיתים, שירגישו, שיראו שאפשר לבקר בהר-הזיתים בתחושת ביטחון. לצערנו, בזה שלא הופקדה שמירה קבועה, מרתיעה, המצב הולך ורע.

הנושא רציני, ועל הגורמים הקובעים לתת תשומת לב מרבית למה שמעיק על לבב כולנו, וזהו ביטחוננו. הביטחון בירושלים דורש חשיבה מאוד מעמיקה בשאלה איך מבטיחים את תחושת הביטחון. על כך ביקשתי את הדיון בכנסת; למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט.

אלי גולדשמידט (העבודה):

ביקשתי לשאול שאלה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת פרוש, סגן היושב-ראש הרב עזרן הבטיח לחבר הכנסת גולדשמידט שאלה. האם אתה מוכן להשיב?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

בבקשה.

היו"ר ע' עלי:

בבקשה, חבר הכנסת גולדשמידט.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני חבר הכנסת פרוש, אתה דיברת על אחדות הלב ואחדות הכאב לנוכח כל מה שקרה בירושלים, ואני מסכים אתך. אולי תנסה להסביר לי – ואני לא אומר את זה על מנת לקנטר – מדוע האחדות הזו הופרה על-ידי זה שקברו את גברת אולגה חייקוב, זיכרונה לברכה, בחלקה של ספק-יהודים? בשביל מה היה צריך להיות התהליך המשפיל הזה במצב כל כך קשה, וצריך היה להפעיל שיקול דעת על-ידי רבה הראשי של ירושלים?

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה, חבר הכנסת גולדשמידט.

מנחם פרוש (יהדות התורה):

אדוני היקר, אני רוצה שיהיה לך ברור ובטוח: התחושה של הצורך לכבד מי שנהרג למען ארץ-ישראל היא תחושה של יהודי חרדי לא פחות מאשר של יהודי חילוני. אתה צריך להבין: ההלכה היא הלכה; אף אחד לא יכול להגיד, שעל-ידי זה שמישהו נהרג למען ביטחונה של ארץ-ישראל, הוא נהפך ליהודי. בעלה אמר שהיא לא יהודייה, אנטולי שרנסקי אמר בשעת ההלוויה, שהוא יודע בדיוק שהיא לא יהודייה. לפי ההלכה קוברים אותה שם. במה זה פוגע בה? לא רצו, חלילה, לפגוע בה; חלילה וחלילה, רוצים לכבד את זיכרונה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת פרוש. שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום ה' לפני שבועיים, 1 ביולי 1993, באוטובוס בקו 25 בירושלים באו מרצחים, שלושה במספר, לתפוס בני ערובה, להציג לממשלה דרישות וללוות אותן באיומי רצח של האזרחים הנלכדים. זאת לא עלה בידם לעשות.

הם רצחו שתי נשים – אולגה חייקוב, זיכרונה לברכה, וז'נט דיין-קדוש, זיכרונה לברכה. שתיהן נפלו במלחמת העם היהודי על חיים של חופש, כבוד ושלוש בארצנו ובבירתנו ירושלים.

נזדהה עם כאבן העמוק של המשפחות אשר שכלו את יקירותיהן, ובבקש מהן למצוא ניחומים בהכרה, כי זהו המחיר היקר שמשלם עם ישראל בכל דור ודור על סירובו להימחק מעל פני האדמה.

נאחל לפצועים החלמה מהירה ונחזק את ידי השוקדים על ביטחון המדינה – משטרת ישראל, צבא-הגנה לישראל ושירותי הביטחון, כדי שימשיכו במלאכתם.

אדוני היושב-ראש, אכן זה אירוע מסוג האירועים המחייבים את הבית הזה כולו להתאחד, להתאחד כדי לבוא ולומר לעם, שאנו כולנו מאוחדים בשמירה על ביטחוננו וקיומנו, כי לא ניתן לאותם מרצחים, שכל פעם מנסים להטיל מורא ופחד, לרצוח יהודים בהיותם יהודים, לפגוע במורל של העם הזה, וכי הם לא יצליחו.

רבתי חברי הכנסת, אני אומר זאת לכולם בלי יוצא מן הכלל, על מפלגותיהם ודעותיהם: האירוע בירושלים באוטובוס בקו 25 מחייב את כולם, בלי יוצא מן הכלל, להוקיע את מה שהתרחש.

רבתי חברי הכנסת האשם מחאמיד וטלב אלסאנע, אני חייב לומר לכם דבר אחד: חובה היא להוקיע, מפני שאלה שביצעו את המעשה רוצים לרצוח כל אפשרות של הידברות. הם לא באו לכאן כדי למחות, הם באו כדי להרוג יהודים, הם באו מתוך חשש שמא אפשר יהיה להגיע להבנה ולחיות בשלום.

בכרוז שהיה באוטובוס, ונמצאו שלושה העתקים ממנו, נאמרו דברים שהם המשך לקו המנחה להציג את היהודים כקופים. אני מצטט ממנו את מה שנאמר בפתיחתו: "זוהי שיטת המשא-ומתן" – כך הם פותחים – "ואם לא, אז? זו הדרך שיש לנהל משא-ומתן. עמנו, פלוגותיהם הלוחמות, פלוגות החלל, עז אל-דין אל-קסאם, התחייב בפני אללה להמשיך את המאבק וללמד את אחי הקופים". ובערבית הם משתמשים במונח "עלא מואסלת ותלקין אחואת אלקרוד". המונח הזה שאול מאיזה מקום, והוא בא ומתייחס ליהודים שהם לא ראויים לשום דבר, לא לזכות מדינית, לא לעצמאות, לא לקיום. מוקיע אותם על בסיס תפיסה מסוימת, שהיא לעולם איננה מוכנה להשלים עם קיומנו, קיומנו כעם, קיומנו כמדינה, עם העצמאות המדינית שלנו באזור הזה.

וכאן אני מצפה מכל חברי הכנסת, ערבים כיהודים, במדינת ישראל לקום ולהוקיע את מי שבאים ואומרים: אין זכות קיום. זה לא עניין של מישור שבא למחות על כיבוש, זה לא עניין שמישהו בא ואומר: פגעו בנו. יש לנו עניין עם אנשים שבאים ואומרים: במפורש: לעולם לא נשלים, איננו רוצים אתכם כאן.

לכן, הם באים ובכל מקרה ינסו לזרוע טרור, פחד, אלימות. האמינו לי, ככל שנתקרב לסיכוי למשא-ומתן, ואני לא רואה מוצא אחר; שמעתי את דברי חבר הכנסת רפאל איתן – מה הוא מציע? איזו אלטרנטיבה? מבוי סתום? אין כל סיכוי להגיע לשלום בחלק הזה של העולם? אני אינני מקבל זאת. אני לא חושב שמישהו מאבות אבותינו בציונות האמין בכך או רצה להגיע למצב הזה; בשום פנים ואופן לא. אני מאמין שהשלום יגיע.

אני מאמין גם עוד בדבר אחד, שרוב רובו של הבית הזה מאמין בצורך בשלום, בצורך להגיע לשלום. לכל אחד יש גישה משלו, תפיסה משלו. אני מאמין שגישתנו יותר מציאותית, יותר מפוכחת. היא באה להבטיח גם את הביטחון וגם את הקיום. אבל אלה שעשו את המעשה הזה, היתה להם כוונה לרצוח, להרוג. באוטובוס הזה היו 85 אנשים, ולטרוריסטים היתה כוונה עוד יותר מרחיקה-לכת. הם באו עם מטענים מאולתרים ופיזרו אותם גם בדרך נסיגתם. אנחנו איתרנו אותם, פגענו בהם, אבל זה היה נס. יכול היה להיות גם מצב אחר, גרוע הרבה יותר, ואני לא רוצה להתחמק או להתעלם ממנו.

רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לומר גם לחברי מהליכוד, חבר הכנסת מצא, וגם לחבר הכנסת רחבעם זאבי. פיגוע האוטובוס האחרון לא אירע בגלל מורכבות רוח, או כיוון שאיננו דואגים לביטחון, או בגלל המשא-ומתן המדיני. ההיסטוריה, אפילו רק של התקופה האחרונה, מוכיחה בדיוק ההיפך. היא מוכיחה שזה לא היה קשור בממשלה זו או בממשלה אחרת.

אצטט קצת מן הרשימה שבידי, רק לגבי פיגועים באוטובוסים: ב-22 במאי 1970 היתה תקיפת אוטובוס תלמידים באביבים על-ידי החזית של ג'יבריל. ב-11 במרס 1978 היה פיגוע כביש החוף המפורסם, על-ידי חוליית "פתח" שהסתננה דרך חוף הים. ב-14 במרס 1981 נזרק רימון לעבר אוטובוס בקו 35 ברמות בירושלים. נורו יריות בנשק, הנהג נפצע קל, הרימון לא התפוצץ. ב-8 בינואר 1983 נזרק רימון לעבר אוטובוס ברחוב בר-יוחאי בתל-אביב, נפצעו 11 אנשים; אין חשודים, לא הצליחו לתפוס אותם. ב-18 בספטמבר 1983 בתל-אביב נזרקו שני רימונים על אוטובוס בדרכו לרחובות, נפצעו 11 איש. ב-12 באפריל 1984, אוטובוס בקו 300, בדרכו מתל-אביב לאשקלון – ארבעה מחבלים מעזה השתלטו על האוטובוס בצומת אשדוד, נוסעת נהרגה, שבעה נפצעו, המחבלים נהרגו בהשתלטות על האוטובוס. עד כאן רק חלק מהרשימה, ואני מדבר על התקופה מ-1978, שבה היתה ממשלת ליכוד.

אני משבח את הדיון היום, כי הוא התקרב לדיונים מהסוג שהיו בעבר. אני עברתי על הדברים שנאמרו בעבר, ואני רוצה לומר לכם, שברוב המקרים האלה יצאה הודעה משותפת של האופוזיציה ושל הקואליציה. אנחנו ישבנו אז באופוזיציה, אני הייתי יושב-ראש הסיעה. יצאנו בהודעות משותפות. יגאל אלון נאם, אחרים נאמו, וזה היה לעתים במקרים חמורים מאוד שהיו בהם גם הרוגים. במקרה אחד היו 11 הרוגים. אבל לא היה מצב כמו היום. על מה אנחנו מתווכחים? אנחנו מתווכחים על קיומנו, ובעניין הזה אין מפלגות ולא צריכות להיות מפלגות.

אשר למשא-ומתן המדיני, הדבר הוא גלוי. יש ממשלה והיא מנהלת את המשא-ומתן, כי היא מאמינה שבדרך הזאת היא תביא לשלום ולביטחון. היתה לכם ממשלה ואתם ניסיתם. האם באנו אנחנו ואמרנו שבגללכם היו מקרי החבלה? לדעתי, בעניין הזה של חבלה ומחבלים אין ולא יכולה להיות חלוקה על בסיס של מפלגות; בשום פנים ואופן לא.

אני רוצה להוסיף. בתקופה שבה היתה ממשלת אחדות, ב-20 בספטמבר 1986 נזרק רימון על אוטובוס בקו 474, שהיה בדרכו מירושלים לכפר-סבא. הרימון התפוצץ ונפצעו חמישה נוסעים. ב-7 במרס 1988 נחטף אוטובוס על-ידי חוליה של מחבלים, שחדרו ממצרים בין מצפה-רמון לערעור –

שלושה הרוגים, שמונה פצועים. ב-8 במרס 1988 הותקף האוטובוס של עובדי הכור בדימונה. ב-30 באוקטובר 1988 היתה תקיפת אוטובוס ביריחו על-ידי בקבוקי תבערה, האוטובוס נשרף, חמישה נוסעים נהרגו. ב-6 ביולי 1989, באוטובוס בקו 405 – 16 הרוגים, 24 פצועים. ב-27 בנובמבר 1990 חצה חייל מצרי את הגבול וירה לעבר אוטובוס מאילת. האם עשו את כל הדברים האלה בגלל משא-ומתן? האם עשו אותם בגלל איזה עניין קונקרטי? לא. לצערי הרב, אנחנו חייבים להשלים עם העובדה הזאת, שאנחנו חיים באזור שבו יש יחס כזה אלינו כיהודים וכישראלים.

אבל, אנחנו חייבים גם להשיב תשובה, שמבחינת השמירה על הביטחון, בשום פנים ואופן לא תיפול רוחנו.

אבל, מה שקורה כאן, לאו דווקא בדיון היום אלא בדיונים אחרים, אני מרשה לעצמי לומר, שזה מין רצון לבוא ולנגח. התוצאה היא ירידה במורל של העם הזה. אנחנו צריכים לדעת, שגם כאשר יהיו הסכמים, זוהי דעתי, ואני חושב שבעניין זה לא יהיה ויכוח, יהיה חלק שלא ישלים עם קיומנו. נגד החלק הזה אנחנו נצטרך תמיד לעמוד ולהגן על עצמנו.

רבותי חברי הכנסת, עם התנחומים צריך לומר גם את דברי ההערכה; אנחנו מעריכים את מעשיו של נהג האוטובוס דוד יום-טוב ושל הנוסע מרדכי לרוש, שהם בפעולתם מנעו מהמחבלים להשתלט על האוטובוס, כאשר בידם היה רובה אם-16.

אני רוצה גם לציין במיוחד את הנערות ענת מזרחי ודיאנה גזית, אשר דיווחו על חטיפת המכונית הפרטית של ז'נט דיין-קדוש, זיכרונה לברכה; את הזוג אסתר ומרדכי פיישר, שעקבו אחרי מכונית ה"רנו" ודיווחו למשטרה על כיוון בריחתה.

אני רוצה לציין את שוטר משמר הגבול שרון בוחבוט, שנתקל במחבלים הנמלטים בעת שניסו לפרוץ את המחסום בגילה והרגם ביריות.

במעמד זה אני מבקש לשגר איחולי החלמה מהירה לבת-שבע הלל, שנדקרה על-ידי מחבלים ביום שני בשבוע שעבר במשכנות-שאננים.

נשאלתי כאן בקשר לאירוע שבו נהרגה ז'נט דיין-קדוש, זיכרונה לברכה. נשאלתי האם היא נפגעה ואיך הוא נפגעה. אני יכול לומר מה שנמסר לי על-ידי הפתולוג הראשי, אף שמשפחתה ביקשה ואנחנו כיבדנו, כמובן, את הבקשה, שלא תהיה נתיחה שלאחר המוות. אנחנו לא מצאנו קליע של כדור בגופה של ז'נט דיין-קדוש, זיכרונה לברכה. בצד הימני של גופה היו פגיעות מרסיסים, ואין אפשרות לבוא ולקבוע בוודאות איך זה קרה. המשטרה מניחה, שכתוצאה מהירי של המחבל שישב ליד ז'נט במכונית, עפו רסיסים מן הרכב והם פגעו בה; או שהיא נזרקה מהמכונית, או שברחה ונמלטה בעצמה מהמכונית, כ-70 מטרים לפני שהחיילים פתחו בירי על הרכב.

מדוע אני אומר זאת? כי אנחנו מוכרחים לציין ללא היסוס, שגם חיילי הנח"ל וגם שוטר משמר הגבול שפקד עליהם עשו את המוטל עליהם כחיילים בעת מעצר של מכונית חשודה שהתקרבה אליהם. הם עשו זאת בדרך הטובה ביותר. שלא תהיה כאן איזו הרגשה או תחושה אחרת, כי בדקנו את העניין מכל הבחינות. אחרת, רבותי, לא ניתן יהיה בשום פנים ואופן לדרוש מחייל לבצע את המוטל עליו.

אני רוצה לומר עוד דבר לגבי זיהוי המחבלים. היו שלושה מחבלים. אחד מהם נפצע, ושמו סאלח מוסטפא עותמאן, ממחנה הפליטים סג'עיה בעזה, שמאז האירוע הוא שוכב מחוסר הכרה. אשר לשני המחבלים האחרים, אחד מהם זוהה אף שהגופות נשרפו. לאחר הירי והתפוצצות מטעני החבלה שהיו בפנים, הרכב, כידוע, נשרף. במחלקה לזיהוי פלילי במשטרת ישראל עשו עבודה מקיפה לזיהוי, ואין לנו היום ספק, שאחד המחבלים הוא מאהר אבו-סרור, שהוא המחבל אשר הרג גם את איש משמר הגבול, נחמני, זכרו לברכה. המחבל הזה הוא תושב מחנה הפליטים עיידה בנפת בית-לחם. עדיין אין זיהוי ודאי של המחבל השלישי. יש לנו חשדות, ואין לי ספק שנצליח לזהות גם אותו.

החוליה הזאת היתה חלק מחוליה שתכננה פיגועים ותכננה גם הטמנת מטעני חבלה כדי לפגוע באוכלוסייה אזרחית יהודית בכל מקום, כאשר חלק ממנה נתפס עוד לפני זה ונהרג. השלושה האלה נתפסו באירוע הזה. אחד נפצע ושניים נהרגו.

אדוני היושב-ראש, ממשלת ישראל הנוכחית עשתה ועושה בתחום המלחמה בטרור הרבה מעבר למה שהיה בעבר, בתגבור כוח אדם מסיבי במשטרה – כ-1,700 שוטרים – תגבור כמוהו לא ידעה המשטרה זה עשור שנים.

הסגר שהוטל בשטחים הוכיח את עצמו, והמשטרה ממליצה בצורה חד-משמעית על המשך קיומו ועל הידוקו. נדמה לי שאחד מחברי הכנסת אמר, שהסגר כאילו פגע באחדותה של ירושלים. בדיוק ההיפך, אם יש משהו שהדגיש את אחדותה של ירושלים כבירת ישראל, הרי הסגר הזה הבליט את ההבחנה הברורה – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — —

שר המשטרה מ' שחל:

אני לא מקבל את זה, ואני לא מדבר על דעתי הפרטית. אני מדבר על פורומים בנושא הביטחון שבהם אני יושב עם אנשי המשטרה, ואני רוצה לומר לך שמבחינה זו אין כלל ויכוח.

אני רוצה להוסיף דבר אחד. משטרת ישראל המליצה המלצות בפני פורום הביטחון, בפני ראש הממשלה, בפני הממשלה. בין היתר, אנחנו מציעים להחיש את סלילת כביש האוטוסטרדה המזרחי, עוקף-ירושלים, כדי שלא לאפשר לתושבים הבאים מהגדה לעבור בתוך העיר כשאין צורך בכך.

שאול יהלום (מפד"ל):

לא בגדה, ביהודה ובשומרון.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

שר המשטרה מ' שחל:

ביהודה ובשומרון.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

שר המשטרה מ' שחל:

אנחנו ממליצים, והממשלה קיבלה החלטה לחקיקת חוק בדבר איסור לינה – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

מה זה מפריע לך, חבר הכנסת דראושה?

היו"ר ע' עלי:

סליחה, רבותי. חבר הכנסת הירשזון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אבל למה הוויכוח מפריע לו? זה לא יהודה ושומרון?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת הירשזון, מספיק.

טלב אלסאנע (מד"ע):

— — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אלסאנע, אני מבקש להפסיק את הקריאות ואת ההפרעות.

שר המשטרה מ' שחל:

הממשלה פועלת לחקיקת חוק בדבר איסור לינה של תושבי השטחים בישראל והטלת קנסות משמעותיים על מעסיקים שילינו עובדים בניגוד לחוק.

לאחרונה נוספו מתנדבים רבים למשמר האזרחי, ואני מדגיש: במיוחד בירושלים, הודות לפעולת ההסברה המקיפה של משטרת ישראל בנושא, ואנו פועלים שמגמה זאת תימשך. אינני רוצה להיכנס לפרטים, אבל — — —

היו"ר ע' עלי:

סליחה, חבר הכנסת מיכאל איתן, אם אתה רוצה לקיים דו-שיח עם חבר הכנסת זיאד — לא במליאה. זה מפריע.

שר המשטרה מ' שחל:

גם מהאירוע של האוטובוס הופקו כמה לקחים. מי שמסתובב בירושלים בשעות הבוקר המוקדמות יכול לראות את ההיערכות של המשטרה. לא שאני חושב שיש אפשרות למנוע מעשי חבלה. זאת תהיה הבטחה שלא יהיה אפשר לקיים אותה. אין אפשרות למנוע מקרים של חבלה. אני רוצה לציין את המבחן שעמדנו בו מבחינת התגובה המהירה של משטרת ישראל, בתוך שש עד שבע דקות. כל המערך שתוכנן ושעבדו עליו במשך החודשים האחרונים הוכיח את עצמו, ללא ספק, בצורה משביעה רצון.

עוד מלה בקשר לחקירות המתנהלות על-ידי המשטרה. אני מוצא לנכון להדגיש את התרומה של שירותי הביטחון בפעולות המניעה, בחקירות ובתוצאות של הפעולות האלו. אני חושב, שאותם חיילים אנונימים עושים מלאכה שהיא ראויה לתמיכה ולהערכה של כולנו.

אדוני היושב-ראש, במלחמה בטרור אין פשרות ואין מפלגות. המרצחים מן ה"חמאס" אינם מתעניינים בתהליך השלום ולעולם לא יכירו בקיומנו בארץ. אין זה משנה כלל איך תנהג ממשלה זו או אחרת בנושא השלום. על כולנו להתלכד במאבק הזה. הממשלה הזאת תעשה הכול על מנת לשמור על ביטחונה ועל איחודה של ירושלים. את המרצחים תשיג ידנו בכל מקום, כאשר כוחות הביטחון עושים לילות כימים ומבצעים את מלאכתם בנאמנות ובמסירות שאין להן אח ורע, וכולנו גאים בהם.

אדוני היושב-ראש, ועדת הפנים של הכנסת קיימה ביום ב' השבוע דיון מקיף בנושא הפיגוע, בהשתתפותי ובהשתתפות מפקד מחוז ירושלים. לחברי הוועדה נמסרה סקירה מפורטת על מהלך האירועים. לאור זאת, אני מציע שאנחנו נעביר את ההצעות האלה לוועדת הפנים של הכנסת, שתמשיך בדיוניה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר המשטרה. יש כאן הצעות אחדות להסרה. חבר הכנסת גולדשמידט ביקש להסיר את הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת מצא. אני מזכיר שלרשות כל מציע עומדת דקה אחת. נא להסתפק בכך.

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת גולדשמידט מציע להסיר דווקא את הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת מצא? לא ייאמן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני רוצה להסיר את הצעתו של חבר הכנסת מצא, ולא מטעמים פרוצדורליים. חבר הכנסת מצא, אתה עשית פה את המעשה הציני ביותר שאפשר להעלות על הדעת. אתה ניסית לקשור ולומר, שהפיגוע בירושלים הוא בעקבות המשא-ומתן המדיני.

חבר הכנסת יהושע מצא, קצת יושר אינטלקטואלי. הליכוד הלך למשא-ומתן, לוועידת-מדריד, כשהיה טרור בכל רחבי מדינת ישראל, לא רק בירושלים. וראש הממשלה שמיר אמר: הטרור לא יפסיק את המשא-ומתן המדיני, ולא ניתן לטרוריסט אחד להרוס את המשא-ומתן המדיני.

מדוע בימים קשים, אחרי קורבנות, אחרי שפך דם, אתה צריך לבוא לכאן ולנצל ניצול ציני אירוע קשה, על מנת להשיג הישג פוליטי, שאין לו ערך אלא לאותה דקה שאתה נואם מעל במת הכנסת? וזאת הסיבה לכך שאני מבקש להסיר את הצעתך מסדר-היום. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת דב שילנסקי מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת האשם מחאמיד.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעצם היה לי רעיון לבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת טלב אלסאנע, מאחר שלא קיבלתי תשובה נכונה על מה שרציתי, אך התברר שהיו כאלה שהקדימו אותי. לכן אני מבקש להסיר פורמלית את הצעתו של חבר הכנסת האשם מחאמיד.

אני שאלתי את חבר הכנסת אלסאנע, להיכן מפנים מוסלמים את הפנים כשהם מתפללים בהר-הבית, וקיבלתי תשובה. עם כל הכבוד, אולי אתה לא יודע – אומנם אתה בקיא בקוראן ובנוהל יותר ממני – אבל מפנים את הפנים למכה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

דב שילנסקי (הליכוד):

תסלח לי, תן לי לדבר, יש לי רק דקה.

אני משוכנע בכך שיהודי, בכל מקום בעולם שבו הוא נמצא, בכלל זה ארץ-ישראל, מפנה את פניו להר-הבית, לירושלים, כי מכה היא המקום הקדוש ביותר לדת המוסלמית, וירושלים – המקום הקדוש ביותר לעם היהודי. אין לנו בירה אחרת, כשם שאין לנו ארץ אחרת. ארץ-ישראל שייכת לעם ישראל. זו ארץ מולדתנו. ירושלים היא בירתה הנצחית. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שילנסקי.

האשם מחאמיד (חד"ש):

תופיק זיאד (חד"ש):

זה מסחר בדת.

היו"ר ע' עלי:

בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אלסאנע, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. אני קראתי את חבר הכנסת אלסאנע לסדר בפעם הראשונה. כנראה, אתה הבא בתור, חבר הכנסת מחאמיד. אתה רוצה? אין בעיה.

תופיק זיאד (חד"ש):

לא, הוא אומר לי שאני הבא בתור.

היו"ר ע' עלי:

אתה רואה, זו הסיעה שלך. הוא יושב מאחוריך. בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ירושלים, אל-קודס, עיר מקודשת ליהודים, למוסלמים ולנוצרים ואולי למרבית העולם, ואי-אפשר להתכחש לזכויות של שום דת ושל שום לאום. יש כאן מציאות, שאנחנו

צריכים לראות אותה כפי שהיא, שהפלשתינים רואים בירושלים המזרחית את בירתם העתידית, שיש להם עליה זכות היסטורית, דתית ולאומית, בדיוק כפי שיש זכות למדינת ישראל, לעם היהודי לגבי ירושלים המערבית, שהיא בירתה של מדינת ישראל.

אני חושב שצריך להגיע לפשרה, שתבטיח את הזכויות של שני העמים. אני יכול לקבל את דבריו של יהודי המאמין בתוך תוכו שירושלים היא שלו. אבל, באותו כוח ובאותו איזון אני מקבל גם את דבריו של אותו פלשתיני ואותו ערבי שאומר, שירושלים המזרחית היא בירתו והיא הזכות שלו.

לכן צריך לראות את המציאות כפי שהיא. שני העמים מעלים טענות צודקות לגבי ירושלים, אל-קודס בערבית.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת שאול יהלום מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אלסאנע.

מרדכי גור (העבודה):

אני מבקש לומר משפט אחד, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

אאפשר לך לומר אחר כך יותר ממשפט אחד. אתן לך דקה, שתיים.

בבקשה, חבר הכנסת יהלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת טלב אלסאנע, משום שדבריו, כולם, היו בגדר חוסר יושר ציבורי, כי לכאורה הוא משכיח מהציבור שעד שנת 1967 כל הגרים במקומות האלה, לרבות מזרח-ירושלים, יכלו לדרוש מה שאומר היום "מדינה פלשתינית". הם לא עשו את זה. הם השלימו עם שלטון ירדן באהבה, והם שפתחו במלחמה בשנת 1967. אל תשכיחו את זה מהציבור.

לכן, מי שפתחו במלחמה לא יכולים היום לרחוץ בניקיון כפיים ולבוא ולדבר על שלום ועל עובדות, על זה לעומת זה, על ירושלים המאוחדת ועל חלוקה צודקת של ירושלים.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שאול יהלום. חבר הכנסת בא-גד מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת פרוש.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני רק רציתי להזכיר, שבעוד עשרה ימים נקרא "איכה ישבה בדד העיר רבתי עם". לא ניתן יותר שדרכי ציון יהיו אבילות.

אמר פה חבר הכנסת אלי גולדשמידט, שזה שימוש ציני. אוי ואבוי לאמירה הזאת. אנחנו צריכים בתוקף, שירושלים ועם ישראל כולו יהיו שלווים ובטוחים, וכל צר ואויב לא יוכלו להתנכל לנו. לכן אני חושב שצריך להעמיד את זה על ראש מעייננו: ירושלים וישראל ישבו לבטח.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד. חבר הכנסת חיים דיין מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת זיסמן.

חיים דיין (צומת):

אדוני היושב-ראש, ברצוני להציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת זיסמן. אני מרשה לעצמי לומר לך, חבר הכנסת זיסמן, כתושב ירושלים שחי את חיי ירושלים ומאמין שהדרך לשלום היא דרך ההידברות עם אש"ף, בזמן שכל פעם שהממשלה מתרפסת ומתחנפת בפני משלחות השלום ועושה עוד ויתור ועושה להשגת עוד פיסת נייר על מנת להגיע לתהליך שלום, הדבר מלווה ברצח של אזרחים חפים מפשע.

אינני מאמין לראש הממשלה ולהצהרותיו, כי ירושלים לא תעלה על שולחן הדיונים. הטפטוף הרגיל התחיל כך ברמת-הגולן, הוא ממשיך כך בתהליך חוק המפגשים ובעצירת ההתיישבות, ובפייצל אל-חסייני כנציג הפלשתינים, ובדרך זו נגיע גם לירושלים.

את המנגינה הזאת של העולם הערבי אי-אפשר להפסיק, אלא בשינוי העמדות ובקיום ביטחונם של אזרחי מדינת ישראל.

היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת חיים ד"ר. חבר הכנסת דוד מנע מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת בניזרי. דקה אחת בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת דראושה, הפלשתינים יכולים לחלום על ירושלים כעל בירה של מדינה דמונית כלשהי, שתהא ממערב לנהר הירדן. לא רק אני אומר זאת, אומרים זאת כמעט כל חברי הבית הזה, גם בצד הזה וגם בצד השני.

תבינו שכולם, האמריקנים, האירופים, רוב מדינות העולם וגם רוב הסיעות בבית הזה, על דעת כולם ממש, 'ודעים' שירושלים היא מאוחדת ואינה ניתנת לחלוקה. את זה הייתי מצפה לשמוע יותר מהצד הזה של האולם, אבל תבינו שבנושא הזה יש קונסנסוס מוחלט בין הליכוד, המערך, צומת, מרצ ורוב סיעות הבית הזה, ורוב העם. תבינו את זה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מנע.

חבר הכנסת יגאל ביבי, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת הפנים?

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לקיים את הדיון בנושא הזה במליאה.

היו"ר ע' עלי:

בסדר. אם כן, אינני צריך להציג שאלות. אנחנו עוברים להצבעה. האם אתם מבקשים להצביע על כל ההצעות ביחד?

קריאות:

כן, כן.

היו"ר ע' עלי:

מי בעד דיון במליאה בהצעות לסדר-היום שזה עתה הועלו כאן, כהצעת שר המשטרה? נא להצביע.

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 31

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

רבותי, הוחלט פה-אחד, 31 בעד, לקיים במליאה דיון בנושא הפיגועים החבלניים בירושלים.

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים להודעה של יושב-ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת חגי מירום. בבקשה.

אודה לסגן יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת שילנסקי, אם יואיל לבוא ולהחליף אותי. חבר הכנסת שילנסקי, אכיר לך טובה אם תואיל להחליף אותי. מייד אחרי דברי חבר הכנסת חגי מירום יש לי הצעה לסדר-היום.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת קבעה את הוועדות הבאות לדיון בהצעות חוק כדלקמן:

ועדת הכנסת תדון בהצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – ביטול החסינות בפני דין פלילי), התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת דוד צוקר.

ועדת הכלכלה תדון בהצעת חוק הבזק (תיקון – היתר פרסומת בשידורי טלוויזיה בכבלים), התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת מאיר שטרית.

ועדת החינוך והתרבות תדון בהצעת חוק יום ירושלים, התשנ"ב–1992, של חבר הכנסת חנן פורת.

ועדת הכספים תדון בהצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (זיכוי בשל דמי טיפול בילד ועזרה בבית), התשנ"ג–1993, של חברת הכנסת אסתר סלמוביץ; ובהצעת חוק נסיעת חיילים ברכבת ישראל ובאוטובוס ציבורי, התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת משה פלד.

ועדה משותפת של ועדת העבודה והרווחה וועדת הכספים – בת 18 חברים, תשעה חברים מוועדת העבודה והרווחה ותשעה חברים מוועדת הכספים; יושב-ראש הוועדה יהיה יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, חבר הכנסת עמיר פרץ, והרכבה הסייעת של הוועדה המשותפת יהיה כדלקמן: מסייעת העבודה – חמישה חברים כנסת; מסייעת הליכוד – ארבעה חברים כנסת; מסייעת מרצ – שני חברים כנסת, וחבר כנסת אחד מיתר הסייעות: חזית דתית-לאומית, ש"ס, יהדות התורה, חד"ש, צומת, מולדת, מפלגה דמוקרטית ערבית – תדון בהצעות החוק הבאות:

א. אחרי קריאה ראשונה, לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית בכנסת – הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ג–1993; ב. אחרי דיון מוקדם, לשם הכנתה לקריאה ראשונה בכנסת – הצעת חוק ביטוח בריאות, התשנ"ב–1992, של חבר הכנסת עמנואל זיסמן; הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ג–1992, של חברי הכנסת בני טמקין, נעמי חזן ודוד צוקר; הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, של חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת דן תיכון; הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ג–1993, של קבוצת חברי כנסת: שלמה בוחבוט, אלי גולדשמידט, אלי דיין, יוסף ונונו, עמנואל זיסמן, סאלח טריף, אברהם יחזקאל, יוסי כץ, יורם לס ויעקב שפי; וכן בהצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת גונן שגב.

הוועדה המשותפת הזו תדון בכל מכלול הצעות החוק שהובאו כאן בפני הכנסת בשבועות האחרונים ועניין חוק ביטוח בריאות ממלכתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

הצעה לסדר-היום

התעצמות מלחמת ההתשה בגבול הצפון

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מזמין את חבר הכנסת עובדיה עלי להביא את הצעתו לסדר-היום מס' 2137, בנושא: התעצמות מלחמת ההתשה בגבול הצפון. חבר הכנסת עובדיה עלי, אתה תמיד נואם טוב ולעניין, אבל הפעם אתה צריך להתעלות על עצמך, היות שביצע נמצאת המפקחת שבאה לבדוק את הנאום שלך.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, הנושא עלה לפני שבועיים והוחלט שיהיה דיון במליאה. למה מביאים את זה היום עוד הפעם?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת זיסמן, אני מענה לך: א. הדיון היה לפני שבועיים; ב. אינני יכול לענות לך על כך, את סדר-היום קובע היושב-ראש. אני עליתי רק להחליף את חבר הכנסת עובדיה עלי, שניהל את הישיבה, מאחר שהוא הנואם; ג. ככל שנדבר על הגליל ועל גבול הצפון – אולי מעוד דיבורים תבוא עוד ישועה. טוב שנדבר על זה. מספק אותך? תודה רבה.

חבר הכנסת עובדיה עלי, הבמה לרשותך.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ידידי סגן שר הביטחון, ראשית דבר הריני מבקש לשלוח תנחומים למשפחות ששכלו את יקיריהן בלבנון, ואיחולי החלמה מהירה לפצועים.

אדוני היושב-ראש, ברברה טוכמן מונה בספרה "מצעד האיוולת" ארבעה סוגים של כשל שלטוני. אחד מהם הוא – האיוולת, שגילוייה הייחודי הוא נקיטת מדיניות המנוגדת לאינטרס העצמי.

משוכנעני, שאילו נכתב הספר הזה כיום, היא היתה נדרשת למעשיה של ממשלת רבין ולמדיניותה כאל דוגמה מובהקת לכך, שכן ממשלה זו ומוליכיה הם גרועים אפילו מפיליפ השני מלך ספרד, שעליו אמרו כי שום כישלון במדיניותו לא היה בו כדי לערער את אמונתו, כי ביסודו של דבר מדיניותו זו מצוינת.

אדוני היושב-ראש, איזו צרה לא באה עלינו במרוצת שנה זו? איזה כאב ואיזו רעה לא פקדו את הממשלה הזאת בכל מעשיה? אך היא בשלה, כאותו שליט אטום מוחין, הדבק באמונתו כי מדיניותו ומעשיו מצוינים ואין בלתם. כך בשיחות השלום, וכך במלחמה כנגד הטרור בלבנון.

אדוני היושב-ראש, בצפון מתנהלת זה כבר מלחמה, ואם תרצו: מלחמת התשה. אנחנו מוכים, אנחנו כואבים, והממשלה באין-אונות מחפירה ורופסת מגיבה בססמאות: אנחנו נכה אותם, אנחנו נפעל, וכיוצא באלה מלים ריקות.

צה"ל הוא צבא מעולה, לצה"ל יש הכלים והאמצעים הנדרשים כדי להביא לרגיעה בגבול הצפון; ותאמינו לי, שכסגן שר הביטחון לשעבר אני יודע מה אני סח. צה"ל צריך רק לקבל את ההנחיות הנכונות וההולמות על מנת לפעול. אך הממשלה הזאת מגלה אוזלת יד ואין-אונות מדהימה, וכתוצאה ישירה מכך סוער גבול הצפון והביטחון שם הולך ופוחת, הולך ופוחת.

כאשר דיברתי בפתח דברי על איוולתה של ממשלה זו, כיוונתי דברי בראש ובראשונה למתרחש בשיחות השלום – שיחות שהשפעתן על המתרחש בגבול הצפון גדולה מאוד, וזיקתן לכך מוחלטת, שכן הדברים אחוזים ושלובים זה בזה, כמו כלים שלובים.

הוויתורים המפליגים של ישראל בשיחות השלום ונסיגותיה בכל תחום ותחום הם איתות לארגוני הטרור בלבנון ובכל מקום אחר להגביר את הטרור ולהסלים את הפעילות. רפיון מצדנו בשיחות השלום כמוהו כרפיון הכוחות בגבול הצפון, שהרי כולנו יודעים, והיום מודה בכך גם הממשלה, שמאחורי הטרור המתגבר בלבנון והמלחמה המתעצמת שם עומדת הממשלה הסורית והמנהיג האלים חאפז אל-אסד, אותו מנהיג שעל-פי המידע המגיע אלינו סירב לבקשתו של השליח האמריקני דניס רוס להורות ל"חיזב-אללה" להפסיק את הטרור בלבנון.

ואשר למלחמה בצפון באורח ישיר יותר – אפתח ואומר, שכדי להכות בטרור ולהגביר את הביטחון של יישובי הצפון והגליל אין צורך להרחיב את רצועת הביטחון, ואומר יותר מכך, שעצם העלאת השאלה הזאת בדבר הרחבת רצועת הביטחון חדשות לבקרים מעידה על חשיבה ביטחונית חד-כיוונית, ועל רפיסות הדעת, שכן מי שנדרש לכך מעיד על עצמו שהוא מסתפק בפתרונות שכבר נוסו ונמצאו בלתי-מספקים, ואין הוא נותן דעתו לחשיבה רב-כיוונית, המשלבת פעילויות ויוזמות, שיפתיעו את המיליציות הטרוריסטיות וגם את מי שעומדים מאחוריהן.

אדוני היושב-ראש, כל מי שזיכרוננו עומד לו, ואין הוא מתייחס לאירועים נקודתיים, ימצא כי בשנה האחרונה, כהתהליך מתגבש, זנח צה"ל את היוזמה ואת הפעילות ההתקפית במלחמתו בלבנון. יותר מדי מושקע במגננה ופחות מדי במתקפה. אנחנו מגיבים, אנחנו גומלים להם, אבל לא יוזמים, לא מפתיעים, ולא משגעים אותם כפי שנדרש מהמצב.

צה"ל צריך להתנער מ"ועדי הורים" שקמו לאחרונה, וקציניו הבכירים חייבים לנתק את עצמם מגורמים חוץ-צבאיים, שאינם מופקדים על הצבא מכוח החוק, שכל כוחם בפיהם המשתלח, על מנת שיוכלו להחזיר לצה"ל את היוזמה ואת התושייה, שכן כולנו יודעים שמלחמה עושים בתחבולות.

אדוני היושב-ראש, ידידי סגן שר הביטחון, על צה"ל להילחם בטרור הלבנוני בעזרת יחידות קטנות וניידות, כאלה שיהלמו במחבלים במחנותיהם, במפקדותיהם ובכלי נשקם בכל מקום, בכל עת שאלה לא מצפים להם. על צה"ל לפעול כך שהמחבלים ייכנסו למגננה, ייכנסו למערות וינוסו על נפשם ולא יהיה להם רגע של מנוחה; רגע אחד של מנוחה לא יהיה להם.

נכון הוא שגם בדרך זו ישלם צה"ל מחיר דמים, אך אסור להירתע מזאת, שכן הוכח מעל לכל צל של ספק, שכמות הנפגעים בדרך פעילות זו קטנה יותר מהדרך הדוגלת במגננה ובהסתגרות בתוך מחנות. והמצב ילך ויחמיר אם לא נשנה את דרכינו.

אני יודע שצה"ל מקיים גם פעילות יזומה. במידה מסוימת אני יודע שיש פעולות רבות שנעשות והשתיקה יפה להן. ואני משוכנע, כי כאשר יעלה כאן אחרי סגן שר הביטחון, הוא ידבר ברמז או שלא ברמז על כך, אך אני מבקש לראות זאת כיוזמה הרבה יותר מתפתחת, הרבה יותר רצינית.

אדוני היושב-ראש, אני מסכים שאין פתרון מוחלט לבעיה. אני גם יודע שאין מענה אחד לכך, אבל על הממשלה לפעול לביטחון אזרחיה בדרכים משולבות. במישור שיחות השלום, יש לתבוע מן הסורים להורות לעושי דברם לנצור את האש, וזה צריך להיות תנאי בל יעבור להמשך השיחות והמגעים אתם. במישור הצבאי, צריך לממש את שאמר הרמטכ"ל על צבא קטן שהוא גם חכם וגם ממזר.

למרבה הצער, הממשלה צוברת כישלונות, מרבה נסיגות, ועם ישראל משלם את מחיר האינולות. עם ישראל רשאי וזכאי לתבוע מממשלתו ביטחון, ולוואי שהממשלה הזאת תתעשת ותהא ראויה לעם הטוב הזה.

לסיום דברי אומר אך זאת, על צה"ל ליטול את היוזמה לידי, לצאת לפעילות שיטתית ומתמשכת ולא להרפות מכך עד שיושג שקט בצפון ועד שישוב הביטחון ליישובי הגבול.

הנוסחה שבה הם תוקפים, וכאשר אנו נפגעים, חס וחלילה, אז חיל האוויר תוקף, היא מתכונת שאבד עליה כלח. ינצח מי שייטול יוזמה ויצא מן המוצבים והחפירות. את זאת הוכיחה גם ההיסטוריה הצבאית.

אני מבקש לנצל את הבמה ולברך את היהודים שעולים בחודשים האחרונים מארץ מצוקה. אני מצטער שהדברים קיבלו פרסום. אני מקווה שהם ייקלטו בארץ היטב. כולנו נברך אותם שכך יקרה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מה שהיה היום זה דבר חמור, זה מזיק מאוד.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני חושב שנעשה דבר שלא ייעשה. הדברים האלה, כפי שאתה יודע, חבר הכנסת זיסמן, יושב-ראש ועדת העלייה והקליטה של הכנסת, מתבצעים כבר שנים אחדות בפעילות חשאית, וחבל שהדברים קיבלו את פרסומם. אבל אם הם קיבלו את פרסומם, נאחל להם קליטה קלה וטובה בארץ.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת עובדיה עלי.

הצעה לסדר-היום

הפיגועים בלבנון

היו"ר ד' שילנסקי:

סגן שר הביטחון ישיב על שתי ההצעות לסדר-היום, של חבר הכנסת עובדיה עלי ושל חבר הכנסת יוסף בא-גד, שמזמן עכשיו להביא את הצעתו לסדר-היום מס' 2102 בנושא: הפיגועים בלבנון.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד סגן שר הביטחון, שר המשפטים, בתחילת דברי אני רוצה להודיע הודעה אישית. אתמול ציין אותי חבר הכנסת תופיק זיאד ברשימת הגימיקנים. אני מקבל את התואר בכבוד, אבל אני פשוט רוצה לשאול: האם 150 הופעות מעל בימת הכנסת, לפי דוח מחשב הכנסת, זה נקרא פרלמנטר רציני שעובד מצוין, גם אם הוא עושה שלושה גימיקים בשנה?

עמנואל זיסמן (העבודה):

יוסף בא-גד (מולדת):

אני רק מודיע הודעה אישית לפרוטוקול. חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אתה יודע שאני גם חבר פעיל קבוע בוועדת הקליטה, וגם בוועדת החינוך קיבלתי צל"ש. אם זו פעילות, אז כל הכבוד לחבר כנסת כזה, ותפרשו לי לשבח גם אם הוא גימיקן.

היו"ר ע' עלי:

יהללך זרים ולא פייך.

דוד לוי (הליכוד):

האומר דבר בשם אומרו, מביא גאולה לעולם.

יוסף בא-גד (מולדת):

כן, זה על-פי המחשב, 150 הופעות מעל בימת הכנסת.

אני עובר לעניין השני. רבותי, אנחנו נמצאים בטרומה קשה של מלחמת "שלום הגליל". המלחמה הזו, מעבר לכל ויכוח, השאירה פצע עמוק בלב האומה. יש חושבים שהטרדיה היתה במעשיו ובהחלטתו של שר הביטחון דאז אריק שרון להגיע לביירות. יש חושבים, ואני אחד מהם, שהטרדיה היא אותה הפגנה בכיכר העירייה בתל-אביב, ששברה את מורל העם, וכפי שסיפרו לי החיילים הבוגרים שלי ואחרים – עד ההפגנה זרקו עליהם בלבנון אורז, אחרי ההפגנה התחילו לזרוק עליהם אבנים.

הטרומה הזו, אסור שהיא תכביד על שיקולנו כיום. אסור שטרומה וטרדיה ייהפכו לטרדיה נוספת, שניתן ל"קטיושות" לחגוג בלבנון.

וכמה הדבר מצחיק ומגוחך – "קול ישראל" מודיע: מטוסינו תקפו יעד מחבלים מבוצר, שני פצועים. אני עומד נדהם. או שהמטוסים לא יודעים להתקיף או שהם התקיפו יעד ריק. התקיפו יעד מחבלים, אחרי מודיעין של עם ישראל, של צבא-הגנה לישראל, לבסוף – שני פצועים. מעניין מה הפציעות, אם אלו שריטות בלבד. אני לא מבין מה קורה פה. אני עומד נדהם.

אני בטוח שהיושב-ראש היום ירשה לי להציג את המיצג הזה: מפה מעיתון "ידיעות אחרונות". אני מקווה שגם צה"ל מכיר את המפה הזו. כאן יש צבע ל"חיזב-אללה", צבע ל"פתח" וצבע לג'יבריל.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אתה לא חושב שהנאום המכובד מגזים?

יוסף בא-גד (מולדת):

מה, אסור להראות מפה? אני מתפלא על ההערה, ודווקא מאיש אופוזיציה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת בא-גד, הרי את הכללים כאן לא אתה קובע ולא אני קובע. מפה זה מיצג, ואני מבקש שלא להשתמש בה. אני לא אעשה מזה עניין. נא להוריד, ובזה נגמר הסיפור.

יוסף בא-גד (מולדת):

ברשותך, אני אערער על זה. אם מפה זה מיצג, זה מיצג לכל חברי הכנסת.

הי"ר ע' עלי:

כך אני חושב, וזכותך כמובן לערער. בשלב זה אני לא מתכוון להתלונן או לבקש סנקציות.

יוסי כץ (העבודה):

הוא יכול להסביר מתוך המפה, לא צריך להציג אותה.

דב שילנסקי (הליכוד):

היושב-ראש פסק ברוח טובה והגיונית.

יוסף בא-גד (מולדת):

קיבלתי את הפסק הזה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לו לא הייתי אחראי לסודות המדינה, הייתי אומר שאת המפה שהצגת, בצה"ל מכירים אותה, אבל אל תגיד לאף אחד.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני שמח לשמוע, כי יש לי הרושם שבצה"ל זה סוד צבאי שלא לפרסום. יש לי הרושם, כבוד סגן שר הביטחון, שבצה"ל לא מכירים את המפה הזו, מפני שאם יש בעיתון כמו "ידיעות אחרונות" מפה שקובעת בדיוק את מקומות ה"חיזב-אללה", ה"פתח" וג'בריל, וסימנתי פה בצבעים אדום, ירוק

ושחור, אם יודעים את זה, יש לי שאלה לסגן שר הביטחון: איך ייתכן שממשיכים להפגז? איך ייתכן שה"קטיושות" ממשיכות ליפול? חשבתי שלא יודעים, אבל אם כן יודעים – כיצד זה ייתכן?

שאלתי מומחים צבאיים, לרבות יושב-ראש התנועה שלנו רחבעם זאבי: מה קורה? תסביר לי את הדבר. הוא אומר לי: אתה לא יודע, יש פה סוד אחר לגמרי. יודעים הכול, והצבא שלנו לא מאכזב, רק קיימת מדינה שנקראת ארצות-הברית. היא השלטון העליון – את זה אני מוסיף – של מדינת ישראל. זה הקבינט המלחמתי. והקבינט בארצות-הברית החליט: א. אסור להרגיז את סוריה, חס וחלילה; 2. הקבינט בארצות-הברית, הקבינט בווינגטון החליט שאסור להפעיל שום כלי עם מנוע אמריקני לכיוון הצפון. מה שנוגע למנוע אמריקני – אסור להעלות אותו, אסור. אני אשמח אם סגן השר יכחיש ויוכיח שיש ריבונות לממשלת ישראל בירושלים, אחרת לא מובן מה הבטלנות הזאת; יודעים את הכול, הכול ברשותנו, ואלו התוצאות.

לסיום, אני רוצה לבצל את ההזדמנות ששר המשפטים יושב כאן, ולהעביר דרכו לממשלה שאלה שלא קשורה לנושא. לצערנו, יש עכשיו שביתה של עובדי המדינה. בגלל השביתה הזאת הממשלה לא מעבירה תשלומים לכל הגופים. מחר 15 בחודש, מס הכנסה דורש את תשלום מס ערך מוסף עד ל-15 לחודש. לא ייתכן שכספים של הממשלה לא יגיעו לתעודתם, אבל לשלם לממשלה – את זה צריך לעשות בזמן.

היו"ר ע' עלי:

מה זה נוגע לעניין שלנו?

יוסף בא-גד (מולדת):

אמרתי שזה שלא נוגע. ביקשתי משר המשפטים שיואיל להעביר את זה לשר האוצר. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד. סגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אדוני היושב-ראש, אתה חייב לי זכות לומר מלה אחת על ירושלים.

היו"ר ע' עלי:

אני חייב לך שתי דקות. אוסיף את זה על הנאום.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לצערי הרב, חבר הכנסת דראושה איננו פה עכשיו ולא ישמע את דברי. כאשר שמעתי את דבריו של חבר הכנסת דראושה, על הקשר של העם הפלשתיני לירושלים לעומת הקשר של העם היהודי לירושלים, רציתי לבקש ממנו שיציג את המסמכים המצביעים על הקשר הייחודי, הנמשך אלפי שנים, של עם אחר כלשהו או של קבוצה אחרת כלשהי, לירושלים, קבוצה אשר מתקרבת בכלל אל מרכזיותה של ירושלים, כפי שהיא באה לידי ביטוי בחיים של העם היהודי ובחיים של כל יהודי באשר הוא יהודי. יש גבול לעיוות היסטורי.

יכול להיות ויכוח פוליטי לגבי הזכויות של הפלשתינים המתגוררים בירושלים, היום או לפני 100 שנה. אנחנו, במלחמת ששת הימים, בעת שחרור ירושלים, הבאנו בחשבון את הזכויות ואת הדאגה שיש לדתות אחרות כלפי ירושלים. אני חושב שזו היתה פעם ראשונה בהיסטוריה, שבאותו יום שבו הסתיימו הקרבות יכלו בני כל הדתות לקיים את טקסייהם בירושלים. ההבדל היה, שהיתה זו הפעם הראשונה אחרי הרבה זמן שגם היהודים יכלו לקיים בה את זכויותיהם.

לבוא בכנסת ישראל ולהציג השוואה, את זה גם חבר הכנסת דראושה לא יכול להרשות לעצמו בלי שיהיה מסוגל להוכיח את הדבר הלכה למעשה.

בזה אני רוצה לסיים את ההערה הזאת, מכיוון שלספרי על שחרור ירושלים צירפתי מאמר מפורט וארוך של היסטוריון, המצביע על הקשר הייחודי שבין העם היהודי לבין ירושלים לדורותיה. ולא יכול כל עם אחר או קבוצה אחרת להשתוות אלינו בסוגיה הזאת, בלי להתייחס עכשיו להשלכות פוליטיות. אין עם אחר שירושלים עבורו היא המרכז של הכול, המרכז של המלכות והמרכז של הדת, המרכז של המחשבה, המרכז של הגעגועים, המרכז של המסורת, המרכז של החשיבה. זה הלב, זה הלב וזה המוח היהודי, ואין קבוצה אחרת בעולם, גם אלה שירושלים יקרה להם, שמקומה של ירושלים בחייהם הוא דומיננטי עד כדי כך כמו לעם היהודי.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני סגן שר הביטחון, יישר-כוחך על הדברים הטובים שאמרת. נצרף את זה לזכותך על שחרור ירושלים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

תודה רבה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אנו מצטרפים ל"ישר כוח".

סגן שר הביטחון מ' גור:

תודה רבה.

חברי הכנסת, מדי פעם, אני מודה, עולה בי הגירוי, ולפעמים אני גם לא יכול להתאפק ויש לי רצון להשיב באותה לשון שבה אתם תוקפים את הממשלה. אבל מה אני יכול לעשות? אני גדלתי בביטחון, את פיקוד הצפון "אכלתי" לא רק כסגן שר ביטחון לשעבר, אלא גם בתפקידי ממ"פ ועד מג"ד ועד מח"ט ועד אלוף ואלוף פעם שנייה ורמטכ"ל, וכמובן גם עכשיו, וכאשר אני מגיע לעסוק בסוגיות הביטחון, אינני יכול להיות קנטרני, לא יוצא לי, כי הביטחון הוא הרבה מעבר לזה.

את ברברה טוכמן אני מכיר היטב, אישית, אכלתי אתה הרבה פעמים בניו-יורק וגם בארץ. דבר אחד אני יכול להבטיח, ובזה, אני מודה, יש גם קצת התגרות אבל הרבה אמת, על "מצעד האיוולת" של המלחמה לבנון לא נחזור; זאת אני יכול להבטיח לכם. קודם – על מתן נתונים לא נכונים לכל העם לגבי המצב הביטחוני, אחר כך: נטיעת האשליה – הרי יש ויכוחים בין הרמטכ"ל לבין ראש הממשלה, האם עניין 40 הקילומטרים עלה בכלל כהנחיה למטה הכללי – הציפייה שאחרי מבצע מסוג זה תהיינה 40 שנה של שקט, זו איוולת, זו איוולת.

אבל האיוולת הגדולה ביותר שמפניה אני רוצה להזהיר, גם את אדוני היושב-ראש, זו האיוולת שאיננה מכירה בעובדה שבמאה ה-20 יש גבול לעוצמת הכוח. היו בהיסטוריה מאות שבהן מי שהיה חזק יותר היה מסתדר. אחרי מלחמת העולם השנייה יש חוקים אחרים בכל העולם, ולא רק אצלנו. הרי הייתי יכול לשאול את אחד הדוברים שעמד פה, האם ארצות-הברית לא יכלה להפעיל את עוצמתה כנגד וייטנם כדי לנצח במלחמה? זו השאלה? האם ברית-המועצות לא יכלה להפעיל את כוחה באפגניסטן ולנצח במלחמה? למה היא לא עשתה? תקראו את הדיון שהיה בין הגנרלים ב-1954 בווייטנם הצרפתית, כאשר חלק מהגנרלים המליץ להפעיל עוצמה גרעינית בווייטנם, ותיזכרו בהדחתו של הגנרל מק-ארטור. עד לפני רגע הוא היה מלך, מלך הניצחונות של מלחמת העולם השנייה, וברגע שהוא לא הבין שהעולם השתנה אחרי המלחמה, אחרי מלחמת העולם – הודח.

ואוי לה, למדינת ישראל, אם היא תחזור למצעד האיוולת הזה. כן, כן, חבר הכנסת תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת גור, היו עוד כמה סיבות להדחת מק-ארטור.

סגן שר הביטחון מ' גור:

תמיד היו עוד כמה סיבות. אני מדבר על הסיבה העיקרית. ודאי שהיו עוד סיבות.

דן תיכון (הליכוד):

הוא פשוט לא נשמע לקול הנשיא.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אתה רואה, אצלך זה פשוט. תאמין לי, אני חקרתי את זה יותר לעומק, מפני שעמדתי ברגעים, שבהם אני הייתי צריך להחליט אם להישמע או לא להישמע. והסוגיה בשבילי לא היתה תיאורטית, ושאלת הכפיפות הצבאית לרמה המדינית לא היתה בשבילי שאלה אמורפית. בשערי ירושלים אמר לי הרב גורן: העם היהודי וההיסטוריה היהודית לא יסלחו לך לעולם, אם אתה עומד פה, על יד חומות ירושלים, ואלה אתה לא נכנס, גם אם אין החלטת ממשלה.

דן תיכון (הליכוד):

מתי זה היה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

כשעמדנו שם, על יד החומות.

דן תיכון (הליכוד):

ב-1967?

סגן שר הביטחון מ' גור:

כן, ב-1967, והוא אמר לי את זה בכל הרצינות – ההיסטוריה היהודית לא תסלח לך.

דן תיכון (הליכוד):

ואתה נכנסת ללא החלטת ממשלה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

לא. ואני אמרתי לו: כבוד הרב גורן, אנחנו נפעל על-פי החלטת הממשלה. החלטת הממשלה הגיעה למחרת בבוקר.

אבל הנקודה העיקרית היא, שגם כאשר עוסקים בענייני לבנון חייבים לדעת, שאנחנו חיים בעולם שבו יש גבול לשימוש בעוצמת הכוח. ומכיוון שאתה, חבר הכנסת בא-גד, הזכרת את ידיך האלוף במילואים רחבעם זאבי – הוא עמד מאות פעמים מול ההכרה ומול הצורך ומול הרצון לפעול ולהפעיל כוחות, ולא ניתן לו, מכיוון שאנחנו חיים בעולם, במערכת מושגים מסוימת – לא תמיד אני בטוח שהיא צודקת, לא זאת השאלה, אבל היא קיימת.

אני יכול לומר לכם: מערכת הביטחון ב-1993 מביאה בחשבון את כל הגורמים הצבאיים, המדיניים, האנושיים, המוסריים, בעת קבלת החלטה. ומדינת ישראל עד היום לא הפסידה מכך שהיא היתה סובלנית ושהיא היתה מוסרית. לפעמים היתה הרגשה בזמן מסוים כאילו אנחנו חלשים, ואז יצאה העוצמה שלנו במלוא תנופתה. היא קיימת, לא איבדנו אותה.

חבר הכנסת בא-גד, אתה יודע שהרמטכ"ל דהיום עמד בראש המבצעים המתוחכמים ביותר שצה"ל ביצע, לפחות חלק מהם. אז מה אתה חושב, שפתאום היום נסתתמו מעיינותיו?

יוסף בא-גד (מולדת):

לא נותנים לו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

נסתתמו מעיינותיו? לא נסתתמו. יש מערכות שיקולים שצריכים את כולן להביא בחשבון, לרבות האפשרות לבצע מבצעים מיוחדים.

בלבנון יש השפעה אירנית, יש כמעט אחיזה סורית, יש נוכחות מתחזקת של הממשלה הלבנונית הנוכחית, ויש ארגוני החבלה, ה"חיזב-אללה" והארגונים הפלשתיניים. ואנחנו משחקים כנגד כל הגלריה הזו. ותאמינו לי, לא רק שאנחנו יותר חזקים בעיקרון, גם בעימותים השוטפים אין בכלל שאלה אם אנחנו יותר חזקים, וחופש התמרון שלנו הוא הרבה יותר גדול, ואף אחד מהם לא רוצה להגיע אתנו לעימות ישיר. על הגבול הזה אנחנו מנהלים את מדיניות הביטחון – אחריות כלפי האוכלוסייה, אחריות לביטחונה.

כאשר אני מזכיר אוכלוסייה, אין מושג עד כמה אנחנו צריכים להצדיע לאוכלוסייה של פיקוד הצפון, העומדת עשרות שנים בלחץ פעולות הטרור, והיא לא דוחקת אותנו לשום דבר, והיא לא מעמידה בפנינו תנאים, והיא לא מעמידה בפנינו גבולות, היא נושאת בחלקה במערכה. וכולנו מרכינים ראש בפניה, ונעשה כל מאמץ על מנת שסבלותיה ייפסקו מהר ככל האפשר. אבל, את זאת אנחנו נעשה במלוא האחריות של ממשלה אשר משקיעה את כל הניתן בתחום הביטחון, ותעשה את כל האפשרי על מנת להגיע לשלום. ובמתכונת הזאת נמצא את הפתרונות האפשריים. ומכיון שלא על כל הפתרונות ניתן לעמוד בדיונים במליאה, אני מציע להעביר את ההצעות לוועדת החוץ והביטחון, ומי שירצה לדון שם על פרטים יותר מדויקים, בבקשה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לסגן שר הביטחון.

חבר הכנסת בא-גד, אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדת החוץ והביטחון?

יוסף בא-גד (מולדת):

כן.

היו"ר ע' עלי:

אנו עוברים להצבעה, בעד ונגד העברת ההצעה לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת. נא להצביע.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושאים לוועדה – 19

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושאים שהעלו חברי הכנסת ע' עלי

וי' בא-גד לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 19, אין מתנגדים, אין נמנעים. ההצעות מועברות להמשך דיון בוועדת החוץ והביטחון.

הצעה לסדר-היום פינוי תושבי גוש-עציון מאתר הרצח של מרדכי ליפקין בעצם יום השבת

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום ועוברים להצעה הבאה לסדר-היום, מס' 2111, בנושא: פינוי תושבי גוש-עציון מאתר הרצח של מרדכי ליפקין בעצם יום השבת – של חבר הכנסת חנן פורת. בבקשה, חבר הכנסת חנן פורת. ישיב על ההצעה סגן שר הביטחון.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני סגן שר הביטחון, הביוגרפיה של מרדכי ליפקין, השם ייקום דמו, שזורה במהלך שיבת ציון. אפשר לומר אולי אפילו, שהיא מהווה בזעיר אנפין ביוגרפיה של כל מהלך שיבת ציון. מרדכי, השם ייקום דמו, עלה לארץ לאחר מאבק מר וממושך עם השלטון הסובייטי, כאסיר ציון, כסירובניק ותיק, הנמנה עם אותם אחים גיבורי התהילה שפרצו את שערי מסך הברזל ועלו ארצה. אבל מרדכי לא רק עלה לארץ, הוא עלה בארץ; עלה להתיישבות בגוש-עציון, תחילה באלון-שבות ואחר-כך בתקוע שבספר מדבר יהודה. שם, יחד עם אשתו אילנה הוסיפו עוד שני ילדים על שני הילדים שנולדו להם ברוסיה, משפחה לתפארת; משפחה ששבה לארצה, שבה לעמה ולמולדתה, וגם שבה אל אלוהיה. ומרדכי כשב בתשובה למד ולימד, קירב לבבות והיה לתפארת אדם; אמן, צייר, איש התיישבות, איש רוח ואיש רעים להתרועע.

יד מרצחים ארורה פגעה בו בדרכו לביתו שבתקוע וקטפה את חייו בדמי ימיו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

בהכירי אותך, חבר הכנסת חנן פורת, אני חושב שכדאי להזכיר את החיילים שנפלו באותה שעה בגבול הצפון.

חנן פורת (מפד"ל):

בודאי, כיוון שעסקנו בנושא הזה, התייחסתי לכך. על אותם חיילים שנפלו באותה שעה בגבול הצפון דיברנו קודם, כאשר דנו באירועים בגבול הצפון. ודאי שהם נמנים עם מי שמדינת ישראל חבה להם חוב גדול.

אבל, מכיוון שלעתים יש רושם שיש הבחנה בין דם לדם, בין אלה שמדינת ישראל כולה נושאת אותם על כפיים לבין אלה שלעתים באים תחת הכותרת של מתנחלים, מצאתי לנכון להבליט ולהדגיש את דמותו המיוחדת של מרדכי, שאומנם לא שירת בצבא-הגנה לישראל, אבל שירת את המדינה ולמענה נפל.

קהל האלפים שליווה אותו בדרכו האחרונה לבית-הקברות בגוש-עציון, ובהם למעלה מ-1,000 מעולי רוסיה, היה עדות נאמנה עד כמה היה מעורה מרדכי בנופה של הארץ ובנופו של העם.

הציבור בגוש-עציון היה סבור, שהתשובה ההולמת על נפילתו של מרדכי צריכה להיות אותה תשובה ציונית עמוקה, שאולי ביטוי נפלא לה נתן בשעתו חיים גורי בשירו על ה"ה": "עוד נשוב ניפגש כפרחים אדומים, תכירנו, זו מחלקת ההר האילמת, אז נפרח עת תידום בהרים זעקת ירייה אחרונה". הפרחים האדומים של חיים גורי הם היום אותם פרחים גם בירוק ובחום, השזורים בגוש-עציון, והם תשובה שאין כמותה כלפי אותה אוכלוסייה ערבית מסביב שהיתה סבורה – נכה בהם, נקטול, נחסל; והנה הם שבים, הם פורחים. כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ.

כך הוקם גוש-עציון אחרי מלחמת ששת הימים, כתשובה ציונית לאלה שביקשו לחסל את הנוכחות היהודית בהרי חברון ולומר: לכו ונכחידם מגוי ולא ייזכר שם ישראל עוד. וכך גם היינו סבורים שצריך להשיב את התשובה הציונית על נפילתו של מרדכי.

ובאותו מקום, בספר מדבר יהודה, בהרים שבהם הלך הנביא עמוס והלך דוד המלך, היינו סבורים ועדיין אנחנו סבורים שצריך להקים יישוב לזכרו של מרדכי, יישוב שיחבר את גוש-עציון עם תקוע, אל-דוד, מעלה-עמוס – –

משה פלד (צומת):

— — —

חנן פורת (מפד"ל):

— — ובעזרת השם, אכן קום יקום.

אתה עצמך, אדוני סגן שר הביטחון, שמעת את הדברים כפי שנאמרו בצורה כל כך נחושה וספונטנית על-ידי אלמנתו של מרדכי, אילנה. אני חושב שלא היה אפשר לבטא את הדברים ביתר תוקף מכפי שהם בוטאו על-ידה.

רבותי חברי הכנסת, כתגובה ספונטנית, כמעט ללא היערכות והכנות, באו אנשי תקוע, בהם למעלה מ-60 משפחות הנמנות עם עולי רוסיה, חבריו של מרדכי, וביקשו – לאחר שהוא נפל ביום חמישי – לעשות את השבת במקום הרצח; לומר: אנחנו כאן, לא יעקרו אותנו מכאן.

לצערי הגדול, התרחש כאן דבר שאפילו בתולדות המאבק למען ההתיישבות בארץ-ישראל דומה שלא היה לו תקדים. בעצם יום השבת, בליל שבת קודש פרשת פנחס, בשעה שאנשים עמדו שם בתפילת קבלת שבת, בעיצומה של תפילה שבלחש, ניתנה פקודה על-ידי המפקד בשטח, ואנשים נגזרו בברוטליות רבה, כל חפציהם נופצו והושחתו, והם נאלצו לעשות את דרכם קילומטרים רבים לתקוע ולאפרת, חזרו הביתה המומים ומזועזעים, לא מהפגיעה הפיסית אלא מעצם המעשה הנורא הזה.

אני רוצה להוסיף ולומר, שהייתי עד לכך שבתקופה הזאת, בימים האלה נפרצו הרבה מאוד מחסומים – מחסומים נפשיים שלא היינו מורגלים להם. עצם העובדה שאני, כחבר למעלה מ-26 שנים בגוש-עציון, הייתי צריך לצאת במוצאי שבת קודש, ובדרך בין כפר-עציון לאלון-שבות, בביתי שלי, עוצר אותי מחסום ואומר: שטח צבאי, סגור, אסור לך לנוע; רק עלי, כחבר הכנסת, נכמרו רחמיהם בסופו של דבר, ונתנו לי להגיע לאלון-שבות – זהו גם כן תקדים, דבר שלא זכיתי עוד לראות דוגמתו.

אבל מעבר לכול, חילול שבת קודש, על מה ולמה? על זה שיהודים ביקשו לבוא למקום הזה ולהתייחד עם זכרו של מרדכי? אני אישית דיברתי עם מפקד יהודה ושומרון והתקשרתי ללשכת הרמטכ"ל, ממש עם כניסת השבת, התחננתי וביקשתי, אמרתי: גם אם יש פה ויכוח, גם אם יש פה חלילה עימות, שלא ייעשה מתוך איזו אלימות, אפשר להותיר את זה למוצאי שבת, לא בשבת עצמה. כפי שנמסר לי, אכן היתה איזו הנחיה שבאה בסופו של דבר מלמעלה, אבל במקום מסוים בשטח, דווקא על-ידי המח"ט בשטח, היא נענתה בכך שכבר אנחנו לאחר מעשה.

מפאת כבודו של צה"ל, לא אנקוט את הדרך שנקטו חברי כנסת אחרים לפני בזמנים מסוימים, לא אנקוב בשמות ולא אבוא לפירוט דברים. זה דבר שאני מאמין שיתברר במערכת הצה"לית. אבל, אני פונה לצה"ל לבדוק את עצמו בנושא הזה. אני פונה למערכת הביטחון ומבקש ממנה למצות את כל חומר הדין עם אלה שנתנו את ההוראה, או שהיו שותפים למעשה הזה, דווקא מפני שאנחנו עומדים בשעות כל כך מתוחות מבחינה מדינית.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש לסיים.

אלי דיין (העבודה):

לא היתה סכנה ביטחונית לחייהם?

חנן פורת (מפד"ל):

מדינית וביטחונית. דווקא משום כך אני סבור שאנחנו צריכים לחפש כל דרך כדי להמעיט קיטובים. שווה בנפשך, אדוני סגן שר הביטחון, שעל-פי מה שמסרו לנו אנשי תקוע ואל-דוד, נמסר להם שכיוון שהם היו שותפים שם בהתרחשות, לא יחדשו להם את רשיון הנשק שלהם. רשיון נשק שכבר היה אמור להינתן, הודיעו להם שמפסיקים להם אותו. אלה הם דברים שאי-אפשר להשלים עמהם.

אני מצפה ממערכת הביטחון שתמצה את כל חומר הדין. אני מצפה גם ממערכת הביטחון שתבין לסערת לבם של אנשי גוש-עציון. יתר על כן, יתעשתו היא וממשלת ישראל וייתנו את התשובה הציונית ההולמת על מה שהתרחש שם עם הירצחו של מרדכי. ובעזרת השם, יישוב על שמו קום יקום.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. סגן שר הביטחון, בבקשה.

אני מבקש שם ביציע להפסיק את הדיבורים ולהפסיק את השיחות. מי שרוצה לשוחח, נא לצאת מחוץ למליאה, כאן זה לא בית-קפה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית אני רוצה להודות לחבר הכנסת חנן פורת על שלא נכנס פה לפרטי הפרטים. אני יכול לומר, שההתנהגות של הקצין שמדובר בו נבדקת באופן ישיר על-ידי אלוף הפיקוד.

אבל, מכיוון שבעת ביקורי במקום נוכחתי לדעת, שמעל ומעבר לבדיקה שתיעשה, ואני בטוח שהיא תהיה מאוד מפורטת ופסקנית, לא מעט אנשים ראו עצמם נפגעים – אני אמרתי זאת גם אתמול בתקשורת ואני אומר זאת גם פה, כי אני מרגיש שזו חובה בסיסית שלנו להתנצל בפני כל אלה אשר הרגישו עצמם נפגעים בערב שבת ועם חילול השבת. הדבר לא היה הכרחי לא מבחינה מוסרית, לא מבחינה דתית ולא מבחינה אישית. המפקדים בצבא ינקטו את כל הצעדים המתאימים על מנת לוודא שהתנהגות שאיננה נכונה לא תחזור על עצמה.

עם זאת, אני מקווה, שתוך כדי הבדיקה של האירועים בדיוק אפשר יהיה להגיע לכינון מערכת יחסים סבירה יותר, והרי זה הדבר העיקרי.

בקריאת הביניים שלי לא היתה לי כוונה, חס וחלילה, לפגוע בזכותו של מי אשר נופל על תקומת המדינה. אני רק רוצה להזכיר, שכאשר אנחנו משתמשים בניסוח כמו "תשובה ציונית", אנחנו כממשל חייבים להביא בחשבון, שחיילים רבים שלנו מבצעים את שליחותם הציונית הרחק מהבית, ולא תמיד ניתן להקים על שמם יישוב. זאת אומרת, תשובה ציונית יכולה להיות בעלת פנים רבות מאוד. אני אומנם מסכים שכל חייל וכל אזרח אשר נופלים על משמרתם, יש מן הטעם שהאומה כולה תכיר להם תודה. בעת הביקור שלי אתמול אצל המשפחה – גם אי-אפשר להתעלם, לפעמים נתקלים במשפחות, באנשים לא רגילים, שהם יוצאים דופן. אני אומנם מקווה: א. שנסבול בעתיד פחות ככל האפשר, ושייפלו פחות אנשים; ב. שתימצא הדרך למערכת יחסים נכונה בין הגורמים השונים השוקדים על תקומת המדינה ועל ביטחון המדינה.

אני יכול לומר בצורה ברורה וחד-משמעית: במערכת הביטחון אין הבחנה בין דם לדם; אין, לא היתה, לא יכולה להיות. צה"ל הוא צבא העם, משרתים בו ילדים וילדות מכל השורות, בכל מיני תפקידים, עושים את שלהם, ואנחנו לא מבחינים בין דם לדם ובין צורות הנפילה. עבורנו החיים של כל אדם הם עולם מלא, וכך אנחנו מתייחסים אליהם.

יש ויכוחים פוליטיים – – –

חנן פורת (מפד"ל):

לא אמרתי, חס חלילה, במערכת הביטחון. אמרתי: באווירה הציבורית.

סגן שר הביטחון מ' גור:

יש ויכוחים פוליטיים, והם ידועים לכולנו. אנחנו, במערכת הביטחון, נזהרים משנה זהירות שלא לערבב פרשיות ולשמוע ויכוח פוליטי כוויכוח פוליטי ולטפל בכל אירוע ביטחוני – במיוחד אם, חס וחלילה, נפגעים אנשים – כמו באירועים אנושיים מדרגה עליונה, וזה יהיה נכון גם לגבי המקרה הזה.

לשמחתי הרבה, בהסתובבי ברחבי הארץ אין לי שום ספק שהתמונה העיקרית המתקבלת היא של שיתוף פעולה מלא ופורה בין תושבי ישראל ובין הלוחמים, אם זה בגבול לבנון ואם ביהודה או בשומרון או בעזה. פה ושם יש אי-הבנות, פעם בגלל כך ופעם בגלל כך, אבל בסך הכול מגיעים למערכת של הבנה. אם אומנם בשבוע שעבר היתה התנהגות לא נאותה, אני רק יכול לקוות שהיא לא תחזור על עצמה, ושיתוף הפעולה הביטחוני והלאומי יימשך, לטובת האנשים ולטובת העם כולו, כתשובה הציונית שלנו לכל המתנכלים.

אתה רצית להעביר את הצעתך לוועדת החוץ והביטחון, או לדיון במליאה?

חנן פורת (מפד"ל):

לוועדת החוץ והביטחון.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לוועדת החוץ והביטחון, בבקשה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת פורת, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

חנן פורת (מפד"ל):

כן.

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים להצבעה. מי שהוא בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת בנושא: פינוי תושבי גוש-עציון מאתר הרצח של מרדכי ליפקין, זיכרונו לברכה, בעצם יום השבת, לוועדת החוץ והביטחון – יצביע.

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 11

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 11, נמנע – 1. הוחלט להעביר את ההצעה לדיון בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

חנן פורת (מפד"ל):

יורשה לי להעיר הערה. אני העברתי כבר לפחות ארבע הצעות לסדר-היום לוועדת החוץ והביטחון. במשך שבועות ארוכים אני ממתין שיתקיים דיון על כך, והוא לא מתקיים.

אברהם יחזקאל (העבודה):

כדאי לבדוק את זה.

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, חבר הכנסת חנן פורת, הועלתה כאן שאלה. אני לא יכול להשיב, ולדעתי זה גם לא הוגן להתייחס לנושא כזה כשיושב-ראש ועדת החוץ והביטחון לא נמצא כאן. אני מתאר לעצמי שעל סדר-יומה של הוועדה יש נושאים רבים. מכל מקום, אני אבקש ממזכיר הכנסת להעביר את הערתך לידיעתו ולתשומת לבו של יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

הצעה לסדר-היום

הקמתה של טלוויזיה פלשתינית

היו"ר ע' עלי:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום שלנו. אני מזמין את חברת הכנסת נעמי בלומנטל להעלות את הצעתה לסדר-היום מס' 2312 בנושא: הקמתה של טלוויזיה פלשתינית. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

יש לי הצעת חוק שהיתה צריכה לעלות בשעה 11:30. חיכיתי ששר האוצר יגיע, והוא לא מגיע.

היו"ר ע' עלי:

יש החלטה בנשיאות שלא להעביר נושאים מהשבוע לשבוע הבא. אם משהו לא תקין כאן, אני אבקש לברר את הסוגיה הזאת. שר האוצר הגיע כעת. אדוני שר האוצר, זה לא בסדר, כאן המתינו לך.

שר המשפטים ד' ליבאי:

היו"ר ע' עלי:

בכל אופן, חברת הכנסת בלומנטל כבר עלתה לדוכן, בבקשה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ב"יומן השבוע" של הטלוויזיה, בכתבה המסקרת את צעדיה הראשונים של הטלוויזיה הפלשתינית, הוצגה הטלוויזיה הפלשתינית בחיתוליה. העובדות שמאחורי הכתבה הן, שארגון שבדי תרם 27,000 דולר למימון קורס הדרכה לעיתונאים פלשתינים. הקורס מתקיים בימים אלה, ומשתתפים בו 22 עיתונאים, כתבי הטלוויזיה הפלשתינית לעתיד. הם מדברים על מהדורת חדשות יומית באורך של 35-40 דקות – ואני מצטטת דברים שאמר אחד המנהלים של אותה טלוויזיה מפוקפקת, דאוד אל-כותאב – "כש-75% ממהדורת החדשות יוקדשו לעניינים פלשתיניים". רק שנדע מה הם עניינים פלשתיניים.

ואומר אל-כותאב בריאיון לעיתונות: יהיה לנו מעין חיים יבין פלשתיני, שיגיש את מהדורת החדשות ויצגי את הנושא המרכזי. מייד אחר כך, ראשי דסקים בנושאים שונים יגישו כל אחד את הפינה שלו: כלכלה, בריאות, משטרה, חינוך ותרבות.

כבר ביום שישי היתה לנו הזדמנות לצפות במהדורת החדשות ה"מאוזנת" הזאת, לראות את השטנה ואת התעמולה שנטפו ממנה.

אך זה רק קצה קצהו של מה שיעמוד בפנינו: "שלום, השעה היא שמונה והנה מהדורת החדשות מ'קול פלשתינ': אתמול בחצות ירו שני חיילי צבא הכיבוש הציוני אל עבר לוחם חופש פלשתיני שזרק לעברם רימון. חיילי צבא הכיבוש הציוני פתחו במרדף אחר לוחם החופש שהצליח לחמוק מידיהם, לשמחתנו ללא פגע".

ושוב: "שלום, השעה היא שמונה והנה מהדורת החדשות מ'קול פלשתינ': היום בסביבות השעה 11:30 קבוצת הנוער של קלעי כפר מזרעה אל-דיק התאמנה לקראת התחרות הבין-ערבית בזריקת אבנים, שתיערך בחודש הבא בבירתנו אל-קודס. האבן שעברה את תחומי מגרש האימון פגעה ברכב ציוני נוסע. הנהג הציוני איבד את השליטה על ההגה. הרכב הידרדר לצד הדרך ונוסעיו נפגעו, אחד קשה ושניים באופן בינוני. הזורק המצטיין, מחמוד עבד ריזאק, הבטיח בכך את מקומו בין עשרת המתמודדים מאזור ג'נין".

או: "שני לוחמי חופש גיבורים, שהצליחו בעבר לרצוח כמה יהודים, השתלטו על אוטובוס של הכובש הציוני במבואות ירושלים. אחינו העשויים ללא חת ירו אל עבר נוסעי האוטובוס, נשים וילדים מבני הקולוניאליסטים הציונים, רצחו יהודייה אחת והמשיכו אל עבר מכונית 'רנו'. אחינו הגיבורים השתלטו על ה'רנו' בגבורה עילאית, לקחו את הנהגת כבת ערובה, ויחד עמה נסעו אל מותם. אללה ייקום דמם". מה נאמר?

כבר לא יהיה צורך בכרוזים – הודעות מתי שובתים, מתי מתכננים, מתי מתקיפים, מה על הפרק, הכול יופיע אצלך בבית דרך המסך. אפשר יהיה לאיים על הציבור, להפחיד, לקומם – הכול ישירות. כך גם נראה את המוצרים והתוצרת הישראלית שיש להטיל עליהם חרם. יהיה גם זמן מסך לפאר ולהלל את השהידים, קדושי האינתיפאדה. ומה עם זמני מסך לארגונים למיניהם? פינת ה"חמאס", פינת עז אל-דין אל קאסם, פינת ג'יבריל. לכל אחד מגיע הזמן שלו.

משיחות עם אנשים ומחומר שהוגש לי נראה, כי לא היתה כוונה לאשר לפלשתינים לפתוח בשידורי טלוויזיה מכל סוג שהוא. אבל, כפי שנזכרנו לדעת, בתחומים שונים גם ההיגיון הוא לא בדיוק הצד החזק של הממשלה הנוכחית, וקשה לצפות מתי תיפול ההחלטה האומללה הבאה.

היום משדרים ומדברים על טלוויזיה פלשתינית, ומחר יקום מישהו בשם חופש הביטוי לפעול למען מתן רשיון שידור לאותה מהדורת חדשות פלשתינית. אז לפני שמישהו יקום, תרשו לי להזכיר, כי בחוק הישראלי ובכל משפט רלבנטי לנושא עמדו, כעומדים זה כנגד זה, שני עקרונות יסוד: עקרון קיום המדינה ועקרון חופש הביטוי. השופט אגרנט כתב, כי "הזכות לחופש הביטוי, אם כי היא זכות עילאית, איננה זכות מוחלטת ובלתי מוגבלת, אלא זכות יחסית, הניתנת לצמצום ולפיקוח לאור המגמה של קיום אינטרסים מדיניים-חברתיים חשובים, אשר בתנאים ידועים נחשבים עדיפים על אלה המובטחים על-ידי מימוש העיקרון של חופש הביטוי". זאת אומרת, חופש הביטוי, אבל לא בכל תנאי.

קריאות:

נעמי בלומנטל (הליכוד):

חבר הכנסת יחזקאל, אתה בעד טלוויזיה פלשתינית?

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני יודע שלא -- --

היו"ר ע' עלי:

סליחה, זאת שאלה רטורית, זאת לא שאלה שמחכה לתשובה.

חיים דיין (צומת):

מי יהיה אחראי לצנזורה?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דיין, אבקש להפסיק.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

זאת אומרת, חופש הביטוי, אבל לא בכל תנאי, וקיום המדינה הוא העיקרון העדיף, כי אם אין מדינה, אין חופש ביטוי.

בדיוק מאותן סיבות פסלה ועדת הבחירות המרכזית לכנסת האחת-עשרה את אחת הרשימות. הוועדה פסלה את הרשימה, משום שמימוש חופש הביטוי וההצבעה לרשימה היוו "איום לפגוע", כדברי הוועדה, "באינטרס קיום המדינה". וכיצד מגדיר החוק התאחדות בלתי מותרת? בתקנות ההגנה, בסעיף 84, התאחדות בלתי מותרת היא חבר של בני אדם אשר "ממליץ, מסית או מעודד בחוקתו או בתעמולתו אחת מן הפעולות הבלתי מותרות הבאות: 1. מיגור חוקתה של ישראל או ממשלת ישראל בכוח הזרוע או באלימות; 2. גרימת שואה או בוז או הסתה לאיבה כלפי ממשלת ישראל או שר משריה בתפקידו הרשמי". וכך יוצא שהחוק מתאר הגדרה מדויקת של התכנים שימלאו את מהדורות החדשות הפלשתיניות.

כמו תמיד, יהיו מאתנו מי שיבואו ויאמרו: למנוע הקמה – זה חריף; בואו ונהיה דמוקרטים, בואו וניתן להם לשדר. אם הם ישדרו חומר הסתה חריף, נצנזר. או כמו שאומר דאוד אל-כותאב: "לא יפריע לי שהצנזור הישראלי ישב אצלנו באולפן. מוכרחים לעשות פשרות, העיקר שנעלה סוף סוף לאוויר". כולנו מתארים לעצמנו אילו "חגיגות" יהיו סביב כל קטע מצונזר. איך יראה אז חופש הביטוי הניתן במדינת ישראל?

ושלא תהיינה אשליות. מהדורת חדשות פלשתינית היא סמל ודגל נוספים לישות עוינת. אנחנו בעיצומו של משא-ומתן, משא-ומתן שהפך לאחרונה להיות מסכת של ויתורים שסופם מי ישרנו.

טלוויזיה פלשתינית היא כלי תעמולה מסוכן לקיומה של ישראל. שלא יעלה על דעתו של איש לתמוך במתן אישור לשידור מהדורת חדשות פלשתינית. היום משדרים כתבה ב"מבט", ומחר זה מאוד לגיטימי, דמוקרטי, עקרוני ונאור לאשר שידורים לטלוויזיה הפלשתינית. לאן אנחנו מובלים? תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי בלומנטל. סגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין ספק, חברת הכנסת נעמי בלומנטל, כבר כמעט יש לה מקום עבודה; אני מקווה שלא יהיה.

דן תיכון (הליכוד):

זה לא הוגן, אדוני.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לכן אמרתי: אני מקווה שלא יהיה.

דן תיכון (הליכוד):

זה לא הוגן.

אברהם יחזקאל (העבודה):

הוא אמר שהוא מקווה שזה לא יהיה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

להגיד על הממשלה מותר ולענות אסור?

דן תיכון (הליכוד):

היא תיארה מצב מסוים.

אברהם יחזקאל (העבודה):

מה אתה רוצה? הוא אמר שכמעט יש לה מקום עבודה.

היו"ר ע' עלי:

חברת הכנסת בלומנטל, הוא הציע לך מקום עבודה, אבל הוא מקווה שזה לא יקרה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

מי מדבר אלי כך, הסופר של "עזית הכלבה הצנחנית"?

אברהם יחזקאל (העבודה):

כן, כן. הוא היה גם סופר וגם לוחם.

סגן שר הביטחון מ' גור:

כן, כן, והוספתי הערה שביטלה את זה.

היו"ר ע' עלי:

ידידי סגן שר הביטחון, אני חושב שזה בכלל מיותר.

סגן שר הביטחון מ' גור:

בסדר, אני מוכן למחוק את זה, אין בעיה.

היו"ר ע' עלי:

למה להעליב אנשים כאן? מה קרה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מוכן למחוק את זה, אין בעיה.

ברצוני להבהיר, כי אין כל החלטה על הקמת טלוויזיה פלשתינית, וכי במסגרת המדיניות הכללית הקיימת בנושא זה, אין מאפשרים הקמת תחנות רדיו ותחנות טלוויזיה באזורי יהודה, שומרון וחבל-עזה. כל פעולה שנעשית בתחום זה בשטחים הינה בלתי חוקית, ומערכת הביטחון אינה מאפשרת לפעול בניגוד לחוק.

לאחרונה נתגלתה פעולתה של תחנת טלוויזיה בלתי חוקית ברמאללה, ובהוראת המינהל האזרחי הופסקו השידורים ונסגרה התחנה.

זוהי המדיניות, ואני מציע להסתפק בהודעתי זו.

היו"ר ע' עלי:

תודה. חברת הכנסת נעמי בלומנטל, האם את מסתפקת בהודעת סגן השר?

נעמי בלומנטל (הליכוד):

כן, ההודעה היתה חד-משמעית, ואני מקווה שהממשלה תהיה עקבית בעמדתה זו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה. אם כך, סיימנו את הדיון בסעיף זה.

הצעה לסדר-היום הטיפול בפיתוח אמצעי לחימה לטווח ארוך במערכת הביטחון

היו"ר ע' עלי:

ההצעה הבאה לסדר-היום, הצעה מס' 1866, בנושא: הטיפול בפיתוח אמצעי לחימה לטווח ארוך במערכת הביטחון – מאת חבר הכנסת שאול גוטמן. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

לא, כרגע סוכם שתבוא הצעת החוק שלי.

היו"ר ע' עלי:

מי מסכם? מה הנושא? מה הבעיה? מה זאת אומרת "סוכם"? חבר הכנסת גוטמן, בבקשה.

שאל גוטמן (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעקבות מלחמת וייטנם החלו האמריקנים בפיתוח נשק מונחה מדויק. הם עשו כן כדי להתגבר על מחסור בכוח אדם, בצבא קטן יחסית לגודל האוכלוסייה ולגודל המשימות וההתחייבויות מעבר לים. הם עשו כן גם מסיבות כלכליות. התעשיות הביטחוניות העלו רעיונות מהפכניים לשם קידום מכירות במדינה הצמאה לחידושים.

בעקבות השחיקה הקשה במלחמת יום הכיפורים, היו גם אצלנו גורמים שהבינו שיש לנצל את הטכנולוגיה עד תום, כדי לשנות מעיקרו את אופי שדה הקרב. תפיסת העולם החדשה שהתגבשה גם כאן וגם שם היתה, שניתן למנוע את השחיקה הקשה בשלב ההבקעה על-ידי איגוף טכנולוגי. במלים אחרות, מה שדורש קורבנות יקרים בשדה הקרב הקלסי, במיוחד בשלב ההבקעה, או במגננה כנגד מתקפת פתע, איננו דורש קורבנות בשדה הקרב, שביסודו האיגוף הטכנולוגי.

האמריקנים הראו במחקרים ובפיתוחים, כבר בשנות ה-70, כי ניתן להשמיד רק"ם ומפקדות בטווחים גדולים, ללא קורבנות. אין זה אומר שבשדה קרב כולל אין קורבנות, אלא שניתן להוריד את מספר הנפגעים בצורה משמעותית.

אמרתי ללא קורבנות, אך קורבן אחד יש להקריב, והוא מחשבה תחילה. ארצות-הברית התקדמה במסלול המתאים לה בצורה משמעותית. רמז ליכולת הטכנולוגית ראינו במלחמת המפרץ. אלא שלצבא ארצות-הברית משימות שונות מאלה של צה"ל. מדעני רפא"ל, ומאוחר יותר אנשי התעשייה האווירית, הציעו פתרונות המתאימים למשימות שבפניהן יעמוד צה"ל, אלא שמדינת ישראל נעה בעצלתיים.

אדוני היושב-ראש, כבר אמרנו וחזרנו ואמרנו, כי במדינת ישראל גלום פוטנציאל אנושי גבוה, אלא שדרך הניהול עוצרת את הקדמה. מדינת ישראל היתה אמורה להיות מוכנה היום לאתגרים שבפניהם אנו עומדים, עם מערכות שדה הקרב העתידי.

במשך שנים גילתה מערכת הביטחון, ובכלל זה צה"ל, חוסר אמון וחשדנות כלפי מערכות מהפכניות.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אפשר לשאול שאלה?

שאל גוטמן (מולדת):

בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני שואל בכל הרצינות, כמה שנים אתה חושב שכדאי לנו להקדים את השכנים בטכנולוגיה, בלי למכור אותה ולגלות אותה – – –

שאל גוטמן (מולדת):

ברשותך, אני אעמוד על כך עוד מעט.

אני חוזר: במשך שנים גילתה מערכת הביטחון, ובכלל זה צה"ל, חוסר אמון וחשדנות כלפי מערכות מהפכניות. יש לציין, כי הרמטכ"ל הנוכחי מבין ופועל בכיוון הטכנולוגי, אולם הקצב אטי להחריד, לעניות דעתי, על-פי תפיסת עולמי, ואני מכיר את הנושא כהלכה. ברור כי צה"ל צריך ללכת "על בטוח", שכן האחריות הרובצת על כתפיו עצומה. ברור כי צה"ל צריך לדאוג גם למשכורות ולתנאי השירות של אנשי הקבע, מה שעלול לקצץ בהזמנות מהתעשיות הביטחוניות. אך צה"ל איננו מנהל את המדינה. על ממשלת ישראל מוטלת החובה להציב אתגרים בפני צה"ל והתעשיות הביטחוניות ולהיות מסוגלת לבקר ולכוון. ברם, ממשלות ישראל כולן מתחמקות מתפקידן.

קל יותר לקבל מיליארדים של דולרים כסיוע ביטחוני ולקנות מהמדף האמריקני, אך המחיר חסר תקנה. מצד אחד, העמקת התלות המדינית, במיוחד בעתות משבר, ומצד שני הרס התעשיות הביטחוניות בישראל. לעניות דעתי, הסיוע הביטחוני הינו נטל על מדינת ישראל והוא מהווה סובסידיה ישירה לתעשיות הביטחוניות בארצות-הברית. במצב זה התעשייה הישראלית נמצאת בתחרות לא הוגנת עם התעשייה האמריקנית.

אדוני היושב-ראש, ראש הממשלה מוכן למסור בחינם את התעשייה הצבאית ואת רפא"ל. בדרך הניווט המיוחדת לו הוא טוען, שעל תעשיות אלה להיות כלכליות. יש גורמים שונים המעכבים את הכלכליות של התעשיות הללו, אך ברצוני להדגים כאן מה חייבת הממשלה לעשות, ומייד.

כידוע, מבנה השכר בשירות הממשלתי מעוות לחלוטין. כך יוצא, שעל-פי טבלאות השכר הממשלתיות יכול טכנאי ברפא"ל להשתכר יותר מאשר ראש הפרויקט שלו, שהוא בדרך כלל מדען בכיר. הייתכן? תופעה זו לא תיתכן במגזר הפרטי. כיצד ייתכן שמהנדסי ייצור ברפא"ל נמצאים בדירוג מחקר ויוצאים לשנת שבתון לחוץ-לארץ? אני מעריך שיש עיוותי שכר גם בתעשייה האווירית, כך שעלות הייצור גבוהה יחסית. אולם, גם התמחיר לא הגון. לאחר שנות פיתוח רבות, חלק מהמוצרים אינם נמכרים בשוק הבין-לאומי עקב חיסיון ביטחוני. לא מספיק שמערכת הביטחון משלמת את הפיתוח, שהרי בין השאר תפקיד המכירות הוא להרוויח כדי לממן כניסה לפרויקטים עתידיים.

אגב, מהיכן נובע הרעיון כי על רפא"ל לממן את ייחוד הגליל במעבר ל"לשם" עד עצם היום הזה? לתומי סברתי, שזה תפקידה של הממשלה ולא תפקידה של חברה האמורה להיות רווחית.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

היא לא חברה, היא יחידת סמך של משרד הביטחון.

שאל גוטמן (מולדת):

על אחת כמה וכמה שלא צריך למדוד אותה בצורה כלכלית ולהטיל עליה את "לשם" לייחוד הגליל.

סגן שר הביטחון מ' גור:

השאלה היא, האם רפא"ל יכולה להיות כלכלית בלי סיוע קבוע מצד הממשלה?

שאל גוטמן (מולדת):

היא יכולה. אנא, הקשב לי.

על מי להחליט האם רפא"ל היא מעבדה לאומית, מפעל ייצור או שניהם, ובאיזה מינון? אלא שנראה לי כי מר רבין, העומד בראש מערכת הביטחון שנים ארוכות מדי, בז לאינטלקט הישראלי ולמוח היהודי. נכונותו למסור בחינם את רפא"ל ואת תע"ש עם מבנה שכר קלוקל – תוצאה ישירה של מדיניות ממשלתית כושלת – מוכיחה בורות מדהימה וחוסר הבנה בסיסי במקור העוצמה שלנו.

בינתיים בוגרי הטכניון ויוצאי צבא טרם לימודיהם עוזבים את הארץ, כי כאן יש ניהול שלומיאל המונע התפתחות. רבותי חברי הכנסת, הידעתם שמסוד כמו הטכניון הוא הבסיס הטכנולוגי של המדינה? הידעתם שטובי הבוגרים שלנו אינם חוזרים ארצה? הידעתם שהמצוינים שבהם אינם עומדים בתור להתקבל כחברי סגל בטכניון? הידעתם שאנשי מחקר מצוינים אלה נאלצים לשהות בחוץ-לארץ כדי לאזן את תקציב המשפחה? האם יש במדינת ישראל גוף המתכנן לטווח ארוך? ובכלל, מה זה מפעל כלכלי-רווחי? משרד הביטחון הוא כלכלי? אולי בתי-הספר? אולי האוניברסיטאות? אולי חברי הכנסת והשרים הם כלכליים? אולי נמסור את כולם בחינם?

קצה הקרחון, המתגלה לאחרונה בעיתונות הישראלית בנושא "הפרויקט המרכזי" ומהווה שערורייה בפני עצמה, עלול להוביל אותנו לבכייה לדורות. לשערורייה זו היבטים שונים, שלא כאן המקום לפרטם, אולם בלבי קיים חשש מתמשך בדבר חוסר מקצועיות במשרד הביטחון. יש רגליים לסברה – ואני מדבר ברמזים – כי קצינים בכירים שפרשו מצה"ל, ביניהם מוכשרים מאוד, אך ללא רקע אמיתי ומעמיק בפיתוח אמצעי לחימה, משפיעים על פרויקטים חשובים, תוך ניגוד אינטרסים מובהק.

כיצד ייתכן שקצינים יוצאי חיל האוויר ייצגו חברות זרות המוכרות לחיל האוויר? לשיטת הצינון אין משמעות, ויש לאסור זאת כליל. כיצד ייתכן שקבוצת קצינים שהשתחררו מצה"ל, ובאופן טבעי, בעלי קשרים מצוינים במערכת הביטחון, קושרים קשר עם תעשייה פלונית כדי לזכות ב"פרויקט המרכזי", שפותח במשך שנים בתעשייה אלמונית?

בינתיים צה"ל מקצץ כנפיים ל"פרויקט המרכזי". הרכישות מרפא"ל של מוצרים שישתלבו בשדה הקרב העתידי קטנות מדי, ואף-על-פי שהידע והטכנולוגיות כחול-לבן נמצאים ממש בידיו, "האיגוף הטכנולוגי" לא ישאיר את רישומו הראוי בשדה הקרב העתידי. כל זאת תחת הנהגתו של שר ביטחון, המעביר סובסידיה לתעשייה האמריקנית ובולם התפתחות של התעשייה כחול-לבן. את המחיר כולנו נשלם.

כפי שהזכרתי בעבר, החטא הקדמון הוא חוסר תכנון לטווח ארוך. על הממשלה להקים מועצה לאומית למחקר ופיתוח ביטחוני, ככלי עזר ממשלתי לקבלת החלטות בפיתוח ביטחוני לטווח ארוך ובינוני. גוף זה צריך להיות בלתי תלוי בצה"ל ובמשרד הביטחון. עליו להיות מורכב מנציגי צה"ל, משרד הביטחון, התעשיות הביטחוניות ואנשי אקדמיה רלבנטיים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

סליחה, לא שמעתי איזה גוף.

שאול גוטמן (מולדת):

מועצה לאומית למחקר ופיתוח ביטחוני, ככלי עזר ליד ממשלת ישראל.

על גוף זה לנתב נושאי פיתוח עתידיים, לעקוב אחר כיוון התפתחותן ורמתן של התעשיות השונות ולהמליץ בפני שר הביטחון על מדיניות רצויה – להמליץ בפני שר הביטחון, לא במקום. על משרד הביטחון יהיה לבצע את מדיניות הממשלה. באופן זה אפשר יהיה למזער את תופעת ניגוד האינטרסים, מדיניות השכר הנוכחית וגורמים מעכבים נוספים, ונוכל להוציא מן הכוח אל הפועל את מלוא הפוטנציאל הגלום בנו. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת גוטמן. סגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני רואה חובה נעימה לעצמי לומר, שתענוג היה לשמוע את דבריך, וגם אם יש נקודות שבהן הייתי מעדיף ניסוחים אחרים, בייחוד בתחומים האישיים- הפוליטיים, נשמעו ללא ספק דברים אשר נוגעים לעניין ומכסים חלק לא קטן מהפרובלמטיקה שאתה אנחנו מנסים להתמודד במשך כל השנים, וגם עכשיו. ועל הצורה שבה הנושא הועלה אני רוצה מאוד להודות לך.

קודם, תרשה לי להעיר לצד הפורמלי. בתקופת כהונתו הקודמת מינה שר הביטחון, מר יצחק רבין, ועדה מייעצת למו"פ – מחקר ופיתוח – ביטחוני. בראשות הוועדה עומד פרופסור יהושע יורטנר, וחברים בה נציגי משרד הביטחון, צה"ל, התעשיות הביטחוניות והאקדמיה. מינוי הוועדה חודש הן על-ידי שר הביטחון הקודם, מר ארנס, והן על-ידי ראש הממשלה ושר הביטחון בקדנציה הנוכחית.

"הפרויקט המרכזי", המוזכר בהצעה לסדר-היום, עבר תהליך משפטי. בית-המשפט אישר למשרד הביטחון להמשיך בפרויקט כמתוכנן.

לגופו של עניין, הנושא הינו מסווג, ומוטב שיידון בוועדת החוץ והביטחון. לכן אני כבר אומר, שאני אמליץ להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

עכשיו, ברשותך, אני רוצה להתייחס לחלק מהנקודות. נכון שבמשך כל השנים קיים ויכוח בתוך מערכת הביטחון בין הצד האזרחי הפיתוחי ובין הצבא, כשם שקיים ויכוח בתוך הצבא מה האיזון הנכון של בניין הכוח. ואני זוכר היטב, שבהיותי קצין בדרגה נמוכה, היתה ססמה של חלק מהאנשים החשובים מאוד במדינה: אף מיל לטיל. והוויכוח הזה הולך ונמשך.

לשמחתי, בחלק גדול מהמקרים מתקבלות בסופו של דבר החלטות נכונות, כי אין לאיש העוז לסגור את הפרויקטים הטכנולוגיים החשובים. אבל זה נכון גם שאין תשובה קלה על השאלות הללו; ובלי להיכנס לפרטים לגבי "הפרויקט המרכזי", אני יכול לומר לך שבשנה האחרונה השקענו בזה עשרות רבות של שעות. יושב פה חבר הכנסת בני בגין, שבועדה שלו שוחחנו על זה לא פעם אחת, אלא הרבה פעמים, ואני מודה שההחלטה אינה פשוטה.

אני מציין את המצב הזה, כדי לומר שהכול מכירים בחיוניות של השאלה הזאת, וגם במסובכות שלה. אני יכול לקוות, שאנחנו מקבלים יותר החלטות נכונות מאשר החלטות לא-נכונות, אבל את זה רק המציאות יכולה להוכיח.

נקודה שנייה. אין זה סוד שיש דיבורים גם על הפרטה של התעשיות הביטחוניות. אני יכול לומר לך, שאחד הקשיים בתהליך הזה הוא החשש שלנו שמא בדרך ייפגע כושרן – וזאת אנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו – כי, כפי שאתה ציינת, חלק מהתעשיות האלה הוא בעצם מעבדה לאומית של ביטחון, ואנחנו לא רוצים להסתכן באובדן היכולת הטכנולוגית ויכולת ההמצאות שלה. בדרך אל ההפרטה אנחנו רוצים להיות מאוד מאוד זהירים.

אני יכול לומר לך, שהדבר יוצר די הרבה קשיים, כי מבחינת ההפרטה היינו רוצים לצעוד מהר יותר. מצד הביטחון, אנחנו רוצים להיות בטוחים שלא נעשה שטויות ולא נעשה צעדים חפזים, כך שפה

מדי פעם יש אלמנט אחד שאולי נהיה חשוב יותר לזמן-מה. אני לא רואה רע בזה. אני רואה בזה המשך החשיבה המסודרת, בתקווה שבסופו של דבר נקבל את ההחלטה הנכונה.

נכון הדבר, שעם התעשייה האמריקנית יש לנו יחסים מיוחדים, ואני מכיר את זה גם משירותי פה וגם מהשירות שלי שם, ואני יכול לומר לך, פרופסור גוטמן, שהרווח שלנו מהיחסים האלה, לפי דעתי, גדול הרבה יותר מההפסד. אינני זוכר איך בדיוק התבטאת, אבל אמרת שאנחנו כביכול מסבסדים. אני לא בטוח שבחשבון הכולל זה נכון.

אני יכול להביא לך דוגמה. בשנה שבה הייתי נספח ערכתי עשרה קוקטיילים. קוקטייל כזה התקיים רק כאשר הגיעה משלחת של מדענים מהארץ, והיו בה 10-12 מדענים. מולם הזמנתי 80-90 מדענים אמריקנים. לא היה שום ספק בחשיבות העצומה של מערכת היחסים הזאת.

אני יכול גם לומר לך, לכן, שאחרי מלחמת יום הכיפורים, כאשר דובר על המשמעות הכספית של הסיוע האמריקני, בזמן הדיונים הפנימיים בפנטגון, לא התביישתי להביא את המספרים האלה, וכיוון שכבר עברו מאז הרבה שנים, אספר לכם שנקבתי במספר ואמרתי שלפחות 20 מיליארד דולר הרוויחה התעשייה האמריקנית כתוצאה מהיחסים המיוחדים אתנו. אבל אנחנו הרווחנו בכך שהיו לנו הכלים בזמן, ויכולנו לנצח במלחמה. לכן אני לא בטוח מי פה המפסיד ומי מרוויח. אבל אני מסכים אתך, שהנקודה הזאת צריכה להיבחן בדרך קבועה.

מלה אחרונה לגבי יחסי עבודה בשכר; עוד מעט תעלה כאן השאלה הזאת בנפרד. הנושא הזה הסתבך במשך השנים, ואני לא רוצה להסתבך בזה כרגע, כי אני חושב שהמסר העיקרי בדברים שלך הוא יותר בצורך לוודא שצה"ל לא יאבד את הנתיב למלחמת העתיד. בזה אני רוצה לומר לך, והזמן שלי כבר נגמר, שבתרגילים שנכחתי בהם בחודשים האחרונים ראיתי, לשמחתי, שהפרופורציה בין התרגילים הקונבנציונליים לבין התרגילים שלקראת מלחמת העתיד – הפרופורציה הזאת בריאה, לפי דעתי.

השאלה האחרונה שאני התלבטתי בה בביקורי באחד התרגילים היתה: מה יהיה מקומו של המפקד בדיביזיה החדשה שאנחנו בונים; האם מקומו יהיה יותר בצד הטכנולוגי, או שמקומו העיקרי עדיין יהיה בדמות המפקד שלו. לפי הערכתי, בתחום הזה אנחנו נמצאים בכיוון הנכון, ואני מציע שבועדת החוץ והביטחון תעלו גם שאלות יותר מפורטות, ושם אפשר יהיה לדון בהן בצורה יותר מלאה.

משום כך אני מציע להעביר את זה לוועדה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן שר החוץ והביטחון. חבר הכנסת בגין מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת גוטמן מסדר-היום. בבקשה, במסגרת של דקה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כבוד סגן השר, ידידי חבר הכנסת גוטמן, ביקשתי לנצל את האפשרות להציע הצעה נוספת מכיוון שאני מבקש להתריע, ולראשונה בפומבי – עשיתי זאת בדרכים אחרות – כנגד הפומביות המשתלטת עלינו בנושאים שמעולם לא נדונו בכנסת, במליאת הכנסת, ובוודאי לא בעיתונות.

מעולם לא היה כדבר הזה בישראל, על צרותיה ועל אויביה ועל מצבה המיוחד. מעולם לא היה כדבר הזה שבעיתונות יתגלגלו פרטים בנושא פיתוח או בנושא אחר, שהוא מסווג, גם מסווג מאוד.

אני מבקש להביע את פליאתי ואת מחאתי כלפי נשיאות הכנסת, אשר לא דאגה לבוא בדברים עם המציע, כדי להגביל מראש את הפרטים שיעלה בהצעתו. אפשר לדון בכל העניין הזה של מבנה השכר ברפא"ל ושל התעשיות הביטחוניות בכלל, בלי לגעת אפילו ברמז בפרויקטים ובתוכניות העומדים בפני ביצוע.

אני מבקש לקבוע על-פי מיטב ידיעתי, באחריות, לאחר בדיקה, שבחודשים האחרונים נגרם נזק ברור ובטוח לביטחון ישראל, אחרי שהפרטים האלה מתגלגלים ברחובות. אנחנו עדיין איננו יכולים לשער בנפשנו מה יהיה הנזק כאשר הדברים האלה ימשיכו להתגלגל אולי ביתר שאת.

לכן בקשתי לחברים, לכולנו, המעוניינים בטובת העניין, ולנציג הממשלה: הדברים האלה לא תמיד מתחילים בעיתונות, ואני לא רוצה להיכנס כאן לפרטים, יש גם לממשלה אחריות בתחום הזה. העיתונאים אינם מוצאים פרטים אלה בפחי אשפה סמויים – הם מקבלים אותם.

לכן אני לא מבקש, אלא למעשה מתחנן שהחברים יגלו אחריות. רק אם תתגלה אחריות ברמת הכנסת והממשלה אפשר יהיה לתבוע אחריות בנושאים הכואבים האלה גם מהעיתונות.

אני בכל זאת נאמן, גברתי היושבת-ראש, להסדר הקבוע, ומציע מסיבה זאת להסיר את ההצעה מסדר-היום, למרות בקשתו של ידידי סגן השר מוטה גור. תודה, גברתי היושבת-ראש.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת בגין.

חבר הכנסת גוטמן, האם אתה מסכים להצעתו של סגן שר הביטחון להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון?

שאל גוטמן (מולדת):

מסכים.

היו"ר א' סלמוביץ:

נעבור, אם כן, להצבעה – בעד או נגד העברת הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון. נא להצביע.

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 12

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 2

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

12 תומכים, שני מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהנושא יועבר לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

הצעות לסדר-היום

התעשייה האווירית

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים עכשיו להצעות לסדר-היום מס' 2084 ו-2130, בנושא: התעשייה האווירית, של חברי הכנסת דוד מנע ויעקב שפי. אני מזמינה את ראשון המציעים, חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, התעשייה האווירית עומדת בפני התמוטטות מוחלטת, והכתובת חקוקה על הקיר, אך יש שמתעלמים ממנה. שום תוכנית הבראה לא תסייע, כי התעשייה האווירית לא זקוקה להבראה.

האם התעשייה האווירית חולה? האם עובדיה חולים? האם הפרויקטים שיזמה חולים? לשם מה תוכנית הבראה אם ראשי מערכת הביטחון, למרות מצבה של התעשייה האווירית, מעבירים את ה"פרויקט המרכזי" של צה"ל מהתעשייה האווירית ל"אלביט", וזאת כאשר התעשייה האווירית שקדה עליו בשנים האחרונות? אם כך, אז מדוע תוכנית הבראה? החזירו את "הפרויקט המרכזי", וחסכתם לכם תוכנית הבראה.

מצוטטים בכירים במערכת הביטחון כאומרים: השכר בחברה מופרז. הנה לכם הפתרון לתעשייה האווירית: לצמצם שכר ולצמצם עובדים. ציטוטים אנונימיים, שוב של אישים במערכת הביטחון, מלווים בדברי הבל של "אובדן כושר תחרות, הנובע בעיקר בשל חוסר מנהיגות", או "מבנה שכר קשיח".

אני רוצה לשאול אתכם, ראשי מערכת הביטחון, האם השכר בתעשייה האווירית הקנדית נמוך יותר מזה של התעשייה האווירית בישראל? מדוע שם התעשייה האווירית משגשגת, וכאן אצלנו נדרשת לה תוכנית הבראה? האם מערכת יחסים קלוקלת בין מנכ"ל התעשייה האווירית לבין הממונה על התקציבים יכולה להשפיע על עתידה של התעשייה האווירית?

זאת ועוד. ציינתי ש"הפרויקט המרכזי" של צה"ל הועבר מהתעשייה האווירית ל"אלביט". השקעתה של התעשייה האווירית בשלבים הראשונים של הפרויקט הסתכמה בכ-200 מיליון דולר. התעשייה האווירית עובדת על הפרויקט כמה שנים, לפי הנחיות משרד הביטחון, והשקיעה בו כספים. אלא שהעברתו החלמאית ל"אלביט" הביאה הן להקטנת הפרויקט, הן לשינוי במספר יעדיו והן למשבר בתעשייה האווירית, שהשקעתה יורדת לטמיון.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

– – – אתה עושה בדיוק את ההיפך ממה שהציע כאן חבר הכנסת בגין, והוא הציע הצעה נכונה. והנה קם חבר כנסת ואומר בדיוק – – –

זאב בנימין בגין (הליכוד):

– – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אני מבקשת לא להפריע כעת. מה קורה כאן?

דוד מנע (הליכוד):

אף אחד לא ידבר על הנושאים האלה, והמפעלים ייחנקו.

אברהם יחזקאל (העבודה):

דבר רק על העובדים. בגין ומוטה כועסים, כי אמרת משהו סודי.

דוד מנע (הליכוד):

הדבר הסודי היחיד זה פיטורים מתוכננים של 7,000 עובדים לשנים הקרובות. זה הדבר הסודי, ולא "הפרויקט המרכזי", שכל העיתונות כתבה עליו.

אברהם יחזקאל (העבודה):

המאבק – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אבי יחזקאל, לא קיבלת את רשות הדיבור. אני מצטערת. מה קורה כאן?

דוד מנע (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, גם תוכנית ההבראה הנוכחית שאותה מבקשים ליישם, הכוללת בתוכה דרישה לפיטורי 1,500 עובדים, אינה המלה האחרונה. וגם קיצוץ השכר ב-7% אינו המלה האחרונה.

אני קורא למשרד הביטחון להחזיר את "הפרויקט המרכזי" לתעשייה האווירית. אני קורא למערכת הביטחון לקבל החלטה מהירה על ייצור ה"אסטר 4", אשר המחשבות לגביו והחלטה לגביו כבר נמשכות כשבעה חודשים. אני קורא למשרד הביטחון לעבור לפיתוח יותר ויותר מוצרים אזרחיים, כפי שהוסבו תעשיות צבאיות אחרות ברחבי העולם. צמצום עובדים ושכר הוא הפתרון הקל, אך הוא פתרון של דומינו. רפא"ל, התעשייה הצבאית והתעשייה האווירית, כאבני דומינו ייפלו, אם לא תתחילו לטפל בזה כהלכה.

אני מלווה את עובדי התעשייה האווירית בשנים האחרונות כמנכ"ל שירות התעסוקה וכחבר הכנסת בתקופה של התרוממות רוח ובתקופה של שפל. ליוויתי אותם עם ביטול פרויקט ה"לביא" ופיטורי אלפי עובדים. כמה טרגדיות עברו על משפחת עובדי התעשייה האווירית. האם כולנו מודעים לתהליך פיטורין, ומה עובר על העובד ומשפחתו כשהוא מפוטר? כמה משפחות סבלו חומרית ונפשית בשל פיטורי אב המשפחה? כמה טרגדיות כלכליות עברו על עובדים שעזבו, עם פיצויי פיטורין, והכול התמוסס בעסקים כושלים.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, עובדי התעשייה האווירית – ואני מברך את נציגיהם הנוכחים כאן באולם – הם עובדים מסורים ונאמנים. תרומתם למדינה היא רבה, בימי מלחמה ובימי הפסקת אש. כולנו יחד צריכים להתלכד ולעזור להם, כל הסיעות, כל חברי הכנסת, משום שזה העתיד של המדינה, זה עתידה של התעשייה האווירית. אנחנו צריכים לשמור ומחויבים לשמור על התעשייה האווירית ועל עובדיה, כי זה הנכס שלנו, זה העתיד שלנו. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת יעקב שפי.

יעקב שפי (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חברי לארגון התעשייה האווירית, עומד אני היום בפניכם לא רק כחבר כנסת אלא גם כמזכיר הארצי של עובדי התעשייה האווירית וכדוברם האישי של למעלה מ-16,000 עובדי התעשייה האווירית ובני משפחותיהם.

אותם עשרות אלפים איש, אשה וילד חשים בזמן האחרון, כי מקור פרנסתם רעוע וחרב הפיטורין המאיימת עלולה לפגוע בכל אחד מהם.

המשבר שאליו נקלעה התעשייה האווירית החל באוגוסט 1987, כשהממשלה החליטה לבטל את פרויקט ה"לביא". בתקופה קשה זו עזבו אותנו 6,000 עובדים. עד היום אני וחברי מקבלים פניות מעובדים רבים שעזבו ומנשותיהם, המתחננים לחזור לעבודה. רבים רבים מהפורשים בשנת 1987 לא מצאו את מקומם בחברה, כספי הפיצויים אזלו והמשפחות נקלעו למשברים, שהגיעו אף לגירושין ולהתאבדויות; כן, התאבדויות.

בעזרת העובדים המסורים, למרות ההפסדים והאווירה הקשה דאז, הצליחה התעשייה האווירית לצאת מהמשבר, ומשנת 1988 ועד שנת 1991 עברה החברה את קו 1.6 מיליארד הדולר במכירות ואף הרוויחה.

לפני תשעה חודשים הודיעו לנו, כי המפעל נקלע לקשיים. התעשייה האווירית צברה הפסדים בחצי שנת 1992, והיה צורך בתוכנית הבראה כדי לחלץ ממשבר מאיים נוסף. מתוך אחריות רבה למפעל, לעובדים ולמדינה חתמנו על הסכם הבראה לתקופה של שנה, עד סוף שנת 1993. שכר העובדים קוצץ, ומאות רבות של עובדים עזבו את החברה. ויתרנו על תנאי שכר ותנאים נלווים.

להסכם ההבראה היו שותפים שלושה גורמים: הממשלה, ארגון העובדים והנהלת התעשייה האווירית.

אברהם יחזקאל (העבודה):

מי בהנהלה שילם את המחיר?

יעקב שפי (העבודה):

בהנהלה עוד לא שילמו, בינתיים רק העובדים משלמים. והנה, אף שהעובדים וארגון העובדים מילאו את חלקם, לא עומדות ההנהלה והממשלה מאחורי ההסכם שנחתם, והממשלה לא מעבירה את הכספים שעליהם סוכם.

בטרם עברה שנה מחתימת הסכם ההבראה מבקשים מאתנו להסכים לפיטורי 1,500 עובדים, לפתוח את ההסכם הקיבוצי המאוחד ולוותר שוב על 15% מהשכר; דהיינו, לחסל את העבודה המאורגנת במדינת ישראל. אין מצדם הבטחה שפעולות אלה יוציאו את המפעל מהמשבר, ואין רואים את האור בקצה המנהרה.

ההתחייבות לייצוב כלכלי, שניתנה על-ידי ההנהלה, כשחתמנו על הסכם ההבראה, לא היתה שווה את הנייר שעליו היא נרשמה.

ידוע לכול, כי בשנים האחרונות חלה ירידה במעמד התעשיות הביטחוניות בארץ ובעולם, אולם מדוע עומדת הממשלה מהצד ואפילו פוגעת בידעין בתעשיות אלו? התעשיות הביטחוניות המפוארות הגיעו להישגים מרשימים, במאמץ מרוכז בן עשרות שנים של עם ישראל כולו.

השלום המיוחל עדיין לא מגיע. מה תעשה המדינה ביום פקודה, כאשר תהיה זקוקה נואשות למערכות המיוצרות כיום בתעשיות הביטחוניות ולא יהיה מי שייצר? האם תסמוך על ייבוא חיצוני?

הממשלה הציגה כי אחוז המובטלים ירד – כיצד תסביר את העובדה שאלפי עובדים פוטרו או עומדים להיות מפוטרים בזמן הקרוב בכלל התעשיות הביטחוניות? מקומות עבודה בתעשיות אלו הם הפתרון הנכון לבעיות האבטלה, ולא סטטיסטיקה מקרית על ירידה באבטלה, שכולם יודעים שהיא נובעת מהסגר, מעבודות יזומות ומצמצום העלייה, ולא מפתרון כלכלי אמיתי.

עתידה של מדינת ישראל מותנה בחיזוק כוחה הטכנולוגי, והתעשייה האווירית היא דוגמה לכך. בשבועות האחרונים מדליפים גורמים באוצר – וחבל ששר האוצר איננו כאן – לאמצעי התקשורת כתבות מכוונות ובלתי נכונות, ומנסים בכל דרך אפשרית לפגוע בעובדי התעשייה האווירית.

רפאל אלול (העבודה):

כמה פיטרו עד היום?

יעקב שפי (העבודה):

לא פיטרו, אנחנו עזרנו להוציא השנה 1,400 עובדים. בהסכם ההבראה התחייב האוצר, כנגד ויתורי העובדים, להעביר 50 מיליון דולר עבור פרישת העובדים, אך למעשה העביר רק 15,000 דולר. כמו-כן התחייב האוצר להעביר 35 מיליון דולר בשנת 1993 להשקעה במחקר ופיתוח מוצרים אזרחיים, אך בפועל העביר רק 3 מיליון דולר.

לו התבצעה העברת הכספים כפי שהתחייבו, המשבר המלאכותי שנגרם על-ידם היה כלא היה, ולא היינו עומדים כאן היום ומדברים על הנושא.

לעובדי התעשייה האווירית הישגים של עשרות שנים בבניין ביטחון המדינה. חלק מהישגים אלה מתגלים, לצערי, רק במלחמות ישראל ובחלוקת פרסי ביטחון המדינה. כיצד יעלה על הדעת לפגוע בהם?

לא ייתכן שכאשר במגזרים שונים מקבלים סיוע של מיליוני שקלים, דווקא כלפי המגזר התעשייתי היצרני, בקו הראשון של התעשייה המתוככמת, שהיא היסוד לעתיד כלכלי, מגלה הממשלה יד קפוצה, תרתי משמע – גם אי-נתינת עזרה כספית כפי שסוכם, וגם אגרוף הפיטורין המונף.

התעשייה האווירית היא היצואן מספר אחת של ישראל. היקף המכירות בשנת 1992 עבר את 1.6 מיליארד הדולר, מהם למעלה מ-1.2 מיליארד דולר ייצוא. התעשייה האווירית מכניסה כל שנה, גם בשנה קשה זו, לפחות 1.2 מיליארד דולר למדינת ישראל.

כמו-כן צריך לדעת, שמהתעשייה האווירית מתפרנסים 100,000 תושבי מדינת ישראל. נוסף על היקף המכירות הישירות שמבצעים עובדי התעשייה האווירית לשוק המקומי ולייצוא, מונעים גלגלי המשק הישראלי על-ידי התעשייה האווירית בהיקף הוצאת עבודה בסכום של 400 מיליון דולר בקבלנות משנה למפעלים ולנותני שירותים.

רק תחשבו מה יקרה אם התעשייה האווירית תעצור. העובדים מצדם ימשיכו לתת את התשובות לחוסנה הביטחוני של מדינת ישראל, גם אם יש מי שחושבים אחרת.

לסיום, בעיית התעשייה האווירית היא לא עובדים מיותרים, אלא חוסר עבודה עקב מדיניות מכוונת של הממשלה. מגמות הממשלה להעביר עבודה לתעשיות פרטיות עלולות לגרום לנזק בלתי הפיך, מאחר שהאינטרסים של חברות אלו הם מסחריים, וזה בסדר, זו זכותם, ובהתייחס לנושא הביטחון והתעסוקה, שיקול זה הוא לא תמיד השיקול שלהם.

אני פונה ודורש מהממשלה לקיים ולממש את הסיכומים בינה לבין התעשייה האווירית, להעביר את הכספים שהובטחו כדי לעזור לנו לצאת מהמשבר ולדאוג להשגת תעסוקה לעובדים.

משה קצב (הליכוד):

הממשלה לא עומדת בהבטחותיה כבר שנה שלמה, לא רק בעניין הזה.

יעקב שפי (העבודה):

חבר הכנסת קצב, בעניין הזה היא לא עומדת בהבטחותיה, אני יכול לקבוע את זה בפירוש. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את סגן שר הביטחון להשיב בשם הממשלה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, יותר מכול אני נהנה, כמובן, לראות את החיוך של ראש האופוזיציה מהליכוד, השר לשעבר קצב, על כך שהממשלה כביכול לא מבצעת את התחייבויותיה. צריך מידה רבה של ציניות, צריך עור של פיל אמיתי כדי להעיר את ההערה הזאת, וגם בשקט.

משה קצב (הליכוד):

צריך עור של פיל כדי להתכחש להבטחות.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אתם הבאתם אותה עד עברי פי פחת.

משה קצב (הליכוד):

אל תטיפ לנו מוסר.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני אטיף לך מוסר.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

מה קרה, אתה קדוש?

שלמה בוחבוט (העבודה):

אתם הבאתם להרס.

משה קצב (הליכוד):

עם כל הכבוד, שמונה שנים מתוך עשר שנים היה יצחק רבין שר הביטחון. איפה הייתם? על מי אתה מגן? תראה את הכתובת על הכישלונות שלכם.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

משה קצב (הליכוד):

גברתי, הוא יודע להתמודד לבד, הוא לא צריך את העזרה שלך.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

מה אתה אומר?

משה קצב (הליכוד):

תתמודדי עם התפקיד שלך.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אין לי בעיה להתמודד.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת קצב, שרת העבודה והרווחה, בבקשה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

בינתיים אנחנו משקמים. כל דבר אנחנו צריכים לשקם.

דוד מנע (הליכוד):

אתה מדבר?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת בוחבוט, חבר הכנסת מנע, אני מבקשת לאפשר לסגן שר הביטחון לדבר.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

תקראו בפרוטוקול את דבריו של חבר הכנסת יעקב שפי.

סגן שר הביטחון מ' גור:

שמעתי את דבריו. איזה מזל היה לליכוד שבמשך כמה שנים יצחק רבין היה שר הביטחון.

משה קצב (הליכוד):

שמונה שנים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

האמא שלי, זיכרונה לברכה, היתה אומרת על זה ביידיש: שיחיה התירוץ. הלוא אתם, בהעזה, בחוצפה, פונים אל ראש הממשלה, אשר כביכול איננו מופיע במליאה, והוא בחצי שנה הופיע יותר מראש הממשלה שלכם במשך עשר שנים.

דוד מנע (הליכוד):

מה זה שייך לנושא הזה?

משה קצב (הליכוד):

יחי התירוץ.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני אומר לך מה זה שייך, מפני שהוא מטפל בנושא התעשייה האווירית.

לימור לבנת (הליכוד):

איך הוא מטפל?

סגן שר הביטחון מ' גור:

תיכף אסביר לכם. את אפילו לא מעלה על דעתך איך הוא מטפל.

יצחק לוי (מפד"ל):

שיבוא לפחות לכנסת לטפל בתעשייה האווירית.

משה קצב (הליכוד):

זו התשובה שלך? זה התירוץ שלך לחבר הכנסת יעקב שפי? תשיב לחבר הכנסת יעקב שפי.

סגן שר הביטחון מ' גור:

הסר חיור מעל שפתיך. מספיק עם הצביעות הזאת.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת קצב, אל תכריח אותי לקרוא אותך לסדר.

משה קצב (הליכוד):

אני לא פגעתי בכבודך. שמונה שנים יצחק רבין שר ביטחון. אל תתחמק מאחריות.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אין פה עניין אישי, חס וחלילה. אבל אתה יושב בשקט, כל פעם מכניס הערה. על מה אתה מדבר?
בשם מי אתה מדבר?

משה קצב (הליכוד):

כל הכבוד, מי שמך לומר לי בשם מי אני מדבר? אתה בחרת בי?

סגן שר הביטחון מ' גור:

באיזו קלות אתה מדבר על מה שעשתה הממשלה, האם קיימה הבטחותיה. הממשלה הזאת עובדת.

משה קצב (הליכוד):

דבר לעניין – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת קצב, אני מבקשת ממך להפסיק.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אל תדאג, אני לא צריך שיעורים ממך. עם כל הכבוד שיש לי אליך, לא אתה תיתן לי שיעורים בעשייה לעניין.

לימור לבנת (הליכוד):

למה אתה לא עונה לעניין? תן תשובה לחבר הכנסת יעקב שפי.

סגן שר הביטחון מ' גור:

עכשיו אני שמח, סוף סוף עולה קול השכוי, עכשיו נשמע את קול השירה.

דוד צוקר (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אנחנו נדונים להפרעות האלה כל הזמן או שאנחנו יכולים לשמוע את כבוד סגן השר?

היו"ר ע' מאור:

אני מבקשת להפסיק. אני מבקשת מכבוד סגן השר להמשיך את דבריו. אני מבקשת להפסיק את קריאות הביניים.

סגן שר הביטחון מ' גור:

עכשיו אני רוצה להסביר לכם מה שאתם לא מעלים על הדעת בכלל. אתם שמים לב, שברוב התשובות אני לא מחדד את העניין הפוליטי. אבל כאשר עלה עניין ה"לביא" כעניין פוליטי, עלה אצלי בפעם הראשונה בצורה רצינית סימן שאלה גדול, וכל מה שמתרחש כרגע מעלה את העניין בחריפות הרבה יותר גדולה. כיוון שאני קשור למערכת בכל רמ"ח איברי, מובן שאיני יכול לעבור בשקט על חלק מהדברים.

חברות וחברים, בכל יום חמישי ובכל יום שישי, לפחות שעתיים עוסק ראש הממשלה בתעשיות הביטחוניות.

דליה איציק (העבודה):

בדיוק כמו שמיר.

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

סגן שר הביטחון מ' גור:

כן, את שאלת מה אנחנו עושים. ראשית כול, אני רוצה להביא לידיעתך, כל שבוע עוסק ראש הממשלה אישית בגורלן של התעשיות הביטחוניות, בהן התעשייה האווירית.

דליה איציק (העבודה):

זו הירושה שהם השאירו לנו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

על הדבר הזה לא חלמתם בממשלתכם. לכן, מה התלונה הזאת?

משה קצב (הליכוד):

שר הביטחון של הליכוד עבד 24 שעות ביממה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

תשווה את זה עם משה ארנס — — —

סגן שר הביטחון מ' גור:

אתה צודק ואני משווה. עכשיו אני אגיד לך מה ההבדל הגדול, מכיוון שממך למדתי בוועדה לדבר לעניין ולא בססמאות.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני מודה לך.

סגן שר הביטחון מ' גור:

מה שנכון נכון. היתרון הגדול בכך שראש הממשלה הוא גם שר הביטחון, כאשר הוא יושב בימי חמישי ושישי ודן באספקטים הביטחוניים, הוא רואה גם את התמונה הכלכלית הכוללת, ולכן יש למסקנות של ימי חמישי ושישי השלכות מיידיות על יום ראשון. יום ראשון – זה ישיבות הממשלה. לכן, אני יכול לומר לכם, שחלק גדול מהדיונים, ותסלחו לי, אבל אני צריך לגלות את העובדות כמו שהן – יש דיונים שנמשכים שעות על שעות בענייני התעשייה האווירית בימי חמישי ושישי, וראש הממשלה לא מסכם, כי את הסיכום הוא משאיר לעשות עם שר האוצר או בישיבת הממשלה או אחריה.

זאת אומרת, ראשית כול אני רוצה להבהיר נקודה ראשונה, שהממשלה והעומדים בראשה עוסקים בסוגיה של תעשיות הביטחון והתעשייה האווירית בכל שבוע, שעות על שעות.

נקודה שנייה. במשרד הביטחון יש מנכ"ל, והמנכ"ל רואה כחובתו ותפקידו להיות המייצא מספר אחת של תעשיות הביטחון. אני יכול לומר לכם, שאם תיקחו את לוח העבודה של המנכ"ל, ואני חלק ממנה, בשירות הזה אני ברצון הופך להיות חלק ממנה, תראו שהמפגשים עם שרים שבאים מקצוות העולם, עם סגני שרים, עם מנכ"לים, 80% מהם, ידידי חבר הכנסת שפי, 80% מהמפגשים האלה, שנעשים בישיבות עבודה ביום ובקוקטיילים ובארוחות בערבים עד כלות הכוחות, באים על מנת לספק עבודה לתעשיות הביטחוניות, ובמיוחד לתעשייה האווירית, עקב החשיבות האיומה שיש לה.

אני יכול לומר לכם, חברים וחברות, שמהמשלחות שמגיעות, ומגיעות משלחות, מכיוון שזה לא סוד שהמצב של תעשיות הביטחון הוא קשה בכל העולם, ואנחנו מוצפים במשלחות, אנחנו מבררים היטב ומקבלים את המשלחות שמראש יש לנו הרגשה שאנחנו נוכל למכור להן את המוצרים שלכם. אני אומר את זה בגאווה, בדיוק באותה גאווה שבה נלחמתי עם מכשירי המלחמה שאתם יצרתם. אני רואה את עצמי בגאווה כסוכן מכירות שלכם.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ע' מאור:

אולי סגן השר יסיים קודם את תשובתו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

ראיתי פה קודם את שר הבריאות. אני זוכר שכאשר הייתי שר הבריאות, פנו אלי מתעשיות "אלסינט" לעשות למכירת מכשירים של "אלסינט". אמרתי להם: אני רואה חובה לעצמי, כבוד לעצמי להיות סוכן המכירות שלכם בצרפת. שלוש פעמים נסעתי במיוחד לצרפת למכור 17 מכשירים של "אלסינט". כל הממשלה רואה את זה ככבוד.

אני רוצה שתדעו, זה לא רק שאנחנו מודעים לבעיה, אלא אנחנו עושים מאמצים בלתי פוסקים בשוק הקשה, העולמי, על מנת למצוא כל נישה הכי קטנה כדי להגדיל את יכולת המכירה ואת יכולת ההתמודדות שלכם. השוק של מזרח-אירופה, שהולך ונפתח, אנחנו משקיעים בו הרבה מאוד, בעיקר כשאנחנו רואים אותו כשוק אפשרי לתעשייה האווירית.

זו נקודה שנייה שרציתי להדגיש אותה כעובדה; לא כוויכוח אלא כעובדה.

אין זה סוד שהתעשיות הביטחוניות נמצאות במשבר, ואני לא רוצה להיכנס לפרטי פרטים מספריים. התעשיות הביטחוניות במשבר. בעולם הגדול יש תעשיות שכורעות לחלוטין. יש תעשיות שפונות לתחום האזרחי ומצליחות במידה מסוימת, ויש תעשיות שפונות לשוק האזרחי ולא מצליחות. אנחנו רוצים לוודא שיקרה מה שיקרה, התעשייה לא תיפול. זה – חס וחלילה.

אני רוצה להודיע במלוא האחריות, שגם היום, התעשייה האווירית, כמו התעשייה הצבאית, כמו רפא"ל, התעשיות האלה חיוניות לביטחון ישראל ואין להן תחליף. שלא תהיינה אי-הבנות. אין להן תחליף.

כאשר אני מדבר על מעבדה לאומית, אחוז נכבד מאוד מהתעשייה הצבאית זה מעבדה לאומית, וקשה לי לראות את צה"ל הטכנולוגי של שנות האלפיים בלי התעשייה הצבאית, בלי התעשייה האווירית. יכולים להיות ויכוחים פנימיים, על דרך כזאת ודרך אחרת, אבל זה – בראש דאגותינו.

עם זאת, לא אכחיש, יש קשיים. מכיוון שעל הקשיים דיברנו לא אחת, אינני רוצה לחזור עליהם עכשיו, מה עוד שמצלצים לי שהזמן שלי עובר. אני מציע שעל הקשיים נדון בוועדות השונות, כי זה קשור גם לוועדת הכספים, זה קשור גם לוועדת העבודה והרווחה, זה קשור לוועדת החוץ והביטחון. אינני רוצה לייחד את הדיון לוועדה כזאת או אחרת, כי אין לנו שום כוונה לבלום את הדיון. אני חושב שהנושא הזה יגיע, חבר הכנסת שפי, לכל הוועדות האלה, כי לכל אחת מהן יש תרומה בסוגיה הזאת.

אנחנו נעשה הכול כדי שהמשבר הזה יעבור והתעשיות האלה יחזרו ויפרחו עם הטכנולוגיות של המאה הבאה. בכל אופן, זו הכוונה, ואני מקווה שגם נעמוד בה. לא רק שאנחנו לא עומדים מהצד, אלא אנחנו נמנים עם מי שדוחפים את התעשיות קדימה.

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכנסת.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת יחזקאל, לך יש דקה לנמק את הצעתך להסיר מסדר-היום, ואז תוכל לשאול גם את שאלתך.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אני מבקש.

היו"ר ע' מאור:

מהמקום, בבקשה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, אני בוודאי נמנה עם מי שמכירים במידה מסוימת את הבעייתיות, את התסבוכת, את הקשיים בשוק העולמי הביטחוני, ואני גם נמנה עם מי שערים לדברים אשר אתה ציינת, למאמץ הגדול שהמערכת עושה כדי לקדם את המכירות בשוק העולמי וכדי שבתנאים הקשים האלה בכל זאת אפשר יהיה למצוא מרפא לתחלואים היסודיים של התעשייה הזאת.

שאלתי, ואני חושב שבשאלתי זו אני אבטא את דעתם של כל חברי הבית, כדי ליצור יחסי אומון יותר עמוקים בין העובדים לבין הממשלה במשבר שבו אנחנו עומדים, האם כבוד סגן השר מוכן להביא בפני ראש הממשלה את משאלת הבית – בתקווה שהחברים יקבלו את הצעתי שזו תהיה משאלת הבית – להימנע בעתיד מאמירות המקובלות עליו, לצערי, שעל-פיהן ברצונו למסור את התעשייה הביטחונית הישראלית במתנה.

אני חושב, שאם כבוד סגן השר יביא את המשאלה הזאת בפני ראש הממשלה, יהיה בכך כדי לתרום להעמקת האומון בין העובדים לבין הממשלה ובכך גם לתרום לפתרון. תודה רבה, אדוני.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מבטיח לך שמחר הוא יקבל את המסר, כדברך.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה לסגן השר. חבר הכנסת אבי יחזקאל מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דוד מנע; דקה מהמקום.

אברהם יחזקאל (העבודה):

מטעמי פרוטוקול, אדוני סגן השר, אני מבקש להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת מנע.

אדוני סגן השר גילה בדבריו אחריות, ואמר עד כמה ממשלת ישראל עושה מאמצים כדי למכור את המוצרים של התעשייה האווירית. האם כשפקידים מנהלים את התעשייה האווירית הם לא מקבלים מסר, כפי שאמר חבר הכנסת בגין, כשהם שומעים מה אומר אדם שגדל במסגרת הביטחונית, היום ראש הממשלה – ברגע שהוא אומר, נוצר תהליך של זלזול בתעשייה האווירית.

נקודה שנייה, איך אתה מסביר את התחרות המתפתחת בין תעשיות ביטחוניות שונות במדינת ישראל – האם זה לא פוגע בתעשייה האווירית? במה זה מועיל? אני יכול לומר לך, שבתעשייה האווירית מסתובבים אנשים ממורמרים, בגלל התחושה הזו שיש תחרות קשה, שפוגעת גם בזה וגם בזה. את התחרות הזאת לפחות צריך להפסיק.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת שלמה בוחבט ביקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יעקב שפי; דקה מהמקום.

שלמה בוחבט (העבודה):

נאמר לי שלא יכולים להיות שני מציעים מאותה סיעה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת שאול יהלום ביקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת שפי. בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

מובן שהצעתי להסרה היא פורמלית, כל עוד הדבר אפשרי. ואני רוצה לומר לסגן שר הביטחון, חבר הכנסת מוטה גור, עם כל הכבוד, כל הדברים שנאמרו כאן על-ידך היו בסך הכול דברי פולמוס, שלפעמים ראוי אולי להגיד אותם מצד הקואליציה לכיוון האופוזיציה, ודאי שהאופוזיציה עושה את זה בכיוון ההפוך. אבל, חוץ מדברים כלליים וסיפורים על קוקטיילים וארוחות עם מנכ"לים ועל ישיבות אתם, לא שמענו דברים ברורים, תשובות מספקות בנושא האבטלה שעומדת להיות כאשר יפוטרו העובדים.

לכן, אני קורא לך לתת לנו תשובות יותר ברורות ורציניות.

היו"ר ע' מאור:

תודה. סגן שר הביטחון ביקש להשיב, ולפי התקנון זו זכותו, ואנחנו נשמח לשמוע תשובה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

ראשית, לחבר הכנסת יהלום, גם אני יכול להיות ציני. אני הסברתי, שהמנכ"ל רואה את זה כחלק מרכזי מתפקידו ומקדיש לכך זמן רב. אני לא חושב שצריך לפרט.

מיכאל איתן (הליכוד):

זו לא שאילתא בעל-פה, מה קורה כאן?

סגן שר הביטחון מ' גור:

ואין בזה שום בושא שאנחנו לא מפקירים אף לא לרגע אחד, לא ביום ולא בלילה, בשביל להגדיל את שוק המכירות של התעשיות הביטחוניות.

ועכשיו קיבלתי רשות לענות לחבר הכנסת אבי יחזקאל. אנחנו נמצאים היום בשוק ישראלי פחות או יותר פתוח. אחד הקווים המרכזיים במדיניות הממשלה הוא ההפרטה. להפרטה יש השלכות קשות, לפעמים חיוביות, לפעמים כאובות, אבל אין מה לעשות, זה כנראה התהליך הכלכלי שבתוכו אנחנו נמצאים.

כאשר מתעוררות שאלות שאנחנו יכולים להתערב בהן, אנחנו מתערבים. יש לפעמים דברים שאנחנו לא יכולים להתערב בהם, השוק צריך לתת את הפתרונות בעצמו. אבל כל מה שנוגע לעמוד השדרה של התעשייה האווירית, הוא קשור אלינו, אל העוצמה הצבאית, ולא ניתן לו להיפגע.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת דוד מנע, האם אתה מסכים להצעת סגן השר להעביר זאת לוועדה?

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת מנע, האם אתה מסכים?

דוד מנע (הליכוד):

כן.

היו"ר ע' מאור:

כן. חבר הכנסת יעקב שפי, האם אתה מסכים להעביר את ההצעה לוועדה?

יעקב שפי (העבודה):

כן.

היו"ר ע' מאור:

כן. אם כן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

רגע אחד, גברתי היושבת-ראש.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת איתן, אני מצטערת, אני באמצע תהליך ההצבעה.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת איתן, אני מצטערת, אחרי ההצבעה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש – – –

היו"ר ע' מאור:

לא, אני מבקשת לא להעיר עכשיו. אני מבקשת לאפשר לי לקיים את ההצבעה. אנחנו מצביעים בעד או נגד העברת ההצעה לסדר-היום בנושא התעשייה האווירית לוועדה, כהצעת סגן שר הביטחון ובהסכמת המציעים.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 35
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין
נמנעים – אין
ההצעה להעביר את הנושא לוועדה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 35, ללא מתנגדים וללא נמנעים, ההצעה הועברה לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

חבר הכנסת מיכאל איתן, יש לך להעיר משהו?

מיכאל איתן (הליכוד):

כן.

היו"ר ע' מאור:

בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כאשר התחיל סגן השר לדבר, אני ניסיתי להעיר, אבל מפאת כבודו נתתי לו לסיים.

אני חושב שכדאי שנעקוב אחר התקנון ונפעל על-פיו. אין שום פרוצדורה כזאת, שסגן השר משיב על הצעות אחרות במסגרת הצעות לסדר-היום. אין דבר כזה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת מיכאל איתן, אנחנו הסתמכנו על סעיף 97 לתקנון, שניתן לפרש אותו גם כזכות להשיב לא רק על תיקון עובדות.

מיכאל איתן (הליכוד):

איזה סעיף?

היו"ר ע' מאור:

סעיף 97 לתקנון. נבדוק את הערתך לגבי ההמשך. תודה.

הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון – השעיית שר וסגן שר)

(הצעת חבר הכנסת ר' איתן)

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים לסעיף הבא. אני מזמינה את חבר הכנסת רפאל איתן להביא הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון – השעיית שר וסגן שר); הצעת חוק תרל"ז. בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, שר המשפטים, הצעת החוק שאני מעלה כאן נועדה להתגבר, או לבטל את המשבר השורר בתוכנו, בין הציבור לנבחרים, לשרים, משבר הנובע מחקירות משטרתיות של שרים וסגני שרים. ולכן מן הראוי הוא שבהיפתח חקירה של שר או של סגן שר, יושעו הם באופן מיידי מתפקידם עד לסגירת התיק, או עד להרשעתם.

אני מבקש תמיכה בהצעת חוק זו, ואני יודע שהממשלה מכינה הצעת חוק משלה, אבל הנימוק של הצעה טובה יותר של הממשלה, אני לא חושב שהוא צריך להיות השיקול העיקרי, והכבוד – שהממשלה תציע את ההצעה הזאת, לא זה מה שצריך להיות קובע. לכן אני מבקש את תמיכתכם ואת תמיכתו של שר המשפטים.

ואם יש כאן סעיף שאומר, שכשהמשטרה מגיעה למסקנה, ושר המשפטים חושב שהיועץ המשפטי צריך להגיע למסקנה – את זה אפשר לתקן בהמשך. אבל הגיע הזמן, שהכנסת והממשלה יתייחסו אחרת לנושאים כאלה, כי הציבור בז לנו, שמתנהלות חקירות – ולא חשוב כרגע נגד מי ועל מה – והם ממשיכים לתפקד כאילו לא קרה דבר.

זה חוק חשוב. הוא לא חוק פוליטי ולא צריך להתנגח בו, אלא צריך לנהוג כמו שהוא, כלפי הציבור.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את שר המשפטים להשיב בשם הממשלה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ועדת השרים לענייני חקיקה החליטה להתנגד להצעת חוק פרטית זו, משום שהיא קובעת, כי המשטרה היא זו שתהא מוסמכת להחליט על השעיית שר מכהונתו כאשר נפתחה נגדו חקירת משטרה בחשד לביצוע עבירה שיש עמה קלון.

וכך נכתב בסעיף קטן (א) בהצעת החוק שמגיש היום חבר הכנסת רפאל איתן: "נפתחה כנגד שר חקירת משטרה בחשד לביצוע עבירה שיש עמה קלון, והגיעה המשטרה למסקנה כי יש ראיות לכאורה לביצוע העבירה, ישעה ראש הממשלה את השר מכהונתו". במלים אחרות, ראש הממשלה חייב, לפי הצעת חוק זו, להשעות שר מכהונתו ברגע שמשטרת ישראל סבורה שיש ראיות לכאורה נגדו. אנו סבורים שזה אבסורד להרשות למשטרת ישראל לקבוע מי יכהן בממשלת ישראל.

עם זאת, ועדת השרים לענייני חקיקה בדעתי, שיש להסדיר בחוק את עניין השעיית שר וסגן שר, כאשר נפתחה נגדם חקירה, ובמיוחד כאשר מוגש נגדם כתב אישום בעבירה שיש עמה קלון.

הנחיתי כבר בחודש אוקטובר 1992 את מחלקת החקיקה במשרד המשפטים למלא את החסר ולהכין הצעת חוק, שלפיה לא יוגש כתב אישום נגד שר או סגן שר, אלא בידי היועץ המשפטי לממשלה. וכן ייקבע בהצעת החוק שלנו, בין השאר, שאם הוגש כתב אישום נגד שר, בעבירה שהיועץ המשפטי לממשלה קבע שיש עמה קלון, או שהיא נעברה בקשר למילוי תפקידו, ישעה ראש הממשלה את השר מכהונתו.

אמרתי מעל דוכן זה בכנסת, שהצעת חוק זו הוכנה. אנו מעכבים בינתיים את הנחתה של הצעת החוק, לבל תתפרש כהתערבות המחוקק בהליכי חקירה והעמדה לדין של השר אריה דרעי או סגן השר פנחסי, או בהליכי בג"ץ תלוי ועומד.

לכן, הממשלה בדעה שהנושא יוסדר בהצעת חוק מטעמה.

הממשלה פוסלת את הצעת החוק של חבר הכנסת רפאל איתן לגופה, בגלל הוראותיה, גם אם כוונתו רצויה, ולא כדי לקבל זכות יוצרים על ההצעה.

אנו מבקשים להסיר הצעת חוק זו מסדר-היום.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד ומי נגד הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון – השעיית שר וסגן שר)? אני מפעילה את ההצבעה.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 11

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 24

נמנעים – אין

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון)
השעיית שר וסגן שר) נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 24 נגד, 11 בעד, ללא נמנעים, נדחתה הצעת החוק של חבר הכנסת רפאל איתן – הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון – השעיית שר וסגן שר).

הצעות לסדר-היום

העברתה של הגברת פליאה אלבק מתפקידה

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא, הצעות לסדר-היום מס' 2112, 2117, 2129 ו-2133. אני מזמינה את חבר הכנסת דוד צוקר בנושא: העברתה של הגברת פליאה אלבק מתפקידה.

דוד צוקר (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, באוקטובר שנה שעברה הגיש חבר הכנסת חיים אורון הצעת חוק, שעניינה השוואה בין כל אזרחי ישראל ותושבי השטחים בקבלת פיצויים עקב פעולות טרור, ללא קשר לזהותו של הטרוריסט או לזהותו הלאומית של ארגון הטרור, בין שהוא יהודי,

בין שהוא ערבי; אם הוא פוגע באזרח או בתושב – זכאי האזרח או התושב לקבל פיצוי. כמובן, היום המצב שונה. יש אפליה ויש אבחנה על-פי סוג ארגון הטרור.

הצעת החוק הועברה, כמקובל, לחוות דעת למשרדים השונים, ובין השאר ובראש ובראשונה וכמקובל הועברה לחוות דעת של המחלקה האזרחית במשרד המשפטים. בין השאר, כותבת מנהלת המחלקה, חוות דעת מלומדת, מקצועית, יבשה וצוננת, ואומרת כדלקמן: קשה שלא להתרשם ממכתבו – זה מכתב שהפנה חבר הכנסת אורון במצורף להצעת החוק – שמדינת ישראל אינה יקרה לו, ושהוא לא מבין שעליו, כחבר הכנסת, מוטלת חובת נאמנות למדינת ישראל. אם הוא לא מבין, שכאשר מדינת ישראל מגינה בחוק על מי שנפגע על-ידי פעילות שכוונה נגד מדינת ישראל, איננה עיוות חוקי וזה איננו מצב מפלה, אלא זה בדיוק מה שמדינת ישראל חייבת לעשות.

יגאל ביבי (מפד"ל):

קראת את כל המכתב או רק קטע אחד מהעיתון?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת ביבי, אתה אחד הדוברים, בבקשה להפסיק.

דוד צוקר (מרצ):

כדי לדעת את דעותיו של חבר הכנסת ביבי, אני לא צריך לשמוע אותו, כי כבר קראתי את "הצפה". ו"הצפה" קובע באופן ברור – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל הוא רק שאל שאלה.

יצחק לוי (מפד"ל):

מה "הצפה" אומר?

דוד צוקר (מרצ):

תקשיב לי, חבר הכנסת מיכאל איתן. אני אענה לו.

קראתי את כל המכתב, ואני רוצה להאמין, חבר הכנסת איתן, ואני מבקש שתאמין לי, שאילו נכתב מכתב או נייר דומה על-ידי עובד משרד כלשהו, והיה אומר שהצעת חוק של חבר הכנסת איתן פסולה לא בגלל מהותה ולא בגלל טיבה, אלא משום שעמדותיו הלאומיות של חבר הכנסת איתן פסולות, מגונות, אינן ראויות – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

זה לא משנה כלום. אתה לא קראת.

דוד צוקר (מרצ):

אני יכול לבקש מסיעת המפד"ל שלא להגן על עובד של משרד המשפטים?

יצחק לוי (מפד"ל):

לא קראת את המכתב.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אתה לא קראת את המכתב.

דוד צוקר (מרצ):

אתם שלושתיכם מבינים מה אתם עושים? אתם רוצים עכשיו לצבוע בצבע את עובדת משרד המשפטים?

יגאל ביבי (מפד"ל):

כן.

דוד צוקר (מרצ):

יפה, הבינתי. אתם רוצים לצבוע – צבעתם.

יגאל ביבי (מפד"ל):

היא אחת העובדות הטובות ביותר במשרד.

דוד צוקר (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אני מאוד מבקש לדבר באופן רצוף.

אני מאוד מקווה, שאם היה נאמר דבר דומה על חבר הכנסת איתן, או אפילו על חבר הכנסת יהלום – היינו צריכים לעמוד פה כולנו ולומר לשר המשפטים: עובד שכזה מקומו איננו ראוי לו בשירות הממשלתי ובשירות הציבורי.

יצחק לוי (מפד"ל):

צריך לנזוף בו, לא יותר מזה.

דוד צוקר (מרצ):

בואו נראה מהו הרקורד של הגברת שבה מדובר. עובדת אינטליגנטית, מנהלת המחלקה למעלה מ-20 שנה. זוהי הנזיפה הראשונה, חבר הכנסת לוי? – לא. זוהי הפעם השנייה שהיא הסתבכה? – לא. זאת הפעם הרביעית? – כן.

יגאל ביבי (מפד"ל):

גם אז לא קראת – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת ביבי, אני מבקשת להפסיק את קריאות הביניים.

שאול יהלום (מפד"ל):

למה? אסור לקרוא קריאות ביניים?

היו"ר ע' מאור:

מותר, אבל לא ברציפות. חבר הכנסת יהלום, אתה יודע שאני לא הפרעתי לכם מייד בתחילת קריאות הביניים. יש אמת-מידה לכל דבר. אבקש לאפשר לו את המשך הדברים. תודה.

דוד צוקר (מרצ):

אני הבינותי שמדובר בעובדת מדינה ולא בעובדת המפד"ל. אינני מבין מדוע שלושה חברי כנסת באופן כל כך נמרץ, כל כך דווקני, מדוע לצבוע אותה – – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

בשביל מה הכניסו אותה למפד"ל?

דוד צוקר (מרצ):

חבר הכנסת יגאל ביבי, אל תצבע אותה בצבע מפלגתי. מה שהיא עשתה היה חמור דיו גם בלי הצבע המפלגתי. אני רואה את שלושתכם שם ניצבים כנטורי קרתא.

שאול יהלום (מפד"ל):

ואתה שמחליף אותם.

דוד צוקר (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אני לא מוכן לדבר כך. אני לא יכול לומר שני משפטים רצופים.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת צוקר, אני מבקשת שתמשיך בדבריך.

דוד צוקר (מרצ):

אבל אני רוצה לומר שני משפטים רצופים.

למנהלת המחלקה האזרחית יש רקורד של פעולות מקוממות, פרובוקטיביות וקנטרניות. בכל הפעמים שבהן היא ננזפה, או בפעמיים שבהן היא ננזפה על-ידי מנכ"ל המשרד, היא לא ביטאה את עמדת המשרד, ולכן היא ננזפה. המלצה אחת שלה נפסלה על-ידי השר. כל הרשימה מצויה, וכולנו זוכרים שהיא אמרה שנזקו של הבעל שאשתו נהרגה כתוצאה מירי של כוחותינו הוא אפס.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אתה לא הבנת מה שהיא כתבה.

דוד צוקר (מרצ):

מישהו איננו זוכר, שכאשר ערבי כתוצאה מהוראה או מפקודה של חייל קיפח את שתי ידיו משום התחשמלות, באה ואמרה אותה גברת שהוא איננו ראוי לפיצוי, שכן יותקנו לו פרוטזות.

יגאל ביבי (מפד"ל):

לא הבנת. זה מה שמגיע לעובד – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת יגאל ביבי, אל תכריח אותי לקרוא אותך לסדר.

דוד צוקר (מרצ):

אולי צריך לומר זאת באופן פשוט, צלול ולא משתמע לשתי פנים – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

מה קראת ב"הצפה"?

דוד צוקר (מרצ):

במסווה של מקצועיות, במסווה של למדנות יבשה, ביטאה העובדת הזאת מדיניות פרטית גזענית, שאין לה מקום בשום משרד ממשלתי, על אחת כמה וכמה במשרד המשפטים.

שאול יהלום (מפד"ל):

מה גזעני פה? להתקיף את חבר הכנסת אורון זה גזעני?

בנימין טמקין (מרצ):

אולי תגיד גם מה כתוב ב"הצפה"? כל הזמן מדברים על "הצפה".

דוד צוקר (מרצ):

כדי שלא להוריד את רמתו של הבית הזה, אני לא אקרא את "הצפה", משום שקשה לי לקרוא משפטים המצדיקים – אני אומר: המצדיקים – את הטרור היהודי, משום שהוא תשובה, על-פי דברי "הצפה", על טרור ערבי. כלומר, טרור יהודי פרטיזני, לא מטעם המדינה, הוא התשובה הנכונה על טרור ערבי. את הדברים הללו אני מציע שלא להביא אל הדוכן המכובד הזה. אני מבין ששורת החברים הזאת, שזה כלי הביטוי שלהם, נזעקה להגן על עמדות מן הסוג הזה. אפילו הגברת אלבק לא אמרה זאת. תאר לך, אפילו הגברת אלבק לא אמרה שיש הצדקה לטרור יהודי.

עכשיו, מהו הדיון האמיתי, חבר הכנסת יהלום? אולי תקשיב מעט. הדיון האמיתי הוא על אופיו של השירות הציבורי; איזה שירות ציבורי אנחנו רוצים.

יגאל ביבי (מפד"ל):

דוד צוקר (מרצ):

יש מאפיינים מספר, על-פי פסיקת בית-המשפט העליון.

יגאל ביבי (מפד"ל):

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת ביבי, אני קוראת אותך לסדר בפעם הראשונה, ואל תכריח אותי להוציא אותך.

דוד צוקר (מרצ):

מי שיהיו ויטרח וילך אל פסקי-הדין של בית-המשפט העליון ימצא, כך נדמה לי, ארבעה מאפיינים עיקריים לשירות ציבורי מן הסוג שאנחנו רוצים לעצב.

שאול יהלום (מפד"ל):

דוד צוקר (מרצ):

הוא ימצא את התכונה של אי-תלות פוליטית.

שאול יהלום (מפד"ל):

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת יהלום, אני מבקשת ממך.

דוד צוקר (מרצ):

אני אומר לך שאני לא אדבר, אני פשוט ארד.

שאול יהלום (מפד"ל):

אתה טענת מעל במת הכנסת – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת יהלום, תפסיק.

דוד צוקר (מרצ):

אני פשוט יורד.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת יהלום, אני קוראת אותך לסדר בפעם הראשונה.

דוד צוקר (מרצ):

אפשר להפסיק עם הבריונות הזאת פעם אחת? אפשר להפסיק עם הבריונות המילולית הזאת?

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת יהלום, אני קוראת אותך לסדר בפעם השנייה, ואני מבקשת ממך שלא להכריח אותי להוציא אותך.

דוד צוקר (מרצ):

קבוצה של בריונים, אתם לא תסתמו את הפה, אתם לא תסתמו את הפה כאן.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אתה בריון מילולי ופיסי כאחד.

דוד צוקר (מרצ):

אתה בריון מילולי, ותקשיב למה שאומרים לך.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דוד צוקר, אני מבקשת ממך להמשיך את דבריך.

בנימין טמקין (מרצ):

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת בני טמקין, אני מבקשת ממך להפסיק עם קריאות הביניים.

שאלו יהלום (מפד"ל):

דוד צוקר (מרצ):

בריון.

בנימין טמקין (מרצ):

הוא לא צריך לשמוע, הוא לא צריך לחשוב – – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

תתבייש לך.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני מבקשת להפסיק את הסגנון הזה מכל הכיוונים.

דוד צוקר (מרצ):

שלושה חברים שהחליטו שאני לא אדבר?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דוד צוקר, תמשיך בדברך.

דוד צוקר (מרצ):

אני פשוט מצפה להגנתך, גברתי היושבת-ראש.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דדי צוקר, תמשיך בבקשה את דברך.

דוד צוקר (מרצ):

השירות הציבורי הזה, על-פי פסיקה, על-פי נוהג ועל-פי מסורת שהשתרשה, צריך להיות מאופיין לפחות בארבעת הדברים שאני אומר עכשיו: באי-תלות פוליטית, זה צריך להיות שירות שמקפיד על פעולה שתיצור בציבור אמון כלפיו, זה צריך להיות שירות שנותן שירות מקצועי, עם שיקול ענייני, ללא פניות, והשירות הזה צריך להיות כזה שהציבור ידע שעובד המדבר מטעמו איננו מציג עמדה תלויה, עמדה פוליטית, אלא הוא מציג עמדה של השירות הציבורי כולו, ואין עמדה פרטית.

בכל ארבעת המבחנים הללו נכשלה גברת אלבק. היא פגעה באופי השירות הציבורי, על-ידי התבטאות שיש בה יסוד גזעני שאיננו מקובל על מוסדות המדינה הזאת, איננו מקובל על השירות הציבורי ואיננו מקובל על משרד המשפטים.

שאלו יהלום (מפד"ל):

דוד צוקר (מרצ):

תקרא את פסק-הדין בעניין גדעון ספירו ותבין מנין לקחתי את כל ארבעת המאפיינים הללו. תיקח את פסק-דין גדעון ספירו, תיקח את פסק-הדין של שמגר ותבין מנין שאבתי את הדברים.

שאלו יהלום (מפד"ל):

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת יהלום, תפסיק עם קריאות הביניים. חבר הכנסת צוקר, אתה צריך לסיים.

דוד צוקר (מרצ):

הגברת אלבק פגעה באופן עמוק באמונו של חלק גדול מן הציבור הישראלי במשרד המשפטים, ואם היא היתה נשארת שם, ואם שר המשפטים לא היה נוקט את הצעד שהוא היה חייב לנקוט, ובאומץ לב ציבורי הוא נקט, זה היה פוגע לא רק באמון של חלק גדול מן הציבור, אלא גם באמון של חלק גדול מן הבית הזה. אם אתה, חבר הכנסת שאלו יהלום, היית יודע שהצעת חוק שלך – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

דוד צוקר (מרצ):

אם חבר הכנסת טמקין היה יודע שהצעת חוק שלו היתה מגיעה למשרד המשפטים או למשרד אחר, והיא היתה נשקלת לגופו של חבר הכנסת, ללא קשר לעמדתו, זה היה מותיר אצל חבר הכנסת ולו מידה קטנה של אמון כלפי משרד המשפטים?

שאל יהלום (מפד"ל):

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דדי צוקר, אני מבקשת שתסכם את דבריך. כבר הוספתי לך זמן על חשבון קריאות הביניים.

דוד צוקר (מרצ):

כאמור, זה נכון לגבי כל משרד, וזה נכון שבעתיים לגבי משרד המשפטים. בפעולתה של הגברת אלבק היתה פגיעה אנושה ביכולת של הציבור, של חבר הכנסת, לחוש אמון כלפי שר המשפטים, כי אם לא היה ננקט הצעד הזה על-ידי השר, אחרי כל כך הרבה נזיפות, אחרי שערוריות ציבוריות, נדמה לי שהמשרד היה במצב הרבה פחות טוב מזה שהוא נמצא בו היום.

אני מבקש בהזדמנות הזאת – ונדמה לי שאני מבטא דעה של רבים בבית הזה, משמאל ומימין – לברך את שר המשפטים על כך שהותיר שלם, ללא מתום, את הדימוי של משרד המשפטים כמשרד בלתי תלוי, מקצועי, הנוקט עמדה לגופו של עניין.

היו"ר ע' מאור:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל ביבי, ואחריו – לחבר הכנסת גדליה גל.

דוד צוקר (מרצ):

אתם שלושה בריונים, שלא יעזור להם – – –

שאל יהלום (מפד"ל):

או, איזה סגנון, זכויות הפרט.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה – – –

שאל יהלום (מפד"ל):

– – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת יהלום, אני מבקשת ממך להפסיק.

יגאל ביבי (מפד"ל):

שאל, גם לי אתה מפריע?

הבוקר ביקשתי מדוברת משרד המשפטים את המסמך של עורכת-הדין אלבק. היא אמרה לי: אני לא יכולה לתת, צריך לשאול את השר. פניתי לעוזר השר, והוא אמר: אני לא יכול לתת, צריך לשאול את השר. פניתי לשר, והשר אמר לי: אני לא יכול לתת, אני צריך לשאול את היועץ המשפטי לממשלה; ובצדק. לאחר מכן קיבלתי את המסמך.

אבל פקיד ממשלתי במדינת ישראל כותב מזכר פנימי לשר שלו, בחופשיות, בביטחון שהוא כותב רק לשר שלו, והמסמך דולף החוצה. האם זה מינהל ציבורי, חבר הכנסת צוקר, שפקיד במדינת ישראל אינו יכול לכתוב מסמך בלי שהוא ידלוף?

קריאה:

זו עבירה על החוק.

יגאל ביבי (מפד"ל):

זאת עבירה על החוק. האם שמענו ממשרד המשפטים, שהוקמה ועדת חקירה לבדוק מי הדליף את המסמך הזה? האם יהיה עוד פרקליט שירצה לכתוב מה שהוא חושב? האם לא יפחדו לכתוב, כשהכול דולף?

ואתם לא סבורים שיש כאן מגמה? ההדלפה היתה סלקטיבית, ובממשלה הזאת יש הדלפות מגמתיות בתחומים רבים, הדלפות סלקטיביות, לא נכונות.

כשקראתי את המכתב הזה, כאב לי הלב. אין הרבה משפטנים במדינת ישראל שיכולים לכתוב מסמך כה עמוק, כה יפה, כה נכון, כה מקיף.

אברהם יחזקאל (העבודה):

— — —

יגאל ביבי (מפד"ל):

חבר הכנסת יחזקאל, כבר ארבע שנים, ואני קורא הרבה מסמכים — — —

טלב אלסאנע (מד"ע):

התייחסות פוליטית ולא משפטית — — —

יגאל ביבי (מפד"ל):

וברור לי שהוציאו את המשפט הזה — —

אברהם יחזקאל (העבודה):

מהקשרו.

יגאל ביבי (מפד"ל):

— — מהקשרו הכולל.

טלב אלסאנע (מד"ע):

ומה ההקשר שלו?

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני אגיד מה ההקשר שלו.

דוד צוקר (מרצ):

יגאל ביבי (מפד"ל):

אתה גם לא הבנת מה היא כתבה אז.

זו היתה המגמה, ואני לא רוצה לומר כאן בכנסת שהמגמה הזאת – עובדת יחידה בכל משרד המשפטים עם כיסוי ראש, ואולי גם אותה לא רוצים שם, כי מבחינה משפטית היא המשפטנית המבריקה ביותר במשרד. 20 שנה היא אחת הציוניות הגדולות.

טלב אלסאנע (מד"ע):

יגאל ביבי (מפד"ל):

מה שהיא עשתה למדינת ישראל, מה שהיא עשתה לעם ישראל, אבל, כנראה, לא יכולים – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

— — — היא פגעה

יגאל ביבי (מפד"ל):

אשה שכותבת ברוח ישראל, ברוח יהודית, לא יכולים לסבול שתהיה במשרד המשפטים ומתנכלים לה, ואני אומר את זה בגלוי: מתנכלים, מתנכלים ומתנכלים.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אתה אומר שזה מסע צלב מסוג חדש?

יגאל ביבי (מפד"ל):

כן, כן.

בנימין טמקין (מרצ):

מעניין מי דרייפוס בעניין.

יגאל ביבי (מפד"ל):

תקרא את זה, חבר הכנסת יחזקאל, שנאת יהודים.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אתה אומר דבר חמור, אתה אומר דבר לא הוגן, שמשום שהיא חובשת כובע – – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

כן, אין סיבה אחרת. תקרא את המסמך שלה ותגיד אתה.

דוד צוקר (מרצ):

היא תחלק ציונים לחיים אורון? נו, באמת, היא תשכנע – – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

היא כותבת שאין להפלות בין יהודים לערבים, אבל מה כותב חבר הכנסת אורון?

בנימין טמקין (מרצ):

לפני שאתה מדבר, אני רוצה לדעת אם אתה נאמן למדינה. יש לי ספקות – – –

אברהם יחזקאל (העבודה):

— — —

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת יחזקאל וחבר הכנסת טמקין, אני מבקשת לאפשר לחבר הכנסת יגאל ביבי להמשיך בדבריו.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני לא רוצה להיכנס לנושא הזה.

אברהם יחזקאל (העבודה):

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

טלב אלסאנע (מד"ע):

— — —

יגאל ביבי (מפד"ל):

לא על חשבוני.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני מבקשת לאפשר לחבר הכנסת יגאל ביבי להמשיך. חבר הכנסת יחזקאל, אני מבקשת שתפסיק.

אברהם יחזקאל (העבודה):

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת אבי יחזקאל, אל תאלץ אותי לקרוא אותך לסדר.

טלב אלסאנע (מד"ע):

שר המשפטים לא היה צריך לחכות שזה ידלוף לעיתון. הוא היה צריך לפטר אותה מייד – – –

היו"ר ע' מאור:

אני מבקשת להפסיק, חבר הכנסת טלב אלסאנע.

יגאל ביבי (מפד"ל):

תראו איזו עלילת דם על אשה שפסקה לטובת הערבי. מה היא אמרה? אדם לא יכול למכור פלאפל; אדם יכול לנהל את החנות, אבל הוא צריך פיצוי, להביא אדם שיעבוד אצלו, והיא פסקה שחייבים לשלם לו עבור אדם כזה. פסקה לטובתו, ובאו והפכו את הכול ואמרו שזה לרעתו. זאת עלילה. תלמדו לקרוא חוק.

מה אומרת עורכת-הדין אלבק בשאלה של חבר הכנסת אורון? מה כותב חבר הכנסת אורון? הוא כותב שהכנסת הזאת עושה עיוות חקיקתי, שהיא מפלה בין יהודים לבין ערבים. זה נכון? לו היה נהרג באוטובוס הדמים ערבי, הוא לא היה מקבל פיצוי כמו יהודי? זה החוק.

אבל היא מנמקת את החוק, היא מסבירה מה הוא החוק בעניין פעולות איבה. היא אומרת שכוונת המחוקק בחוק נפגעי פעולות איבה בכך שמדינת ישראל החליטה שתושביה, הן היהודים והן הערבים, כך היא כותבת, שנפגעו בשל פעולותיהם של אויבי ישראל נגד מדינת ישראל, יקבלו מן המדינה תגמולים גבוהים יותר מכל אזרח נכה במדינת ישראל. הם יקבלו תגמולים גבוהים יותר מנכים, מאלמנות ומאחרים, וזאת לפי חוק נפגעי פעולות איבה. למה? היא מסבירה לחבר הכנסת אורון למה החוק הזה שונה מחוקים אחרים. היא אומרת: מכיוון שהמדינה רואה את עצמה, בצדק, כחבה חוב של כבוד לסייע לאלה שנפגעו במאבק עבודה, שנפגעו מכך שאויבי מדינת ישראל מנסים להשמידה, ובמסגרת מאבקם להשמיד את מדינת ישראל מביאים לפגיעה בתושביה ובאזרחיה היהודים והערבים, לפיכך מי שנפגע מהם מדינת ישראל רואה בו, בצדק, מי שהיא חבה לו את מירב ההערכה וההוקרה והסיוע, לא כחובה משפטית.

בנימין טמקין (מרצ):

מה הקשר בין נאמנותו למדינה לבין זה בכלל?

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני מגיע לזה.

בנימין טמקין (מרצ):

אני קובע משפטית שכל המלים שלך נובעות מחוסר נאמנות למדינה. מה הקשר?

יגאל ביבי (מפד"ל):

חבר הכנסת אורון אמר, שמדינת ישראל עושה עיוות חקיקתי, שמדינת ישראל מפלה בין יהודים לערבים, ואני חושב שמדינת ישראל לא מפלה.

בנימין טמקין (מרצ):

אז מה? אתה חושב כי אתה לא נאמן למדינה. הוא עשה – – –

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני מאמין בכנסת, אני מאמין בממשלה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת טמקין, אני מבקשת ממך להפסיק את קריאות הביניים.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני רוצה לומר לכם, רבותי – – –

בנימין טמקין (מרצ):

אני מאמין שאתה נאמן – – – ואתה לא נאמן למדינה. אז מה, אני קובע?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת טמקין, אני מבקשת ממך להפסיק את קריאות הביניים. אל תכריח אותי לקרוא אותך לסדר.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת יהלום, אני מבקשת ממך להפסיק.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אשה זקנה במדינת ישראל, שנרצחה על-ידי נרקומן שבא לשדוד אותה, לא תקבל שום פיצוי.

דוד צוקר (מרצ):

זה לא הדין.

יגאל ביבי (מפד"ל):

חכה רגע, זה לא הדיון.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, תאפשרו לו לסיים.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אדם במדינת ישראל יעלה להציל תינוק משרפה, ייפגע, לא יקבל פיצוי.

דוד צוקר (מרצ):

מה זה שייך להצעה לסדר-היום?

יגאל ביבי (מפד"ל):

חבר הכנסת אורון אומר במכתבו לפקיד הממשלתי, שמדינת ישראל, בחוק המיוחד הזה שבו היא רוצה להגן על עצמה, מפלה בין יהודים לערבים, וזה לא נכון. הוא רוצה להפלות לטובה ערבים יותר מיהודים.

דוד צוקר (מרצ):

אבל הוא נבחר כדי להגיד את זה, והיא עובדת רשות ציבורית.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת צוקר, אתה דיברת לפניו, תאפשר לו לסיים. חבר הכנסת ביבי, אתה צריך לסיים. הוספתי לך דקה. הצלצול היה לפני דקה.

בנימין טמקין (מרצ):

אין לך אפילו ההגינות — — —

היו"ר ע' מאור:

אני מבקשת להפסיק את קריאות הביניים.

בנימין טמקין (מרצ):

— — —

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת טמקין, אני מבקשת להפסיק.

יגאל ביבי (מפד"ל):

הערכים הדתיים שלי אומרים לי לא להפלות בין יהודים לערבים.

דוד צוקר (מרצ):

זה לא נושא הדיון.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת צוקר, תאפשר לו להגיד מה שהוא רוצה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

החוק לא מפלה בין יהודים לערבים.

בנימין טמקין (מרצ):

על זה אנחנו יכולים להתווכח. תהיה הגון כלפי חבריך בכנסת.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת טמקין, אני מבקשת להפסיק את קריאות הביניים.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני רוצה להיות גם הגון כלפי עובדי המדינה, ואם עובד מדינה מקבל מחבר הכנסת מכתב שבו הוא כותב שהמדינה עושה עיוות חקיקתי והמדינה עושה חוק מפלה, וזה לא נכון, זכותו של עובד המדינה לכתוב מכתב – – –

דוד צוקר (מרצ):

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת צוקר.

יגאל ביבי (מפד"ל):

היא לא כתבה לחבר הכנסת אורון, היא לא כתבה לעיתונות, היא כתבה את זה לשר המשפטים, וזה לא היה צריך לדלוף החוצה. זכותו של כל פקיד להגיד מה שהוא חושב, ואתם לא תסתמו את פיות הפקידים בממשלה ובמדינה הזאת.

שאול יהלום (מפד"ל):

ממשלת הבריונות וסתימת הפיות.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אני מאוד מעריך את שר המשפטים ואני קורא לו להזמין את עורכת-הדין אלבק לשיחה, לשמוע אותה. יכול להיות שיש אצל חלק מהפקידים שלך במשרד עיונות כלפיה. תשמע אותה. אני דיברתי

אתה, שוחחתי אתה, שמעתי את זעקת לבה, את כאבה. אני יודע שכולם משבחים אותה כמומחית בנושאים מסוימים, שעבודתה היתה ממש ציונית, אמיתית, יהודית וערכית, והיא לא הפלתה בין יהודים לערבים. תשמע אותה. אבל לעשות לה לינץ' ציבורי? ייתכן שחלק ימחאו כף על זה שחיסלו את פליאה אלבק, אבל חיסלתם את המינהל הציבורי, את הפקידים, את חופש המחשבה, את האמינות ואת היושר האינטלקטואלי של עובדי המדינה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אני מזמינה את חבר הכנסת גדליה גל, ואחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן.

גדליה גל (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ביקשתי להעלות על סדר-היום של הכנסת את פרשת הגברת פליאה אלבק כדי להביע את הערכתי לשר המשפטים דוד ליבאי על החלטתו בעניינה.

הערכותיה של הגברת אלבק את חבר הכנסת אורון ומידת נאמנותו למדינה, אגב התייחסותה להצעת החוק שהגיש, פוגעות בראש ובראשונה במשרתי הציבור עובדי המדינה, משום שהיא פגעה בהנחה שהשירות הציבורי מושתת על אי-תלות פוליטית.

חבר הכנסת אורון לא זקוק להגנה. השירות הציבורי, לדעתי, זקוק.

ציפיתי שכל חלקי הבית הזה יברכו את שר המשפטים. והנה אני קורא את דברי ההסבר של ידידי חבר הכנסת איתן לבקשתו להעלות את הפרשה על סדר-היום של הכנסת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה עוד מעט תשמע אותי, למה לך לצטט את דברי? אני עוד מעט אעלה לדוכן.

גדליה גל (העבודה):

חבר הכנסת איתן, אני לקחתי מכתובים שהם לא אישיים. אילו הם היו אישיים לא הייתי מביא אותם הנה. ביקשתי לראות את ההנמקה שלך, כי אני מדבר לפניך. לו דיברתי אחר כך הייתי עושה כן. אתה כותב: הדחתה של עובדת ציבור בכירה בשל חוות דעת פנימית שהגישה מסכנת את חופש המחשבה והבעת הדעה של עובדי הציבור כלפי הדרג הפוליטי הממונה עליהם. ואני שואל: מה עניין חוות הדעת שנתבקשה הגברת אלבק להגיש על החוק ותוכנו לחוות דעתה על חבר הכנסת אורון ונאמנותו למדינה? ומה בין חוות דעתה זו על חבר הכנסת אורון לחופש המחשבה ולהבעת דעה של עובדי ציבור? ובזה, לפי דעתי, אנחנו עוסקים.

אני גורס, שבהחלטתו קבע שר המשפטים, שיש סייג לחופש ההשתלחות ויש סייג להכנסת שיקולים פוליטיים בעבודה המקצועית של הפקידות הממשלתית.

לחבר הכנסת אורון אני רוצה לומר: יש דברים רבים שאני מסכים אתך בהם ויש דברים שאנחנו חלוקים בהם, ורובם בתחום המדיני. אבל מדינתנו היתה פחות יפה בעיני לולא הפעילות שלך. אוי לה למדינה שלא ימצאו בה חברי כנסת שרגישותם למיעוטים גבוהה כשלך.

מעולם לא נמנית עם חסידיו של מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, אבל הערכתי מאוד מאוד את מלחמתו לביטול הממשל הצבאי בראשית שנות המדינה ואת הגנתו על המיעוט בישראל. בנושא זה היו לו בעלי-ברית במחנהו של חבר הכנסת אורון, במפ"ם.

אני מצפה מחברי הכנסת שבימין, שישננו את משנתו בעניין זה, כי נדמה לי שבזמן האחרון הם שכחו פרקים שלמים מהמשנה שלו.

בסיכומי של דבר, טוב שיש לנו מחנה משמאל וטוב שיש לנו מחנה מימין. אלה וגם אלה מהווים את אבני השפה של הדרך, שבה, לפי דעתי, אנחנו צריכים ללכת, וטוב שיש לנו שר משפטים, שיודע להציב תמרור מה מותר ומה אסור. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, זכיתי במהלך פעילותי הציבורית להכיר את הגברת פליאה אלבק והתרשמתי עמוקות מכישוריה, מהגינותה, מיושרה, ויש לי הערכה רבה לכל אשר עשתה. אבל לו אני הייתי פליאה אלבק, הייתי קם היום ואומר: רבותי, כתבתי את אשר כתבתי, כתבתי מכתב פנימי וטעיתי. זה לא משנה אם המכתב היה פנימי או חיצוני, הדברים שנכתבו בתוך המכתב הזה הם טעות אחת גדולה, במיוחד בכל מה שקשור להערותי ביחס לנאמנותו של חבר הכנסת חיים אורון למדינת ישראל.

גם אני מכיר את חבר הכנסת חיים אורון. אני חלוק על דעותיו, אבל אני חושב שיהיה זה עוול משווע לומר את הדברים האלה על חבר הכנסת חיים אורון. אני לא יודע אם יודעת הגברת פליאה אלבק מה תרם חבר הכנסת חיים אורון ומה תרמה משפחתו לביטחונה של מדינת ישראל. עד כמה שאני יודע, בנו מסכן את עצמו יום ביומיה מובחרת לטובת מדינת ישראל, על מנת שפליאה אלבק ואני וכולנו נוכל להמשיך ולהתקיים כאן.

כך שכאשר כותבים חוות דעת, ובחוות דעת אפילו פנימית קובעים אמירה שמתוכה משתמע, גם אם לא מתכוונים לכך, חוסר אמון מסוים כלפי מחויבות של חבר כנסת למדינת ישראל, אני חושב שמידת הזהירות, מידת הדיוק, בכל אלה היא שגתה. היא יכולה לקום ולומר היום: טעיתי, אני לוקחת את דברי בחזרה. וזאת, בלי קשר לשום דבר אחר.

לגופו של דבר, פליאה אלבק טועה בהתנסחויות שלה פעם אחר פעם, גם כאשר היא מנסה לייצג עיקרון משפטי. היא ניסתה להעביר עיקרון משפטי שלפיו היא טענה כי אדם שנפגע כתוצאה מפעולה שהיתה מכוונת במטרתה נגד המדינה זכאי לפיצוי ולהתחשבות רבה יותר. בכך ראתה הפרקליטה המלומדת איזה עיקרון שאני תמה עליו. אני דוגל בעיקרון הזה, אבל אני מכבד גם את אלה שחולקים עליו.

אני אשאל עכשיו שאלה: שני אנשים הולכים ברחוב, אחד ברחוב פלוני והשני ברחוב אלמוני. התפוצצו פצצות בשני המקומות. האדם שנפגע היה צעיר, וכל חייו יסבול מנכות קשה. הגישה הזאת אומרת שהאדם שנפגע מפצצה שהושמה על-ידי מי שהתכוון לפגוע בביטחון המדינה זכאי לפיצוי יותר גבוה, והשני, שנפגע מפצצה אחרת, איננו זכאי לאותו פיצוי. זוהי גישה בעייתית. היא לא "כזה ראה וקדש". אנחנו מדברים כאן על ערכים בעייתיים. בראש ובראשונה אנו מדברים על הומניזם, על ערך האדם, על פיצוי לאדם. ואם אנו מדברים על הדברים האלה ועל היכולת של בני אדם להמשיך ולהתקיים חרף נכותם ועל חובת החברה לדאוג להם, מה זה משנה מי הניח את הפצצה? אולי יסבירו לי. אני שואל את עצמי.

שאל יהלום (מפד"ל):

אני רוצה לשאול אותך שאלה. במלחמת המפרץ נפלו "סקאדים" והם הרסו בתים. מדינת ישראל באה ובנתה מחדש את כל הבתים האלה. נניח שאדם לא שפוי היה מניח פצצה באיזה בית, או בונה טיל שהיה נופל על בית. האם היתה המדינה חייבת לפצות אותו באותה מידה על-פי החוק? זו לא שאלה אם היא היתה רוצה או לא רוצה, אלא האם היתה יכולה?

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת יהלום, אני מנסה לרדת לרבדים יותר עמוקים. אני הצגתי את הדילמה כפי שאני רואה אותה. אני ניסיתי לבוא ולומר שאני, המחשיב את עצמי כאדם שמוכן לשים את הערך של המדינה כערך חשוב מאוד, ולפעמים להטיל חובה כמחוקק על הפרט לעשות הרבה מאוד דברים למען הערך הזה ששמו מדינה, אני סבור שחופש המחשבה, שחופש הפעולה של חברי הכנסת מחייב את כולנו לשמוע גם דברים שאני הצגתי אותם בכל חריפותם.

אני שואל אותך, האם אין זה הגיוני שיקום חבר כנסת ויגיד: רבותי, דעתי היא שהדאגה של המדינה לנכים ולנפגעים מפעולות אלימות כלשהן תהיה לגופם של הצרכים של הנפגעים ולא תהיה נגזרת מהמטרה של מבצעי הפעולה? יכול להיות שלא.

שאל יהלום (מפד"ל):

מיכאל איתן (הליכוד):

רגע אחד, חבר הכנסת שאול יהלום, תרשה לי לא להחליט, אלא לנסות ולהחדיר לראשך שאלה אחת: האם זה לגיטימי שמישהו מחברי הכנסת יעלה דבר כזה בלי שהוא יחטוף מקלחת של צוננים?

שאול יהלום (מפד"ל):

ממי הוא יחטוף מקלחת של צוננים?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אענה לך. אתה יודע איפה מתחילה הבעיה שלנו, שלך ושל שר המשפטים? כשאתה אומר שלחבר כנסת כזה מגיעה מקלחת של צוננים, אתה אינך פתוח מספיק על מנת לקבל את הדעה שלו, אינך פתוח מספיק על מנת לנסות ולשקול אותה, אבל באותה מידה – –

שאול יהלום (מפד"ל):

אתה טועה בעובדות – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

תן לי לסיים, חבר הכנסת יהלום.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת יהלום, אני מבקשת ממך להפסיק. שאלת את שאלתך, עכשיו תן לו להשיב.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אומר לך: זכותו של חבר כנסת להעלות הצעה כזאת. אני חושב שזה לגיטימי, ואני לא בטוח בכל הביטחון שיש לנו בכל מיני ערכים מוחלטים למיניהם. למדנו כבר, לא אחת, מן ההיסטוריה שלא ללכת בכיוון הזה.

אבל מכאן אני עובר אל הצד השני. דווקא בשם הפתיחות הזאת, דווקא בשם החופש הזה, לנסות ולאפשר לאנשים לומר את מה שהם רוצים לומר, מדוע אתם, המצדדים בחופש הזה, מדוע אתם, שקוראים לעצמכם הומניסטים, מדוע אתם, המדברים על פלורליזם, אתם תופסים אדם, פקיד מדינה שנתפס בטעות, שעשה טעות, ואתם ממצים אתו את הדין? אני לא מאמין לכם. אילו היה צריך לפטר כל עובד מדינה שעושה טעות בחוות דעת, ואפילו טעויות יותר גסות מאלה, הייתם נשארים בכלל בלי פקידים.

אלא מה קרה כאן? היא אומנם עשתה טעות. אבל הפיטורים שלה וההליך שננקט נגדה לא היו קשורים למה שהיא עשתה. תפסו את הטעות הזאת וכך מיצו אתה את הדין, שלא שייך לגופו של עניין.

בנימין טמקין (מרצ):

היא לא חושבת שהיא עשתה טעות.

מיכאל איתן (הליכוד):

המעשה הזה הוא חמור, משום שהוא משבית מחשבה חופשית. זכותו של פקיד לעשות טעות. הוא כותב חוות דעת והשר הממונה צריך לומר לו: לדעתי טעית. הוא צריך לקרוא לו לבירור, ואפילו להתרות בו בארבע עיניים. אבל להפוך את זה לעילה לפיטורים? פקידי הממשלה יחששו לומר את אשר הם חושבים. הם יגידו: אם אני טועה, יעיפו אותי מן העבודה.

בנימין טמקין (מרצ):

מיכאל איתן (הליכוד):

תן לי, חבר הכנסת טמקין, היושבת-ראש מבקשת שאסיים. אני חייב לסיים.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת טמקין, אני מצטערת. אחר כך יש לך דקה לומר את דבריך.

מיכאל איתן (הליכוד):

על מנת שלא תאמרו שאני בא בידים לא נקיות, אני יכול להביא לכם שתי דוגמאות מהתקופה של ממשלת הליכוד. ראפיק חלבי, שהוא עורך בכלי התקשורת הממלכתי, הרשה לעצמו בזמן ממשלת הליכוד לכתוב על הנהגת הליכוד, שהיא הנהגה רקובה שאבד עליה כלח. הוא כתב את זה בעיתון פומבי, ציבורי. ואז, נפשות טובות מסיעת הליכוד רצו אל השר זבולון המר והתחננו בפניו: הוא עשה טעות, אבל אל תביא אותו לידי פיטורים.

גם היועץ המשפטי לממשלה לשעבר, פרופסור יצחק זמיר, האשים אנשי דת קיצונים, שאינם משלימים עם אורחות חיים של חילונים, ונאמני ארץ-ישראל השלמה, ואמר שהם עבריינים פוליטיים. אלה היו אמירות קשות מאוד, פוליטיות. היועץ המשפטי זמיר אמר, שהמעבר של אנשים לתנועת התחיה הוא מסוכן, זוהי תופעה מסוכנת, שיכולה לסכן את הדמוקרטיה.

היו טעויות ויש טעויות והיו טעויות. אני חושב שבמקרה זה היה צריך לעבור על זה לסדר היום על-ידי טיפול אחר, ולא באורח שזה נעשה, כבית-דין שדה, שבועיים לאחר שהיא כתבה את המכתב, בהשפעת התקשורת ובתחושה מאוד מאוד לא טובה, שלא עשינו את כל המאמצים על מנת להמשיך ולקיים משטר דמוקרטי פתוח וסובלני, עם יכולת להתווכח ולהביע דעות באופן חופשי.

שאול יהלום (מפד"ל):

הרי השר יוסי שריד איים על השר ליבאי. הוא אמר לו: אם לא תטפל בפליאה אלבק, אנחנו נטפל במשרד המשפטים. זה כתוב בכל העיתונים.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן. אני מזמינה את שר המשפטים להשיב בשם הממשלה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, עד שאבוא לתשובה הברורה שערכתי להצעות לסדר-היום בנושא הזה, אגיב בתחילת דברי בקיצור רב ובאופן טלגרפי על כמה מהטענות שהועלו כאן.

לחברי חבר הכנסת יגאל ביבי, אומר אתה שצריך היה לשמוע את הגברת אלבק; אנא, שר המשפטים, הזמן אותה לשיחה. וכי הדבר הראשון שעשינו לאחר שעמדנו על אותה פסקה בחוות דעתה לא היה להזמין לשיחה את הגברת אלבק? ישבנו היועץ המשפטי לממשלה, המנהל הכללי ואנוכי ובמשך כשעה ושעה-וחצי ניסינו להבין אותה, להבין היכן במכתבו של חבר הכנסת אורון היא מצאה תימוכין וסימוכין למסקנה חמורה כזאת, שמא הוא לא נאמן למדינת ישראל ומדינת ישראל לא יקרה לו. קראתי בפניה את מכתבו של חבר הכנסת אורון שורה שורה וביקשתי: אנא, הפסיקי

אותי ואמרי לי – כאן בשורה זו טמון הדבר. אני שמעתי בקשב רב את הסבריה, והרי תשובותיה רשומות בפרוטוקול. איך אפשר לבוא ולומר: לא שמעתם ולא נתתם לה הזדמנות כלשהי?

ולחברי, חבר הכנסת מיכאל איתן, גם הוא יצא מנקודת הנחה שהפרקליטה המלומדת טעתה; עושים טעויות, כולנו טועים. אלא מאי? כאשר אמרתי לה בזמן השיחה: שמא טעית? שמא טעית בהבנת המכתב של חבר הכנסת אורון? הוא לא התכוון למה שאת חושבת וזה לא כתוב כאן. שמא טעית? בואי נראה ונבחן את העניין מנקודת המבט שאדם גם טועה. אבל לא, פליאה אלבק עמדה על כך שהיא לא טעתה, וכך זה כתוב, וכך היא מבינה, והיא מבינה נכון, והיא מבקשת להיפגש עם חבר הכנסת אורון ולשכנע אותו בצדקת כל שורה שהיא כתבה.

דוד צוקר (מרצ):

רעיון מצוין. אפשר היה לגמור כך את העניין.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ושאל אותה היועץ המשפטי לממשלה: גברתי, גם היום היית כותבת אותו מכתב באותו סגנון? ותשובתה הרי רשומה, או לפחות אני זוכר את תשובתה, והיא ענתה בחיוב.

יגאל ביבי (מפד"ל):

היא לפחות אשה ישרה ובעלת מצפון.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חברי, חבר הכנסת יגאל ביבי, אתה התבטאת כאילו נעשה פה לינץ' ציבורי, או בית-דין שדה. במטותא מכם, אני שמעתי את דבריכם היטב. אני חושב שאתם לא תייחסו לי מחשבה או יכולת לפעול בשיטה של בית-דין שדה.

הרי מה מהות ההחלטה? הסמכות בידי שר לפטר. אני שקלתי אם לפטר אותה, ואני אסביר את הדברים. אבל מה החלטנו פוזיטיבית? ראשית, שאם סבור היועץ המשפטי לממשלה, וכך הוא סבר, שזוהי התנהגות בלתי הולמת, היא תועמד בפני בית-דין משמעתי. דהיינו, ניתנה לה שהות להיערך, להיעזר בסניגור, לבוא בפני טריבונל שיפוטי, שהוא אובייקטיבי, לא שר פוליטי. הוא ישמע אותה, את עדיה ואת הסבריה וידרוש אולי הסברים מאתנו. ובית-הדין המשמעתי של עובדי המדינה הוא שיפסוק ולא השר, האם היא עברה כאן עבירה. זה לינץ'? זה בית-דין שדה? או אולי זה הליך משמעתי, הנקוב בספר החוקים ובתקשי"ר?

יגאל ביבי (מפד"ל):

ומה עם מי שהביא את המכתב, שהיה מופנה רק אליך?

שר המשפטים ד' ליבאי:

הרשה לי, אני אגיב על כל דבר. אתה רואה שאני אפילו התחלתי בתגובות, כדי שלא שתחשבו, מתוך הסקירה של מה שהיה כאן, שמא אני מתחמק ממתן תשובות, מחוסר סבלנות עד שאגיע לתשובות, שגם הן רשומות אחת לאחת. אבל שמעתי אתכם.

ומה עוד הוחלט? – להעבירה מתפקידה. זה עניין מינהלי ולא עונשי. לא התכוונו בכך לעונש. העונש ייקבע בבית-הדין. אם היא תורשע שם, נבוא ונאמר מה אנחנו מבקשים.

שאול יהלום (מפד"ל):

שר המשפטים ד' ליבאי:

תסלחו לי, אין זכות מוקנה לעובד לתפקיד מסוים בכל מצב ובכל עת.

שאול יהלום (מפד"ל):

ולהעביר מתפקיד לתפקיד זה לא עונש, אדוני השר?

יגאל ביבי (מפד"ל):

שר המשפטים ד' ליבאי:

אם לשר המשפטים קשה לשאת באחריות, או ליועץ המשפטי לממשלה קשה לשאת באחריות לכושר הבנה מסוים של עובד בנושאים מסוימים, או לשיקול הדעת שלו בנושא מסוים, או בנושאים מסוימים; ויהיה העובד אינטליגנטי, ישר, הוגן ומקצועי, ויהיה משפטן מעולה – שר המשפטים או היועץ

המשפטי לממשלה או פרקליטת המדינה חייבים לשאת בהמשך פעולותיו של אותו עובד באותו תפקיד ויהי מה, שמא יאמרו?

וכי אני לא ידעתי מה אתם תאמרו לאחר מכן? ידעתי. אני צריך לשאת באחריות בהתאם לתפקידי ובהתאם להבנתי את התפקיד ולאחריותי כלפי משרד המשפטים.

אומרים לי: היא כתבה מזכר פנימי. הגברת פליאה אלבק כתבה מכתב אל שר המשפטים, מכתב מודפס עם העתקים ליועץ המשפטי לממשלה ולפרקליטת המדינה, מכתב שעובר ידיים רבות בתחום הטיפול המשרדי הרגיל; מכתב לא מסווג, לא אישי, מכתב שנועד לתיק הצעת החוק, שמטפל בנושא שהעלה חבר הכנסת חיים אורון, ושם יעיינו בו, והוא יובא גם לוועדת השרים לענייני חקיקה. הוא עומד לרשות כל המבקש להתעניין, לרבות חבר הכנסת אורון. זה לא מסמך סודי, זה לא החלפת פתק בין חבר אחד לאחר.

אומרים לי: זוהי תגובה פוליטית. חברי היקרים, הרי מדובר בהצעת חוק שהיתה לפני ועדת השרים לחקיקה. הדובר אליכם כאן, שר המשפטים, התנגד להצעה הזאת. ועדת השרים לענייני חקיקה החליטה גם היא להתנגד לה. גם חוות דעתה המלומדת של פליאה אלבק היתה שיש להתנגד להצעת חוק זאת.

יש לנו כאן מחלוקת אידיאולוגית? מחלוקת משפטית? למה אתם טופלים דברים כאלה? לא תוכן חוות הדעת הוא שקבע, אלא פסקה אומללה, שנכתבה בסופה של אותה חוות דעת, בסופו של אותו מכתב.

הבה נראה מה העובדות. חבר הכנסת חיים אורון הגיש הצעת חוק פרטית, שבאה לתקן את הגדרת "פגיעת איבה" בחוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, התש"ל-1970, ולכלול בה גם פגיעה מפעולת גזענות, כהגדרתה בסעיף 144א לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

בדברי ההסבר שלו להצעת החוק כתב חבר הכנסת אורון: "נפגעי פעולות טרור המכוונות נגד מדינת ישראל, בין אם הן מבוצעות על-ידי צבא סדיר, ארגון עוין או פרטי, זכאים לקבל פיצויים מהמדינה. לעומת זאת, אין בחוק זכות מקבילה לנפגעים מפעולות טרור על רקע גזעני, לאומני או פוליטי, כאשר פעולות הטרור מכוונות נגד ערבים. מטרת התיקון המוצע היא להבטיח שוויון בפיצויים הניתנים לנפגעי פעולות טרור ולהקנות זכות לקבלת פיצויים לנפגעי פעולות טרור על רקע גזעני או לאומני, ללא קשר לשייכותן הלאומית". עד כאן ציטוט קטע מדברי ההסבר של חבר הכנסת חיים אורון להצעת החוק שלו.

עוד הוסיף חבר הכנסת אורון בדברי ההסבר להצעת החוק, כי מטרת התיקון המוצע היא "לכלול בהגדרת נפגע גם את תושבי השטחים המצויים בישראל והנפגעים מפעולות איבה".

ועדת השרים לענייני חקיקה החליטה להתנגד להצעת חוק זו של חבר הכנסת אורון.

בתאריך 12 במאי 1993 פנה אלי חבר הכנסת אורון במכתב, שבו הסביר את נימוקי הצעתו. את מכתבו סיים חבר הכנסת אורון לאמור: "אני מבקש ממך להעלות את הנושא לדיון נוסף בוועדת השרים לחקיקה. כמובן שאני מוכן להיפגש אתך בנושא זה ולהסביר את עמדותי בפירוט ולנסות ולשכנע אותך לתמוך בעמדה זו".

באותה סוגיה או דומה לה פנה עורך-הדין אברהם גורן במכתב אל ראש הממשלה ואלי.

נוהל ונוהג הוא במשרד, שלקראת דיוני ועדת השרים לענייני חקיקה בהצעת חוק מסוימת, מבקש או מקבל שר המשפטים חוות דעת על הצעת החוק מעובדי המשרד. בנושא הנדון ובשלב זה של הבקשה לדיון נוסף הפניתי את הצעת החוק של חבר הכנסת אורון ואת מכתבו של עורך-הדין גורן למנהלת המחלקה האזרחית של פרקליטות המדינה וביקשתי את חוות דעתה.

ביום 27 ביוני 1993 הודפסה חוות דעתה של הגברת אלבק, וזו הגיעה ללשכתי ביום 2 ביולי 1993, על-פי החותמת של הלשכה על גבי חוות הדעת. הנוהל הוא, שחוות דעת בענייני הצעת חוק פרטית אינה מועברת במישרין לטיפול אלא מועברת אלי עם תיק הצעת החוק, בצירוף ההתכתבות הקודמת, וכל זאת לקראת הדיון החוזר שיערך בוועדת השרים בהצעת החוק. לכן הטענה שכביכול אני או היועץ המשפטי לממשלה קיבלנו את חוות הדעת, וזאת כביכול נראתה לנו או כביכול נמנענו בידועין במשך כשבועיים מלהגיב עליה, אין לה שחר. עד להופעת הפרסומים על חוות הדעת של הגברת אלבק לא טיפלנו בחוות דעת זאת.

שר הפנים א' דרעי:

איך הופיעו הפרסומים?

שר המשפטים ד' ליבאי:

ביום ראשון, 11 ביולי, הזמנתי את הגברת אלבק ללשכתי, כדי שתשמיע את גרסתה בעניין זה בפני, בפני היועץ המשפטי לממשלה ובפני מנכ"ל משרד המשפטים. לא ניהלנו דין משמעתי נגדה, לא התנהל שום דיון בהיבט עונשי. ביקשנו וחזרנו וביקשנו, כממונים עליה, להבין ממנה, על סמך מה כתבה את אשר כתבה בפסקה האחרונה של מכתבה אלי ואל היועץ המשפטי לממשלה ופרקליטת המדינה.

נכבדי, חבר הכנסת ביבי, אם עיכבתי את תשובתי לך כשפנית אלי היום לראשונה, סמוך לצהריים או לפני כן, וביקשת צילום מכתבה של הגברת אלבק, הרי זה משום שאני יודע שצפוי דין משמעתי או הליך אחר, ורציתי בעניין זה לפעול, גם אני, כשר, על-פי חוות דעת משפטית של היועץ המשפטי. והיועץ המשפטי, לאחר שבדק, הודיעני שאין מניעה למסור לך את המסמך, ומייד ביקשתי למסור לך את המסמך.

כך כתבה הגברת אלבק, ואני מצטט את הפסקה האחרונה במכתבה של הגברת אלבק, שהוא נושא הטרוניה עליה: "אשר למכתבו של חבר הכנסת חיים אורון, הוא מבקש לחזור להצעת החוק שהגיש

שהממשלה התנגדה לה, שנפגעי טרור או גזענות יזכו בחוק לאותן הטבות כמו נפגעי פעולות איבה, ומנמק את בקשתו בכך שהחוק מגדיר פעולת איבה כפעולה של כוחות עוינים למדינת ישראל, ועל-ידי 'עיוות חקיקתי' זה, כלשון מכתבו של חבר הכנסת אורון, נוצר מצב מפלה בין מי שנפגע על-ידי פעילות שכוונה נגד מדינת ישראל ובין מי שנפגע מפעילות זהה לחלוטין שכוונה נגד ערבים, והוא מבקש לשנות את החוק כדי 'להבטיח שוויון'. וכאן באה הפסקה: "קשה שלא להתרשם ממכתבו של חבר הכנסת אורון, שמדינת ישראל אינה יקרה לו ושאינו מבין שעליו, כחבר כנסת ישראל, מוטלת חובת נאמנות למדינת ישראל. אם הוא לא מבין שכאשר מדינת ישראל מגינה בחוק על 'מי שנפגע על-ידי פעילות שכוונה נגד מדינת ישראל' זה אינו 'עיוות חקיקתי' וזה אינו מצב מפלה, אלא זה בדיוק מה שמדינת ישראל חייבת לעשות – הרי רצוי להסביר לו זאת, אך בוודאי שאין להיגרר אחרי נימת מכתבו או רוח דבריו –"

יגאל ביבי (מפד"ל):

אז מה?

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת ביבי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

" – ולהיענות לבקשתו לפגוע בהטבות שמדינת ישראל נותנת למי שנפגע מפעילות שכוונה נגד מדינת ישראל ולפגוע בכך, שמי שנפגע מפעילות שכוונה נגד מדינת ישראל יקבל הטבות יותר מאשר נפגע אחר"; גמר ציטוט הפסקה במכתבה של הפרקליטה פליאה אלבק.

שאול יהלום (מפד"ל):

דוד צוקר (מרצ):

חבל שהפרוטוקול לא שמע את זה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת יהלום. חבר הכנסת צוקר.

יגאל ביבי (מפד"ל):

המשפט הזה לא היה בסדר.

דוד צוקר (מרצ):

למה לא אמרת את זה מעל הבמה?

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת ביבי. חבר הכנסת צוקר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, קראתי את מכתבו של חבר הכנסת אורון מיום 15 במאי 1993 וכן את הצעת החוק, ולא יכולתי להבין מה בהצעת החוק ומה במכתבו זה מיום 12 במאי מצדיקים את ההתרשמות של הגברת אלבק, שמדינת ישראל אינה יקרה לחבר הכנסת אורון, או שהוא אינו מבין שמוטלת עליו חובת נאמנות למדינת ישראל, או שחבר הכנסת אורון מבקש לפגוע כביכול בהטבות שמדינת ישראל כבר נותנת למי שנפגע מפעילות שכוונה נגד המדינה.

בפגישה שלנו עם הגברת אלבק הצעתי לה, שמא לא הבינה את מכתבו של חבר הכנסת אורון. היועץ המשפטי לממשלה ביקש לדעת, שמא היא חוזרת בה ממה שכתבה ביחס לחבר הכנסת אורון אישית. אולם הגברת אלבק עמדה בשיחה זו על צדקת עמדתה, והתעקשה על כך שיש במכתבו של חבר הכנסת אורון יסוד למה שהיא כתבה עליו.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אם היא תגיד היום שהיא טעתה והיא חוזרת בה, תקבל אותה?

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת רביץ, לא קיבלת את רשות הדיבור.

שר המשפטים ד' ליבאי:

בנסיבות אלו לא החלטנו לפטר את הגברת אלבק, אלא הוחלט להעבירה מתפקידה כמנהלת המחלקה האזרחית בפרקליטות המדינה, סמכות המוקנית למנכ"ל המשרד, ולהעמידה לדין משמעתי על דבריה הנ"ל על-אודות חבר הכנסת אורון.

וכאן המקום להגיב על טענות שונות ומשונות שהועלו בדיון זה כנגד ההחלטה. ראשית, אמרתי בפתח דברי, ואני רוצה לחזור: לא נערך לינץ' לגברת אלבק ולא בית-דין שדה. אדרבה, לאחר שמיעת הסבירה הוחלט להעמידה לדין משמעתי על התנהגות והתבטאות שאינה הולמות עובדת מדינה, התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה. לגברת אלבק ניתנה בכך מלוא ההזדמנות לערוך את טענותיה ולהיעזר בסניגור כדי לשכנע את בית-הדין בצדקתה. הניסיון להציג את הברור הראשוני שערכו הממונים עליה כבית-דין שדה הוא חסר יסוד, מטעה, ולדעתי אף מרושע.

שנית, ההחלטה להעבירה מתפקידה לא באה כעונש אלא כהסקת מסקנה מינהלית, לדעתי סבירה לגביה, מכוח סמכותו של המנהל הכללי של המשרד לקבוע תפקידים ולהסדיר סמכויות המוטלות על נושאי משרה במשרד המשפטים. לאחר התייעצות עם היועץ המשפטי לממשלה ועם פרקליטת המדינה ומטעמים של צורכי השירות, הורה מנכ"ל המשרד על העברת הגברת אלבק מתפקידה הנוכחי לתפקיד אחר.

כשר המשפטים אני נושא באחריות המלאה לצעדים הנ"ל שננקטו נגד הפרקליטה הגברת אלבק. אני מדגיש זאת, כי אם חתום על העברתה מכהונתה המנהל הכללי, אין זאת אלא משום שהוא מוסמך להחליט על כך.

אני דוחה לחלוטין את הטענות כאילו ביקשתי להיפטר מהגברת אלבק בגלל דעותיה הפוליטיות. בהיותי מודע להשקפותיה לא פגעתי במעמדה של הגברת אלבק ולא נתתי לפגוע בה מאז נכנסתי לתפקידי. מותר שתהיה לעובד המשרד השקפה פוליטית או חברתית, גם אם זו אינה תואמת את השקפת הממשלה המכהנת. אסור שבשל כך ייפגע עובד. שירות המדינה אינו שירות הממשלה, והשירות הציבורי נועד לשרת את הציבור כולו על כל סיעותיו, מפלגותיו ודעותיו. במקרה זה לא חרגתי מעמדותי העקרונית, אלא באתי להוציא מסקנות קשות ממעשה גלוי שעשתה, שלא ניתן לעבור עליו לסדר-היום.

מי שחטאה במקרה זה בפוליטיזציה של המשרד זו העובדת, שעלולה בדבריה לגרום לחלק מהציבור לחשוב כי היא, כפרקליטה, פועלת מתוך התייחסות למגיש ההצעה, לנאמנותו או לחוסר נאמנותו, לקו שנראה לה הולם.

כממונה על המשרד מוטל עלי לשקול מה פשר התקלות החוזרות ונשנות בהתנהגותה של הפרקליטה הגברת אלבק. אני התרשמתי מהמקרה הנוכחי, ולאחר עיון בתיקה האישי גם ממקרים קודמים, וכן מהופעתה בפני ומההסברים שנתנה לנו, כי הגברת אלבק אינה מבחינה בין מתן חוות דעת משפטית מקצועית לבין נקיטת עמדה משיקולים שבתפיסת עולם, ואולי אף בגלל דעה מוצקה או קדומה שלה בעניין מסוים, דעה שהיא שיקול זר לחלוטין.

מה שמטריד והטריד אותי אינו השקפה פוליטית ולא רמתה המקצועית המעולה של הגברת אלבק, אלא התופעות החוזרות ונשנות אצלה של כושר הבנה פגום, שיקול דעת לקוי בנושאים מסוימים; דעותיה הפרטיות מקלקלות את שורת ההיגיון ואת נימוקיה, שאמורים להיות משפטיים וענייניים.

בנסיבות אלו נבצר ממני, מהסיבות שנתתי, לשאת באחריות להחלטות שתקבל, או לחוות-דעת מקצועיות שהיא אמורה לתת, דוגמת זו שנתנה לאחרונה.

אני שקלתי, ועדיין שוקל, לפטר את הגברת אלבק מעבודתה במשרד המשפטים. לא פיטרתי אותה בשל התחשבותי בשירות הממושך והמסור שלה למדינת ישראל, וכדי לאפשר לה – אם רצונה בכך – לצאת ביוזמתה לגמלאות.

הייתי ער לכך, שמי שאינו מכיר את עבודתה ושיקוליה של גברת אלבק יחשוד ויחשוב שהיה לי שיקול פוליטי ולא ענייני בפיטורים מהירים. לכן חשוב היה לי להעמיד במבחן שיפוטי את הדברים שכתבה הגברת אלבק על חבר הכנסת חיים אורון. סברתי, שלא לי לקבוע סופית שיש בדבריה עבירה, אלא זאת יתבקש לקבוע בית-דין מוסמך, לבקשת היועץ המשפטי לממשלה. לגברת אלבק ניתנה שהות מספקת לערוך את טיעוניה ולהציגם בפני טריבונל מוסמך, טריבונל שהוא אובייקטיבי, ולא פוליטי, הוא בית-הדין למשמעת של נציבות שירות המדינה. אם בית-הדין המוסמך לכך ירשיע את הגברת אלבק, יתבקש הוא להסיק לגביה את המסקנות הסופיות המתבקשות מכך.

אבל עד לפסיקת בית-הדין, כאמור, אין אנו בצמרת משרד המשפטים מוכנים לשאת באחריות ליכולתה ולפעילותה. בנסיבות אלו, נראה לנו, רשאי המנהל הכללי להסיק מסקנות מיידיקות. המנהל הכללי, היועץ המשפטי לממשלה, פרקליטת המדינה ואנוכי גם יחד שוכנענו, שאין להשאיר את הגברת אלבק בתפקידה הנוכחי, ולו ליום אחד נוסף.

אני גם דחיתי ודוחה את הטענה, כאילו מותר היה לגברת אלבק להסיק מסקנות משונות שהסיקה ולפגוע ולעלות כפרקליטה בחבר הכנסת, משום שכתבה מה שכתבה ב"חוות דעת פנימית". בכל הכבוד, גברת פליאה אלבק שלחה מכתב מודפס, ללא סיווג כלשהו, ללא הגבלה כלשהי, לשר המשפטים, ליועץ המשפטי לממשלה ולפרקליטת המדינה. אין לעובד חסיונות ולא הצדקה לכתוב ככל העולה על רוחו ודעתו במכתב כזה.

אני דוחה גם את הטענה, כאילו העברתה של הגברת פליאה אלבק מסכנת את חופש המחשבה והבעת הדעה של עובדי ציבור כלפי הדרג הפוליטי הממונה עליהם. לכל אדם חופש הבעת דעה, ולכל עובד המדינה חופש הבעת הדעה, אבל אין זכות בלתי מסויגת להביע כל דעה, אלא להביע דעה עניינית בלבד. כפי שכתב גם בית-המשפט העליון: "קיומו של שירות ציבורי סדיר, אחראי ובעל עמדה ציבורית נאותה מחייב אמון הציבור בכך שהחלטות עובדי הציבור הן ענייניות ונעשות ביושר ובהגינות".

לכן מותר לממונים להסיק מסקנות מהתבטאות אחת, וגם משורה של התבטאויות קודמות, שהעובד אינו מבין או אינו מסוגל בנושאים מסוימים לשיקול שיקולים מקצועיים וענייניים בלבד, כאשר העובד חורג במופג לתחום לא לו.

גברת אלבק כתבה חוות דעת מקצועית טובה מאוד. אתה צודק, חבר הכנסת יגאל ביבי, היא כתבה חוות דעת מקצועית טובה מאוד בשלושת העמודים הראשונים של חוות הדעת. וגם אילו חלקתי על עמדותיה, לא יכול הייתי שלא לכבד ולהעריך את גישתה המקצועית. אני מקבל במשרד חוות דעת שונות וסותרות, מנוגדות אחת לשנייה גם באותו עניין, ובין שאני מסכים לחוות הדעת ובין שאיני מסכים לחוות הדעת, לא עלה על קצה דעתי ולא על קצה דעתו של עובד כלשהו מקצועי במשרד, שמשום מה שיכתוב לגופו של עניין בחוות דעת מקצועית משהו יעלה בדעתו לבקש הסבר נוסף, או לנקוט נגדו אמצעים.

ובאמת, עד לאחרונה עשה משרד המשפטים, ואני עשיתי כמיטב יכולתי להבין את הגברת אלבק ולעבור לסדר-היום על חריגות שונות וחמורות בעמדותיה. בעבר נזפו בה. קשה להתעלם מכך שהגברת אלבק ננזפה בעבר בשל התבטאויות אלה שלה, ביום 8 בפברואר 1989, ביום 9 במאי 1989, וזה לא הממשלה הנוכחית ולא שר המשפטים הנוכחי, וכן ביום 31 במאי 1990, ביום 1 ביוני 1990 וביום 14 במרס 1991. על התבטאויות אלה שלה היא ננזפה בתאריכים אלה.

נקבע בעבר, שהתבטאויותיה היו בגדר "השמצה", ועל התבטאות אחת שלה היא אף ראתה להתנצל. על התבטאות שלה היא ננזפה ביום 2 באפריל 1991 על-ידי השר דן מרידור, שכתב לה: "אסור בשום אופן לומר דברים כגון אלה שנכתבו במשרד. אבקשך לתקן את הדברים מייד" וכו'.

לכן אין אני מוכן ואיני יכול לעבור לסדר-היום על המקרה האחרון, שבו פרקליטה בכירה מציגה את חבר הכנסת אורון, ללא יסוד, ללא שמץ של יסוד, כמי שאינו נאמן למדינת ישראל.

יהושע מצא (הליכוד):

היא כנראה למדה משהו אצל שולמית אלוני. שולמית אלוני מורה טובה בביטויים שלה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני חייב תשובה בנושא אחד שעוד לא הזכרתי. נתתי דעתי לטענתה של הגברת אלבק, כי יש גורמים במשרד שארבו לה בפינה והדליפו את חוות דעתה לעיתונות. גברת אלבק טענה שהדלפה זו היא פשע, וביקשה שנחקור זאת. בו במקום ובו בזמן שהיא טענה זאת, פניתי אל היועץ המשפטי לממשלה וביקשתי שיטפל בעניין זה, משום שהפניית נושא לחקירה היא בתחום הסמכות של היועץ המשפטי לממשלה.

אני רק יכול לתמוה על הגברת אלבק, שהיתה מודעת לכך שיש האורבים לכישלונה, ולמרות זאת לא שקלה ובדקה היטב את דבריה ואת ניסוחיה.

משה קצב (הליכוד):

למרות זאת ומשום כך.

שר המשפטים ד' ליבאי:

חברי, אני מכיר את הגברת פליאה אלבק במיטבה שנים רבות. אני התחלתי לעבוד במשרד המשפטים ב-1954, ושנים מספר לאחר זה, למיטב זיכרוני, היא הצטרפה כעובדת בכירה במשרד, ומכל מקום בכירה ממני באותם ימים. אני מכיר מקרוב את סגולותיה, את יושרה, את דרגת המקצוענות שלה. היא משפטנית מעולה.

לכן, האמינו לי שצר לי ושכואב לי אישית שאני בתפקידי כשר המשפטים אינני יכול להוסיף וללמד עליה סניגוריה בשעה קשה זו.

העניין, לדעתי, אינו יפה לדיון במליאה, שכן הגברת אלבק אינה יכולה להשמיע כאן את גרסתה. לי אין שום התנגדות שהנושא יידון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה לשר.

יוסף עזרן (ש"ס):

שאלה אחת.

היו"ר ע' מאור:

לא, אני מצטערת – – –

יוסף עזרן (ש"ס):

היושבת-ראש שקדמה לך הבטיחה לי.

היו"ר ע' מאור:

אם הבטיחה, בבקשה. שאלה בקיצור.

יוסף עזרן (ש"ס):

מכיוון שאדוני השר מסכים להעביר את הנושא לוועדה, וגם המציעים מצטרפים לזה, האם כבוד השר מוכן לדחות את החלטתו – – –

קריאה:

לא, לא.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני, ההחלטה ניתנה בשיקול דעת רב, בלב כבד מאוד, כמתחייב מהמצב, כפי שהסתבר לי וכפי שהסתבר ליועץ המשפטי לממשלה ולמנהל הכללי של המשרד. לכן, זו עמדתנו, זו התשובה על שאלת כבודו.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת דוד מנע מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דדי צוקר; דקה מן המקום.

דוד מנע (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרף בלב שלם לכל מה שאמר חבר הכנסת מיכאל איתן על חבר הכנסת חיים אורון. יש דברים שהם מעבר למחלוקות פוליטיות.

לגופו של עניין, גם לפקידים שמהם מתבקשת חוות דעת יש מין "חסינות". אפשר לקבל את חוות הדעת, אפשר לדחות את חוות הדעת, אבל אי-אפשר להעניש על משפט שנאמר בחוות הדעת, אפילו הוא מיותר, בענישה מהסוג הזה.

אפשר להחזיר את חוות הדעת, אפשר לתקן את המשפט הזה שבחוות הדעת, ואפשר אפילו לגנוז אותה. מה גם שעבר זמן מאז מתן חוות הדעת ועד להדלפתה לעיתונות.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

לא שמעת שהיא לא רצתה? מסבירים לך שהיא לא רצתה, אז למה אתה חוזר – – –

דוד מגן (הליכוד):

סליחה, אדוני השר, מה היא לא רצתה?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

היא לא רצתה לתקן.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת מנע, בבקשה לסיים.

דוד מנע (הליכוד):

בכל אופן קשה להשתחרר מהרושם, שיש כאן ניצול של מעידה לשונית וענישה כבדה וחזקה. ארץ-ישראל יקרה לנו, לכם, לשמאל ולימין. ובנושא הזה, ידידי, יש משום חוסר תום-לב, ואין לי ספק שאם תפנה הגברת פליאה אלבק לערכאה משפטית כמו בית-דין לעבודה, ידה לא תהיה על התחתונה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת בני טמקין מבקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת יגאל ביבי.

בנימין טמקין (מרצ):

יש לפעמים שהאמצעי הזה הוא אמצעי טכני, אבל הפעם הזאת אני מתכוון שצריך להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יגאל ביבי.

אני רוצה לומר כך: נכתב בעיתון "הצפה", בדברי המערכת, לא מאמר סתם: "עונש על אמירת האמת"; "העונש שהוטל על הגברת פליאה אלבק, מנהלת המחלקה האזרחית בפרקליטות המדינה, הוא עונש על אמירת האמת. מה שהיא אמרה על חבר הכנסת חיים אורון הוא אמת לאמיתה".

עומד כאן חבר הכנסת יגאל ביבי ולא יכול לגייס את ההגינות להתחיל את דברי התוכחה שלו בהסתייגות מן האמירה כלפי חבר הכנסת חיים אורון; לא יכול לגייס את ההגינות לומר שם למעלה, שהוא מסתייג מהאמירות האלה, מהכתוב בעיתון, שיש לי הרושם שיש לו איזה קשר למפלגה שאליה שייך חבר הכנסת יגאל ביבי.

אני חושב שמהסיבות האלה כל הבית צריך להתאחד, אם רק בשביל להביע את ההזדהות עם חבר הכנסת חיים אורון; צריך להתאחד בגינוי האמירה הזאת של חבר הכנסת יגאל ביבי. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת יצחק לוי מבקש להסיר את הצעת חבר הכנסת גדליה גל.

דוד מנע (הליכוד):

בני, אני מסכים אתך.

בנימין טמקין (מרצ):

אבל הוא לא עשה את זה. אני כלפיך הייתי עושה את זה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

הגנתי עליה ולא גיניתי אותו.

בנימין טמקין (מרצ):

שקט הוא לפעמים הסכמה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

יגאל, בגלל זה אתם יושבים שם.

יצחק לוי (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, קודם כול, אני חושב שלא נהוג כל כך ששרים מתערבים בקריאות ביניים. נכון שזה לא אסור על-פי התקנון, אדוני השר שריד, אבל לא לעולם חוסן. לא מזמן היינו במקומות אחרים, ובעוד זמן שוב נתחלף. אל תגבה כל כך.

שלמה בוחבוט (העבודה):

15 שנה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני לא יודע כמה זה ייקח, הרי אנחנו לא אומרים עתידות.

גברתי היושבת-ראש, אני ביקשתי את רשות הדיבור קודם כול כדי להבהיר דברים שאני חושב שלא היו ברורים מספיק. אין לנו ספק, אני חושב שלכל הבית אין ספק, לרבות חבר הכנסת ביבי, בנאמנותו של חבר הכנסת אורון, ובהסתייגות שלנו מהדברים. ואם הדברים לא נאמרו לפרוטוקול, הרי שאני אומר אותם לפרוטוקול.

הטענה היתה כלפי שר המשפטים.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת לוי, זמנך תם.

יצחק לוי (מפד"ל):

היו לי הפרעות משולחן הממשלה.

היו"ר ע' מאור:

לא, אתה לקחת על עצמך את הזכות להשיב. זמנך תם. תסיים במשפט אחד.

יצחק לוי (מפד"ל):

תני לי לומר עוד משפט אחד, בבקשה.

הטענות שלנו היו כלפי שר המשפטים. לא מקובל במדינה לפטר או להשעות בגלל אמירת שטויות. זו לא נורמה שקיימת במדינה.

היו"ר ע' מאור:

תודה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אילו היתה הנורמה הזאת קיימת, הרי שייתכן מאוד שהרבה מן היושבים כאן ומי שאינם יושבים כאן היו צריכים לראות את עצמם מושעים. לכן אני מבקש משר המשפטים לנהוג מידה אחת לגבי כל עובדי הציבור במדינה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת שלמה בניזרי מבקש להסיר את הצעת חבר הכנסת מיכאל איתן.

שלמה בניזרי (ש"ס):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, דרך הטיפול בפרשת פליאה אלבק מעלה פליאות רבות על דרך טיפול הפרקליטות בפרשה זו, ולצערי הרב, מעלה ריח רע של שיקולים לא ענייניים. צעד זה של פיטוריה חושף חוסר הגינות ביחס לאישים בכירים שחרגו מנורמות רגילות ומקובלות בצורה חמורה ביותר, וכוונתי לפרקליטת המדינה דורית בייניש, שסירבה בזמנה לייצג את המדינה בבג"ץ המגורשים, ובכל זאת לא שמענו אז על הדחתה בזמן שבמעשה הזה היא חרגה מנורמות מקובלות של פקיד בכיר.

לאחר שכבוד שר המשפטים ציטט את דבריה מהמכתב גברה פליאתי. התברר ממנו, שלמעשה דובר בהערה לחבר הכנסת אורון, שכמוה נשמעות בכל מקום, ואפילו בתוך הבית הזה, במינון הרבה יותר חמור.

ושאלה לי אליך, אדוני השר, מה תהיה עמדתך היום אם היא תחזור בה מדבריה, האם תוחזר לתפקידה? זה יוכיח שאין לכם מטרה להדיחה מטעמים פוליטיים.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אם כן, אנחנו ניגשים להצבעה.

משה קצב (הליכוד):

אני מציע לא לוועדת החוקה אלא לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, ועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה יועבר הנושא.

חבר הכנסת דדי צוקר, האם אתה מסכים להעביר זאת לוועדה?

דוד צוקר (מרצ):

כן.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת יגאל ביבי, האם אתה מסכים להעביר לוועדה כהצעת השר?

יגאל ביבי (מפד"ל):

כן.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת גדליה גל, האם אתה מסכים?

גדליה גל (העבודה):

כן.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת מיכאל איתן?

מיכאל איתן (הליכוד):

כן.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברה לוועדה? מי נגד?

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 36

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 36, ללא מתנגדים, ללא נמנעים, ההצעה לסדר-היום: העברתה של הגברת פליאה אלבק מתפקידה – הועברה לדין בוועדה. ועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה.

הצעת חוק התכנון והבנייה (מעונות למטופלים), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת יצחק לוי)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת יצחק לוי להגיש הצעת חוק תקס"ו: הצעת חוק התכנון והבנייה (מעונות למטופלים), התשנ"ג-1993. בבקשה.

יצחק לוי (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר הפנים, רבותי חברי הכנסת, הנני מתכבד להגיש לכנסת הצעת חוק התכנון והבנייה (מעונות למטופלים), התשנ"ג-1993.

ההצעה הזאת באה לקבוע, שאם נקבעו בתוכנית המתאר או בתוכנית המפורטת שטחים שנועדו למטרות מגורים, יראו ייעוד כזה ככולל גם היתר למגורי מטופלים שנקבעו על-ידי משרד העבודה והרווחה כמתאימים למגורים במעון פתוח, ובלבד שמספרם בבניין מגורים אחד לא יעלה על 25.

אני רוצה להסביר בכמה משפטים קצרים את הצעת החוק, ואני מבקש מחברי הכנסת לתמוך בה.

יש אוכלוסיות חלשות, נכים, מפגרים, ילדים בסיכון, שהחברה מתייחסת אליהם כאל מצורעים, ואף אחד לא רוצה אותם כשכנים שלו. יש מקום אחד שאפילו שופט בית-המשפט העליון התנגד להקים בית כזה בשכונה שלו, כיוון שהוא חשש מנפילת ערך הדירות.

אני חושב שהיום הגישה צריכה להיות של שילוב גדול ככל הניתן של האנשים האומללים האלה בתוך החברה. אנחנו חייבים לעשות מאמץ לכך.

אני רוצה לומר לשר הפנים, שהתייעצתי עם היועץ המשפטי של משרד הפנים; התייעצתי עם היועץ המשפטי של משרד העבודה והרווחה. הלכנו לקראת שר המשפטים בתיקונים שהוא רוצה ואני מוכן לומר אותם. אני רואה ששר הפנים מוותר על כך שאומר אותם. אם כך, אני מבקש מהכנסת להעביר את ההצעה הזאת להמשך בירור בוועדת הפנים. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אני מזמינה את שר הפנים להשיב.

שר הפנים א' דרעי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת הרב לוי העלה כאן הצעה שעניינה לכאורה צודק. בעיה עקרונית היא, האם על החברה לדאוג לאותן נפשות אומללות שנפגעו נפשית ויש צורך לשקמן או להשאירן בשולי החברה ללא כל סיוע תומך.

בהצעתו מבקש חבר הכנסת הרב לוי לאפשר הקמתם של מקומות מגורים למטופלים ללא צורך בקבלת היתר לשימוש חורג, כמשמעותו בחוק התכנון והבנייה.

עלינו לזכור, שמצד אחד חוק התכנון והבנייה נועד, בין השאר, להגן על האזרח הרוכש נכס מפני יצירת עובדות העלולות לגרום לירידת ערך הנכס. אדם הרוכש נכס מוודא לפני כן מה מצבו של הנכס ביחס לסביבה הקרובה אליו ומה עלול להיווצר בקרבת הנכס והשפעתו כאמור. מצב זה מופיע בחוק באותה הגדרה של "שימוש חורג", הגדרה המאפשרת לכל אדם הרואה עצמו נפגע, כתוצאה מהקמת מבנה או משימוש שונה בנכס מאשר היה מיועד לכך מלכתחילה, לבוא למוסדות התכנון ולהתלונן על כך ואף להגיש את ההתנגדות שלו. בו בזמן, מצד שני, הוא מאפשר למי שמעוניין להקים מוסד לפנות לגורמי התכנון ולקבל מהם את כל הסיוע לגבי מיקומו של מוסד כזה בשטחים שנקבעו מראש בתוכניות מאושרות.

חברי הכנסת, אתם יודעים שעמדות ממשלה נקבעות על-ידי ועדת שרים לחקיקה. למרות עמדת משרד הפנים, שתמך בהצעת החוק הזו, לכל הפחות בקריאה טרומית, כדי לדון ולראות אם יש פתרונות שיפשרו בין האינטרסים של חוק התכנון והבנייה לבין המצב המיוחד הזה של הנפשות האומללות הללו, ועדת השרים החליטה להתנגד להצעת החוק. אני מביא את הדברים בפני הכנסת, ושחברי הכנסת יחליטו מה שיחליטו.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו מצביעים. מי בעד ומי נגד הצעת החוק?

הצבעה מס' 10

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 10

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 8

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק התכנון והבנייה (מעונות למטופלים), התשנ"ג–1993,

לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

רוב של 10, שמונה נגד, אחד נמנע – הצעת החוק עוברת לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הצעת חוק הספורט (תיקון – חיוב בבדיקות רפואיות והעברת ספורטאים),

התשנ"ג–1993

(הצעת חבר הכנסת א' יחזקאל)

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להצעת חוק תקכ"ב, הצעת חוק הספורט (תיקון – חיוב בבדיקות רפואיות והעברת ספורטאים), התשנ"ג–1993. אני מזמינה את חבר הכנסת אבי יחזקאל, שינמק מהמקום.

אברהם יחזקאל (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, הנני מדבר על תיקון חוק הספורט, על סעיף 4, הנוגע לתיקון כרטיס שחקן כדורגל. הממשלה, לפי מיטב ידיעתי, איננה מתנגדת. אני מבקש להעביר את החוק בקריאה טרומית. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. סגן שר החינוך, בבקשה.

סגן שר החינוך והתרבות מ' גולדמן:

גברתי היושבת-ראש, אנחנו מתייחסים לסעיף 4. הממשלה תומכת.

היו"ר ע' מאור:

אם הממשלה תומכת, זכות חבר הכנסת להתנגד. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, רציתי להתייחס להצעת החוק הזו כאשר שניים מהפעילים ביותר בבית, בין קבוצת הפעילים הגדולה של הבית בנושא הספורט, נמצאים כאן ולהעיר איזו הערה שאני חושב שהיא מחויבת המציאות, ואני רוצה להביע את דעתי על מנת שאתם תשמעו; אני לא יודע עד כמה היא תשפיע על החקיקה הזאת או על חקיקות נוספות.

מדובר פה בהעברת ספורטאים. הנושא של העברת ספורטאים על-פי החוקים הקיימים היום והוראות ההתאחדות לכדורגל גורם לכך שחופש שחקן הכדורגל להגיע לכך שהוא יוכל למצות את כשרונו נפגם. כאשר מוטלות מגבלות כל כך קשות ושחקנים הופכים להיות רכוש של אגודות, במיוחד שחקני נוער, שעוברים לשלב של קבוצות בוגרים, לפעמים יש רושם שהשחקנים האלה הופכים להיות עבדים של הקבוצות.

יוסף עזרן (ש"ס):

מה דעתך על שחקן כדורגל שרוצה לעבור לישיבה של בעלי תשובה? ייתנו לו?

מיכאל איתן (הליכוד):

שער בנפשו, למשל, שהיו מציעים איזו הצעה שתלמיד לא יוכל לעבור, עד כדי הסגר, ממוסד יהודי אחד למוסד אחר. חבר הכנסת אבי יחזקאל, אנחנו יודעים על מקרים שבהם שחקנים, לפעמים מסיבות אישיות, לפעמים בריאותיות, לפעמים מסיבות של סימפטיה וחוסר סימפטיה, היו צריכים להטות את כל פעילותם – להפסיק פעילותם ככדורגלנים – לתחומים אחרים, רק כיוון שהם לא יכלו לעמוד בתנאי ההעברה הנדרשים כיום.

אני מניח שכאן מדובר כרגע רק בנושא של חיוב בבדיקות רפואיות, כפי שכתוב בהצעת החוק. בהזדמנות הזו אני רציתי להעיר לך, ואני אשמח מאוד אם תגיש הצעת חוק שתאפשר חופש יותר רב ותקדם הצעה כזאת, על מנת ששחקנים, במיוחד שחקנים בגילים שעדיין יכולים להתקדם, והם נקלעים למצבים שהם בבעלות קבוצות, לא יהיו תלויים בשרירות לבם של מנהלים ואחראים לקבוצות, שיכולים לחסום להם את הקריירה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת החוק? מי נגד?

הצבעה מס' 11

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 14

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הספורט (תיקון חובב בבדיקות רפואיות והעברת ספורטאים),
התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 14, ללא מתנגדים, ללא נמנעים – הצעת חוק הספורט, תקכ"ב, הועברה לוועדת החינוך
והתרבות של הכנסת, להכנה לחקיקה לקריאה ראשונה.

הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ג-1993

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק תרט"ז, הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות
להיבחר) (תיקון), התשנ"ג-1993. ינמק מהמקום חבר הכנסת בני טמקין.

בנימין טמקין (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אני מגיש את החוק מהמקום, כיוון שעדיין אין הסכמה בתוך ועדת השרים
לענייני חקיקה, האם הממשלה תומכת בחוק או מתנגדת לו. אני רק רוצה להסביר, שהחוק בא ליצור
תקופת צינון לקציני צבא בכירים ולקציני משטרה, על מנת שיוכלו להתמודד בבחירות לרשויות
המקומיות.

רק בתקופה האחרונה, במקרה של המפכ"ל טרנר, היינו עדים לתוצאות של מצב שבו אפשר להתחיל
לדון דיונים מפלגתיים כאשר עוד משרתים, ואני חושב שברשויות המקומיות יש לזה השפעה רעה
ביותר. אני עוד אסביר זאת כאשר נגיע לעניין.

הבטיח לי השר, כך סיכמנו, שלפני היציאה לפגרה יובא הדבר לקריאה טרומית, ועד אז תקבע
הממשלה את עמדתה לגבי החוק. בגלל זה אני גם אסכים לדחות את ההצבעה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. יש מישהו שמתנגד?

שר הפנים א' דרעי:

אין הצבעה.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, ההצבעה על הצעת החוק של חבר הכנסת בנימין טמקין ורן כהן נדחתה למועד אחר.

הצעה לסדר-היום

המצוקה התקציבית במועצות האזוריות

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 1934, של חבר הכנסת שמואל אביטל, בנושא: המצוקה התקציבית במועצות האזוריות.

שמואל אביטל (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברות וחברי הכנסת, נושא ההצעה שלי לסדר-היום הוא המשבר הקיים במועצות האזוריות.

אין זה סוד, בשנים האחרונות היינו עדים להפגנות ולכבילה לשרשרות של ראשי יישובים וראשי ערים. אבל בכל התופעות האלה, לא בכדי, לא השתתפו ראשי המועצות האזוריות. נדמה לי שאי-שותפותם באותן הפגנות נובע מכך שבמישור המוניציפלי הם מייצגים משהו אחר.

המועצה האזורית, בעיקר בהתיישבות המושבית, בגלל ההתמוטטות של המערכת הארצית והארגונים החקלאיים וכל המערכות האזוריות, הפכה להיות תחליף לכל אותה מערכת שבזמנה החזיקה את ההתיישבות העובדת.

כפי שהתקציב התגלגל בשנה הזאת ועוד לפני כן, אין בו בעצם ביטוי לפריפריה ולפריסה המיוחדת של ההתיישבות הזאת במסגרת המועצות האזוריות.

אני רוצה להביא דוגמאות מספר, שמבליטות את הקושי ואת הלחץ הגדול שבו נתונות כעת המועצות האזוריות. לו אני הייתי צריך לבחור, גם לאור הפעילות ושיתוף הפעולה היוצא דופן עם שר הפנים,

ויש דוגמאות לשיתוף פעולה ולסיוע של משרד הפנים, כמו למשל, סוף סוף, בנושא הביוב, שקיבל דחיפה על-ידי משרד הפנים, לו אני הייתי צריך לבחור, הייתי מביא לכאן, כמעט רציתי להגיד את שרת החינוך, את שר החינוך ואת שר האוצר. אני הייתי מסתפק רק בשניהם, כי חלק מהבעיות כפי שהן עולות היום נובעות מכך שהמשרדים האלה לא מעבירים למשרד הפנים את מה שנדרש מהם עבור המועצות האזוריות.

אחת הקליטות הכי טובות במדינת ישראל, בעיקר של יהדות אתיופיה, היא במגזר החקלאי, סביב המועצות האזוריות. בתחום החינוך, אותם 60% תקציב שהם צריכים להעביר לא מועברים, והדבר הזה יצר לחץ בלתי נסבל במועצות האזוריות, ובעצם ידיו של שר הפנים, אלא אם כן הוא יגיד אחרת, כבולות. הדבר הזה מתעכב עוד מתקופתה של הגברת אלוני, וגם בימים האלה טרם ניתנה תשובה וזה יוצר לחץ בלתי נסבל.

אין זה סוד שהמערכת של המועצות האזוריות ושל ההתיישבות העובדת קולטת לא מעט ילדי חוץ. מדובר בהרבה מאוד כסף שבעצם לא מגיע למערכת, ויוצר לחצים גם על הקטעים שמשרד הפנים מטפל בהם כראוי, אבל בסופו של דבר הכתובת מול המועצות היא משרד הפנים.

בסיס התקציב השנה השתנה וקוצץ, ולא ברור לי מדוע קרה הדבר הזה. אני מעריך שכבוד שר הפנים לא רק יתייחס לעניין, אלא אולי יציע לבית גם איך להתמודד עמו.

אני יכול להביא דוגמה נוספת, הכבישים שבאחזקה של המועצות האזוריות. לפי משרד הפנים, אחזקה שנתית של כל קילומטר כביש כזה עולה 4,000 שקל; שנתית. אם אני אכפיל את זה בקילומטרים, אני לא יודע אם לא נעבור את 50 מיליון השקל.

והדבר האחרון, לדוגמה, כל הנושא של מבני הציבור.

ומשפט אחרון, מתוך התחשבות בשר הפנים, שאני יודע לאן הוא עוד צריך להגיע, לממשלתנו, אני חושב שהנושא הזה, הייחודיות של המועצות האזוריות והמצב שבו משרד הפנים עושה ככל יכולתו, זה דורש מן הכנסת דיון פה במליאה על מנת להתייחס לכל היקף הבעיה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אני מזמינה את שר הפנים להשיב.

שר הפנים א' דרעי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מסכים שהצעתו של חבר הכנסת אביטל תידון בוועדת הפנים של הכנסת. חבר הכנסת אביטל, העלית כמה בעיות הקשורות במשרד החינוך, במשרד השיכון – מבני הציבור – אני מציע שוועדת הפנים תדון בזה.

מה שקשור למשרדי לגבי שנת 1993, אכן השנה, עד לחודש זה היה בכל המועצות האזוריות קיצוץ בסכום של 48.7 מיליון שקל לעומת 1992. אני רוצה לבשר לך, שהחודש הנושא הזה תוקן, והוריתי לאנשי משרדי להחזיר את כל הסכום למועצות האזוריות, רטרואקטיבית מינואר.

אני שב ואומר, הצעתך ראוי שתידון בוועדת הפנים. תודה.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

חבר הכנסת אביטל, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת הפנים, כהצעת השר?

שמואל אביטל (העבודה):

מסכים.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד ומי נגד העברת הנושא שהעלה חבר הכנסת אביטל, בנושא המצוקה התקציבית במועצות המקומיות, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה – נא להצביע.

שמואל אביטל (העבודה):

אני דיברתי על המועצות האזוריות.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו מצביעים.

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 11, ללא מתנגדים וללא נמנעים, ההצעה לסדר-היום בנושא המצוקה התקציבית במועצות האזוריות, של חבר הכנסת אביטל, תועבר לוועדת הפנים.

הצעת חוק ההסמכה של רשויות מקומיות לסגירת רחובות לתנועה בשבתות

ובמועדי ישראל, התשנ"ג-1993

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להצעת חוק מס' תשע"ה, של חברי הכנסת הרב שלמה בניזרי והרב יוסף עזרן, הצעת חוק ההסמכה של רשויות מקומיות לסגירת רחובות לתנועה בשבתות ובמועדי ישראל. חבר הכנסת בניזרי, בבקשה; לא מהמקום.

קריאה:

יש לו זכות.

היו"ר ע' מאור:

לא רשום אצלי שהוא ידבר ממקומו. הממשלה, לפי הרשום אצלי, לא אישרה את הצעתו.

שלמה בניזרי (ש"ס):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אומנם חיברתי דרשת התעוררות ארוכה, אבל מפאת קוצר הזמן וחשיבות העניין אסתפק בהסבר קצר.

אנחנו מעוניינים להעביר את החוק המוצע, מכיוון שבזמן האחרון התעוררו בעיות רבות בשכונות רבות. אנחנו מבקשים לאשר את החוק המוצע, כלומר להעביר אותו לוועדה.

אנחנו מדברים על סגירת רחובות במקומות שבהם יש רוב של יהודים דתיים הדורשים את סגירת הרחוב. אנחנו מדברים על רוב של 80%. אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את שר הפנים להשיב בשם הממשלה. עד ההצבעה יש לך עוד ארבע דקות.

שר הפנים א' דרעי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, היות ויש עוד שלוש דקות ו-28 שניות עד ההצבעה, אני אדבר.

הצעת החוק של הרב בניזרי והרב עזרן מדברת על מתן סמכות ואוטונומיה לרשות המקומית, אשר מייצגת את כל תושבי העיר, לדון בעניינים הקשורים לסגירת רחובות מסיבות של יום המנוחה, או מסיבות דתיות ואחרות. אם 50% מהתושבים מבקשים, וחותרים בפני שופט, עורך-דין או דיין, שהרשות תהיה רשאית לדון ולסגור את הרחוב, ברשותה ובסמכותה של הרשות להחליט על כך. אם 80% מהתושבים באותו רחוב מבקשים זאת, תהיה הרשות חייבת לכבד את רצונם של רוב התושבים, ויש שם עוד כמה נימוקים.

אני רואה חשיבות בהמשך המגמה של השנים האחרונות, להעביר את הסמכויות לרשויות המקומיות, שהן יחליטו בעניין. בכל רשות יש היום ועדות. יש חברי מועצה טובים מאוד, שידונו ויחליטו בעניינים הללו. לכן אני באופן אישי ומשרד הפנים חושבים, שההצעה הזאת נכונה, וראוי שידונו בה בוועדת הפנים של הכנסת.

אולם אני חייב להגיד לחברי הכנסת, שבישיבת ועדת השרים לענייני חקיקה, שלא השתתפתי בה, חברי השרים, מנימוקיהם, החליטו להתנגד להצעה, וזאת עמדת הממשלה; אני לא ערערתי עליה בתוך השבועיים. זאת עמדת ועדת השרים. אמרתי לכם גם את עמדת שר הפנים ומשרד הפנים. וחברי הכנסת יחליטו.

היו"ר ע' מאור:

תודה לשר הפנים. יש לנו עוד דקה ואנחנו מצביעים.

אני שואלת את המציע, לאיזו ועדה אתה מציע להעביר את הצעת החוק?

שלמה בניזרי (ש"ס):

לוועדת הפנים.

היו"ר ע' מאור:

עברו חמש דקות. חברי הכנסת, נצביע בעד ונגד אישור הצעת החוק והעברתה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. נא להצביע.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 13 בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 5

נמנעים – 2

ההצעה להעביר את הצעת חוק ההסמכה של רשויות מקומיות לסגירת רחובות לתנועה בשבתות ובמועדי ישראל, התשנ"ג–1993, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 13, נגד – 5, ושני נמנעים, עברה הצעת החוק תשע"ה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, להכנתה לקריאה ראשונה. תודה.

הצעה לסדר-היום העברת מפעל המלט "נשר" והקמת משרפה לפסולת רעילה בגוש-שגב

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים לנושא הבא. אני מזמינה את חברת הכנסת אסתר סלמוביץ להעלות הצעה לסדר-היום מס' 2037 – העברת מפעל המלט "נשר" והקמת משרפה לפסולת רעילה בגוש-שגב. בבקשה.

אסתר סלמוביץ (צומת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, זה כ-40 שנה פועל במבואותיה המזרחיים של העיר חיפה, בסמיכות מדהימה לריכוז אוכלוסין גדול, מפעל "נשר" לייצור ולעיבוד מוצרי צמנט. במהלך תהליך הייצור, וכחלק מתהליך עיבודו של הצמנט, פולט מפעל "נשר" אל חלל האוויר אלפי טונות של אבק, המכיל חומרים מסוכנים מסוגים שונים, לרבות חומרים ביולוגיים ומתכות כבדות.

עתה, לאחר שבמשך 40 שנה עשה מפעל "נשר" שמות בריאותיהם ובבריאותם של תושבי חיפה, ובעיקר בריאותיהם ובבריאותם של אלה המתגוררים בשכונות הסמוכות לו, נרקמה תוכנית, שלפיה יועתקו שירותיו ההרסניים של המפעל, מבחינת איכות החיים והסביבה, גם לתושבי יישובים שהם בתחום המועצה האזורית משגב, לתושבי כרמיאל וליישובים רבים נוספים המצויים באזור, הנחשב לאחד הנקיים והידועים באיכותם בארץ.

מפעלי "נשר", גברתי היושבת-ראש, אוחזים בידיהם את זכות המונופול על ייצור הצמנט בישראל. כמונופוליסטים, יש למפעלי "נשר" השפעה רבה, בעיקר באותם מקומות ובקרב אותם גורמים העשויים לקדם את ענייני המפעל ואת האינטרסים הכלכליים שלו, ולנקודה זו, המהווה שערורייה בפני עצמה, אתייחס בהמשך.

כרייתם של חלק ממרכיבי הצמנט מתבצעת במחצבות הנמצאות בסביבותיה של המועצה האזורית משגב ובתחומה. לצורך עיבודם, משונעים מרכיבים אלה למפעל "נשר" שבחיפה, שם מתבצע תהליך העיבוד. הכוונה לחסוך בעלות של הובלת חומרי הגלם היתה אחד השיקולים שהביאו להחלטה על הקמת מפעל חדש באזור צומת יבור, שבגבולה המזרחי של המועצה האזורית מטה-אשר, ממערב לתחום המועצה האזורית משגב ולעיר כרמיאל.

אין ספק שהקמתו של מפעל "נשר" באזור צומת יבור, כמתוכנן, תיטיב עם בעלי מניותיו של המפעל, מאחר שתחול, כאמור, ירידה משמעותית בהוצאות הובלת חומרי הגלם, אלא שלחיסכון הזה יש מחיר, ואת מחיר החיסכון הזה עתיד מישוה לשלם. החיסכון הזה לא יפול לנטל, חלילה, על כתפי בעלי המניות, וככל הנראה גם לא ידיר שינה מעיניהם של מקבלי ההחלטות. החיסכון כן יגבה מחיר כבד מהאזור ההררי, המיוער והמרהיב ביופיו הזה ומתושביו, גברים, נשים וטף.

משטר הרוחות וזרימת האוויר שבאזור זה, כמו גם המבנה הטופוגרפי המיוחד שלו, עתידים לשאת את ענני האבק ואת החומרים המסוכנים, שהמפעל המוצע עתיד לפלוט לאוויר בכיוון מערב, אל תחום יישובי המועצה האזורית משגב, אל כרמיאל, ואל תוך תחומם של יישובים רבים נוספים המצויים באזור. אזור זה, העתיד לאכלס בתוכו כ-300,000 תושבים, עלול, בשל הקמת המפעל, להפוך מאזור הידוע באיכות האוויר הגבוהה שלו ובניקיונו לאזור נגוע ומזוהם.

אין ספק, שהדבר יגרום לנטישה המונית של תושבים מן האזור, שהיווה מוקד משיכה לרבים מתושביו, שהם בעלי מודעות גבוהה ביותר לאיכות חיים ולאיכות הסביבה. תושבים אלה "היגרו"

לאזור ממקומות שונים בארץ מסיבות אלו, וכן על סמך הבטחות חד-משמעיות של הרשויות, שניתנו להם, ולפיהן תישמר איכות החיים באזור, והן שימשו פיתוי להתיישבות במקום. תושבים אלה היו מוכנים לוותר על נוחותם האישית וכן להגדיל את יוקר המחיה שלהם בעבור איכות החיים שהובטחה להם באזור. ולכן יש ליתן את הדעת, במקרה של הכנסת גורמים מזהמים, גם לאפשרות של נטישת האזור על-ידי רבים מתושביו ולהשלכותיה המרחיקות לכת באזור זה של הגליל.

יתירה מזאת, אזור זה, המהווה "ריאה ירוקה" של יערות, המשתרעים על שטחים רחבי ידיים, עתיד להיפגע הן מבחינת יופיו והן מבחינת יכולתו לתרום לאיזון האקולוגי, ששמירתו מחייבת מאמצים אדירים ומתמשכים, בעוד הפרתו והריסתו הן עניין להחלטה חפוזה אחת, כזו העתידה להתקבל בעניין מפעל הצמנט החדש של "נשר".

רעיון הקמתו של מפעל "נשר" בצומת יבור מהווה חוליה נוספת בשרשרת טלאים המאפיינת את שיטת ניהול העניינים במדינה. זוהי הוכחה נוספת לכך, שהמדינה מנוהלת ממש כחנות מכולת, בשיטת כיבוי שרפות, ולא תוך הנהגת מדיניות כוללת, שבהתווייתה הובאו בחשבון כל הגורמים שהיה צריך להביאם בחשבון מלכתחילה. תהליך קבלת ההחלטות במדינה מתבסס כעיקרון על אירועים אקראיים ועל לחצים של בעלי אינטרסים כלכליים, ולא על תכנון ארוך טווח.

יתירה מזאת, הגורמים הנוטלים חלק בעריכת הבדיקות, ובמקרה דנן בדיקות של סקר השפעות סביבתיות צפויות וקביעת מיקום לבניית מפעל "נשר", גם הם נמנים עם בעלי האינטרסים הפועלים להקמתו של המפעל. כך, לדוגמה, משמש איש מפעל "נשר" כחבר אחד מתוך שלושת חברי ועדת העריכה לתמ"א 27 – תוכנית מתאר ארצית, המטפלת בהקצאתה ובאישור ייעודה של הקרקע המיועדת למפעל בצומת יבור. כך גם יוגש תסקיר למשרד לאיכות הסביבה על-ידי גורם המשמש יועץ פרטי למפעל "נשר" בתחום איכות הסביבה. ניגודי האינטרסים אינם מפריעים, כך דומה, לאיש, ואולם חבל שאת מחיר ניגודי האינטרסים הללו ישלם בסופו של דבר הציבור כולו.

חשוב לציין, שהקמת מפעל "נשר" בצומת יבור מהווה מקרה פרטי, המעיד על ההזנחה, על אוזלת היד ועל הרשלנות הנהוגה על-ידי הרשויות, וממשלת ישראל בראשן, בכל הנוגע לטיפול במפעלים מזהמים ועתירי סיכון.

אינני מבינה מדוע לא יבוצע סקר ארצי מפורט, ולפיו ייקבעו שלושה אזורים, או אולי ארבעה, שבהם יוקמו מרכזים למפעלים מזהמים ולמפעלים עתירי סיכון. כוונתי היא למרכזים שיוקמו בצפון הארץ, במרכזה ובדרומה, ומרכז נוסף לחוף הים, עבור אותם מפעלים, שהמוצא לים הוא מבחינתם הכרח שאין בלתו.

הקמתם של מרכזים אלה תתחשב בתנאים כגון אקלים וריכוזי אוכלוסין בהווה ובעתיד, ותבטיח סלילת דרכי גישה ראויות, שתבאנה בחשבון הן את הצורך לאפשר לעובדי אותם מפעלים להגיע מהר ובבטחה למקום עבודתם, והן את הצורך לשנע חומרים מסוכנים ועתירי סיכון.

תוכנית שכזאת תחייב גם את הרחקתם של מפעלים כגון אלה מריכוזי אוכלוסין, ותביא בכך להגדלת חלקו היחסי של מרכיב ההובלה, אלא שבד בבד יתאפשר, בשל הקמת מרכזים שכאלה, לחסוך בהוצאות התשתית לטיפול בחומרים מסוכנים ובמניעת חדירתם אל מ-ההתהום או אל האטמוספירה.

הממשלה צריכה להבין סוף סוף שהחיים במדינה לא יסתיימו עם גמר הקדנציה שלה. על כן, אסור לה להקים פרויקטים ומפעלים בצורה רשלנית שכזאת, כפי שמטופל נושא הקמת מפעל "נשר" בצומת יבור, ובאופן שיהווה בכייה לדורות. יש למנוע את הקמת מפעל "נשר" בצומת יבור ולהתחיל לאלתר בתכנון מרכזים ארציים למפעלים מזהמים ולמפעלים עתירי סיכון.

אדוני היושב-ראש, ברצוני לסכם ולומר, שבתקופה האחרונה נאלצנו להתמודד עם מוקדי זיהום קשים – זה שאירע בירקון וכדומה. מי התהום שלנו "מתעשרים" מדי שנה בשנה בחומרים מסוכנים ומזהמים. האוויר שאנו נושמים לריאותינו הולך ומזדהם אף הוא.

עם זאת, אני מודעת לצרכים הכלכליים, המחייבים הקמת מפעלים ובתוכם גם מפעלים מזהמים ועתירי סיכון. אנו מחויבים, על כן, להקים תוך הקפדה על ריחוקם ממרכזי אוכלוסין וריכוזם באזורים שייעדו לכך ועל אכיפת אמצעי הגנה וזהירות יעילים.

שטח מדינתנו מצומצם למדי, ועל כן אל לנו לנהוג בו בפזרנות. עלינו לנהוג בו תוך הבטחת תכנון יעיל לטווח ארוך, תכנון שיקיף את כל האספקטים והבעיות הנוגעות לפרויקטים מזהמים ועתירי סיכון.

אי לכך, אדוני היושב-ראש, אבקש לדון בנושא זה במליאה, על מנת להבטיח שהוא לא יוסר מסדר-היום ולא יטוּח, כפי שאומנם עתיד לקרות אם לא ילווה נושא זה בתשומת הלב הציבורית הראויה לו. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת גוז'נסקי. אני מבין מהשר, שהוא מבקש להשיב על שני הנושאים יחד.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מתולתלות, אבל שונות.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, אני מתקן. אני מתנצל, התכוונתי כמובן לחברת הכנסת סלמוביץ. תודה רבה.

הצעה לסדר-היום

העברת מפעל המלט "נשר" לגוש-שגב

היו"ר ע' עלי:

לחבר הכנסת שלמה בוחבוט יש הצעה דומה, מס' 2086, בנושא העברת מפעל המלט "נשר" לגוש-שגב. השר לאיכות הסביבה ישיב על שתי ההצעות יחד.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מפעלי המלט בישראל נמנים עם המפעלים המזהמים ביותר את הסביבה. במדינה המתבססת על תעשייה מתוחכמת אולי אין בהם צורך כלל. לולא השיקול הביטחוני, רצוי היה לייבא את המלט ולהתמקד בתעשיות בעלות ערך מוסף גבוה, שגם אינן מזהמות.

במסגרת הוועדה הארצית לתכנון ובנייה מתקיימת כיום פעילות תכנון לצורך מיקום עתידי של מפעלי המלט בישראל. המפעלים הנוכחיים קטנים ומיושנים, ולכן בודקים כעת היכן אפשר לאתר מקומות נוספים להקמת מפעלים חדשים.

אדוני השר לאיכות הסביבה, מחובתך לדאוג שמפעלים אלה יוקמו רחוק ככל האפשר ממרכזי האוכלוסייה ומשמורות טבע ונוף. כפי שידוע לאדוני השר, הגליל התברך בנוף מקסים, בירק, באוויר צח, ולכן האנשים נוהרים אליו בהמוניהם.

יורשה לי להציע, בשלב ראשוני וקריטי זה של ועדת תכנון ארצית, להעמיד גם אנשים מהאזור, כי כאשר שוחחנו בנושא הזה התברר, שחלק גדול מאוד מאנשי האזור לא יודעים שהתקיימו דיונים, ומתברר שנציגי האזור לא נמצאים בוועדות סטטוטוריות.

אני חושב שצריך לשמר את הגליל. לא לשמר אותו על מנת לראותו בלבד, אלא להמשיך לחזק אותו בתעשייה מתוחכמת. יש מי שאומרים שמפעל כזה יכול להוסיף מקומות עבודה רבים לגליל. בכמה עובדים מדובר? מדובר ב-150 עובדים. אם נקים מפעל כזה, אולי נביא את 150 העובדים החדשים. אבל אילו יזמים יהיו מוכנים לבוא ולהקים תעשייה מתוחכמת, תעשייה טכנולוגית מתקדמת, שגם מחייבת אזור נקי מבחינת איכות הסביבה? איך יכולים להביא אותם יזמים שרוצים להקים את התיירות?

אני מאמין, שאם אנחנו רוצים להביא אלפי תושבים חדשים לגליל ואם אנחנו רוצים להוסיף מקומות עבודה לאלפי עובדים, אנחנו נעשה זאת בדרך של הקמת "צימרים", בדרך של הקמת מרכזי קניות, הקמת מוטלים בדרכים, הקמת בתי-מלון, הקמת בתי-הארוחה, אבל בשום פנים ואופן לא הקמת מפעל, שהופך לסיוט את חייהם של תושבי האזור.

בואו נסתכל על מה שקורה בכפרים. אני מדבר על הכפרים הערביים, היכן שיוקם אותו מפעל. זה פשוט סיוט. אנשים שחיו אלפי שנים במקום נקי מרעש, מזיהום אוויר, מה אנחנו הולכים לעשות להם? הולכים להביא את אחד המפעלים המזהמים ביותר במדינה.

יבואו ויאמרו לנו, אדוני השר, אנחנו בתקופת תחכום, אפשר להביא מיכון מיוחד; אני לא מאמין בזאת. מדוע? כי ברגע שיש תקלה, אנחנו נהיה עדים לזיהום האוויר, ולא נוכל להסביר זאת אחר כך לציבור.

אני מציע לאדוני השר ולכל הגורמים הנוגעים בדבר לחשוב, למצוא מקום מתאים, רחוק מריכוז של אוכלוסייה, ובדרך הזאת אנחנו נסיט את הסיט הזה מכל תושבי האזור – מתושבי כרמיאל, מתושבי כבול, מתושבי שגב, ובדרך הזאת אפשר להקים מפעלים כאלה במקומות שלא יפריעו כלל. תודה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שלמה בוחבוט. השר לאיכות הסביבה, השר יוסי שריד, בבקשה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אדוני היושב-ראש, אני מודה לשני חברי הכנסת על שטרחו להעלות את ההצעה הזו לסדר-היום במליאת הכנסת, אפילו בדחיפות. אני חושב שזה נושא חשוב. נושאים של איכות הסביבה הם נושאים חשובים מאין כמותם. אני חושב שיותר ויותר אנשים מבינים זאת. לכן אני מודה להם על שהעלו את הנושאים האלה.

עם זאת, אני חייב לומר, שמידה של פרופורציה מתבקשת מכל אחד ואחד מאתנו. אילו נקלע לכאן זר ושמע את הדברים – אני בעיקר מתכוון לדבריה של חברת הכנסת אסתר סלמוביץ – הוא היה מגיע מן הסתם למסקנה, שמדובר באיזה חיזיון אפוקליפטי, האומר שיש בכוחו של מפעל אחד, יהיה מזהם ככל שיהיה, אני גם אומר משהו בעניין זה, כדי להחזיר את העולם לתווה ובוהו. כלומר, כל הגליל כולו הופך להיות מוקד לפורענות סביבתית, ואני לא חושב שהטיעון – אם מותר לי להציע או לייעץ – הופך להיות יותר חזק כאשר נתפסים להגזמות קולוסליות מן הסוג הזה.

אין לי רצון להתווכח, אבל בכל זאת האנשים צריכים לקבל מידה כלשהי של אחריות למה שהם אומרים. אומרת חברת הכנסת סלמוביץ, ואני מניח מתוך חוסר ידיעה, היא מדברת על איזו החלטה חפוזת ורשלנית. חברת הכנסת סלמוביץ, ההחלטה הזאת, כאשר היא תתקבל, היא תתקבל בערך לאחר שלוש שנים של דיונים, של שיקולים, של נימוקים בעד ונגד, של תסקירי השפעה על הסביבה, של בחינת כל פרט ופרט; שלוש שנים. אפשר לומר שהכרעה כזאת או אחרת, ואגב, אנחנו רחוקים ממנה עדיין מרחק מזרח ממערב, היא הכרעה שאיננה מקובלת או איננה נכונה, אבל לדבר במושגים של החלטה חפוזת ורשלנית – זה מין שגרת-לשון, שאינה משרתת את העניין שלשמו עלית על הבמה.

אני הייתי משליך אפילו כפפה של אתגר לחברת הכנסת סלמוביץ, המדברת על תכנון לאומי. זה תמיד נשמע טוב, אבל הדברים הם חסרי פשר. מדוע הם חסרי פשר? משום שחברת הכנסת סלמוביץ אומרת, שצריכים לקום שלושה מרכזים לאומיים, כך היא קראה למפעלים מזהמים: אחד בצפון, אחד במרכז ואחד בדרום. הייתי דווקא מפציר בך, חברת הכנסת הנכבדה. הרי אנחנו לא עולים חדשים בארץ, אנחנו גם לא תיירים, אנחנו מכירים את הארץ, את חלקיה, את נופה ואת שביליה, ואולי תאמרי לי באופן בלתי מחייב, אני לא אתפוס אותך במלה, למשל איפה בצפון את מציעה להקים את המרכז למפעלים מזהמים? ואני אשאל אותך, אולי במקרה את יכולה להצביע

פחות או יותר, בערך, איפה המרכז הזה במרכז הארץ ובדרומה? הרי אלה דיבורים חסרי פשר. זו מדינה מאוד צפופה, הכי צפופה בעולם. מהקו של באר-שבע צפונה מדובר ב-525 נפשות לקילומטר רבוע, והאמת המרה והפשוטה היא, שאין מקום כזה.

בהתלהבות עצומה וברטוריקה ראווה לשבח חברת הכנסת סלמוביץ מבקשת מאתנו – מה זה מבקשת, דורשת ותובעת במפגיע – להרחיק את המפעלים האלה מריכוזים צפופים של אוכלוסייה. נו, לו הייתי צריך להיענות לבקשה הזו, המסקנה המתבקשת והמיידיית היא, שאני צריך להוציא את המפעל מחיפה. לפי מיטב ידיעתי, חיפה היא מרכז צפוף של אוכלוסייה הרבה יותר מאשר המקום, שכביכול, אני אומר, המפעל הזה מיועד להיות מוקם שם, אם הוא בכלל מיועד ואם הוא בכלל יקום. הרי כל העניין הזה הוא ביצה שלא נולדה.

הדברים צריכים להיות יותר מדודים ויותר שקולים, והייתי גם מרשה לעצמי לומר, שהם צריכים להיות מבוססים יותר מכפי שהם נשמעים כאן.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לספר לך, שלפני שלושה שבועות הייתי במפעל "נשר", וכאשר הגעתי למפעל ראיתי קבוצה של מפגינים. על-פי הנימוסים הטובים שאני משתדל לאמץ, ירדתי כדי לשאול מה בפיהם. שוחחתי עם המפגינים, והסתבר לי שהם מייצגים פחות או יותר את העמדה שהובעה כאן על-ידי שני חברי הכנסת המכובדים, ושמעתי אותם ברוב קשב ואמרתי מה שאמרתי ואני אומר את זה גם כאן. אחר-כך נפרדתי מהם לשלום ונפנית ללכת. אמרו לי: לא, אתה לא יכול ללכת כי יש פה עוד קבוצה של מפגינים. אמרתי: מה זאת אומרת? חשבתי שזאת קבוצה אחת. אמרו: לא, זו קבוצה שמפגינה הפוך.

היו"ר ע' עלי:

בעד.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

בעד. זאת אומרת, הם בשום פנים ואופן לא מסכימים שהמפעל יישאר בחיפה. אמרתי: נו, זה כבר מצב חדש. לא שהייתי צריך את ההפגנה כדי לדעת שתושבי חיפה והסביבה, המפרץ והקריות, חיפה ובנותיה אינם רוצים את המפעל הזה, משום שלפי מיטב ידיעתי המבוססת, בחיפה מדובר בריכוז צפוף של אוכלוסייה, 400,000 אנשים; לא כל-כך צפוף כמו בגליל, אבל עדיין צפוף.

מה אני רוצה לומר בזה? אנשי הגליל מתנגדים בתוקף להעברת המפעל. אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת, הצדק אתם. הם צודקים. אנשי חיפה מתנגדים בתוקף להישארות המפעל במקומם, כי חיפה זו עיר מזוהמת, האוויר שם מורעל, בריאותם לוקה. אני רוצה לומר לכם, שתושבי חיפה צודקים.

תושבי הנגב טוענים, ובצדק, שהם אינם מוכנים להפוך פח הזבל של המדינה, כך הם מגדירים את זה. ואני רוצה לומר לכם שגם הם צודקים. מדוע? אגב, כדאי לדעת, חברת הכנסת סלמוביץ, שיש שם שני מרכזים לאומיים לתעשיות מזהמות, אחד במישור רותם ואחד ברמת-חובב; מזהמות מכל

מזהמות. לא זו בלבד, אלא שיש בכוונת הממשלה לפתוח בנגב לפחות שני אתרים לאומיים של סילוק פסולת. גם הנגב מיועד לתיירות, גם על-פי תוכניות הממשלה וגם על-פי משאלות הלב של אזרחי הנגב. במה יגרע חלקם? וגם הם לא רוצים להפוך פח הזבל של המדינה, ואף אחד לא רוצה לגור ליד מפגע סביבתי.

אתם יכולים לעשות לעצמכם את המלאכה קלה, אבל אני לא יכול לעשות לעצמי את המלאכה קלה, משום שאני אחראי לאיזון האינטרסים. האינטרסים של הגליל צודקים והאינטרסים של חיפה צודקים, והאינטרסים של הנגב צודקים. אפילו האינטרסים של תושבי "שכונת ל", שהארובה נשקפת אל מול חלונם, ושדה התעופה מעבר לחלון, וחוות הגז, שהיא מסוכנת מכל מפגע אחר, גם היא במטחווי-קשת, וגם הם צודקים.

מכיוון שאני נושא עכשיו באחריות בתחום צנוע זה, אני צריך לדאוג לאיזון האינטרסים, ולכן אינני יכול לעשות לעצמי מלאכה קלה ולומר עכשיו: לא יקום בגליל. אבל החלטה חפזה ורשלנית, חברת הכנסת סלמוביץ, הרי הדיבור שלך הוא חפז ורשלני. הרי עד שתתקבל החלטה מהיום יעברו לפחות שנתיים, אולי שלוש שנים.

אומר אולי במאמר מוסגר. דיברו פה על לחצים של אינטרסים כלכליים, "נשר". רבותי, עומד לפניכם אדם שכלל לא נתון ללחצים. אני חייב לומר לשבחם של הלוחצים בפוטנציה, שמעולם גם לא ניסו ללחוץ עלי, ונראה שהם יודעים למה. לפעמים שואלים אותי: תגיד, איך אתה עומד בלחצים? אני אומר: אני לא יודע, אף פעם לא התנסיתי, אף פעם לא לחצו עלי. יש בארץ גופים אדירי השפעה, אינטרסנטים כלכליים אדירי-עוצמה. אני לא רוצה לנקוב בשמות עכשיו, אבל אתם יודעים במי מדובר, שניסו להשפיע, לא עלי, כי הם ידעו שאני אין מה לדבר. הדבר הזה לא עושה עלי שום רושם. "נשר", זה הענק שמטיל את צלו ואת חיתתו על המשרד לאיכות הסביבה? זה גם כן מגוחך מצד אחד ומגוחך מאוד מצד שני.

מה ההליך? ההליך הוא ההליך המסודר ביותר, הקפדני ביותר, הנכון ביותר, הרציני ביותר. בא יזם ואומר: אני רוצה לבנות מפעל בגליל. אגב, זה לא עניין של שרירות לב. גם אותם לא צריך להציג כאויבי העם. בסך הכול הם תעשיינים, הם עושים משהו בארץ, הם גם מעסיקים אנשים. ושוב, זה לא מוסיף לטיעון, חברת הכנסת סלמוביץ. אם את רוצה לחזק את הטיעון, אין צורך להפוך אותם לאויבי העם. אני בכל מקום איש ריב הגדול ביותר לחברת חשמל, ואני איש ריב הגדול ביותר לבתי-זיקוק, אבל אני לא הופך אותם לאויבי העם. בסך הכול החברה הישראלית הפקידה בידיהם תפקידים מאוד חשובים, כמו התפקיד הצנוע לייצר חשמל במדינת ישראל. נו, מה הם יכולים לעשות?

אגב, כאשר הוא מסיים את תפקידו באספקת החשמל, הוא הולך הביתה ואחר כך הוא סובל מזיהום האוויר. הרי אף אחד לא עומד כאן משני צדי המתנס. מי שמזהם בבוקר נושם את זה אחר-כך אחר הצהריים, ולהיפך. אז מה העניין? הם מייצרים מלט. זה באמת חטא גדול לחברה הישראלית, אבל הם מייצרים מלט. יש מישהו שמציע שמדינת ישראל לא תייצר מלט? – נשקול את זה.

חבר הכנסת בוחבוט אמר, ובצדק, שייצור מלט איננו רק עניין כלכלי. מדינת ישראל חשבה בשעתה, שמדובר באחד מקווי הייצור האסטרטגיים שלה. כך זה נקרא. אם מוגש, או יוגש.

תראו כמה התהליך הוא רשלני וחפוז. המשרד לאיכות הסביבה הוציא הנחיות לתסקיר ההשפעה על הסביבה. תסקיר ההשפעה על הסביבה יוכן, אני מניח, בתוך לא פחות משנה; זה עניין רציני ביותר, לא פחות משנה.

אחר-כך המשרד לאיכות הסביבה ילמד את תסקיר ההשפעה על הסביבה. מה תסקיר ההשפעה על הסביבה צריך ללמד? הוא איננו מבוסס על הנחה מובלעת או על הנחה של מיניה וביה, ששם ורק שם יקום המפעל. קודם כול הם צריכים להוכיח ששם, ורק שם צריך לקום המפעל, וזו הוכחה כבדה מאוד. ורק אם המשרד לאיכות הסביבה ישתכנע למעלה מכל ספק, שאין ברירה אלא להקים את המפעל שם, הם יצטרכו לגייס את מלוא כוח השכנוע שלהם.

צריך לזכור, אגב, שמפעל מלט קשור גם למקום הכרייה, הרי הולכים לכרות חומר. אז אומרים: ישנעו את החומר. גם זה דיבור חפוז ורשלני, הגברת סלמוביץ, בכל הכבוד. מה זאת אומרת ישנעו? האם את יודעת שהמטרד והמפגע הסביבתי העיקרי הוא לא המפעל אלא המחצבה? את יודעת שאנשי נשר היו מוכנים להשאיר את המפעל, אבל הם לא יכולים לסבול את המחצבה? הזיהום העיקרי הוא מהמחצבה, וגם את זה צריך לדעת. עכשיו יתחילו לשנע בכל רחבי הארץ, מסוף הארץ ועד סופה? את יודעת איזה זיהום סביבתי נגרם כתוצאה משינוע של חומרים כאלה? את יודעת מה העלויות הכלכליות של זה?

אסתר סלמוביץ (צומת):

לא בהכרח.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

הרי זה דיבור לא רציני, ואני לא אומר רשלני, חס וחלילה.

אז יוכן תסקיר השפעה על הסביבה, המשרד לאיכות הסביבה יבדוק אותו ואנחנו נצטרך להיות משוכנעים, כאמור, מעל לכל ספק, שהמפעל הזה צריך לקום שם ורק שם. המשרד לאיכות הסביבה יבקש חלופות למקום הזה, ורק אם באמת יהיה ברור וגלוי וידוע שבמקום הזה, ואך ורק בו, יכול לקום המפעל, גם אז הוא יקום אך ורק כאשר יוצגו לו תנאים סביבתיים קפדניים ומחמירים ביותר.

לו היה הסיט האפוקליפטי הזה שציירתם כאן היום נכון – אגב, אין שום תוכנית להקמת מפעל מלט נוסף, יש לנו מפעלי מלט בארץ, אחד ברמלה ואחד בבית-שמש – בית-שמש כבר מזמן היתה תוהו ובוהו ורמלה היתה סדום ועמורה. צריך קצת פרופורציה. אני מזמין אתכם אפילו, זה יהיה לי לכבוד ולעונג. המפעל בבית-שמש באמת היה מפגע של פורענות, ו"נשר" – צריך לומר את זה לזכותם, אם צריך לומר בגנותם, נאמר גם בגנותם, אבל זה צריך לומר לזכותם – הבינו שהמפעל הזה לא יכול להמשיך ולהתקיים כפי שהוא, ובשבוע הבא אנחנו חונכים בבית-שמש מפעל חדש. תבואו תראו. המפעל פשט צורה, לבש צורה וצורתו חדשה לגמרי, והתנאים הסביבתיים קפדניים וחמורים ביותר, כאמור.

זה לא חיזיון אפוקליפטי כזה כפי שציירתם, שכל הגליל הולך לאיבוד כתוצאה מהקמת המפעל הזה. נו, הרי יש מפעלים כאלה, אפילו בארץ. לא צריך לנסוע לחוץ-לארץ כדי לראות.

עכשיו לעניין ההשתתפות. לבי לאנשי הגליל, והם קרובים ללבי. אני מכיר את הגליל, ישבתי כמה שנים בגליל, הם קרובים ללבי והעניין קרוב ללבי. אבל גם אנשי חיפה קרובים ללבי, ולממשלה הזאת יש יומרה עצומה, אני מקווה שיש לה כיסוי, שהיא גם ממשלתם של תושבי חיפה.

אליעזר זנדברג (צומת):

אתה צריך לתאם את זה עם ראש ממשלת חיפה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

נכון, אנחנו נבוא בדברים, כי אנחנו לא רשאים להתערב בעניינים פנימיים של מעצמה זרה.

אמרתי: יומרה, שאני לא בטוח שיש לה כיסוי, להיות אחראים גם לאזרחי חיפה.

אני הבטחתי לאנשי הגליל, שהם מייצגים אינטרס מאוד חשוב, לפי דעתי, ואני אפילו מוכן לעודד אותם במאבקם, באותה מידה שאני מוכן לעודד את מאבקם של אנשי נשר. מדוע? כי אני רוצה שכל צד מן הצדדים ימצא את כל היכולת להציג את טיעונו במלוא תקפותו ותוקפו, בהחלט כן. ולכן המשרד לאיכות הסביבה קודם כול ישתף את אנשי הגליל בכל ההליכים, וזו התחייבות. נאמר כאן כאילו הם לא שותפים. אני לא יודע. אם הם לא שותפים, הם יהיו שותפים.

מכיוון שהמשרד לאיכות הסביבה הוא זה שבסופו של דבר יצטרך להכריע בעניין – לפני ההכרעה, הרבה לפני ההכרעה, בכל השלבים, בכל הדיונים, בכל ההתלבטויות, התושבים יהיו שותפים. זה דבר אחד.

דבר שני – שמעתי היום איזה דבר מוזר, אני בטוח שהוא איננו נכון, אבל כדי לסלק אי-הבנה אני חוזר ואומר: מאז נכנסתי למשרד לאיכות הסביבה, הודעתי, ואני חוזר ומודיע, שבמשרד הזה לפחות, אני מקווה שגם במשרדים אחרים, בכלל אין מידע סודי. למשרד לאיכות הסביבה, על-פי הגדרה, אין סודות. כל האינפורמציה שבידי המשרד לאיכות הסביבה היא נחלתו של הציבור. כל מה שאנחנו יודעים ידעו תושבי הגליל. ההנחיות לתסקיר ההשפעה על הסביבה – הכול פתוח, יקבלו את זה. תסקיר ההשפעה על הסביבה בעצמו – הכול פתוח, יקבלו את זה. יקראו, יגיבו, יעירו, יסתייגו, מה שהם רוצים, אין שום בעיה. אנחנו נעשה כמיטב יכולתנו לעזור להם, כפי שנעשה גם לגבי האינטרסנטים – ואני אומר אינטרסנטים במרכאות כפולות ומכופלות. "אינטרסנטים" – זו לא בהכרח מלת גנאי, תלוי מהו האינטרס. נעשה את זה גם לגבי האינטרסנטים האחרים.

בשלב זה לא ברור בכלל אם המפעל הזה יקום, לגמרי לא ברור אם המפעל הזה יקום. אני גם אמרתי קודם בהצעות דחופות, רק כדי שחברי הכנסת, שאולי לא כל-כך מתמצאים בנושא, ידעו: אם הוא

בכלל יקום, זה יהיה בעוד שמונה שנים. נכון שזה דחוף, כי בפרספקטיבות היסטוריות יש לפעמים איזו דחיפות, אבל לא ידעתי שזה גם בפרספקטיבות פרלמנטריות. אני אומר: זה יהיה אולי בעוד שמונה שנים, אם בכלל, ולא ברור בכלל אם המפעל הזה יקום שם. וכאמור, אני חוזר ואומר: חובת ההוכחה היא עליהם, שבאמת הוא צריך לקום שם ורק שם.

לכן במצב הדברים הזה אנחנו נעביר, לפי מה שאני מציע, כמובן אם תסכימו, את הנושא הזה לוועדה, ולוועדה יהיה הרבה זמן לדון בנושא הזה בצורה מאוד רצינית ומעמיקה, וחס וחלילה לא בצורה חפוזה ורשלנית.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת דראושה מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת בוחבוט.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, אני בעצם רוצה לחזק את העמדה של חברי הכנסת המציעים ואת דברי השר יוסי שריד, שהיו ברורים ובהירים. הבעיה של המפעל הזה היא בעיה אמיתית היום בחיפה, אבל אי-אפשר לפתור את הבעיה של חיפה על חשבון הגליל, והדברים הללו מוסכמים על כולנו. אני חושב שצריך למצוא את פתרון הביניים, כאשר מפעל "נשר" נמצא בחיפה, בלי לחשוב בכלל על העברתו לאזור הגליל, שהיום חיות בו כ-300,000 נפשות, והולך וגדל מספר האוכלוסין בו. אולי תהיה בעידן החדש, בעידן השלום, אפשרות של ייבוא מלט מהמדינות השכנות. למשל, בירדן יש מפעלי מלט מתקדמים, טובים, ויש גם מרבצי אבן בכמויות גדולות בשטחים רחבים, שיכולים לפצות את המדינה על העניין של סגירת מפעל "נשר".

אני חושב שאפשר למצוא את הפתרון בלי להעביר את המפעל לא לנגב ולא לגליל. אנשי הגליל כולם, יהודים וערבים, מאוחדים בעמדה הזאת. אני חושב שכל הבית הזה יכול להתאחד, אני בטוח שגם השר יוסי שריד, בדברים הכנים שאמר, הוא אתנו בעמדה הזאת.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. האם חברת הכנסת סלמוביץ מסכימה להעביר את הצעתה לוועדה, אני מבין שלוועדת הפנים?

אסתר סלמוביץ (צומת):

היו"ר ע' עלי:

תודה. חבר הכנסת בוחבוט?

שלמה בוחבוט (העבודה):

כן.

היו"ר ע' עלי:

אנחנו הולכים להצבעה. מי בעד העברת שתי ההצעות לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת? מי נגד?

הצבעה מס' 14

בעד ההצעה להעביר את הנושאים לוועדה – 14

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושאים שהעלו חברי הכנסת א' סלמוביץ' וש' בוחבוט לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

14 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. ההצעות יועברו לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, לדיון מעמיק, כדברי השר לאיכות הסביבה.

הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון – רכב מנועי פרטי), התשנ"ג-1992

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ע' עלי:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום. הצעת חוק ת"נ, הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון – רכב מנועי פרטי), התשנ"ג-1992.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק הבטחת הכנסה, כשמו כן הוא, בא להבטיח הכנסת מינימום למשפחות חסרות הכנסה ולהבטיח את מינימום הקיום לאותן משפחות. בעצם כשאנחנו מדברים על החוק, אנחנו מדברים על אותן משפחות החיות מתחת לקו העוני. חוק הבטחת ההכנסה בא להבטיח את המשפחות האלה על-ידי תשלום סכומים הנעים בסביבות 1,300-1,500 שקל, סכומים המיועדים לאפשר קיום מינימלי.

אולם, על-פי הוראת החוק הקיים היום, משפחה שיש לה רכב ישן, משנת הייצור 1970 למשל, עם נפח מנוע של 900 סמ"ק, אינה זכאית להבטחת הכנסה, אפילו כשאין לה הכנסה כלשהי מאותו רכב. לכן ההוראה הזאת מסכלת את התוכן של אותה חקיקה.

אליעזר זנדברג (צומת):

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני אשמע את שאלתך, אבל תרשה לי תחילה להשלים משפט.

אם יש למשפחה וילה, שערכה 100,000 דולר או 200,000 דולר, הרי, על-פי החוק, מחשבים את הערך של הווילה, מכפילים ב-8% ומחלקים ב-12, לפי חודשי השנה, ומחשבים את ההכנסה האפשרית מאותה וילה. את זה מביאים אחר כך בחשבון לצורך חישוב ההכנסה. אבל כאשר מדובר ברכב, הרי שזה שולל אוטומטית את הזכאות של המשפחה לקבל הבטחת הכנסה, והופך אותה אוטומטית לחסרת הכנסה.

לא אחת קורה, שבעל הרכב מנסה למכור אותו, אבל לא מוצא קונה. ואם הוא נותן אותו במתנה למישהו, לא מכירים במכירה כזאת, כי אומרים שזו מכירה פיקטיבית, כי לא היתה תמורה. ואם הוא זורק את הרכב באיזה מקום, כי הוא אינו רוצה בו יותר, בהיותו שווה 2,000 או 3,000 שקלים, ממשיכים להתייחס אליו כאילו עדיין יש לו רכב, מפני שבמשרד הרישוי מופיע על שמו רכב. המשפחות הסובלות מהמצב הזה הן המשפחות העניות, המשפחות הנזקקות והפונות אל המוסד לביטוח לאומי לקבלת הבטחת הכנסה.

לפי דעתי צריך לתקן את העוול הזה, ואת זה אפשר לעשות על-ידי תיקון החוק בצורה האומרת, שמשפחות המחזיקות ברכב שנפח המנוע שלו עד 1,600 סמ"ק, ושנת הייצור היא חמש שנים אחורה מיום הזכאות, לא תישלל מהן הזכות לקבלת הבטחת הכנסה.

בבקשה, חבר הכנסת זנדברג.

אליעזר זנדברג (צומת):

אני מבין את העיקרון – – –

היו"ר ע' עלי:

אני כבר לא מעיר לחבר הכנסת אלסאנע.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

חבר הכנסת אלסאנע, עושה רושם שאתה מנהל את הישיבה. את זה צריך יושב-ראש הישיבה לעשות.

אליעזר זנדברג (צומת):

— — —

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני מסכים, ולכן בוועדה נבקש לתקן את זה, ונקבע שהרכב צריך להיות בן חמש שנים מיום הזכאות. זאת אומרת שרכב חדש – לא, אבל מי שיש לו רכב ששנת הייצור שלו חמש שנים אחורה מיום הזכאות שלו, או מהיום שבו הגיש את התביעה, לא תישלל הזכאות שלו להבטחת הכנסה.

אני מסכים שזה יירשם בפרוטוקול, וזאת תהיה ההצעה שתידון בוועדת העבודה והרווחה לאחר שהחוק יועבר אליה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. שרת העבודה והרווחה, בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, חברי הכנסת אלסאנע ודראושה מציעים לתקן את חוק הבטחת הכנסה, התשמ"א-1980, כך שהזכות לגמלה לפי חוק זה לא תישלל ממי שיש ברשותו או בבעלותו רכב שנפח המנוע שלו אינו עולה על 1,600 סמ"ק.

הדין הקיים שולל זכות לגמלה להבטחת הכנסה מכל מי שבהחזקתו רכב מנועי, להוציא אותם מקרים שבהם מדובר בנכים הזכאים לתשלום בגין החזקת רכב. נכים אלה זכאים לגמלה לפי חוק הבטחת הכנסה, אם יש ברשותם רכב ואם לאו.

יש לזכור, כי מטרתו של חוק הבטחת הכנסה היא, כי הגמלה המשולמת מכוחו של החוק תשמש רשת מגן אחרונה להבטחת אמצעי קיום מינימליים למי שאינו מסוגל לפרנס עצמו. גמלה זו נועדה להבטיח אמצעים למימון הצרכים הבסיסיים הדרושים למי שאין לו יכולת להשתכר בעצמו, ומשענתו הכלכלית היא תקציב המדינה.

מדובר, רבותי חברי הכנסת, בקצבה ברמה של קו העוני. המקורות הכספיים העומדים לרשותו של זוג עם שני ילדים שאין להם כל מקור פרנסה אחר מגיעים לסכום חודשי של 1,729 שקל, וזאת כאשר מביאים בחשבון את קצבת הילדים, וכאשר מדובר במשפחה הזכאית לקצבה במשך תקופה של שנתיים או יותר, ולפיכך היא מקבלת קצבה מוגדלת לפי חוק הבטחת הכנסה.

החזקת רכב, רבותי חברי הכנסת, אם אנחנו מדברים על אוכלוסייה שמקבלת הבטחת הכנסה, כי היא חיה מתחת לקו העוני, דורשת משאבים כספיים לא מבוטלים, גם כשמדובר ברכב קטן יחסית.

אני מודה שלא מקובל עלי, ולא שיניתי בעניין זה את דעתי, כי הקצבה המיועדת למימון ההוצאות המינימליות הדרושות לקיום תענה גם על ההוצאה השוטפת הנדרשת להחזקת רכב. מתן גמלה לפי חוק הבטחת הכנסה למי שמחזיק ברכב תחטיא את המטרה שלשמה באה, ובמקום שתשמש אמצעי קיום מינימלי – ואני מדברת על הגמלה – היא תיוועד גם למימון החזקת רכב.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה כאן להוסיף, שהמוסד לביטוח לאומי ישלם השנה קצבאות למיליון ו-600,000 תושבים במדינת ישראל, בסדר גודל של 14 מיליארד שקל. זה התקציב השלישי בגודלו בתקציב ההוצאות של המדינה. הראשון – החזרת חובות; השני – ביטחון; השלישי – מה שאנחנו קוראים תשלומי העברה.

אני רוצה לומר לכם, שהכללת נושא הרכב בהבטחת הכנסה למשפחות החיות מתחת לקו העוני אינה רק לא-צודקת, על-פי כל דין, ולא תהיה רק לאוכלוסייה אחת אלא לכל האוכלוסייה, אלא יתירה מכך – היא תכביד הכבדה משמעותית ביותר על המוסד לביטוח לאומי, והיא יכולה להביא למצב שנצטרך לקצץ בקצבאות אחרות; ואדוני היושב-ראש, אולי גם בקצבת הבטחת הכנסה, לאלה שחיים מתחת לקו העוני, וכל זאת כדי לממן רכב והוצאות רכב. ומדובר רק על קצבה המשולמת לאנשים החיים מתחת לקו העוני.

לכן אני מבקשת להסיר את הצעתם של חברי הכנסת אלסאנע ודראושה מסדר-היום.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

האם יש לך הערכה כמה זה יעלה?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני לא יכולה למסור לך כמה בדיוק, אבל אני יכולה להגיד לך, שמדובר בהרבה עשרות מיליוני שקלים, וזה בלשון המעטה.

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון – רכב מנועי פרטי), התשנ"ג–1992, של חבר הכנסת אלסאנע – יצביע; מי שנגד, יצביע נגד.

הצבעה מס' 15

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 13

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 4

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון רכב מנועי פרטי),

התשנ"ג–1992, לדיון מוקדם בוועדה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

13 בעד, ארבעה נגד, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה ותעבור לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – מענק לידה לתושבת השטחים), התשנ"ג–1993

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים לנושא השני, הצעת חוק תר"מ, הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – מענק לידה לתושבת השטחים), התשנ"ג-1993; חברת הכנסת גוז'נסקי תנמק.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הפלשתינים העובדים במדינת ישראל מחויבים על-פי חוק לשלם לביטוח הלאומי, הם ומעבידיהם.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא לצורך ניגוח פוליטי, רק לצורך טרמינולוגיה אני רוצה לשאול אותך: כאשר את אומרת פלשתינים, האם את שוללת מזכותם של ערביי ישראל להשתמש במושג פלשתיני? הם לא פלשתינים?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני מציעה שלא להיכנס לוויכוח הזה.

היו"ר ע' עלי:

רבותי, סליחה. סגנית מזכיר הכנסת מעירה לנו, שאנחנו לא קבענו לאיזו ועדה תעבור הצעת החוק של חבר הכנסת אלסאנע; לוועדת העבודה והרווחה?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני מציעה שוועדת הכנסת תחליט.

היו"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, הוחלט שזה יעבור לוועדת הכנסת, והיא תחליט באיזו ועדה תידון הצעת החוק.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

הפועלים הפלשתינים מהשטחים, המועסקים במדינת ישראל, מחויבים לפי החוק להיות מבוטחים בביטוח הלאומי, והם צריכים לשלם ומעבידיהם צריכים לשלם.

חוק הביטוח הלאומי מאפשר לפועלים אלה ליהנות רק משלושה ענפים של הביטוח הלאומי: ענף אחד – תאונות עבודה; ענף שני – במקרה של פשיטות רגל; הענף השלישי – מענק לידה; כלומר מענק שמשולם לאחר הלידה, לרבות דמי האשפוז. בשום מקרה לא מדובר בדמי לידה, כלומר בחופשת לידה.

מה שקרה הוא, שמאז התקבל התיקון בחוק בשנת 1968, נוסף סייג שאמר, שמענק הלידה ישולם רק אם הלידה היתה בישראל. מאחר שנשים פלשתיניות אינן יולדות ברובן המכריע בתחומי מדינת ישראל, בעצם הן לא יכלו להשתמש בזכות המוענקת להן מכוח היותן מבטחות בביטוח הלאומי.

לכן הצעת החוק הזאת באה לתקן את העיוות הזה, שהיה קיים עד עכשיו בחוק, ולומר שהלידה אירעה או בישראל או בשטחים המוחזקים בידי ישראל. אין פה בעצם שום שינוי מהותי באופי הביטוח שלהן, אלא בעצם יכולתן לנצל את הביטוח שהם כבר מבטחות בו. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת גוז'נסקי. שרת העבודה, בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בפרק הדין בביטוח אמהות בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח-1968, נקבע מי תהא זכאית למענק אשפוז שמשלם המוסד לביטוח לאומי בגין אשפוז היולדת והיילוד ולמענק הלידה ולקצבת הלידה המשתלמים ליולדת על-ידי המוסד, לפי מספר הילדים שנולדו באותה לידה.

החוק קבע, שמענק הלידה משולם בכל לידה, ואילו קצבת הלידה משתלמת מדי חודש לתקופה של שישה חודשים כאשר באותה לידה נולדו יותר משני ילדים.

לגמלאות האמורות זכאים לפי החוק מי שהם תושבי ישראל וכן מי שהועסק בישראל שישה חודשים רצופים לפחות אף אם אינו תושב ישראל. עם זאת, נקבע בחוק כתנאי לזכאות לגמלאות אלה, כי הלידה אירעה בישראל.

תושבי יהודה, שומרון וחבל-עזה אינם בגדר תושבי ישראל, לפיכך אשתו של תושב יש"ע שעבד בישראל וכן תושבת יש"ע שעבדה בעצמה בישראל זכאית לגמלאות אלה רק אם ילדה בישראל.

מרבית תושבות יש"ע יולדות במקום מגוריהן, ולפיכך אינן זכאיות על-פי החוק הקיים לגמלאות אלה. תנאי זה מוצדק בכל הנוגע לעובד הזר, אך אין לו הצדקה בכל הנוגע לתושבי יש"ע.

הצעת החוק המונחת לפניכם באה לתקן מצב זה, וסבורני שיש לתמוך ביוזמה זו.

עם זאת, יהיה על ועדת העבודה והרווחה, שאליה אני אציע להעביר את החוק, בעת הכנת החוק לקריאה ראשונה, לתת את הדעת על הקשיים שבפניהם יעמוד המוסד לביטוח לאומי בבואו ליישם את התיקון לחוק, לאור הקושי המינהלי הכרוך באיתור הזכאיות ובבדיקת כללי הזכאות, בהתחשב במצב המיוחד ביש"ע.

אני מציעה, אדוני היושב-ראש, להעביר את הצעת החוק לדיון ולהכנה לקריאה ראשונה לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת איתן ביקש להסיר.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק המוצעת כאן היא בה היגיון אילו אכן היינו מנתקים את כל הנסיבות הסביבתיות, הפוליטיות, ומסתכלים על העניין הזה כעל איזו מערכת יחסים של תשלום אחד, תשלום דמי ביטוח מחד גיסא ופיצוי מאידך גיסא. גם אז לא תמיד המבטח מחייב או מתחייב לשלם את הפיצוי בכל מקום שבו המבטח רוצה לקבל את התשלום, הוא יכול להתנות אותו.

המצב בפועל הוא, שהמבטח מקבל את הביטוח בתנאים שבהם התמורה מתבצעת בבתי-חולים ישראלים בתחומי מדינת ישראל, קרי במקום שבו חל החוק הישראלי.

עכשיו באה חברת הכנסת תמר גוז'נסקי ומציעה לנו, לחברי הכנסת, להתעלם מכל מה שקורה, מכל המציאות המורכבת, מכל הבעייתיות הקשורה בהעברת אמצעים מחוץ לתחומי מדינת ישראל. הפעם אין עוד "קו הירוק". משום-מה חברת הכנסת תמר גוז'נסקי מוחקת את "הקו הירוק". אני יכול לברך אותה, אני רק רוצה שהיא תהיה עקבית. בואי תציעי את מחיקת "הקו הירוק" ונמחק אותו בכל התחומים.

מדוע חברת הכנסת תמר גוז'נסקי מוכנה למחוק את "הקו הירוק" רק בתחום הזה? הרי את מוחקת את "הקו הירוק".

משה נסים (הליכוד):

כדי לקבל.

מיכאל איתן (הליכוד):

זאת אומרת, אני צריך לחשוב שאין כאן גישה עקרונית, כי עקרונית היא רק לכיוון חד-סטרי. כאשר צריך לתת זכויות לתושבי יהודה שומרון וחבל-עזה שאינם יהודים, כפי שאת מכנה אותם: פלשתינים, המטרה הזאת מקדשת גם את מחיקת "הקו הירוק". אבל, כאשר יהיה מדובר בחובות, את תהיי הראשונה לעמוד כאן ולהגיד: רבותי, יש הבחנה בין מה שקורה מצד זה של "הקו הירוק" לצד זה של "הקו הירוק".

לכן, מן הטעמים הללו, אני מציע לכולנו דווקא להתחשב בנסיבות הקיימות. ואני יכול לומר לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי: ממשלת הליכוד גם היא התחשבה בנסיבות הקיימות, גם היא בסופו של דבר נטלה על עצמה לכבד את המשפט הבין-לאומי ולהבחין בין מערכת משפטית אחת שעליה חל החוק הישראלי למערכת משפטית אחרת, שעליה לא חל החוק הישראלי.

לכן דינה של הצעה הזו להידחות. תודה.

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת החוק הביטוח הלאומי (תיקון – מענק לידה לתושבת השטחים), של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי? מי שנגד יצביע נגד.

הצבעה מס' 16

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 10

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 9

נמנעים –

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מענק לידה לתושבת השטחים), התשנ"ג–1993, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת גור, מה הבעיה?

אפרים גור (הליכוד):

אני רציתי להימנע, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

למה הצבעת בעד? מה זה להימנע?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הצבעת בעד.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דראושה, אני מבקש ממך לשבת. אני קורא אותך לסדר. שב במקום. אני לא שואל אותך מה לעשות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— — —

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש ממך לשבת מייד. אל תייעץ לי מה לעשות כאן. אני קראתי אותך לסדר בפעם הראשונה, אני אקרא אותך לסדר בפעם השנייה. מה קרה כאן? אני מברר את הדברים ואתה מתפרץ.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

לא התפרצתי.

היו"ר ע' עלי:

אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. אני מבקש להפסיק. אתם ישר מייעצים, ישר מתפרצים. שמעת מה פסקתי?

אני מבקש לדעת מה קרה כאן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש לי בקשה. יש לנו כאן בעיה. אומנם חבר הכנסת אפרים גור רצה להצביע בעד והוא לחץ על הכפתור בעד. תוך כדי הספירה ניסינו לשכנע אותו.

קריאות:

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

בואו נפתור את זה בצורה אינטליגנטית. מה שהיושב-ראש יפסוק יפסוק.

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת זיסמן, אני ישבתי כאן לידו ואתה ישבת שם.

תוך כדי הדיבור הוא שינה את דעתו וניסה ללחוץ ולא הצליח. אדוני היושב-ראש, אני לא מאלה שמאשימים את המערכת האלקטרונית. סביר להניח שהוא התבלבל — — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת איתן, שמעתי. חבר הכנסת גור, מה אתה אומר?

אפרים גור (הליכוד):

אני התכוונתי להצביע בעד.

היו"ר ע' עלי:

אז גמרנו. אני מצטער מאוד, התכוונת להצביע בעד, הצבעת בעד. אנחנו לא משחקים כאן בנדמה לי, ואני פוסק ומחליט שההצעה עברה ברוב של עשרה נגד תשעה.

מיכאל איתן (הליכוד):

עם כל הכבוד, אני מכבד את החלטתך, היא צודקת. אני מבקש שזה יובא לנשיאות, כי אני ראיתי כאן, שהחליטו החלטות ונתנו אחר כך לאנשים להצביע עוד הפעם. אני מבקש שזה יעבור כחוק בבית הזה לתמיד, אני מקבל אותו.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת איתן, עם כל הכבוד, אני אישית הצבעתי נגד. אבל אני כאן יושב-ראש הישיבה, אני אפסוק בהתאם למצפוני.

מיכאל איתן (הליכוד):

מאה אחוז, אבל שזו תהיה החלטה עקבית תמיד.

עמנואל זיסמן (העבודה):

הוא עקבי.

היו"ר ע' עלי:

אני מבטיח לך שזו תהיה החלטה עקבית שלי. אני לא יכול להתחייב בשם אחרים. אם אני אפסוק אחרת, נא להעיר לי.

הנושא יעבור לוועדת העבודה והרווחה להכנה לקריאה ראשונה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מכבד את החלטתך. אני מבקש רק שתביא את זה לנשיאות כדוגמה, תביא את הקטע שבו אני אומר שהיו מקרים שבהם דקה איחור, חצי דקה, שינוי החלטה, טענות מגומגמות נתקבלו. אני בעד הכרעתך, אני חושב שזו הכרעה נכונה. אני מבקש שזו תהיה הוראה לכל היושבים-ראש לנהוג באחידות בצורה כזאת.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן. אני מבקש מסגנית מזכיר הכנסת להעביר את ההחלטה שלי לידיעת יושב-ראש הכנסת והנשיאות. בכל אופן, אני מבטיח לך שאפסוק כך בצורה עקבית גם להבא. צדק צריך להיעשות, צריך להיראות, ובזה נגמר העניין. אני התרעמתי, כי מראש מטילים ספק.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אף אחד לא הטיל ספק. אמרתי שאני מתייחס בכבוד.

היו"ר ע' עלי:

אם כן, אני שמח.

הצעת חוק סל הקליטה, התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת א' גור)

היו"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק תקל"א, הצעת חוק סל הקליטה, התשנ"ג-1993. חבר הכנסת אפרים גור, בבקשה.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, שום אוכלוסייה בישראל לא נפגעה בשנים האחרונות ברמת הכנסתה וביכולת קיומה כמו אוכלוסיית העולים. העולים, ובכלל זה משפחות חד-הוריות, משפחות קשישים ובודדים, לא מסוגלים לקיים את עצמם בקיום מינימלי, ורבים מהן מגיעות לחרפת רעב, לחוסר יכולת לרכוש בגדים, ספרים ואבזרי לימוד לילדיהם.

הסיוע הממשלתי והסוכנותי שניתן לעולים חדשים נעשה באמצעות סל הקליטה, שמטרתו לאפשר קיום בכבוד למשפחות עולים בשנתן הראשונה בישראל.

בעבר הלא-רחוק קיבלו העולים שירותי קליטה ישירים מן הממשלה, חלקם נשלחו למרכזי קליטה לתקופה של שישה חודשים עד שנה, ובמסגרתם דאגו הסוכנות היהודית והממשלה לכל צורכי העולים, ובכלל זה הדיור והכלכלה. באותה תקופה קיבלו רוב העולים דירות ציבוריות בשכר דירה סוציאלית, עם אופציה לרכישה בהנחות מפליגות ממחיר השוק, כאשר תשלום שכר הדירה במשך שנים שימש מרכיב לחישוב מחיר הדירה. הממשלה אף נתנה בעבר למשפחות עולים את כל הציוד הראשוני לבית, וכן פטור ממכס על שורה של מוצרים חיוניים, ובכלל זה מוצרי חשמל. לעולים באותה תקופה הותר גם להביא ללא הגבלת משקל את מטעניהם הן בדרך האוויר והן בדרך הים, וניתנו להם הטבות רבות אחרות שוות ערך כספי רב.

בשנים 1986-1987, כאשר העלייה לישראל היתה בשפל חמור ושיעור הנשירה עמד על כ-90%, סיכמו נציגי הממשלה והסוכנות היהודית להנהיג גישה חדשה לקליטת העלייה, באמצעות מסלול סל הקליטה. מגמתה העיקרית של הגישה החדשה היתה לתת לעולים חדשים חופש החלטה לבחור את מקום מגוריהם לפי ראות עיניהם, וכן לנצל את כספי הקליטה שניתנו להם בעבר בצורת שירותים שונים, בהתאם לעדיפויותיהם.

נאמנים לגישה זו חישובו נציגי הסוכנות היהודית ופקידי הממשלה מהו השווי הכספי של שירותי הממשלה לעולים באותו זמן ומהו הסכום הדרוש לקטגוריות שונות של משפחות עולים כדי לעמוד בהוצאות שונות בשנתם הראשונה בישראל.

בשנת 1989 הפך סל הקליטה מסלול בלעדי לכל עליות המצוקה. בשנת 1989 היה ממוצע ההוצאה התקציבית למשפחה בת שלוש נפשות, הכוללת ילד בגיל בית-ספר, 21,000 שקלים. סכום זה כלל, בין היתר, הוצאות שכר דירה ואחזקתה, דמי קיום, ביטוח רפואי, שכר לימוד באולפן, הוצאות חינוך לילדים, דמי ציוד ראשוני ועוד. מאז התקופה הזאת, במקום שערך סל הקליטה יתעדכן בהתאם לעליית המדד, או בהתאם לשכר הממוצע במשק, ספג סל הקליטה פעם אחר פעם חבטות ומהלומות קשות.

בספטמבר 1990 קוצץ סכום הסל ל-17,000 שקלים. תחילה ירד חלקה של הסוכנות היהודית בסל מ-50% ל-25%, והחל מ-1 במאי 1991 ביטלה הסוכנות היהודית כליל את חלקה בסל הקליטה, בשווי של כ-4,500 שקל למשפחה, והמירה אותו להלוואה. יצא אפוא שהסכום ירד מ-21,000 שקל בממוצע לכ-13,000 שקל, והיום הוא אולי גבוה במקצת בשל הצמדת הסכום לשכר הממוצע במשק.

נוסף על מכות אלה, הוגבלו העולים במשקל המטען האווירי והימי שהם יכולים להביא לארץ, ועוד שורה של דברים שהזמן קצר מכדי לפרטם כאן.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כאשר סכומי סל הקליטה קוצצו, שיעורי העלייה לישראל היו מאות אלפים, והתחזיות דיברו על עליית מאות אלפים נוספים בשנים שלאחר מכן. גם אז לא הסכמתי והתנגדתי נמרצות לקיצוצים בסל הקליטה, אולם אז, בשל ממדי העלייה הגדולים וחסרי התקדים, עמדו הממשלה והסוכנות היהודית בפני מצוקות תקציביות גדולות שלא קיימות באותה מידה היום, לצערי, גם בשל צמצום ממדי העלייה וגם בשל העובדה, שבשונה מאותה תקופה קיבלה הממשלה מארצות-הברית ערבויות לקליטת העלייה בסך 10 מיליארדי דולר.

בסכומי סל הקליטה המשולמים היום אין ביכולת משפחות עולים לעמוד בהוצאות מחייתן וקיומן בכבוד. לכולנו יש משפחות, כולנו חיים בישראל ויודעים מהו שכר דירה בשוק הפרטי, מהו הסכום הדרוש לאוכל, למלבוש, לתשלומי מים, חשמל וטלפון, מס ועד, תחבורה ציבורית, הוצאות חינוך לילדים, הוצאות בריאות, תשלומים על תרופות ועוד.

מציאות זו, נוסף על קשיי התעסוקה והדיור, מביאה לפגיעה קשה בעלייה לישראל, לעידוד הנשירה והירידה מן הארץ ולהגברת המרירות והתסכול של העולים החיים בישראל.

ברצוני להביא לידיעת חברי הבית, שחוק כמעט זהה הוגש לכנסת בדצמבר 1991 על-ידי שני חברי הכנסת ממפלגת העבודה, שאחד מהם הוא שר האוצר והאחר – יושב-ראש ועדת הכספים של הכנסת.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

מה ההבדל בין ההצעות?

אפרים גור (הליכוד):

הן כמעט זהות. הם הציעו שיהיה תנאי שהעולה החדש יישאר חמש שנים בישראל, זה הדבר היחיד שלא מופיע בהצעתי, אבל אין לי התנגדות עקרונית שגם זה יופיע בהצעתי.

אם היתה כוונתם כלפי העולים כנה אז, ואני משוכנע שכן, כי אז אני מקווה שהיום, כאשר הם בממשלה, הם ינהגו בבחינת נאה דורש – נאה מקיים.

לאור כל זאת ומתוך מטרה לאפשר למשפחות עולים קיום בכבוד ועל-ידי זה לעודד את העלייה לישראל, כפי שהיתה מטרת שר הקליטה, אני מבקש משר הקליטה ומחברי הבית לתמוך בחוק, שעיקרו הוא שגובה הסכום של סל הקליטה, הוא או מרכיב ממרכיביו או קצב נתינתו, לא יפחת ממה שהיה קבוע לכך ביום 1 בספטמבר 1990, בתוספת הפרשי הצמדה ובצירוף כל תשלום שנקבע כתמורה לפטור ממס וממס קנייה מיום 1 בדצמבר 1990.

אסכם ואומר במשפט אחד, שאני מבקש שערך סל הקליטה שחושב, כאשר הוא ניתן לעולים, לא יאבד מערכו, וזאת כדי לאפשר לעולים חדשים קיום בכבוד היום בישראל. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אפרים גור. השר לקליטת העלייה, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אומר את האמת, בהתחלה חשבתי לבקש מהכנסת להסיר את הצעת החוק של חבר הכנסת אפרים גור, אבל שלושה דברים גרמו לי לשנות את דעתי. הראשון, אני מאוד מעריך את העובדה שחבר הכנסת גור הצביע בעד הצעת החוק הקודמת. אני מאוד מעריך את זה גם מטעם עקרוני וגם מטעם אישי.

ועכשיו אדבר ברצינות, אינני מבין את תלמידי ז'בוטינסקי בבית הזה. אני שואל בכל הידידות את חבר הכנסת מיכאל איתן. עובדת שטחים בישראל, שעבדה כדין וניכו משכרה את הסכומים של הביטוח לאומי וגם את הסכומים לדמי לידה, קרה לה אסון, היא ילדה לא ב"הדסה". אילו ילדה ב"הדסה", היא היתה מקבלת דמי לידה. קרה לה אסון, היא ילדה ברמאללה. הדבר הבסיסי הזה, שהיא רכשה בזה שניכו משכרה, היא לא זכאית לו? תמהני. זה הנימוק העקרוני, חבר הכנסת גור.

הנימוק האישי הוא, שאני היוזם בכנסת הקודמת של הצעת החוק הזאת.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

זה עבר בקריאה טרומית.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

זה עבר. אני מאוד מרוצה.

דבר שני, כשאני רואה כאן את חברי הכנסת של סיעת חד"ש ואת חבר הכנסת דראושה נשארם במיוחד כדי להצביע בעד הגדלת סל הקליטה, זה ממלא את לבי אושר.

האשם מחאמיד (חד"ש):

זה אנושי ביותר.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

זה בסדר, זה בסדר גמור.

הסיבה השלישית, מכיוון שלמדתי לספור עד עשר, ואני רואה שבלאו הכי אין לי רוב, אז אני אציע להעביר את הנושא לוועדה.

לגופו של דבר אני רוצה לומר כך. אם אתה שואל אותי, האם אני בעד העלאת סל הקליטה ושיפור סל הקליטה לעולים? אני בוודאי בעד. אבל אני אומר עם היד על הלב. אם יעמיד האוצר היום לרשות משרד הקליטה תוספת תקציב של 30 מיליון, 50 מיליון שקלים, אם אתה תשאל אותי האם את הנושא שאתה מעלה אני אעמיד במקום הראשון בסדר העדיפויות, עכשיו, כרגע, אני אומר לך שלא, כי אני חושב שדברים אחרים, למשל בתחום קידום של תעסוקה, פתרון בעיות קשות בתחום הרווחה, קודמים לזה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני השר, נתנו לכם 650 מיליון ש"ח, קח את זה לקידום תעסוקה.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אני מודיע לך ברגע זה, אם אתה ואני נצליח להביא לכך שאקבל 650 מיליון ש"ח לקידום התעסוקה, אני גם אתן עודף וגם אתמוך בהעלאת סל הקליטה.

אני רוצה לומר לגופו של דבר. חבר הכנסת גור, ראשית כול, ברמה הכללית, אני קיבלתי סל קליטה שהיה ברמה מסוימת והיה בשיטת עדכון לא-טובה – הצמדה לתוספת היוקר ולא למדד, ובמועדי תשלום תוספת היוקר. אחד הדברים שעשיתי זמן קצר לאחר כניסתי לתפקיד, שנכנס לתוקף חודש- וחצי לאחר כניסתי לתפקיד, זה קודם כול שינוי שיטת העדכון. מ-1 בספטמבר, חבר הכנסת קצב, סל הקליטה מוצמד למדד באורח מלא ומעודכן אוטומטית כל שלושה חודשים. אני לא מבין אותך. הרי אתה רוצה לשפר, אתה מציע את העדכון אחת לשישה חודשים – – –

משה קצב (הליכוד):

סל הקליטה המקורי הוא לפני שנה ולא מהיום.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אני לא מבין מה שאתה אומר.

משה קצב (הליכוד):

לקחת את ערך סל הקליטה לפני שנה ולעדכן אותו, לפי הערך לפני השחיקה.

אפרים גור (הליכוד):

כשאני הצעתי אחת לשישה חודשים, עדיין לא היה עדכון אחת לשלושה חודשים.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

בסדר. חשבתי שאתה דואג לעולים לא פחות ממני. אני לא יודע, איך עלה בדעתך לדאוג להצמדה אחת לשישה חודשים?

אפרים גור (הליכוד):

זו היתה עובדה שלא יכולתי לשנות אותה. אני מצטער על כך.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אני מבין. אם יש לך רגשי חרטה זה בסדר. אני מקבל את החרטה.

הדבר השני, חבר הכנסת קצב, שניסיתי לסגור את הפער של השחיקה שנפער בשנים עברו, ורציתי גם לסגור את הפער שבין סל הקליטה ליחידים וסל הקליטה לזוגות. אתה כיהנת כשר העבודה והרווחה, ואתה יודע שהנורמה המקובלת בחברה הישראלית היא שמענקי קיום ליחיד מהווים בדרך כלל 60% ממענק הקיום לזוג, לא חצי, אלא לפעמים 65%. סל הקליטה, היחיד, משום-מה, היה כ-40% מזה של זוג. ברור שזה לא היה דבר הוגן, ונשמעה באמת זעקה מקרב הבודדים.

לכן הגדלנו את סל הקליטה. מלבד ההצמדה הגדלנו את סל הקליטה באקט חד-פעמי ב-15% ליחידים וב-4% למשפחות.

אני רוצה לומר, חבר הכנסת גור, הצעד הקשה שנעשה בסל הקליטה נעשה בספטמבר 1990, כאשר משום-מה הממשלה החליטה, כנראה מטעמים של מצוקה תקציבית, לעקור בבת אחת מתוך סל הקליטה 3,000 שקלים. זאת היתה עקירה קשה. חיפשתי ב"דברי הכנסת", האם חבר הכנסת גור השמיע קול מחאה, לא מצאתי. חיפשתי בתיק של קטעי העיתונות של חבר הכנסת גור, של שנת 1990, אולי הוא אמר משהו לא בכנסת אלא מעל במה ציבורית, לא מצאתי, ואני לא רוצה לומר לך מה מצאתי בתיק של 1990; לא רוצה לומר לך.

משה קצב (הליכוד):

אין לך מה לעשות?

אפרים גור (הליכוד):

אני חושב שהשמעתי קול צעקה, ומחר אעביר לך חומר.

השר לקליטת העלייה י' צבן:

אני אהיה קשוב לזה.

לכן אני מציע, שנעביר את זה לוועדה – – –

היו"ר ע' עלי:

לאיזו ועדה?

השר לקליטת העלייה י' צבן:

לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת. נבדוק את הנושא על כל היבטיו, ואם נמצא דרך לשפר את הדברים, ללא ספק אנחנו נרצה לעשות את זה; בבקשה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר לקליטת העלייה. חבר הכנסת מיכאל איתן, מבקש להסיר את ההצעה. בבקשה.

קריאה:

אנחנו נפרסם שאתה נגד.

היו"ר ע' עלי:

אין כאן עניין של קיזוז. מה, אסור לדבר?

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדם נכנס לחנות והמוכר משדל אותו לקנות, משדל אותו, משדל אותו, ואחרי שמשקיע בו כל כך הרבה מאמצים וכבר מתעייף, הקונה אומר לו: תשמע, שמעתי את כל דבריך, ויש לי שלוש סיבות לכך שאינני יכול להיענות להפצרותיך ולקנות. הסיבה הראשונה, הוא אומר: אין לי כסף. אז המוכר אומר לו: תשמע, כבר התעייפתי מספיק, תלך הביתה, יותר כבר לא מעניין אותי כלום.

למה אני מספר את הסיפור הנדוש הזה פעם נוספת? כי השר הנכבד מנה שלוש סיבות, מדוע הוא יצטרף להצעתו של חבר הכנסת אפרים גור – – –

השר לקליטת העלייה י' צבן:

לא יצטרף, מדוע יסכים להעברה לוועדה.

מיכאל איתן (הליכוד):

מדוע הוא יסכים להעברה לוועדה ולא יציע להסיר מסדר-היום של המליאה. והוא מנה באריכות שתי סיבות. הוא היה צריך להתחיל בראשונה. הוא אמר, שהוא יודע לספור עד עשר, והוא מצא שאין לו רוב. אם היה אומר רק את זה, היינו אומרים לו כמו שאמר אותו מוכר לקונה: כבוד השר, הבנו את העניין, לא צריך סיבות נוספות. אין רוב – זהו.

דבר ראשון, אני מציע לך, בישיבת הנהלת הקואליציה הקרובה, להביע מחאה חריפה בשם עצמך על היחס המפלה. יש שרים שזוכים לפריבילגיות ודואגים לשריין עבורם כאן מספיק כוחות בשם קדושת הקואליציה להסיר כעמדת השר. והנה עכשיו, לא כעמדת השר, אלא כעמדת האופוזיציה.

משה קצב (הליכוד):

חבר הכנסת עמנואל זיסמן תומך בחוק.

עמנואל זיסמן (העבודה):

תמכתי בחוק לפני שהשר הופיע.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה נכון. גם את זה אני רוצה לציין, משום שהטענות של השר כלפי חבר הכנסת אפרים גור קצת מוקהות לאור העובדה, שיושב-ראש ועדת העלייה והקליטה, שגם הוא חלק מהקואליציה, גם הוא בא הנה ונשאר עד שעה מאוחרת על מנת לתמוך לגופו של עניין. כך שלא רק הבעיה שאין לי מספר מספיק של חברי הקואליציה, או אין לי מספיק מזומנים, אלא יש כאן כנראה גם בעיות שאפשר היה להשלים אתן גם לגופו של עניין.

נקודה שנייה שרציתי לציין, שיש כאן קואליציה אדירה, שראויה להיזכר בימי הכנסת, לא שיש מדי פעם בפעם הסכמות עם סיעות רק"ח ומד"ע בנושאים כאלה או אחרים, אלא שהפעם ההסכמה הזאת נוגעת לא לעניין פרוצדורלי כזה או אחר, אלא ללב העניין, לשתי הצעות חוק בנושאים הקשורים בדמוגרפיה פנימית; הצעת החוק הקודמת בענייני ילודה והנוכחית בענייני קליטה. לאור ההסכמה הנפלאה הזאת, אני אומנם ביקשתי את רשות הדיבור על מנת להביע את התנגדותי, אבל אני מאחל לכל הנוכחים, שנזכה כאן להסכמה כזאת בהצעה הנוכחית ואולי, ואולי ימות המשיח הגיעו.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

למה הצעת להסיר?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני חייב הייתי. בשביל לקבל את רשות הדיבור אני חייב להציע הסרה מסדר-היום.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מבין שאתה הצעת להסיר את הנושא מסדר-היום?

מיכאל איתן (הליכוד):

לא היתה לי אפשרות אחרת.

היו"ר ע' עלי:

התקנון נותן את הפריבילגיה של עשר דקות נאום – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

עשר דקות?

היו"ר ע' עלי:

כן.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אתה יכול לחזור אל הדוכן.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש לא לנצל את זה.

רבותי, אנו מצביעים על הצעת חוק סל הקליטה, התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת אפרים גור, ועל העברתה לוועדה לקליטת העלייה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

לא, הוא שר לקליטת העלייה. אני יושב-ראש ועדת העלייה והקליטה.

היו"ר ע' עלי:

לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת בראשותו של חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 12

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר הצעת חוק סל הקליטה, התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 12, אין מתנגדים, אין נמנעים. הוחלט להעביר את הצעת החוק לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת.

רבותי חברי הכנסת, הישיבה הבאה תתקיים, אם ירצה השם, ביום שני, ראש חודש אב התשנ"ג, 19 ביולי 1993, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:07.